

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Praha 2015

Bc. Ivan Lukáč

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Porovnanie Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (ECAV)
a Evanjelickej cirkvi metodistickej (ECM) na Slovensku v základných
vieroučných otázkach a liturgických dôrazoch so zameraním na prínos
v ekumenickom zjednotení**

**A Comparison of The Evangelical Church of Augsburg Confession and The
Evangelical Methodist Church in Slovakia in their Basic Dogmatic Issues
and Liturgical Emphasis Focusing on the Contribution
in Ecumenical Union**

Diplomová práca

Vedúci práce:

Doc. ThDr. Jiří Vogel, Th. D.

Autor:

Bc. Ivan Lukáč

Praha 2015

Pod'akovanie

Najprv sa chcem úprimne poďakovať Trojjedinému Pánu Bohu za Jeho požehnanie a vedenie počas písania tejto diplomovej práce.

Rád by som sa poďakoval aj svojmu školiteľovi prodekanovi pre študijné záležitosti doc. ThDr. Jiřímu Vogelovi, Th. D. za jeho usmernenia a praktické rady pri písaní diplomovej práce.

Moje poďakovanie patrí aj superintendentovi ECM SO prof. ThDr. Pavlovi Procházkovi, PhD., ktorý mi pomohol pri výbere vhodného študijného materiálu z oblasti Evanjelickej cirkvi metodistickej a ktorý ma svojimi modlitbami sprevádzal.

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že som diplomovú prácu „Porovnanie Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (ECAV) a Evanjelickej cirkvi metodistickej (ECM) na Slovensku v základných vieroučných otázkach a liturgických dôrazoch so zameraním na prínos v ekumenickom prostredí“ spracoval samostatne a použil len uvedené pramene a literatúru. Súčasne dávam svoj súhlas k tomu, aby bola táto diplomová práca umiestnená v Ústrední knihovně UK a používaná k študijným účelom.

V Bratislave dňa 30. apríla 2015

Bc. Ivan Lukáč

Anotácia

Témou tejto práce je porovnanie Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (ECAV) a Evanjelickej cirkvi metodistickej (ECM) na Slovensku v základných vieroučných otázkach a liturgických dôrazoch so zameraním na prínos v ekumenickom prostredí s cieľom poukázať najprv na historicko-teologické pozadie a neskôr na diferencie v chápaní kresťanskej bohoslužby a jej liturgického stvárnenia, ďalej priblížiť význam sakramentológie, spirituality, cirkevnej dogmatiky. Taktiež sa pokúšame o vzájomné porovnanie jednotlivých dôrazov v chápaní vierouky a tradície jednotlivých cirkví.

Obe tieto cirkvi s protestantským charakterom nesú spoločný názov „Evanjelická cirkev“ a to je dôvod prečo sa zaoberať a skúmať odlišnosti a zároveň hľadať obsah jednotnosti. Máme zato, že napriek historickým a liturgickým rozdielnostiam obe tieto cirkvi spája fundamentálna reformačná zásada „*Sola Scriptura*“, čo znamená, že v praxi je to vhodný predpoklad pre vytváranie vzájomnej ekumenickej spolupráce nielen na úrovni Ekumenickej rady cirkví (ERC) na Slovensku, ale aj na úrovni vnútro-misijných činností jednotlivých cirkevných zborov a farností.

Annotation

The theme of this work is to compare the Evangelical Church of the Augsburg Confession and the Evangelical Methodist Church in Slovakia, the basic issues of faith and liturgical emphases, focusing on the contribution of the ecumenical environment to refer first to the historical and theological background and then the difference in understanding Christian worship and its liturgical expression, in further outline the importance of sacramentology, spirituality, religious dogmatic. We also attempt to compare the emphasis in the understanding of doctrine and traditions of individual churches.

Both Churches with its Protestant character bear the common name „Evangelical Church“ and that is the reason why to deal and examine the differences and look for the content of unity. We have considered that in spite of historical and liturgical divergences combines both these churches the fundamental reformation principle of „*Sola Scriptura*“, which means that in practice it is possible creating mutual ecumenical cooperation not only at the Ecumenical Council of Churches (ERC) in Slovakia, but also at the level of inter-mission activities of the churches and parishes.

Kľúčové slová

Evanjelická cirkev augsburského vyznania (ECAV), Evanjelická cirkev metodistická (ECM), liturgia, bohoslužba, sviatosti, cirkev

Key words

Evangelical Church of Augsburg Confession (ECAC), Evangelical Methodist Church (EMC), liturgy, service, sacrament, church

OBSAH

0	ÚVOD.....	12
1	HISTORIOGRAFICKÝ ÚVOD DO POZNANIA PROTESTANTSKÝCH EVANJELICKÝCH CIRKVI – ECAV A ECM	14
1.1	Dejinné pozadie Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania - Lutherova reformácia	16
1.1.1	Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku.....	18
1.2	Dejinné pozadie Evanjelickej cirkvi metodistickej – Wesleyho reforma.....	25
1.2.1	Evanjelická cirkev metodistická na Slovensku.....	28
1.3	Význam reformácie pre kresťanskú bohoslužbu	30
1.4	Teologická koncepcia cirkvi u Martina Luthera.....	32
1.4.1	Communio sanctorum v teológii Martina Luthera.....	32
1.4.2	Úrad a autorita cirkvi – doktríny protestantskej reformácie	35
1.4.3	Sviatosti.....	39
1.4.4	Božia spravodlivosť	43
1.4.5	Dôrazy mysticismu v živote Martina Luthera a jeho dopad na formáciu v cirkvi.....	45
1.4.6	Lutherova reforma liturgie	46
1.5	Teologická koncepcia cirkvi u Johna Wesleyho	49
1.5.1	Homiletické dôrazy o dokonalosti a svätosti v kazateľskej činnosti Johna Wesleyho	50
1.5.2	Dôrazy liturgických prvkov v communio sanctorum u Johna Wesleyho	53
2	EKLEZIOLOGICKÉ DÔRAZY V TEOLÓGII, ZÁKLADY NÁUKY A ICH ÚLOHA....	53
2.1	Spoločné teologicko-vieroučné dôrazy v ECAV a ECM	54
2.1.1	Apoštolské vyznanie viery	54
2.1.1.1	Zhrnutie	55
2.1.2	Písmo sväté – Biblia.....	55
2.1.2.1	Zhrnutie	56
2.2	Základné bohoslužobné a liturgické dôrazy v ECAV a použitie symboliky v nich..	57
2.3	Základné teologické dôrazy v ECM	65
2.3.1	Všeobecné zmierenie	66
2.3.2	Predbežná milosť	67
2.3.3	Pokánie.....	69
2.3.4	Spása z viery	70
2.3.5	Obnova: znovuzrodenie k novému životu	70

2.3.6	Svedectvo Ducha	71
2.3.7	Svätosť	72
2.3.8	Možnosť odpadnutia	73
3	CIRKEVNÝ ŽIVOT, LITURGIA A BOHOSLUŽOBNÉ PORIADKY V ECAV A ECM NA SLOVENSKU	74
3.1	Cirkevný život v ECAV	75
3.1.1	Bohoslužby	75
3.1.1.1	Cirkevný rok	75
3.2	Cirkevný život v ECM.....	78
3.3	Porovnanie a zhrnutie cirkevného života, liturgie a sviatostných úkonov v ECAV a ECM.	81
4	SVIATOSTNÉ ÚKONY V ECAV A ECM	83
4.1	Krst v praxi katolíckej cirkvi a jeho podstatný výklad reformátorov	83
4.2	Otázka krstu detí a jej zodpovedanie v protestantizme kedysi a dnes.....	87
4.3	Význam sviatostí v cirkevnom živote	91
4.3.1	Sviatostné úkony v ECAV	94
4.3.1.1	Význam krstu svätého a jeho liturgické stvárnenie	95
4.3.1.2	Význam Večere Pánovej a jej liturgické stvárnenie.....	101
4.3.2	Sviatostné úkony v ECM	105
4.3.2.1	Význam a liturgické stvárnenie Krstu svätého	109
4.3.2.2	Význam a liturgické stvárnenie Večere Pánovej.....	114
4.4	Leuenerská konkordia - snaha o jednotu ECAV a ECM vo vysluhovaní sviatostí.....	116
	ZÁVER.....	120
	SUMMARY.....	122
	POUŽITÁ LITERATÚRA A ZDROJE.....	124

Zoznam použitých skratiek

Skratky a názvy biblických kníh, ako aj použité biblické citáty, ak nie je uvedené inak, vychádzajú zo slovenského ekumenického prekladu Biblie z roku 2011, vydaného Slovenskou biblickou spoločnosťou v Banskej Bystrici.

Knihy Starej zmluvy (SZ)

<i>Gn</i>	Genezis – Prvá Mojžišova kniha	<i>Dan</i>	Daniel
<i>Ex</i>	Exodus – Druhá Mojžišova kniha	<i>Oz</i>	Ozeáš
<i>Lv</i>	Levitikus – Tretia Mojžišova kniha	<i>Joel</i>	Joel
<i>Nm</i>	Numeri – Štvrtá Mojžišova kniha	<i>Am</i>	Amos
<i>Dt</i>	Deuteronomium – Piata Mojžišova kniha	<i>Abd</i>	Abdiáš
<i>Joz</i>	Jozua	<i>Jon</i>	Jonáš
<i>Sdc</i>	Kniha sudcov	<i>Mich</i>	Micheáš
<i>Rút</i>	Rút	<i>Nah</i>	Nahum
<i>1Sam</i>	Prvá Samuelova kniha	<i>Hab</i>	Habakuk
<i>2Sam</i>	Druhá Samuelova kniha	<i>Sof</i>	Sofoniáš
<i>1Krl'</i>	Prvá kniha kráľov	<i>Ag</i>	Aggeus
<i>2Krl'</i>	Druhá kniha kráľov	<i>Zach</i>	Zachariáš
<i>1Krn</i>	Prvá kniha kroník	<i>Mal</i>	Malachiáš
<i>2Krn</i>	Druhá kniha kroník		
<i>Ezd</i>	Ezdráš		
<i>Neh</i>	Nehemiáš		
<i>Est</i>	Ester		
<i>Jób</i>	Jób		
<i>Ž</i>	Žalmy		
<i>Prís</i>	Príslovia		
<i>Koh</i>	Kohelet – Kazateľ		
<i>Vl'p</i>	Veľpieseň		
<i>Iz</i>	Izaiáš		
<i>Jer</i>	Jeremiáš		
<i>Nár</i>	Nárek		
<i>Ez</i>	Ezechiel		

Knihy Novej zmluvy (NZ)

<i>Mt</i>	Evanjelium podľa Matúša	<i>Zj</i>	Zjavenie Jána
<i>Mk</i>	Evanjelium podľa Marka		
<i>Lk</i>	Evanjelium podľa Lukáša		
<i>Jn</i>	Evanjelium podľa Jána		
<i>Sk</i>	Skutky apoštolov		
<i>Rim</i>	List Rimanom		
<i>1Kor</i>	Prvý list Korint'anom		
<i>2Kor</i>	Druhý list Korint'anom		
<i>Kol</i>	List Kolosanom		
<i>Flp</i>	List Filipanom		
<i>Ef</i>	List Efezanom		
<i>Ga</i>	List Galat'anom		
<i>1Tes</i>	Prvý list Tesaloničanom		
<i>2Tes</i>	Druhý list Tesaloničanom		
<i>1Tim</i>	Prvý list Timotejovi		
<i>2Tim</i>	Druhý list Timotejovi		
<i>Tít</i>	List Títovi		
<i>Flm</i>	List Filemonovi		
<i>Heb</i>	List Hebrejom		
<i>Jk</i>	Jakubov list		
<i>1Pt</i>	Prvý Petrov list		
<i>2Pt</i>	Druhý Petrov list		
<i>1Jn</i>	Prvý Jánov list		
<i>2Jn</i>	Druhý Jánov list		
<i>3Jn</i>	Tretí Jánov list		
<i>Júd</i>	Júdov list		

SZ	-	Starý zákon (Stará zmluva)
NZ	-	Nový zákon (Nová zmluva)
a. v.	-	augsburské vyznanie
čl.	-	článok
gr.	-	grécky
hebr.	-	hebrejsky
lat.	-	latinsky
nem.	-	nemecky
n	-	nasledujúci verš
nn	-	a nasledujúce verše
v.	-	verš
CA	-	Confessio Augustana (Augsburské vyznanie)
MK	-	Malý katechizmus (Dr. Martin Luther)
VK	-	Veľký katechizmus (Dr. Martina Luthera)
KKC	-	Katechizmus katolíckej Cirkvi
KS	-	Krst svätý
VP	-	Večera Pánova (sviatosť Oltárna)
ECAV	-	Evanjelická cirkev augsburského vyznania
ECM	-	Evanjelická cirkev metodistická
ERC	-	Ekumenická rada cirkví
RKC	-	Rímskokatolícka cirkev
ZEC	-	Združenie evanjelikálnych cirkví

0 Úvod

Prečo sme sa rozhodli pre písanie tejto témy v rámci diplomovej práce má niekoľko dôvodov. Pôvodne som bývalým členom ECAV na Slovensku a v súčasnosti pôsobím ako pomocný duchovný vo farnosti ECM na Slovensku. Keďže som sa aktívne pohyboval v oboch cirkvách, ktoré majú protestantský charakter, chceme ich preto preskúmať a porovnať z hľadiska vierouky a jej zásad a liturgických dôrazov v stvárnení bohoslužby. Následne sa chceme pokúsiť vytvoriť akýsi koncept ekumenického zblíženia v jednotnej bohoslužbe s možnosťou prisluhovania sviatostí.

Diplomová práca je rozdelená do piatich častí, z ktorých štyri sa týkajú teoretickej časti a posledná praktickej časti.

Prvá časť je venovaná historicko-dejinnému kontextu jednotlivých protestantských cirkví. Je preto dôležité, aby sme najprv vychádzali z tohto kontextu, nakoľko ECAV a ECM majú diferencované historicko-dejinné pozadie, z ktorého sa neskôr formuje základná vierouka cirkvi a teologické akcenty. Zároveň približujeme aj súčasné organizačné zriadenie oboch cirkví a význam reformácie pre kresťanskú bohoslužbu s patričnými dôrazmi vychádzajúcich z dejinného bádania.

V druhej časti sa zaoberáme vieroučnými otázkami, kde skúmame rozdielnosti nielen v cirkevnej dogmatike, ale aj v liturgii. Nebudeme sa venovať jednotlivým vieroučným článkom, ktoré sú korporatívne, ale podrobnejšie sa dotkneme toho, čo tieto cirkvi spoločného nemajú. V rámci tejto časti sa venujeme aj teologickým koncepciám cirkvi a jednotlivej ekleziologickej terminológii z pohľadu Martina Luthera a Johna Wesleyho. Približujeme aj jednotlivé homiletické dôrazy oboch reformátorov, nakoľko určujú ďalšie smerovanie. Ďalej sa dotýkame aj témy fenomenológie mysticismu v prostredí cirkvi a jej chápanie pre súčasnosť.

Tretia časť sa venuje cirkevnému životu, ktorý je spojený s liturgickými a bohoslužobnými poriadkami ECAV a ECM, v rámci ktorých približujeme charakteristiku základných častí bohoslužieb a cirkevného roka.

V štvrtej časti sa podrobnejšie venujeme sakramentológii luteranizmu a metodizmu. Hľadáme chápanie významu týchto sviatostí pre duchovný rast v spoločenstve cirkvi.

V poslednej piatej časti na základe nadobudnutých informácií a rozdielností sa snažíme ponúknuť možnú alternatívu vzájomnej spolupráce oboch cirkví, ktoré by na Slovensku mohli spolupracovať skôr aktívne než pasívne. Chceme tiež ponúknuť formu liturgickej spolupráce

na úrovni partnerských zborov, čo by presiahlo rámec spolupráce iba na úrovni Ekumenickej rade cirkví v Slovenskej republike.

Každá rozpracovaná kapitola ponúka záverečnú teorému a poukazuje na možné zhody a nezhody v základnej vierouke a jej dôrazoch.

Domnievame sa, že táto bádateľská práca môže byť prínosom nielen pre širšiu verejnosť, ale predovšetkým pre laických pracovníkov v cirkevných zboroch či farnostiach a ordinovaných služobníkov v prostredí obidvoch reformačných cirkví na Slovensku s možnosťou prehĺbenia medzi-zborových vzťahov na úrovni partnerstva.

Záverečná práca je spracovaná na základe metódy literárneho výskumu.

Bibliografické citácie dokumentov sú spracované podľa normy ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2.

1 Historiografický úvod do poznania protestantských evanjelických cirkví – ECAV a ECM

Pojem protestantizmus pochádza z lat. „*protestans*“ = odmietavý, verejne dokazujúci.¹ Je to vetva kresťanstva povedľa katolicizmu a pravoslávia, ktorá vznikla v období reformácie v 16. storočí.

Protestantizmus je súhrnné pomenovanie hnutia spojeného s obrodou cirkvi v 16. storočí, vedúce k vzniku reformovaných cirkví, ktoré sa rozhodli klásť dôraz na učenie Biblie v opozícii voči dogmám katolíckej cirkvi (predovšetkým neuznávanie pápežstva, neuznávanie odpustkov, hlásanie biblie v jazyku obyvateľstva).

Protestantizmus² je spolu s katolicizmom a pravoslávím je jeden z troch základných variantov kresťanstva.

Dnes ho predstavuje súhrn viacerých samostatných protestantských smerov, ktorých vznik je spojený s reformáciou, širokým protikatolíckym hnutím v Európe v 16. storočí. Nekládla si za cieľ katolícku cirkev odstrániť, ale iba „zlepšiť“, reformovať ju. Protestantizmus prijíma všeobecné kresťanské predstavy o existencii boha, jeho trojjednosti, o nesmrteľnosti duše, o raji a pekle (odmieta však kat. očistec), o zjavení a pod. Zároveň vyzdvihol tri nové princípy: spásu osobnou vierou, odstránenie rozdielu medzi duchovnými a laikmi (ruší sa cirkevná hierarchia) a výhradnú autoritu Biblie.

---

¹ porov. VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník II. diel*, s. 197-198.

² Pomenovanie nevzniklo z dôvodu „protestovania voči niečomu“, ale odkazuje na podanie protestu (právnický termín označujúci odvolanie) voči záverom Špajerského ríšskeho snemu.

Prvotnými formami protestantizmu boli: luteránstvo, zwilingliánstvo, kalvinizmus, unitárstvo, sociniáni, anabaptisti, anglikánstvo. Neskôr vzniklo mnoho prúdov známych ako „neskorý protest“ - baptizmus, metodisti, kvakeri, adventisti, mormóni. Formovanie väčšiny týchto smerov prebiehalo v mene „náboženskej renesancie“, návratu k ideám ranného kresťanstva. V súčasnosti je protestantizmus najviac rozšírený v škandinávskych krajinách, USA, Nemecku, Veľkej Británii, Holandsku, Kanade a Švajčiarsku.

Protestantizmus, katolícka a ortodoxná cirkev tvoria základ kresťanstva. Protestantizmus je pojem, ktorý zahŕňa množstvo reformovaných cirkví – Apoštolská cirkev na Slovensku; Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike; Cirkev adventistov siedmeho dňa, Slovenské združenie; Cirkev bratská v Slovenskej republike, Cirkev československá husitská na Slovensku, Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku, Evanjelická cirkev metodistická, Slovenská oblasť, Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku. (uvedené podľa: Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti v SR – Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky)

Dostupné z URL: <<http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-registrovane-cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-f9.html>> [cit.: 22.4.2015].

Duchovní v protestantizme nemá právo napr. individuálne svedieť a odpúšťať hriechy, je podriadený náboženskej obci. V protestantizme nejestvuje celibát, kláštory a rehoľníctvo. Zo sviatostí zachováva len krst a prijímanie, odmieta uctievanie relikvií a obrazov svätých.

Bohoslužby sú veľmi zjednodušené, redukujú sa na kázeň, spoločné modlitby a spievanie žalmov v národnej reči. Biblia sa pokladá za jediný zdroj vierouky, je prekladaná do národného jazyka a jej štúdium je základnou povinnosťou každého veriaceho.

Ďalším znakom charakteristickým pre protestantov je väčšie alebo menšie zjednodušenie štruktúry cirkvi, decentralizácia, to znamená, že nemajú úrad pre usmerňovanie učenia, ako je u Rímskokatolíckej cirkvi učiteľský úrad, široká voliteľnosť rôznych miestnych a územných inštitúcií. Bohoslužby sú v porovnaní s katolíckymi väčšinou jednoduchšie, i keď v anglikánskej High Church (pokiaľ ju rátame medzi protestantské), v nemeckej luterskej Hochkirche alebo v škandinávskom luteránstve sú bohoslužby veľmi podobné katolíckym.³

V čom sa ešte líšia od rímskych katolíkov je chápanie pseudoepiagrafov, čo je podľa nich kniha s falošným názvom; výrazom „pseudoepigrafy“ označujú protestanti knihy, ktoré katolícki autori označujú ako apokryfy.⁴

Pre hlbšie pochopenie oboch protestantských cirkví je potrebné vychádzať z ich dejiného kontextu, vďaka ktorému budeme môcť lepšie porozumieť špecifikám, ktoré túto cirkev definujú a na základe čoho zdôrazňujú svoju teologickú základňu v kontexte *regula fidei*.

---

³ STANČEK, Lubomír. *Objavovanie ekumenizmu*. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtašáka, 2003. 137 s. ISBN 80-968909-7-2. s. 61.

⁴ Judaizmus diskusiu o svojom kánone Biblie (Tanach) uzavrel v roku 92 post., kedy vznikol palestínsky kánon, ktoré súčasťou sa nestali mladšie starozákonné spisy. Ako také neboli považované za rovnako dôležité ako ostatné starozákonné knihy, nevenovala sa im preto taká pozornosť a uchovali sa preto v menej spoľahlivom rukopisnom stave než ostatné biblické knihy. Ich pôvodné hebrejské texty zostali zachované len čiastočne a obsahujú množstvo rukopisných odchýlok. Niektoré z týchto kníh existujú už len v gréckom preklade, prípadne je ich originálnym jazykom na rozdiel od ostatných starozákonných kníh gréčtina. Uznatie týchto kníh sa v cirkvách líši. Protestantské cirkvi prevzali židovský kánon a starozákonné knihy, a tie ktoré neboli jeho súčasťou, označili za apokryfy, ktoré rovnako ako Židia nestavia na úroveň ostatných biblických kníh. porov. POKORNÝ, Petr. – BIČ, Miloš. *Co nevíš o Biblii*. Praha: Česká biblická společnost, 1997. 173 s. ISBN 80-85810-15-8. s. 14-17. HVOŽDARA, Miroslav. *Verím a sľubujem*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1997. 208 s. ISBN 80-7140-162-5. s. 18. BÁNDY, Juraj. *Úvod do Starej zmluvy*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 168 s. ISBN 80-223-1885-X. s. 13-18.

1.1 Dejinné pozadie Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania - Lutherova reformácia

Dôvodom pre vznik protestantského hnutia v 16. storočí bola morálna dekadencia vtedajšej katolíckej cirkvi⁵ v Nemecku, ktorá zneužívala nielen svoje hierarchické usporiadanie, ale predovšetkým nesprávnou hermeneutikou podávala učenie, ktoré nebolo založené na pevnom základe Písma svätého. Tento fenomén vyvolal u augustiniánskeho mnícha Martina Luthe⁶ veľké sklamanie a rozhorčenie. Ten sa dokázal odvážne postaviť vrchnosti a spochybníť jej autoritu v cirkvi. Takto sa začal reformačný boj o čistotu učenia, ktoré nie je založené na mylnej ľudskej interpretácii, ale na pravdivosti Božieho slova⁷ a apoštolskej tradície ranej cirkvi.

Martinovi Lutherovi ako spočiatku veľkému priekopníkovi išlo o maximálnu spravodlivosť a posvätený život, ale v kláštore si myslel, že bojuje sám so sebou a so svojim hriechom; ale v skutočnosti bojoval s náboženstvom svojej cirkvi. V sústave sviatostí a úkonov, ktorým sa podroboval, nenašiel istotu pokoja, ktorú hľadal. Práve to, čo mu malo poskytnúť útechu, sa mu javilo ako hrôza. V takej núdzi mu zo zaprášeného cirkevného vyznania („verím v odpus-

---

⁵ Generálny biskup ECAV a predseda ERC na Slovensku Miloš Klátik sa vo svojej štúdií o fundamentoch viery vyjadruje, že „katolícka“ (lat. *katholikos* - všeobecný) neznamená, že len Rímskokatolícka cirkev je katolíckou, teda všeobecnou, ale aj ECAV na Slovensku sa pokladá za súčasť všeobecnej, teda „katolíckej“ cirkvi. Ak chceme správne porozumieť histórii cirkvi je, že slovo „katolícky“ jednoducho znamená „všeobecný“. Je to dôležité, lebo v prvotných kresťanských spisoch v prvom a druhom storočí, keď sa pojem „katolícky“ používal, vzťahoval sa na „všeobecnú cirkev“ alebo „telo Krista“, ktoré je vytvorené zo „znovuzrodených“ veriacich z každého pokolenia a z každého jazyka, ľudu a národa (Zj 5,9; 7,9). Avšak tak, ako mnoho slov, aj slovo „katolícky“ začalo časom naberať nový význam, alebo sa začalo používať v novom zmysle. V priebehu času sa pojem „všeobecnej“ či „katolíckej“ cirkvi začal postupne vyvíjať do predstavy, že všetky cirkevné zbory spolu sformujú jednu cirkev, a to nielen duchovne, ale aj viditeľne, pričom sa rozšíri po celom svete. Toto nesprávne chápanie povahy viditeľnej cirkvi (ktorá vždy obsahovala „pšenicu aj kúkol“) a neviditeľnej cirkvi, (tela Kristovho, ktoré je tvorené len znovuzrodenými kresťanmi) viedlo k predstave viditeľnej Svätej katolíckej cirkvi, mimo ktorej neexistuje žiadne spasenie. Práve z tohto nesprávneho chápania povahy všeobecnej cirkvi sa zrodila rímskokatolícka cirkev. Porov. KLÁTIK, Miloš. *Základy dogmatiky*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 130 s. ISBN 80-223-1932-5. s. 107. Samozrejme, že do tejto kategórie spadá aj ECM na Slovensku.

CA VII. čl. o cirkvi hovorí: „*Lebo toto stačí k pravej jednote kresťanských cirkví, aby sa v nich evanjelium kázalo jednomyselne a podľa správneho zmyslu a sviatosti sa prislúhovali podľa Božieho slova.*“ Porov. *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1995. ISBN 80-7140-002-5. s. 46. Môžeme zosumarizovať, že titul „cirkev“ neprislúcha len tej skupine veriacich ľudí, ktorá si zakladá na tradícii apoštolskej sukcesii, ale predovšetkým tým, ktorí čistotne zvestujú posolstvo evanjelia Ježiša Krista a velebné sviatosti v duchu jeho slov prislúhajú.

⁶ porov. NORTH, B. James. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*. Praha: Návrat domů, 2001. 303 s. ISBN 80-7255-029-2. s. 149-152

⁷ Písmo ako písomne zdokumentované špeciálne zjavenie. Jedine ono nám môže dať v Božom slove SZ a NZ jeho pravé poznanie. Porov. MONCOL, Jaroslav. *Zákon a evanjelium*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2009. s. 40-51.

tenie hriechov“) a z Písma svätého začalo pomaly svitať, čo je pravdou a silou evanjelia.⁸ Čo pochopil, čoho ako jediného sa celou silou svojej duše chopil, bolo zjavenie milostivého Boha v evanjeliu, t. j. Krista.⁹

Bolo potrebné, aby Luther na základe vlastných skúseností a životných zápasov v cirkvi zostavil za pomoci Bohu úprimne oddaných teológov a jeho priaznivcov teologické vyhlásenia, resp. znenia, na základe ktorých sa bude protestantské hnutie ďalej pridŕžiavať.¹⁰ Základným princípom pri zostavení vieroučných zásad, vychádza ECAV zo znenia Symbolických kníh.¹¹ Jednotlivé články viery zreteľne vysvetľujú a objasňujú podstatu kresťanskej viery v Trojjediného Boha a vysvetľujú rozdielnosti v učení medzi protestantizmom a katolicizmom.

Augsburské vyznanie (lat. *Confessio Augustana*) je kresťanské vieroučné vyznanie založené na teológii Martina Luthera. Patrí ku kľúčovým spisom reformácie a reformačnej teológie. Je jedným zo základných vyznávačských prameňov luteranizmu. Vyznanie bolo prvýkrát prednesené 25. júna 1530 na Augsburskom sneme v nemeckom Augsburgu. Text bol predložený adresovaný nemeckému cisárovi Karolovi V. Vyznanie figuruje ako spoločné vierovyznanie niektorých nemeckých kniežat a nemeckých miest. Text vyznania má 28 článkov. Autorom vyznania je Filip Melanchton, ktorý na jeho podobe spolupracoval s Martinom Lutherom.¹²

Toto Augsburské vyznanie má dve časti: v prvej časti *Články viery a učenia*, ktorých je 21. V druhej časti *Sporné články*, v ktorých sa uvádzajú zneužitia – články 22. – 28.¹³

Augsburské vyznanie sa po svojom vydaní dostalo onedlho aj na územie Slovenska. Jeho prvý preklad vyšiel u nás zrejme už v roku 1540. Augsburské vyznanie je jedným zo základných vyznávačských spisov aj v ECAV na Slovensku.

Confessio Augustana sa vo svojich článkoch dotýka spoločných a zároveň rozdielnych náuk z oblasti ekleziológie. Práve nemeckí reformátori mali v záujme, aby sa pôvodná kato-

---

⁸ Veľkou pomocou na ceste hľadania skutočnej pravdy mu bol aj cirkevný otec sv. Augustín a jeho ponímanie prvých a posledných vecí.

⁹ Tú istú skúsenosť mal aj sv. apoštol Pavol (porov. Sk 9,1-22), ktorý sa domáhal hľadania zachraňujúcej pravdy. Napokon Ježiš Kristus mu otvoril duchovný zrak, ktorým pochopil, že ten, ktorého predtým prenasledoval, je ten, čo dáva víťazstvo.

¹⁰ Katolícke prvky, ktoré Luther ponechal vedľa jeho kresťanstva v ňom: 1) evanjelium a doctrina evangelií, 2) spojenie evanjelickej viery so starou dogmou, 3) chápanie Písma svätého ako Slova Božieho a 4) rozlišovanie medzi milosťou a prostriedkami milosti (sviatosťami). In HARNACK, A. *Stručné dejiny dogmy*. Zvolen: Beem, 2005. s. 224-228.

¹¹ Dostupné z URL: <http://www.ecav.sk/?p=biblia_2/symb-knihy> [cit.: 10.3.2015].

¹² VESELÝ, Daniel - HAJDUK, Andrej. *Filip Melanchton*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1997. 200 s. ISBN 80-7140-134-X. s. 62.

¹³ Tamtiež, s. 64.

líčka cirkev ako všeobecná prinavrátila do svojho pôvodného stavu, z ktorej vzišla. Reformátorom veľmi záležalo, aby kérygma evanjelia o spáse človeka bola zvestovaná v duchu slov Ježiša Krista a jeho apoštolov. Jednotlivé články CA zdôrazňujú, že *regula fidei* sa opiera o tradíciu¹⁴ kresťanskej cirkvi a predovšetkým o Písmo sväté, ktoré je normou.

1.1.1 Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku¹⁵

Evanjelická cirkev, teda i ECAV, má meno od gréckeho slova evanjelium, čo po slovensky znamená radostná zvesť, dobrá zvesť, dobré posolstvo (gr. *εὐ* - radostný, *αγγελίων* - posolstvo, *ἄγγελος* - posol, anjel). Reformácia sa vrátila k Písmu, k evanjeliu, do apoštolských čias - *Sola Scriptura*¹⁶, keď cirkev nemala nič vo svojej moci. Mala len evanjelium (v ňom bola ozaj silná, a preto nakoniec zvíťazila).

Názov ECAV odvodený od evanjelia – dobrej zvesti o tom, že pre človeka Ježiš Kristus získal spravodlivosť pred Bohom. Ľudia, ktorí pohrdli Božou láskou, pre zásluhy Ježiša smú žiť opäť v spoločenstve s Bohom. Byť evanjelikom teda znamená veriť evanjeliu, žiť podľa evanjelia. Evanjeliu verí (evanjelik je ten), kto vierou prijíma, že jeho – hriechom zašpineného a Bohu odcudzeného človeka - nebeský Otec prijíma za svoje dieťa a odpúšťa mu hriechy a že tak robí pre obeť Ježiša. S evanjeliom, stojí a padá (evanjelická) cirkev.

Podľa čl. 1 platnej ústavy (1) Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku je spoločenstvom kresťanov – evanjelikov augsburského vyznania, ktorí uznávajú za prameň viery a pravidlo života jedine Písmo Sväte vysvetľované v duchu jej Symbolických kníh.

Ďaleko precíznejšiu definíciu ECAV na Slovensku možno nájsť vo všetkých predchádzajúcich ústavách Ústava z roku 1922 ju definuje takto:¹⁷

a) V § 1 Cirkev - právne zriadené bratské spoločenstvo jej veriacich (teda subjekt práva);

---

¹⁴ Tradícia ako pokračujúce zjavenie Božej vôle a charakteru v učení a živote cirkvi. Porov. VALČO, Michal. *Od stvorenia k vykúpeniu – kapitoly z evanjelickej vierouky, časť I*, s. 13-14.

¹⁵ Dostupné z URL: <www.ecav.sk> [online].

¹⁶ Protestantské cirkvi reformácie (luteránska, kalvínska, anglikánska) kladú dôraz na Písmo ako jediný autentický zdroj zjavenia, ktorý má autoritu pri formovaní článkov viery. In VALČO, Michal. *Od stvorenia k vykúpeniu – kapitoly z evanjelickej vierouky, časť I*. Žilina: Žilinská Univerzita. Fakulta prírodných vied, 2007. s. 13.16-17.

porov. SCHWARZ Hans. *Martin Luther - úvod do života a diela nášho reformátora*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1999. s. 112-121.

¹⁷ Cit. podľa URL: <http://www.ecav.sk/files/user/terminolog_problemy.pdf> [cit.: 28.4.2015].

b) V § 2 Cirkev - uznávajúcu Ježiša Krista za hlavu cirkvi (teda za úda všeobecnej kresťanskej cirkvi);

c) V § 3 Cirkev - uznávajúcu jedine Písmo za pravidlo viery a života (teda za cirkev reformácie);

d) V § 4 Cirkev - uznávajúcu „nezmenené augsburské vyznanie a všetky v Knihe svornosti obsažené symbola za najvernejší výklad Svätého písma“ [a teda patriacu do rodiny ďalších evanjelických a. v. (luteránskych) cirkví vo svete].

Ústava z roku 1940 evanjelickú cirkev definuje:¹⁸

a) V §2: I) po duchovnej stránke: spoločenstvo svätých a pravé veriacich, v ktorom sa evanjelium Kristovo čistotne zvestuje a sviatosti podľa ustanovenia Pána Ježiša Krista prisluhujú; II) po právnej stránke: právne zriadené bratské spoločenstvo evanjelických veriacich augsburského vyznania na spoločné pestovanie kresťanskej viery, života, vzdelávania, na spoločnú správu a na udržiavanie poriadku;

b) V § 3 sa potom uznáva Ježiš Kristus za hlavu cirkvi a naša cirkev seba samu pokladá za úda obecnej cirkvi kresťanskej;

c) V § 4 sa naša cirkev priznáva ku kruhu cirkví reformácie (ktoré jedine Písmo sväté pokladajú za prameň viery a pravidlo života);

d) V § 5 sa pokladá za úda úda cirkví Evanjelických a. v. vo svete - keďže aj naša cirkev uznáva „nezmenené Augsburgské vyznanie a všetky symbolá v Knihe svornosti za najvernejší výklad Písma svätého.“;

e) V § 11 je jasne vysvetlené: „Neviditeľná cirkev zjavuje sa viditeľne v jednotlivých cirkvách a v ich právne zorganizovaných sboroch (viditeľná cirkev).“

Podobne (takmer zhodnými slovami) sa definuje naša cirkev aj v ústave z roku 1951 v §§ 2,3,4 a 5. Navyše v § 10 je presne vystihnutá dvojaká podstata cirkvi: „ Neviditeľná cirkev zjavuje sa viditeľne v jednotlivých cirkvách a v ich právne organizovaných cirkevných sboroch (viditeľná cirkev).“

Evanjelium Ježiša Krista (lat. *viva vox Dei* - živý hlas Boží), ktoré je v cirkvi zvestované a prisluhované (slovo a sviatosť) musí mať prednosť pred všetkými tradíciami a ľudskými názormi. Práve preto, aby cirkev bola očistená od ľudských názorov, došlo v 16. storočí k vzniku reformačného (obnovného) hnutia. Reformátori začínajú novo formovať cirkevné zbory v úsilí, aby všetko, čo sa v nich deje malo svoj základ v evanjeliu. Odmietnutím snáh reformátorov sa v 16. storočí rozpadá viditeľná jednota západnej - rímskej cirkvi a na jej pôde

---

¹⁸ Cit. podľa URL: <http://www.ecav.sk/files/user/terminolog_problemy.pdf> [cit.: 28.4.2015].

povstávajú rôzne konfesijné cirkvi (konfesia - vyznanie.) Z kresťanov, ktorí sa pripojili k reformácii Martina Luthera povstala evanjelická cirkev augsburského vyznania (ľudovo nazývaná luteránska). ECAV nezaložil Luther. ECAV sa nechápe ako nová kresťanská viera, ale ako pokračovateľka prvotnej kresťanskej cirkvi, od ktorej sa stredoveká cirkev odklonila v učení i v živote. Evanjelici sa neusilovali vytvoriť nový spôsob kresťanskej zbožnosti. Naopak, dôvodom ich vzniku bola snaha o navrátenie cirkvi do takej formy (podoby), akú zamýšľal zakladateľ kresťanskej cirkvi Ježiš Kristus. - Snažili sa o nadväznosť na vieru a život prvotnej kresťanskej cirkvi. Od tejto nadväznosti sa vtedajšia cirkev nesmierne vzdialila.

ECAV je druhou najväčšou kresťanskou a zároveň cirkvou, ktorá sa hlási do rodiny ostatných protestantských cirkví na Slovensku.

Augsburské vyznanie (AV) ako základný vieroučný dokument bolo zverejnené na sneme v nemeckom meste Augsburg 25. júna 1530 pred cisárom Karolom V. a napísal ho Filip Melanchton, jeden z reformátorov cirkvi. Je jednou zo šiestich tzv. symbolických kníh ECAV.

Ako konfesijný základ evanjelickej cirkvi má táto kniha dve časti. Prvú - Články viery a učenia - tvorí 21 článkov, ktoré majú pomenovanie: *O Bohu, O dedičnom hriechu, O Synovi Božom, O ospravedlnení, O kazateľskom úrade, O novej poslušnosti, O cirkvi, Čo je cirkev? O krste, O svätej Večeri Pánovej, O spovedi, O pokání, O užívaní sviatostí, O cirkevnej správe, O cirkevných ustanoveniach, O občianskych veciach a svetskej správe, O príchode Krista na súd, O slobodnej vôli, O príčine hriechu, O viere a dobrých skutkoch, O vzývaní svätých.* Druhá časť - Sporné články, v ktorých sa uvádzajú zneužitia - v 7 článkoch predstavuje rozdiely v učení medzi cirkvou evanjelickou a katolíckou a majú pomenovanie: *O sviatosti pod oboma spôsobmi, O manželstve kňazov, O omši, O spovedi, O rozdieloch pokrmoch, O kláštor-ných sľuboch, O biskupskej moci.*

Augsburské vyznanie kládlo dôraz najmä na spasenie z milosti, teda nie zo skutkov, nie zo zákona.¹⁹ Ušnú spoveď ako povinnosť zrušilo, nechalo ju len ako možnosť. Zachovalo iba dve sviatosti - Krst svätý a Večeru Pánovu. Zdôraznilo, že cirkev je tam, kde sa slovo Božie zvestuje čisto a sviatosti prislúhujú podľa Kristovho príkazu. Odstránilo uctievanie svätých a Panny Márie i prislúhovanie Večere Pánovej iba jedným spôsobom (prijímanie chleba ako tela Kristovho). Zrušilo celibát kňazov a učenie o očistci, prvenstvo rímskeho biskupa -

---

¹⁹ MICHALKO, Ján. Rozbor Augsburského vyznania a jeho význam pre našu cirkev. In NANDRÁSKY, Karol. *Teológia života - zborník*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1989. 191 s. ISBN 80-85128-54-3. s. 98.

pápeža (jeho nadradenosť nad ostatnými v cirkvi) a ďalšie nebiblické ustanovenia katolíckej cirkvi.

Popri augsburskom vyznaní sú ďalšími symbolickými knihami ECAV: *Apológia, čiže Obrana Augsburského vierovyznania, Šmalkaldské články, Pojednanie o pápežovej moci a prvenstve, Malý katechizmus Dr. Martina Luthera, Veľký katechizmus Dr. Martina Luthera a Formula svornosti*. Všetky spolu patria do Knihy svornosti, ktorú vydali r. 1580.

Popri Augsburskom vyznaní viery prijala ECAV na Slovensku ďalšie tri vyznania: Apoštolské, Nicejské²⁰ a Atanáziovo²¹.

Biblia²² je knihou svedectiev o Bohu a o skutkoch, ktoré vykonal pre spásu človeka prostredníctvom Ježiša Krista. V tejto Knihe kníh je uložená Božia múdrosť a vôľa, je v nej napísané Božie zjavenie a obsahuje Boží plán s človekom a s celým svetom.

ECAV na Slovensku dodnes používa Lutherov Malý katechizmus z r. 1529. Autor toto cirkevné učenie, ktoré obsahuje súhrn kresťanského náboženstva, určil deťom, keď osobne zistil,

---

²⁰ Nicejské vyznanie: Pochádza z r. 325, sformulovali ho v meste Niceum (v oblasti dnešného tureckého Istanbulu). Prijali ho všetky kresťanské cirkvi.

²¹ Atanáziovo vyznanie: Vzniklo v južnom Francúzsku na konci 4. storočia. Nenapísal ho - ako názov naznačuje - alexandrijský biskup Atanázios, je len napísané v jeho duchu. Obsahom je podobné dvom predošlým. Reaguje na Áriovo učenie, ktoré popieralo existenciu Svätej Trojice. Pravoslávna cirkev Atanáziovo vyznanie neprijala. Biblia je základom evanjelickej viery a učenia evanjelickej cirkvi. Obsahuje dvojaké knihy: kanonické a apokryfické.

²² Kanonické knihy: slovo „kánon“ pochádza z gréčtiny a znamená vo všeobecnosti pravidlo, meradlo, súhrn všeobecných zásad, smerníc a pravidiel. V užšom, kresťanskom a biblickom chápaní sú kanonické spisy Biblie uznané a prijaté za hodnoverné pramene Božieho zjavenia. Porov. BÁNDY, Juraj. *Úvod do Starej zmluvy*, s. 13.

Apokryfické knihy: Ich názov je odvodený od gr. slova *ἀπόκρυφος* - skrytý, tajomný (čiže apokryfy = skryté knihy). Nie sú pravoverné, neobsahujú ani jednu myšlienku či proroctvo o čakanom Mesiášovi. Ježiš Kristus z nich nikdy necitoval. Preto neboli prijaté ani na bohoslužbách, ale odporúčené do spisov Starej zmluvy. Boli však zaradené do Septuaginty - gréckeho prekladu starozmluvných hebrejských spisov. Mnohé z nich sú len dodatkami ku kanonickým knihám (Ester, Daniel, Jeremiáš, Paralipomenon). Iné sú legendami, teologickými spismi, opismi bojov a pod. Zo starozmluvných spisov patria k najmladším. Apokryfickými knihami sú knihy: Judit, Tobiáš, Modlitba Menašeho, Baruch, Prídavky k proroctvu Danielovmu, Dve knihy Ezdrášove, Prídavky ku knihe Ester, Tri knihy Makabejské, Kniha múdrosti a Sírach. Porov. BÁNDY, Juraj. *Úvod do Starej zmluvy*, s. 18.

Židovská synoda v Jamnii r. 90 n. l. uzavrela starozákonný kánon tak, ako ho dnes poznáme. Čiže uzákonila, kodifikovala dnešnú podobu biblickej Starej zmluvy. Takto, už bez apokryfických kníh, prijala starozákonný kánon a vznikajúca cirkev. Reformácia do biblického kánonu apokryfické knihy neprijala a naprotá väčšina protestantských cirkví ich chápe rovnako. Katolícka cirkev Tridentským koncilom zaradila dvanásť z trinástich apokryfov do biblického kánonu. Novozmluvných apokryfov bolo nepomerne viac. Do Biblie však neboli prijaté, ani sa o nich nehovorí. Sú to väčšinou legendy a podobné rozprávania. Porov. BÁNDY, Juraj. *Úvod do Starej zmluvy*, s. 20.

aké slabé sú ich vedomosti v základných otázkach učenia cirkvi. Toto isté však platilo o dospelých, preto pre nich vydal M. Luther v tom istom roku VK.

Malý katechizmus je jedinečným náučným, ale aj literárnym dielom, ktoré v skrátenej podobe, vo forme otázok a odpovedí, podáva učenie ECAV. Toto krátke dielo má päť častí: *I. Desatoro Božích prikázaní - ako máme žiť*, *II. Všeobecná viera kresťanská - ako máme veriť*, *III. Otče náš - ako sa máme modliť*, *IV. Krst svätý* a *V. Večere Pánova - ako bez akéhokoľvek pochybovania máme dôverovať Pánu Bohu*.

Cieľom obidvoch katechizmov je, aby člen ECAV prístupnou formou a jednoduchým podaním získal základnú orientáciu o kresťanskom, ale najmä o evanjelickom učení. Z tohto základného poznania možno ísť potom hlbšie i širšie vo vedomostiach a vo viere.

Základnou organizačnou jednotkou cirkvi je zbor. Na čele zboru je ordinovaný farár spolu s laickým dozorcom. Cirkevné zbory sú zoskupené do seniorátov. Tieto sú vedené príslušným seniorom a dozorcom. Celá cirkev má 14 seniorátov,²³ ktoré sú spojené na geografickej báze do dvoch dištriktov, západného a východného.²⁴ Na čele každého dištriktu je biskup a dozorca. Najvyššími predstaviteľmi cirkvi sú generálny biskup a generálny dozorca. Najvyšším zákonodarným orgánom je synoda, ktorá sa spravidla schádza jedenkrát do roka. V období medzi zasadnutiami, práca cirkvi na všetkých rovinách je riadená radou starších (tzv. presbyterov).

ECAV na Slovensku spravuje materské, základné a stredné školy a lýceá. Prípravu nových evanjelických a. v. duchovných zabezpečuje Evanjelická bohoslovecká fakulta v Bratislave, ktorá patrí do Univerzity Komenského (EBF UK).

Evanjelici stoja v jednote so všetkými biblicky veriacimi kresťanmi všetkých čias. Reformátori videli svoju vieru a učenie v rámci jednej línie s tradíciou jedinej, svätej, všeobecnej (katolíckej) a apoštolskej Kristovej cirkvi. Preto ECAV prijíma tri kresťanské vyznania (Apoštolské, Nicejské, Athanáziovo)²⁵ – ku ktorým sa hlási celá kresťanská cirkev. Okrem týchto vierovyznaní sa ECAV hlási k vierovyznaniam z čias reformácie: je to predovšetkým Augsburské vyznanie (AV), prečítané v r. 1530 pred cisárom Karolom V. V Augsburskom vyznaní stúpenci Lutherovej reformácie vyjadrili, čoho sa chcú ako kresťania pridŕžať a proti čomu vo vtedajšej cirkvi vystupujú. AV nebolo napísané ako schizmatické vyzna-

²³ Senioráty v ECAV na Slovensku: Bratislavský, Dunajsko-nitriansky, Gemerský, Hontiansky, Košický, Lipovsko-oravský, Myjavský, Novohradský, Považský, Rimavský, Šariško-zemplinský, Tatranský, Turčiansky a Zvolenský.

²⁴ PROCHÁZKA, Pavel. *Cirkev a sekty*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta, 2004. 65 s. ISBN 80-8055-852-3. s. 32.

²⁵ POKORNÝ, Petr. *Apoštolské vyznaní*. Třebenice: Mlýn, 1994. 139 s. ISBN 80-901589-2-7. s. 18-20.

nie viery rebelujúcej sekty, ktorá odmieta zvyšok kresťanskej cirkvi; bolo napísané pre všetkých kresťanov a jeho cieľom bola jednota, nie rozdelenie kresťanov. Žiaľ, AV nebolo prijaté a v ňom obsiahnuté návrhy na obnovu (reformáciu) cirkvi boli odmietnuté. A tak nie „luteráni“ sa oddelili od cirkvi, oni boli z vtedajšej cirkvi „vyčlenení“.

Vierovyznanské spisy: Augsburské vyznanie i Obranu Augsburského vyznania (OAV) zostavil najbližší Lutherov spolupracovník Filip Melanchton. Ďalšie tri vierovyznanské spisy: Malý katechizmus, Veľký katechizmus a Šmalkaldské články, pochádzajú od Martina Luthera. Posledný vierovyznanský spis ECAV napísali viacerí teológovia a nesie názov Formula svornosti. Všetky tieto vierovyznanské spisy ECAV sú zhrnuté v Symbolických knihách (lat. *symbolum* – vyznanie). Všetci duchovní ECAV pri nástupe do služby skladajú sľub na vernosť Písmu svätému – ako najvyššej norme života a viery a na Symbolické knihy, ktoré sú pre ECAV záväzným výkladom Písma.

V čom je osobitosť ECAV? V tom, že učenie o ospravedlnení z milosti pre Kristove zásluhy, ktoré (ospravedlnenie) prijímame vierou, je pokladané za kľúč k porozumeniu evanjelia a celého ostatného učenia cirkvi. Stredoveká cirkev učila, že pre dosiahnutie spásy je potrebné, aby človek konal dobré skutky (dával almužny, modlil sa, zúčastňoval sa náboženských obradov a púťí, pričom „odpúšťanie“ hriechov sa neraz spájalo s zakúpením odpustkov). Luther svoje pochopenie spásy (ospravedlnenie od hriechov) formuloval takto: Jedine milosť, jedine Kristus, jedine viera (lat. *Sola gratia, Sola Christi, Sola fide*).²⁶ Značí to, že spása človeka nepramení z jeho konania, úsilia, či rozhodnutí. Pre spásu nemôžeme urobiť nič. Dostávame ju ako dar úplne zadarmo. Ježiš Kristus svojou smrťou totiž dokonale zaplatil za hriechy každého človeka. Túto radostnú zvesť smie prijať vierou. Vierou, ktorú v ňom vzbudil Duch Svätý. Keďže sa Luther o spásu dozvedel z Písma, postavil Písmo (a nie inštitúciu cirkvi a tradíciu) za základ kresťanského života a učenia – pre jednotlivca i pre celú cirkev. Robiť dobro máme. Dobré skutky však netreba konať preto, aby boli ľudia spasení, ale preto, že z Božej milosti sú spasení. Nekonajú ich, aby pre samotné konanie prišli do neba, ale z vďačnosti, že sa k nim Boh v Kristovi milostivo sklonil a daroval im spásu.

Evanjelické chápanie ospravedlnenia hriešneho človeka teda možno zhrnúť takto: 1) Boh ma pre zásluhy Ježiša Krista prijal – ospravedlnil od hriechu; 2) Božie spasenie je potrebné prijímať vierou, ktorú v človeku prebúdza Duch svätý, keď ho oslovuje Božím slovom.

---

²⁶ MICHALKO, Ján. Rozbor Augsburského vyznania a jeho význam pre našu cirkev. In NANDRÁSKY, Karol. *Teológia života – zborník*, s. 98-102.

Podľa evanjelikov a. v. sa toto poradie nikdy nesmie zameniť. Sú totiž i kresťania, ktorí odvíjajú svoj život od bodu: „prijal som Pána Ježiša“. Rozhodnúť sa pre Ježiša, prijať Krista, spásu od neho, je dôležité. Avšak je to až následok toho, na čom viera stojí, totiž že Ježiš prijal človeka. To je milosť. Základom viery - rozhodujúcim nie je samotné rozhodnutie sa pre Boha, ale Božie rozhodnutie sa pre človeka. Ježiš ho prijal a stálo ho to život. Ak by to nebol urobil, nemal by čo prijať. Viera by sa nemala kde zachytiť. Práve preto, že sa Boh pre človeka rozhodol, smie a má s vďakou prijímať jeho lásku.

Porozumenie ospravedlnenia sa odráža aj v evanjelickom ponímaní sviatostí. Podľa evanjelikov nepôsobia magicky.²⁷

Pre ECAV je charakteristický práve uvedený pohľad na sviatosti. Verí, že súhlasí s Písmom svätým a správne hovorí, čo to je milosť daná nám v Kristovi, ktorú prijíma vierou. Lutherovo: jedine Písmo, jedine milosť, jedine Kristus, jedine viera je evanjelickou tradíciou. Rozumie pod ňou živú vieru (už) mŕtvych predkov. Na rozdiel od toho je tradicionalizmus mŕtva viera živých (súčasných ľudí, aj niektorých členov ECAV). O tradicionalizme musíme hovoriť vždy, keď sa ľudia viac odvolávajú na luteránsku tradíciu, ako sa ju snažia naplniť. Keď nežije s Písmom a z Písma (podľa neho), nepočína si ako evanjelik, hoci by mal písomné potvrdenia o tom, že som bol v ECAV pokrstený, confirmovaný, či sobášený. Ak sa spolieha na seba, na svoje „náboženské výkony“ (napr. na účasť na cirkevných podujatiach), alebo na to, koľko dobra vykonal pre ďalších ľudí, a nie na Kristove zásluhy, aj vtedy sa evanjelikom nazýva márne.

Keď verí len vtedy, keď mu je ťažko a prežíva akési duchovné zápasy, viera mu je iba prostriedkom získavania výhod od Boha a nie jeho postojom vo chvíľach radosti i skúšok, nemôže sa považovať za evanjelika. Mnohí to tak robia, no žijú vo falošnej istote.

Reformácia chcela zmariť všetky takéto falošné istoty, napr. spoliehanie sa na odpustky. Ak dnes v ECAV neraz prevláda tradicionalizmus nad luteránskou tradíciou (jedine: Písmo, milosť, Kristus, viera), nie je to dôvod k zavrhnutiu tejto tradície. To, že nefunguje systém, nie je dôvodom k zavrhnutiu princípov, podľa ktorých by mal fungovať. Luther nechcel vytvoriť nejaký triumfalistický luteranizmus, ktorým by ECAV mala vystatovať. Išlo mu o návrat k Písmu, k milosti, ku Kristovi, k životu z viery a vo viere v evanjelium. K takému živo-

---

²⁷ V stredoveku byť pokrsteným znamenalo priam automaticky získať vstupenku do neba. Úloha viery bola podceňovaná. Hlavný dôraz bol na vykonaní krstu. O tom, že krst treba žiť, že požehnanie krstu sa dostáva len živou vierou, nie samotným vykonaním krstu, sa temer nehovorilo. Viaceré súčasné cirkvi chápu krst iba ako symbol, len ako akt poslušnosti Božiemu slovu a vďaky za to, že človeka Boh prijal. Byť pokrstený pre tieto cirkvi znamená navonok manifestovať, že človek uveril Bohu.

tu, aký chce Kristus vidieť, k životu, o aký sa usilovali prví kresťania. Išlo mu o to, aby čo najviac ľudí spoznalo Božiu milosť v Ježišovi Kristovi.

Kresťanstvo - kresťanská cirkev nezačala až reformáciou. Bola tu od samotného začiatku jej zrodu v apoštolskej dobe, ktorá sa usilovala o zachovanie tajomstiev jej zverených priamo od Ježiša. Primárnou úlohou bola zvest' evanjelia o milosti, láske a odpustení hriechov človeka. Preto všetko to, čo bolo v kresťanskej cirkvi do začiatku reformácie dobré, čo neprotirečilo Kristovmu evanjeliu, je aj evanjelickým dedičstvom.²⁸

1.2 Dejinné pozadie Evanjelickej cirkvi metodistickej – Wesleyho reforma

Ako každá protestantská cirkev, tak aj Evanjelická cirkev metodistická vzišla z reformácie 18. storočia z lona Anglikánskej cirkvi ako obnovné hnutie.²⁹ Anglikánsky farár John Wesley (1703-1791) a jeho spolupracovníci zdôrazňovali, že metodizmus je „*kresťanstvo, ktoré sa berie vážne*“. Hovorili to v situácii, keď cirkev spala a mnohí jej členovia boli fakticky neveriaci. Metodisti volali ľudí k pokániu, duchovnému znovuzrozeniu a k novému životu viery.

John Wesley ako vedúca osobnosť evanjelikálneho prebudenia a zakladateľ metodizmu sa narodil v Lincolnshire, v Anglicku. Bol synom anglikánskeho vikára a pochádzal z dlhej línie služobníkov.³⁰ Keď mal šesť rokov, fara, v ktorej jeho rodina žila, vyhorela. Všetci prežili, ale John pri tom takmer zomrel, keďže ho z plameňov vyslobodili v poslednej chvíli. V roku 1713 išiel John na Charterhouskú školu v Londýne. Potom, od roku 1720, chodil na Vysokú školu Kristovej cirkvi v Oxforde,³¹ kde získal magisterský titul v roku 1727. V roku 1725 bol ordinovaný za diakona a do Oxfordu sa vrátil o dva roky neskôr, po tom, ako pomáhal svojmu otcovi ako kaplán. Potom sa stal prezidentom takzvaného Oxfordského Svätého

---

²⁸ V nejednom z dnes existujúcich novších kresťanských smerov v ECAV sa na toto nepamätá. Tieto cirkvi vystupujú tu a tam až tak extrémne, ako by ony boli prvou generáciou skutočných kresťanov. A to je nesprávne a cirkev ohrozujúce. Evanjelici a. v. sa pokúsili nadviazať na Písmo sväté, na životný štýl Kristov, apoštolov a prvotnej cirkvi. Pokúsili sa rozduchať pochodeň, ktorá v dobe, keď sa objavili reformačné myšlienky, len tlela a odovzdať ju ďalším generáciám opäť horiacu - plnú Kristovo svetla. To je v súčasnosti úlohou ECAV na Slovensku.

²⁹ Sociálna zodpovednosť dovedla metodistov k formulácii Sociálneho vyznania (prvýkrát v r. 1908), ktorého znenie sa pravidelne aktualizuje. Porov. PROCHÁZKA, Pavel. *Vieroučné dôrazy metodizmu*. Dostupné z URL: <<http://www.institut.umc.sk/materialy/dorazy.pdf>> [cit.: 17.2.2015].

porov. McGRATH, E. Alister (ed.) *Blackwellova encyklopedie moderného kresťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 2001. s. 550-551.

³⁰ WITHROW, H. William. *Průkopníci metodismu*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2001. 126 s. ISBN 80-85013-45-2. s. 20.

³¹ Tamtiež, s. 22.

klubu, ktorý založil jeho brat Charles. Konali dobré skutky, ako napríklad navštevovanie väz-
níc a rôzne skutky sebadisciplíny. Mali pocit, že si spasenie musia zaslúžiť, a v tejto snahe šli
až do extrémov. Tieto pokusy prinútiť Boha konať spôsobovali výsmech ostatných ľudí, ktorí
ich označovali ako Metodistov. John Wesley odišiel spolu so svojím bratom a dvoma ďalšími
do Georgie, kde mal prebrať miesto kaplána. Zažili tam veľa ťažkostí a všetci sa vrátili v
priebehu dva a pol roka. Písal sa rok 1738 a John bol kňazom už od roku 1728, ale stále sa
potreboval obrátiť. George Whitefield, veľký kazateľ, bol spomedzi Svätého klubu prvý sku-
točne obrátený človek, ale John vedel, že Božia spásanosná viera na neho ešte nezostúpila.³²

Anglikánska cirkev Johna Wesleyho ordinovala za diakona a na univerzite sa stal čle-
nom vedenia Lincoln College, súčasne aj vedúcim malej skupiny zapálených študentov s pre-
zývkou „svätý klub“, ktorého členov tiež nazývali „metodisti“ pre ich dôsledne dodržiavaný
spôsob života a štúdium Biblie, ako aj prísnu sebakázeň, ktorá zahŕňala veľa skutkov kresťan-
skej pomoci.

Na Moravskom zhromaždení v Alderstgate v Londýne John Wesley počúval čítanie
Lutherovej epištoly Rimanom. Ako tak počúval písmo, ktoré bez pochyb poznal naspamäť,
Božie slovo zrazu pred ním ožilo a on spoznal istotu spasenia. Vedel, že jeho hriechy boli
odstránené a on bol zachránený od zákona hriechu a smrti. Potom, ako sa to stalo, udalosti
začali plynúť rýchlo. Počas nasledujúcich 50 rokov John Wesley precestoval 250 000 kilo-
metrov, mnohé na koni, a kázal viac ako 40 000 kázaní. Napísal viac ako 200 diel rôzneho
druhu. Bol obdivuhodným putovným evanjelistom.

John Wesley sa nezhodol s Georgeom Whitefieldom a nazval ho „čertom z pekla“.³³
Whitefield nakoniec odišiel do Ameriky, kde sa stal nástrojom vo veľkom prebudení. V roku
1740 Wesley začal zakladať miestne Metodistické spoločenstvá, ktoré boli počiatkom meto-
distickej cirkvi. Jeho najväčší problém prišiel, keď sa oženil. Napriek radám mnohých, oženil
sa s Mary Vazeille. Manželstvo bolo úplnou pohromou. Keď John Wesley išiel niekam kázať,
jeho žena ho nasledovala a nahlas ho odsudzovala ako klamára a podvodníka.

John Wesley zomrel v roku 1791. V prvých rokoch svojho kazateľského života poznal
Ježiša Krista len z vedomostí v hlave. No po jeho obrátení, keď jeho kamenné srdce nahradilo
srdce mäsité, John Wesley strávil viac ako 50 rokov kázaním evanjelia Ježiša Krista medzi
ľuďmi v Anglicku.

---

³² Tamtiež, s. 52.

³³ Tamtiež, s. 57.

Metodisti od začiatku chceli svoju vieru žiť aj ako poslanie verejnosti. Zasadzovali sa o sociálnu spravodlivosť, prístup k vzdelávaniu a práci, slobodu a mnohé iné aktuálne problémy. Odpoveďou metodistov na nespravodlivosť v spoločnosti boli postoje súcitu a spravodlivosti. 18. storočie bolo v Anglicku veľmi pohnuté, pretože v krajine prebiehali sociálne a politické rozpory. Bolo to storočie dvojitej revolúcie, priemyselnej a poľnohospodárskej.³⁴ Táto situácia spôsobila úpadok cien pracovných síl, kedy mnohí obyvatelia začali byť finančne vykorisťovaní vtedajšou spoločnosťou. Na jednej strane tu vzniká vrstva bohatých podnikateľov a na druhej strane chudobná vrstva robotníkov.³⁵

Jej obsahovým posolstvom bol hromadný návrat k prameňu Božieho slova, nakoľko mnohí cirkevní predstavitelia neaplikovali mravné či eticko-spoločenské učenie podľa zásad svojej vierouky. Vo vnútri tejto cirkvi sa ozývali hlasy zo strany mnohých, ktorí sa zasadzovali o čistotu zvesti evanjelia.³⁶ Sám bol priťahovaný k silnej pietistickej zbožnosti a tieto myšlienky ponúkal aj ostatným veriacim ľuďom.³⁷

Význam reformácie spočíval v návrate ku tradícii pôvodnej novozákonnej cirkvi, ktorá mala za cieľ vysvetľovať Božie pravdy v duchu učenia Ježiša Krista a jeho apoštolov, ktorým bol zverený úrad *Magisteria*. Evanjelický a. v. farár Ján Ďurovič pojednáva, že všetci apoštolovia boli podľa misijného príkazu (porov. Mt 29,19-20) Ježiša Krista vyslaní, aby vykonávali kazateľský úrad a konali v moci Ducha Svätého.³⁸

Podľa bývalého superintendenta (zástupcu biskupa) Róberta Zachara prívlastok metodisti prešiel do názvu cirkvi, hoci najskôr šlo o posmešnú nadávku voči klubu mladých ľudí v Oxforde, kde študovali aj Wesleyovci. „*Ich skupinka sa stretávala, aby skúmala Písmo, modlila sa, navštevovala väznených aj chorých. Ostatní sa im smiali, že všetko robia metodicky, že majú metódy akoby na všetko.*“³⁹

---

³⁴ SCHNEEBERGER, D. Vilém. *Korene sociálnej činnosti Johna Wesleyho*. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 2002. 75 s. ISBN 80-85733-68-4. s. 7.

³⁵ *Deník Johna Wesleyho*. Praha: Evangelická cirkev metodistická, 1992. s. 7-11.

³⁶ porov. NORTH, B. James. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 186-187.

³⁷ ELWELL, A. Walter (ed.). *Evangelical Dictionary of Theology*. Michigan: Grand Rapids, 1984. s. 712.

³⁸ porov. ĎUROVIČ, Ján. *Cirkev a bohoslužby*. Liptovský Sv. Mikuláš: Tranoscius, 1931. s. 12-13. Hlavným programom cirkvi bolo vyučovanie v moci toho, ktorý je garantom tejto cirkvi a to Ježiša Krista. Biskupi ako starší Duchom Svätým vyvolení dbali na čistotu vierouky, nakoľko raná cirkev sa nachádzala v čase, kedy intenzívne vystupovali do popredia falošní proroci a učители (porov. Lk 21,8; 2Pt 2; 1Jn 2,18-28). Diabol ako zlý nepriateľ Boha a kresťanov sa usiloval zničiť Božie kráľovstvo a to prostredníctvom falošných svedkov, ktorí ohrozovali cirkev nielen zvonku ale aj z vnútra. Preto bola v cirkvi ustanovená hierarchia, aby sa predišlo zbytočnému nepriaznivému a negatívne vplyvu, čoby znamenalo teologicko-morálny úpadok.

³⁹ Dostupné z URL: <www.mmladez.cz/aliance-metodisticke-mladeze.html> [cit.: 17.2.2015] - webový portál českej Aliancie metodistickej mládeže uvádza, že Wesley pritom nikdy nijakú „metódu spásy“ ani nejakú špe-

Teológia⁴⁰ anglikánskeho kňaza Johna Wesleyho spočívala v primárnom kladení dôrazu na osobný a vrúcny vzťah viery k Ježišovi Kristovi, na jeho nekonečný rozmer lásky, milosti a odpustenia, hlboký záujem o hriešneho človeka, ktorý môže dôjsť záchranu pre večný život, Božiu milosť (*Sola gratia*)⁴¹ a dielo Ducha Svätého, ktorý vedie k morálnej premene veriaceho a k dobrým skutkom.⁴² Pri tejto reformačnej zásade ide o centrálny teologický postoj protestantizmu (tzv. *particulae exclusivae*). Základom tohto učenia je, že človek býva pred Bohom ospravedlnený jedine z milosti Božej a to bez akýchkoľvek zásluh a dobrých skutkov.

John Wesley ako *verbi Divini minister* kládol silný dôraz na pneumatológiu a jeho homílie pojednávali o kerygme hovoriacej o „skúsenostiach“⁴³ s Božím Duchom. Pri „skúsenosti“ majme na zreteli, že ide o religióznu skúsenosť veriacich aj neveriacich s transcendentnou božskou bytosťou.⁴⁴

1.2.1 Evanjelická cirkev metodistická na Slovensku⁴⁵

Evanjelické spoločenstvo a Metodistická cirkev sa spojili do jednej cirkvi. Tak vznikla Evanjelická cirkev metodistická⁴⁶, ktorá je nástupkyňou oboch zjednotených cirkví. ECM na Slovensku patrí medzi ostatné protestantské cirkvi, ktorých členov nie je veľa. Organizačné prvky metodizmu sa formovali medzi rokmi 1739-1744 a boli to tieto: systém okrskov; služba „cestujúcich kazateľov“ (itinerant ministry); stretávanie skupiniek pod vedením laických vodcov; laické kazateľstvo a výročné konferencie.⁴⁷

---

ciálnu teológiu nevypracoval. Faktom je, že dnes žijú vo svete desiatky miliónov metodistov, na Slovensku sa k nim v roku 2001 hlásilo približne 7300 veriacich.

⁴⁰ porov. McGRATH, E. Alister (ed.) *Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení*, s. 550.

⁴¹ CA v XX. čl. *O dobrých skutkoch* hovorí, že mnohí kazatelia zameriavali svoju ideológiu na detinské nepotrebné skutky, ako napr. ruženec, uctievanie svätých (porov. CA čl. XXI.), mníšsky život, púte, nariadené pôsty, cirkevné sviatky a bratstvá (laické bratstvá pre určité náboženské úkony, aké vznikali hlavne pri žobravých reholiach). Porov. *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 48-49. To znamená, že Ježiš Kristus ako Salvator vykonal všetko potrebné, aby nás zmieril so svojim Otcom. Jeho obeť na kríži bola tou najdokonalejšou obeťou a preto mu právom prislúcha titul „*Veľký kazateľ*“ a „*Biskup duší*“ (porov. 1Pt 2,25).

⁴² Dobré skutky majú byť ovocím viery kresťana, napriek jeho hriešnosti a dedičnému hriechu. Porov. KLÁTIK, Miloš. *Základy dogmatiky*, s. 113-114.

⁴³ PROCHÁZKA, Pavel. Sila a slabosti evanjelického kresťanstva. In PROCHÁZKA, Pavel (ed.). *Evanjelické kresťanstvo – Zborník*. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 1995. 122 s. ISBN 80-85733-41-2. s. 59.

⁴⁴ PROCHÁZKA, Pavel. *Duchovná skúsenosť a komunikácia evanjelia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Katedra evanjelického teológie a misie, 1999. s. 31-34.

⁴⁵ Dostupné z URL: <www.umc.sk> [online].

⁴⁶ Meno cirkvi je *The United Methodist Church*. Do neanglických jazykov môže byť voľne preložené so súhlasom Generálnej konferencie. V nemčine sa používa „*Evangelisch-methodistische Kirche*“, v češtine „*Evanjelická cirkev metodistická*“ a v slovenčine „*Evanjelická cirkev metodistická*“.

⁴⁷ PROCHÁZKA, Pavel. *Cirkev a sekty*, s. 33.

V rámci všeobecných ustanovení je ECM súčasťou všeobecnej cirkvi, ktorá je v Kristovi jedným telom. Rešpektuje, že všetci ľudia sú vzácní pred Bohom. Všetci bez akéhokoľvek rozdielu sú pozvaní, aby sa zúčastnili na cirkevnom živote a aby vyznávajúci členovia boli prijatí do členstva.⁴⁸ Žiadna konferencia alebo organizačná jednotka cirkvi nesmiem byť ustanovená tak, aby jednotlivec alebo skupina ľudí boli vylúčení z dôvodov rasy, farby pleti, národnostného pôvodu alebo ekonomického zjednotenia.

Ako súčasť všeobecnej cirkvi verí ECM, že Pán cirkvi volá všetkých kresťanov k viditeľnej jednote. Preto sa usiluje o jednotu na všetkých rovinách cirkevného života: na svetovej rovine vzťahmi k iným metodistickým cirkvám, k zjednoteným cirkvám, ktoré sú pripojené k Metodistickej cirkvi alebo k Evanjelickému spoločenstvu, v pracovných spoločenstvách a radách kresťanských cirkví, snahami o zjednotenie s cirkvami metodistickej tradície a iných tradícií.⁴⁹ „*Metodizmus má k ekumenickej práci dobré predpoklady, lebo mu vždy bolo cudzie výlučné zmýšľanie o sebe a cítil si druhé cirkvi*“, tvrdí metodistický teológ a kazateľ Pavel Procházka.⁵⁰ Snaha o vzájomné ekumenické spolunažívanie patrí medzi základné činnosti metodistickej cirkvi.

V rámci Metodistickej cirkvi pôsobí Generálna, Jurisdikčná, Centrálna, Výročná, Oblastná a Farská konferencia.⁵¹ Každý z týchto riadiacich orgánov zabezpečuje kvalifikované fungovanie celej cirkvi a jej výborov.

Dejiny ECM na Slovensku sa spája s dejinami ECM v Českej republike. Čechoameričan Dr. Josef Dobeš navrhol, aby metodistický misijný výbor v USA zakúpil evanjelizačný stan v rozlohe 12x28 metrov a vyslal misiu do Československa. Prvé nasadenie bolo 4. augusta 1920 v Prahe – Vinohradoch. V septembri sa udiala druhá evanjelizácia v Prahe – Vršovice. Na obidvoch miestach uverili stovky ľudí, ktorí žiadali, aby sa založila Metodistická cirkev.

Metodistická práca na Slovensku sa začala r. 1924, najprv kolportérskou činnosťou (šírením Biblií a kresťanskej literatúry), neskôr sa konali hromadné evanjelizačné podujatia. Strediskami misijných aktivít boli mestá Bratislava, Vrútky, Trnava, Sered', Košice a Užhorod na Ukrajine.

---

⁴⁸ O prijatí do vyznávajúceho členstva a úlohách členov pojednávajú čl. 225 – 227 Poriadku ECM Slovenskej oblasti. Porov. *Poriadok Evanjelickej cirkvi metodistickej – Slovenská oblasť*, s. 91-92.

⁴⁹ porov. *Poriadok Evanjelickej cirkvi metodistickej – Slovenská oblasť*, s. 23. O ekumenizme kázal sám reformačný otec John Wesley v kázni č. 39. Porov. WESLEY, John. *Standardní kázání*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2005. s. 533-543.

⁵⁰ PROCHÁZKA, Pavel. *Církev a sekty*, s. 35.

⁵¹ O jednotlivých konferenciách podrobnejšie pojednáva Poriadok ECM – Slovenská oblasť. Porov. *Poriadok Evanjelickej cirkvi metodistickej – Slovenská oblasť*, s. 8-16.

Druhá svetová vojna priniesla aj utvorenie Slovenského štátu a silný nacionalizmus. Dňa 23. septembra 1940 bola práca na Slovensku zakázaná ako česká a kazatelia a viacerí členovia cirkvi museli opustiť krajinu.⁵² Bratislavský zbor prežíval náročné chvíle svojej existencie a preto malé skupinky sa stretávali po domácnostiach. Užhorod bol na území anektovanom Maďarskom. Tak metodistická cirkev na Slovensku prestala oficiálne fungovať a následne potom aj existovať. V období komunistického režimu nebol pre rast cirkvi vytvorený nijaký priestor.

Dnes je ECM členkou Konferencie ECM v Slovenskej a Českej republike a tvorí samostatnú oblasť. Na čele konferencie stojí superintendent, na čele oblasti predseda rady oblasti. Vrcholným cirkevným orgánom je Výročná konferencia, oblastné konferencie majú vymedzené právomoci a sú najvyšším orgánom v danom štáte. Exekutívami sú rady oblasti, ktoré sú tvorené paritným zastúpením laikov a duchovných.

1.3 Význam reformácie pre kresťanskú bohoslužbu

Reformácia priniesla do prostredia cirkvi mnoho pozitívneho v oblasti kresťanskej bohoslužby. Jedným zo základných momentov bolo kázanie v zrozumiteľnom jazyku. Božie slovo malo byť predsa ponúknuté ľuďom bez ohľadu na ich spoločenské postavenie či sociálne zázemie. O túto činnosť sa predovšetkým usiloval Martin Luther a po ňom mnohí ďalší reformátori. Pôvodne Luther veľmi presadzoval jednoduchosť a priamu zrozumiteľnosť zvestovaného slova. Práve v ňom videl veľkú hodnotu ponúkanej Kristovej lásky.⁵³ Okrem reformačného princípu „Sola Scriptura“ mu hlboko záležalo i na správnom chápaní sviatostí a jeho úžitku z nich.

Reformácia priniesla aj pokus o nové riešenie u Ulricha Zwingliho. Podľa neho vzťah elementov a Kristovho tela a krvi je že elementy len symbolizujú telo a krv Kristovu. Strednú cestu volil Luther. Na rozhovoroch s ním v Marburgu 1529 odmietol súhlasiť s Zwinglim. Luther dal dôraz na Kristove slová „*Toto je moje telo, toto je moja krv*“ (Mt 26,26.28; Mk

---

⁵² Porov. SCHNEEBERGER, J. Vilém. *Metodismus v Československu (1918-1992)*. Praha: Evangelická cirkev metodistická, 2003. ISBN 80-85013-79-7. 161 s.

⁵³ Evanjelíá podávajú správu o tom, že Ježiš si za svojich učeníkov a apoštolov vybral nie elity vtedajšej spoločnosti, ale predovšetkým jednoduchých a prostých ľudí. Cez nich chcel svetu ukázať, že on prišiel na svet ako ten, ktorý nerobí za žiadnych okolností rozdiely medzi ľuďmi. V tomto duchu sa vyjadril zreteľne aj apoštol Pavol, keď uviedol na správnu mieru, že „*všetci zhręšili a nemajú Božiu slávu*“ (Rim 3,23). Viditeľná Kristova cirkev nemá robiť rozdiely medzi ľuďmi, pretože ona je dielom Božím a v nej určuje pravidlá nie človek, ale Boh a preto na tejto nemennej pravde má stáť a v službe (diakonie) ostatným sa preukázať (porov. Jn 13, 2-20).

14,22.24). Zároveň však poukázal na to, že apoštol Pavol naďalej hovorí aj po posvätení elementov o chlebe a víne (1Kor 11,26.28). Jeho presvedčením bolo, že v posvätených elementoch sú zároveň dve podstaty (teda konsubstanciácia), a síce podstata chleba a vína spoločne s Kristovým osláveným telom, v ktorom Kristus vstal z mŕtvych (toto oslávené telo bolo nazývané *matéria coelestis*).⁵⁴ Učenie o *matéria coelestis* bola však umelá Lutherova konštrukcia. Ani Luther sa jej nedržal ako nezmeniteľnej. To vidíme z toho, že ďalšie učenie o Večeri Pánovej mal teológ starej Jednoty bratskej Lukáš Pražský. Ten vychádzal z Viklefovej formuly, že elementy pri Večeri Pánovej sú telom a krvou Kristovou 1. duchovne (proti transsubstanciácii), 2. sviatosťne (platí len pri sviatosťi), 3. mocne (získava sa odpustenie hriechov) a 4. pravé (ide o pravé telo a krv Kristovu).⁵⁵

To isté platí aj o metodistickom hnutí, ktoré sa vyznačovalo predovšetkým hlbokým pietistickým dôrazom a vrúcnou zbožnosťou, ktorá má korene v Písme svätom (porov. Lv 11,14).⁵⁶ Wesleymu taktiež záležalo na správnom dôraze chápania Večere Pánovej, nakoľko jeho teológia vychádzala z veľkej miery od Lutherovej teológie.

Lutherova a Wesleyova reformácia sa usilovala o čistotu učenia na základe Písma svätého nielen v otázkach ospravedlnenia, ale predovšetkým sakramentológie⁵⁷, pretože v nej sa človeku ponúka zvláštna Božia milosť preukázaná v odpustení hriechov a v svätosti života. Dôkladné prepracovanie a podanie teologicko-dogmatických doktrín, malo za cieľ zostaviť kresťanskú bohoslužbu, ktorá stojí na princípoch ranej apoštolskej cirkvi a jej vierouky.

---

⁵⁴ SCHMID, Heinrich. *The Doctrinal Theology of the Evangelical Lutheran Church*. Oregon: Wipf and Stock Publisher, 2008. 692 s. ISBN 978-1-60-608103-7. s. 527-528.

⁵⁵ Evanjelický a. v. systematický teológ a etik Igor Kišš v periodiku Cirkevných listov publikoval dve štúdie: Lutherovo stanovisko k chápaniu Večere Pánovej v starej Jednote bratskej (CL r. 1962, č. 9) a Chápanie Večere Pánovej v starej Jednote bratskej (CL r. 1963, č. 9). Ukázal v nich ako teológovia Jednoty bratskej vysvetlili Lutherovo písomne alebo osobnou návštevou u Luthera učenie Jednoty bratskej o Večeri Pánovej. Jednota bratská sa vôbec nezmieňuje o *matéria coelestis*, o prítomnosti vzkrieseného tela a krvi Kristovej v elementoch.

⁵⁶ Motív svätosti sa neskôr chápal ako primárny prvok v mysticizme, ku ktorému mal veľmi blízko aj John Wesley. O mystike Johna Wesleyho sa rozsiahle pojednáva v štúdiu „*The influence of mysticism on Wesley and Methodism (1992)*“, ktorá je dostupná na URL: <<http://archive.org/details/26185617.emory.edu>> [online].

⁵⁷ sakramentálny (lat. *sacramentalis*): posvätný, sviatosťný, súvisiaci s náboženskými obradmi. In VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník II. diel*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2008. s. 245.

1.4 Teologická koncepcia cirkvi u Martina Luthera

Kľúčovou terminológiou⁵⁸ v oblasti ekleziológie zohrávajú u Martina Luthera tieto pojmy: cirkev ako spoločenstvo veriacich (lat. *communio sanctorum*) a tradícia, úrad a autorita a sviatosti.

Pokúsime sa jednotlivé nosné piliere Lutherovej koncepcie objasniť a poukázať na to, že na tomto základe je potrebné rozvíjať hlbšiu analýzu teológie s dôrazom na hľadanie ekumenickej jednoty. Cirkev má byť chápaná ako spoločenstvo, ktoré je viditeľné.⁵⁹ To, čo sa v cirkvi skrze Ježiša Krista ponúka je dôsledkom Božej nekonečnej lásky voči človeku, ktorý už na počiatku spáchal prvotný hriech (porov. Gen 3). To malo za následok, že si zaslúžil večnú smrť a odvrhnutie od Božej tváre (porov. Rim 3,23). Cirkev kladie silný dôraz na spoločenstvo hriešnikov, ktorí sú zhromaždení okolo Krista a ktorí potrebujú jeho milostivé vedenie a požehnanie.

Reformácia Martina Luthera sa uskutočňovala v boji so vtedajšou cirkvou. Luther sa postavil na odpor nielen proti empirickej skutočnosti vonkoncom skorumpovanej a poverčivej cirkvi, ale aj proti hierarchickému centralistickému mysleniu Ríma.⁶⁰ Svoj spor nevedol na základe nejakého bezcirkevného individualistického obrazu zbožnosti, ale na základe jasného chápania evanjelia, ktoré vychádzalo z jeho myšlienok o cirkvi. Aj keď v Lutherovom popise cirkvi spočiatku chýba predovšetkým inštitucionálny moment, predsa má v ňom inštitúcia svoje odôvodnené miesto.⁶¹

1.4.1 *Communio sanctorum* v teológii Martina Luthera

Lutherova ekleziológia *communio sanctorum* spočívala v dôraze, že je to miesto, kde sa stretávajú veriaci kresťania v zhromaždení „*okolo svätých vecí ako nový a svätý ľud, telo Kristovo, chrám Ducha, predzvesť Mesiášskeho hodu, očakávanie vo viere, nádeji a láske Milovanej Komunity, ktorá prichádza dolu z neba ako koniec všetkých vecí.*“⁶² Je to cirkev, ktorá je víťazná, pretože jej Pán je tým skutočným Víťazom, ktorý povoláva veriaceho kresť-

⁵⁸ SCHWARZ, Hans. *Martin Luther úvod do života a diela nášho reformátora*, s. 129-144.

⁵⁹ VOGEL, Jirí. Biblický personalismus a eklesiologie v teologii Emila Brunnera. *Evanjelikálny teologický časopis*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Katedra evanjelikálnej teológie a misie. 2005, roč. IV, č. 2. 30-47 s. ISSN 1336-1783. s. 39.

⁶⁰ NORTH, B. James. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 150.

⁶¹ SCHWARZ, Hans. *Martin Luther úvod do života a diela nášho reformátora*, s. 129.

⁶² HINLICKY R. Paul. *Luther a milovaná komunita – Cesta pre kresťanskú teológiu v post-kresťanskom svete*, s. 207.

ťana do tohto zápasu s mocnosťami sveta. Nemožno nepoznamenať, že člen Kristovho tela je už víťazom práve v Ježišovi Kristovi, ktorý svojim Duchom túto Cirkev posväcuje.

Podľa katolíckej a pravoslávnej teológie vystihuje pojem „*communio sanctorum*“ spoločenstvo tých, ktorí sa ako živí (*ecclesia militans*) nachádzajú v cirkvi na zemi a tých, ktorí zomreli (*ecclesia triumphans*, porov. Heb 12,1). Protestanti často trestný čin, s týmto názorom a na koncepciu tejto viery kvôli zneužívaniu z katolíckej a pravoslávnej cirkvi, ktorí obhajujú modlitbu mŕtvych svätých ako výhoda tohto spoločenstva.

Protestanti netolerujú, že katolícka cirkev vlastní nebiblické učenie o spoločenstve svätých, pretože to odporuje samotnej zvesti Písma svätého. Idea chápania tohto učenia má úzku súvislosť s mystikou, ktorá je silne prominentná v katolicizmu.

Protestanti odmietajú také doktríny, ako je napr. očistec a príhovor svätých (t. j. modlitby k Panne Márii, matke Ježiša Krista), ktoré katolícka cirkev spája so „spoločenstvom svätých“. Protestanti⁶³ používajú biblický pohľad na spoločenstvo svätých tak, ako je uvedené v Apostoliku, ktoré jasne definuje správny názor a postoj na toto učenie.⁶⁴

Luther vo Veľkom katechizme napísal o cirkvi tieto slová: „*Je to iba glosa, čiže vysvetlenie, ktorým chcel niekto vysvetliť, čo znamená kresťanská cirkev.*“⁶⁵ Latinský výraz „*communio sanctorum*“ nepovažuje Luther za správny. Jeho preklad by mal znieť ako „zbor svätých“, alebo ešte jasnejšie „svätý zbor“. Filip Melanchton v Apológii CA hovorí o spoločenstve cirkvi: „*Ale cirkev je nielen spoločenstvo vonkajších vecí a obradov, ako sú iné svetské spoločenstvá, ale je vo svojej podstate spoločenstvo viery a Ducha Svätého v srdciach, majúcich aj vonkajšie znaky, aby ho bolo možné rozoznať, totiž čisté učenie evanjelia a prisluhovanie sviatostí podľa Kristovho evanjelia. A jedine táto cirkev sa volá telom Kristovým, ktoré Kristus svojim Duchom znovuzrodzuje, posväcuje a spravuje, ako svedčí Pavol: Urobil Ho hlavou nad všetkých v cirkvi, ktorá je Jeho telom, plnosťou Toho, ktorý naplňuje všetko vo všetkých (Ef 1,22).*“⁶⁶ Preto cirkev nepotrebuje svetskú hlavu na spôsob rímskeho pápeža.

V ortodoxii bola reformačná ekleziológia systematizovaná nasledovne:⁶⁷ 1) „*ecclesia repraesentativa*“, ktorá reprezentovala cirkev ako zhromaždenie učiteľov, učiteľský stav cirkvi a teológov; 2) „*ecclesia synthetica*“, ako súhrnná cirkev, ktorá sa skladá zo všetkých „*ex doctoribus et auditoribus*“, z učiteľov a poslucháčov, farárov a členov zboru.

---

⁶³ porov. KLÁTIK, Miloš. *Základy dogmatiky*, s. 109-111.

⁶⁴ POKORNÝ, Petr. *Apoštolské vyznání*, s. 111.

⁶⁵ VK, 2. časť, 3. čl. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi*, s. 228.

⁶⁶ Tamtiež, s. 99.

⁶⁷ PÖHLMAN, G. Horst. *Kompendium evangelické dogmatiky*, s. 337.

Luther síce vychádzal z prostredia vtedajšej katolíckej cirkvi, kde zohrávalo dôležité hierarchické usporiadanie, ako tzv. Magistérium Cirkvi. Lutherova reformácia síce nechcela hierarchiu stredovekej cirkvi odstrániť, ale sústrediť na Krista. Linský dokument (1982) oprávnene navrhuje, aby cirkvi bez biskupskej postupnosti prijali „*successio apostolica*“, pretože je skrze ňu vyjadrená kontinuita s cirkvou apoštolov (tzv. ordinácia).⁶⁸ Podmienka pre prevzatie biskupskej postupnosti luterskými cirkvami by spočívala v tom, že cirkvi s biskupskou postupnosťou by uznali platnosť ich cirkevných úkonov. Úplná reťaz vkladania rúk od biskupov k apoštolom⁶⁹ nie je prísne historicky dochovaná a nie je pre existenciu konštitutívnej cirkvi dôležitá (porov. Jn 3,8).

Pri hovorení o doktrínach, vyznaní a svedectve sa určite dostaneme k diskusii o tom, aké je v celom tomto obraze miesto empirickej cirkvi. Poukazuje nám to na skutočnosť, že napriek Lutherovmu vnímaniu pravej cirkvi ako skrytej, viditeľnú cirkev, cirkev ako inštitúciu si tiež vysoko cenil. Neustále prebieha diskusia o pravej podstate a mieste cirkvi ako inštitúcie. Luther videl dôležitosť takejto cirkvi vo verejnom zvestovaní evanjelia a prisluhovania sviatostí. Je dôležité, aby existovala inštitúcia, ktorá zachováva cirkevné učenie – bez nej by totiž nebolo možné zvestovanie evanjelia. Je dôležité, aby existoval spôsob verejného a inštitučného stretávania sa kresťanov, prostredníctvom ktorého dochádza ku vzájomnému povzbudeniu – „*communio sanctorum*“⁷⁰ – napriek tomu, že jeho presné hranice nie sú viditeľné. Je dôležité, aby existovala inštitúcia, ktorá zvoláva svet ku skutkom milosrdenstva, spravodlivosti a lásky.⁷¹

V skratke: cirkev je miesto v tomto svete správcom posolstva viery, nádeje a lásky. Táto empirická inštitúcia ale nemôže byť stotožňovaná s Božím kráľovstvom, ktoré príde. Je miestom, kde sa tí, ktorí veria a dúfajú v toto kráľovstvo, zhromažďujú a čerpajú silu. Keďže je cirkev v tomto svete, musí mať zriadený život a formu tak, ako všetky ostatné inštitúcie. Má svoju ústavu, zákony, predpisy, predstaviteľov, budovy a ostatné potrebné vlastníctvo.⁷² Zvoláva a ustanovuje svojich farárov, ktorí verejne kážu a prisluhujú sviatosti. No žiadna z týchto vecí nie je iba absolútna, ani večná. Sú potrebné iba pre tento svet – sú potrebné, aby sa starali o nádej v „svet, ktorý príde“. Preto Luther neabsolutizoval žiadnu formu cirkevnej inštitúcie. Tie sú iba pre tento svet. Nezáležalo na tom, či má cirkev arcibiskupov a biskupov, alebo je riadená demokratickejším spôsobom – priamo cirkevným zbormi a far-

⁶⁸ Tamtiež, s. 356.

⁶⁹ porov. KIŠŠ, Igor. *Symbolika – ekumenika*. Kapitola „Apoštolská sukcesia biskupov“.

⁷⁰ Ján Kalvín tiež pojednáva o spoločenstve svätých ako o spoločenstve vyvolených, ktorú sú súčasťou viditeľnej cirkvi. Pojednáva, že v tejto cirkvi je prítomné aj zlo s odvolaním sa na zdroje patristickej literatúry (sv. Augustín) a poukázaním na biblické posolstvo z Mt 13,24-31 (Podobenstvo o kúkoli medzi pšenickou). Porov. VALDO Vinay. *Ecclesiology and Ethical Politics in Giovanni Calvino*. Brescia: Paideia, 1973. 202 s. URL: <<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=7797664>> [online].

KALVÍN, Ján. *Catechismus Ecclesiae Genevensis*.

URL: <http://www.europeana.eu/portal/record/9200386/BibliographicResource_3000044721100.html> [online].

⁷¹ FORDE O. Gerhard. *Boh sa skláňa k človeku – Lutherove pochopenie evanjelia*. Bratislava: Evanjelická bohoslovecká fakulta, 2003. 131 s. ISBN 80-968542-2-4. s. 126.

⁷² Tamtiež.

nostami. Rozhodnutia o tom, akú formu by mala tá ktorá cirkev ako inštitúcia mať, môžu a majú byť tvorené na základe praktických potrieb a konkrétnych situácií. V určitom zmysle to zrejme nebolo najlepším riešením, pretože to zanechalo neistotu a podstate inštitučnej cirkvi, a táto neistota spôsobovala, ba dokonca ešte aj dnes spôsobuje mnohé nezhody. Zanechanie cirkvi bez presnej štruktúry ju taktiež spravilo príliš zraniteľnou zo strany mnohých nepriateľských vplyvov. Na druhej strane je to však ďalším svedectvom o tom, ako veľmi si Luther vážil slobodu⁷³. Žiadna inštitúcia v tomto svete nemôže byť absolútna, nesmie sa stať nástrojom tyranie. Nadovšetko cirkev musí byť nositeľkou práve tohto posolstva. Keď sa forma stane neprimeranou, musí existovať možnosť a sloboda túto formu zmeniť. Rovnako musí existovať sloboda skúsiť nové veci, keď sa staré stanú nefunkčnými. Nádej v kráľovstvo milosti nám dáva práve túto slobodu.

Luther kládol silný dôraz na to, že cirkev je tým spoločenstvom, ktoré nesie svedectvo o konci, o ciele ľudského života. Božie kráľovstvo je darom jedine milosti a keďže je darom milosti, kresťan je oslobodený žiť život plne skláňajúci sa k zemi, v trpezlivosti očakávať a o bojovať proti všetkému, čo sa mu pokúša zobrať nádej, či už sú to diablove lži, svet alebo telo (porov. Ef 6,12).⁷⁴

1.4.2 Úrad a autorita cirkvi – doktríny protestantskej reformácie

Aby sme pochopili históriu protestantskej cirkvi a reformácie, je dôležité, aby sme najprv pochopili, že jedným z tvrdení, ktoré rímskokatolícka cirkev vyhlasuje, je nástupníctvo apoštolov. To jednoducho znamená, že si rímskokatolícka cirkev nárokuje na jedinečnú autoritu nad všetkými ostatnými cirkvami a denomináciami, pretože si nárokuje na líniu rímskokatolíckych pápežov späť dozadu celé storočia, až po samotného apoštola Petra. V jej ponímaní to dáva rímskokatolíckej cirkvi jedinečnú autoritu, ktorá prekonáva všetky ostatné denominácie alebo cirkvi.⁷⁵

Práve toto nástupníctvo apoštolov je dôvod, prečo si rímskokatolícka cirkev nárokuje na jedinečnú autoritu na interpretáciu Písma a ustanovovanie doktrín, ako aj na najvyššieho vodcu v osobe pápeža⁷⁶, ktorý je neomylný, keď hovorí „*ex cathedra*” - teda pri vykonávaní svojho úradu ako pastora a učiteľa všetkých kresťanov. A preto, podľa rímskokatolíckeho ponímania, učenie a tradície rímskokatolíckej cirkvi tak, ako pochádzajú od pápeža, sú rovna-

---

⁷³ Spis Martina Luthera „*De servo arbitrio*“ patrí k najdôležitejším a súčasne aj k najkontroverznejším spisom Reformácie. Luther podáva jasnú odpoveď na otázku o možnostiach ľudskej voľby v duchovných veciach: Bez oslobodzujúcej a pomáhajúcej Božej milosti niet úniku z otroctva hriechu pre žiadneho človeka. Zároveň možno vďaka tomuto spisu pochopiť Lutherov dôraz na evanjelium, ktoré zachraňuje pred upadnutím do pesimizmu a fatalizmu.

⁷⁴ FORDE O. Gerhard. *Boh sa skláňa k človeku – Lutherove pochopenie evanjelia*, s. 127.

⁷⁵ KIŠŠ, Igor. *Symbolika – ekumenika*. Kapitola „Čo znamená učenie o apoštolskej sukcesii biskupov?“

⁷⁶ Tamtiež. Kapitola „Pápež“.

ko neomylné a autoritatívne ako samotné Písmo. Toto je jedným z hlavných rozdielov medzi rímskokatolíckymi a protestantmi, ktorý bol jedným zo základných dôvodov protestantskej reformácie.

Samozrejme, že rímskokatolíci nie sú jediní, ktorí sa pokúšajú nárokovať si jedinečnú autoritu prostredníctvom nástupníctva apoštolov, alebo vysledovaním koreňov svojej cirkvi späť k pôvodným apoštolom.⁷⁷ Existuje aj niekoľko protestantských denominácií alebo skupín, ktoré sa pokúšajú stanoviť „pokrvnú líniu“, ktorú je možné vysledovať späť cez celé storočia až k cirkvi prvého storočia a samotným apoštolom. Aj keď sa títo protestanti nepridržiavajú nástupníctva apoštolov s cieľom ustanoviť autoritu v zmysle „pápeža“ ako neomylného vodcu, napriek tomu vnímajú toto prepojenie na prvotnú cirkev prinajmenšom ako určitú mieru oprávnenia na ustanovenie autority svojich doktrín a praktík.

Problém s ktorýmkoľvek z takýchto pokusov o vysledovanie línie nástupníctva späť k apoštolom, či sa už týka rímskokatolíckej cirkvi, východnej ortodoxnej alebo protestantskej cirkvi, spočíva v tom, že je to všetko snaha o odvodenie alebo podporu autority toho, čomu veria a čo učia z nesprávneho zdroja o skutočnom alebo vnímanom prepojení s apoštolmi namiesto odvodzovania autority z Božieho slova. Pre kresťanov je dôležité si uvedomiť, že priame nástupníctvo apoštolov nie je pre cirkev ani denomináciu nevyhnutné na to, aby mala autoritu. Boh dal a zachoval najvyššiu autoritu pre všetky záležitosti viery a praktického života v jeho Svätom Slove, Biblii. Preto autorita jednotlivých súčasných cirkví alebo denominácií nepochádza z nejakého zväzku s cirkvou prvého storočia a apoštolov. Namiesto toho, pochádza jedine a priamo z písaného Božieho Slova. Učenie cirkvi alebo denominácie je pre kresťanov autoritatívne a záväzné len vtedy, ak reprezentuje skutočný význam a jasné učenie Písma. Toto je dôležitá myšlienka, ktorú je potrebné si uvedomiť v súvislosti s porozumením prepojenia medzi protestantizmom a rímskokatolíckou cirkvou, ako aj dôvod, prečo sa protestantská reformácia odohrala.

Aby sme pochopili históriu kresťanstva a tvrdenia o nástupníctve apoštolov, ako aj tvrdenie rímskokatolíckej cirkvi, že je jediná skutočná cirkev s jedinečnou autoritou, je dôležité si uvedomiť zopár kľúčových myšlienok. Najprv si musíme uvedomiť, že dokonca aj za čias apoštolov a cirkvi prvého storočia boli falošní učители a falošné učenia významný problém. Vieme to, lebo varovania pred herézami a falošnými učiteľmi sa nachádzajú vo všetkých

---

⁷⁷ Východná ortodoxná cirkev si tiež nárokuje na nástupníctvo apoštolov, hoci jej nárok je veľmi podobný ponímaniu rímskokatolíckej cirkvi. K rozkolu medzi východnou ortodoxiou a rímskym katolicizmom došlo až pri „Veľkej schizme“ v roku 1054 n. l. Porov. NORTH, B. James. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 100-105.

neskorších spisoch NZ. Sám Ježiš upozorňoval na to, že títo falošní učitelia budú ako „*vlci v ovčom rúchu*” (Mt 7,15) a že budú „*kúkol' aj pšenica*” existovať spolu až do dňa súdu, kedy on oddelí spasených od zatratených, skutočného „znovuzrodeného” veriaceho od tých, ktorí ho naozaj neprijali (Mt 13,24-30). Toto je dôležité pri pochopení histórie cirkvi, pretože takmer od úplného začiatku falošní učitelia a falošné učenia napádali cirkev a zavádzali ľudí. Napriek tomu vždy existovali aj skutočne „znovuzrodení” veriaci, ktorí sa pevne pridržiavali biblickej doktríny spasenia samotnou milosťou skrz vieru jedine v Kristovi, a to celé stáročia, dokonca aj v tom najtemnejšom období stredoveku.

Pred konverziou Konštantína na kresťanstvo v roku 312 n. l.⁷⁸ boli kresťania prenasledovaní rímskou vládou. S jeho obrátením sa kresťanstvo stalo povoleným náboženstvom Rímskej ríše (a neskôr sa stalo oficiálnym náboženstvom), a tak sa „viditeľná” cirkev spojila s mocou rímskej vlády. Toto manželstvo cirkvi a štátu viedlo k sformovaniu rímskokatolíckej cirkvi a v priebehu času spôsobilo, že rímskokatolícka cirkev zdokonalila svoju doktrínu a rozvinula svoju štruktúru takým spôsobom, ktorý najlepšie slúžil účelom rímskej vlády. V tom čase protirečiť rímskokatolíckej cirkvi bolo rovnaké ako protirečiť rímskej vláde, čo so sebou prinášalo kruté tresty. Preto, ak niekto nesúhlasil s niektorou doktrínou rímskokatolíckej cirkvi, bolo to vážnym previnením, ktoré často viedlo k exkomunikácii a niekedy dokonca aj k smrti.

Napriek tomu sa však v priebehu dejín našli „znovuzrodení” kresťania, ktorí povstali a vzopreli sa sekularizácii rímskokatolíckej cirkvi a prekrúteniu viery, ktoré nasledovalo. Prostredníctvom tejto kombinácie cirkvi a štátu časom rímskokatolícka cirkev účinným spôsobom umlčala tých, ktorí oponovali akejkoli'vek z jej doktrín alebo praktík, pričom sa skutočne stala takmer univerzálnou cirkvou v rámci celej Rímskej ríše. Vždy sa vyskytli „hniezda” odporu voči nebiblickým praktikám a učeniu rímskokatolíckej cirkvi, boli však relatívne malé a izolované. Pred protestantskou reformáciou v 16. stor., muži ako John Wycliffe v Anglicku, Ján Hus v Československu a John of Wessel v Nemecku všetci položili svoje životy za svoj odpor voči niektorým nebiblickým učeniam rímskokatolíckej cirkvi.

Odpor voči rímskokatolíckej cirkvi a jej falošnému učeniu vyvrcholilo v 16. stor., keď Martin Luther zverejnil svojich 95 tvrdení (alebo téz) proti učeniu rímskokatolíckej cirkvi na dverách zámockého kostola vo Wittenbergu v Nemecku. Lutherovým zámerom bolo zaviesť reformáciu do rímskokatolíckej cirkvi, pričom zároveň spochybnil autoritu pápeža. Popri odmietnutí Lutherovho volania po reformácii a návratu k biblickým doktrínam a praktikám zo

---

⁷⁸ porov. NORTH, B. James. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 34-41.

strany rímskokatolíckej cirkvi začala protestantská reformácia, z ktorej sa zrodili štyri základné skupiny či tradície protestantizmu: luteránska, reformovaná, anabaptistická a anglikánska. V tom čase Boh vzbudil zbožných mužov v rôznych krajinách s cieľom opäť vrátiť cirkevné zbory po celom svete k svojim biblickým koreňom a biblickým doktrínam a praktikám.

Protestantská reformácia vyplývala zo štyroch základných otázok respektíve doktrín, o ktorých boli reformátori presvedčení, že sa v nich rímskokatolícka cirkev mylí. Tieto štyri otázky či doktríny sú: *Akým spôsobom dochádza k spaseniu človeka? V čom spočíva náboženská autorita? Čo je cirkev? A čo je podstatou kresťanského života?* V rámci odpovedí na tieto otázky protestantskí reformátori Martin Luther, Ulrich Zwingli, Ján Kalvín a John Knox stanovili to, čo je známe ako „Päť solas“ (lat. *sola* ako výraz pre slovo „jedine“) reformácie.⁷⁹ Týchto päť bodov doktríny bolo ústrednou myšlienkou protestantskej reformácie a bolo to práve tých päť základných biblických doktrín, na základe ktorých sa títo protestantskí reformátori postavili proti rímskokatolíckej cirkvi, pričom odporovali požiadavkám, aby odvolali svoje učenie, aj za cenu straty života. Je to týchto päť základných doktrín protestantskej reformácie: 1) „*Sola Scriptura*“ alebo Jedine Písmo: potvrdzuje biblickú doktrínu, že jedine Biblia je výhradnou autoritou pre všetky záležitosti viery a praktického života. Písmo a jedine Písmo je štandardom, na základe ktorého sa musia posudzovať všetky učenia a doktríny cirkvi. Tak ako Martin Luther výrečne povedal, keď bol vyzvaný, aby odvolal svoje učenie, *„Pokiaľ nebudem presvedčený na základe Písma a prostého rozumu - nebudem akceptovať autoritu pápežov a koncilov, pretože si navzájom odporujú - moje svedomie je otrokom Božieho Slova. Nemôžem odvolať a ani nič neodvolám, pretože ísť proti vlastnému svedomiu by nebolo ani správne ani bezpečné. Tak mi Boh pomáhaj. Amen“*

2) „*Sola Gratia*“, Spasenie jedine milosťou: potvrdzuje biblickú doktrínu, že spasenie sa získava jedine Božou milosťou a človek je zachránený pred jeho hnevom jedine jeho milosťou. Božia milosť v Kristovi je nielen nevyhnutná, ale je absolútne jedinou účinnou príčinou spasenia. Táto milosť je nadprirodzeným dielom Ducha Svätého, ktorý človeka privádza ku Kristovi tým, že ho oslobodzuje od otroctva hriechu a kriesi ho z duchovnej smrti k duchovnému životu.

3) „*Sola Fide*“, Spasenie jedine vierou: potvrdzuje biblickú doktrínu, že ospravedlnenie sa získa jedine milosťou skrz samotnú vieru kvôli samotnému Kristu. A to sa udeje vierou v Krista, keď jeho spravodlivosť sa pričíta nám ako jediné možné uspokojenie Božej dokonalej spravodlivosti.

---

⁷⁹ HARNACK, Adolf. *Stručné dejiny dogmy*, s. 219-222.

4) „*Solus Christus*”, Jedine v Kristovi: potvrdzuje biblickú doktrínu, že spasenie sa nachádza v samotnom Kristovi a že jeho bezhriešny život a náhradné odčinenie hriechov ľudí samotné postačujú na ich ospravedlnenie a zmierenie s Bohom Otcom. To, čo by sa hlásalo, by nebolo evanjelium, keby sa neohlasovalo zástupné dielo Krista a nevyžadovala sa viera v Krista a jeho dielo.

5) „*Soli Deo Gloria*”, Jedine z Božej milosti: potvrdzuje biblickú doktrínu, že spasenie je z Boha a dokonal ho Boh jedine kvôli svojej Sláve. Potvrdzuje, že kresťania ho musia neprestajne oslavovať a žiť ich celé životy pred tvárou Boha, pod autoritou Boha a jedine na jeho slávu.

Týchto päť dôležitých a základných doktrín je príčinou protestantskej reformácie. Stoja v centre toho, v čom sa rímskokatolícka cirkev zmýlila vo svojej doktríne a prečo bola protestantská reformácia nevyhnutná na návrat cirkevných zborov po celom svete k správnej doktríne a biblickému učeniu. Sú rovnako dôležité pri hodnotení cirkvi a jej učenia dnes ako boli aj vtedy. V mnohých ohľadoch sa väčšina protestantského kresťanstva musí viesť k návratu k týmto základným doktrínam viery, podobne ako reformátori vyzvali rímskokatolícku cirkev v 16. stor., aby urobila to isté.

1.4.3 Sviatosti

Lutherova reformácia začala konfliktom o správnom porozumení a praktizovaní sviatosti pokánia. Luther vo svojom diele „*De captivitate Babylonica ecclesiae*“⁸⁰ (1520) identifikuje zneužívanie pokánia ako jeden zo spôsobov, kde Rímskokatolícka cirkev prekrútila evanjelium, aby zneužila jeho moc, a tak držala cirkev v putách záslužných skutkov pre získanie spravodlivosti. Spoveď a rozhrešenie však nemajú v evanjelických vyznaniach jasnú pozíciu. Melanchthon ich spolu s tými, ktorí podpísali CA, označil za tretiu sviatosť, avšak jeho hlavným cieľom bolo dosiahnutie zmierenia s Rímom. Luther bol na druhej strane oveľa zdržanlivejší, pokiaľ išlo o spoveď ako o sviatosť. V jeho mladších rokoch to aj on tak chápal, ale už v katechizme sa o spovedi vyjadruje v zmysle správneho používania krstu: „*Každý deň*

---

⁸⁰ Lutherov spis „*De captivitate Babylonica ecclesiae*“ (1520) je jedným z hlavných reformných spisov Martina Luthera, kedy sa zmieňuje o teologickom význame sviatosti a zároveň spochybňuje ich počet, ktorý určila vtedajšia Katolícka cirkev. Pozri bližšie [*De captivitate Babylonica ecclesiae praeludium Martini Lutheri*] na URL: <[%5BDe%20captivitate%20Babylonica%20ecclesiae%20praeludium%5D%20De%20captivitate%20Babylonica%20ecclesiae%2C%20praeludium%20Martini%20Lutheri](http://luna.folger.edu/luna/servlet/view/search;JSESSIONID=f6523de8-2ffd-4cf3-8536-0c03482734f4?q==)> [online].

musí prísť pokánie, odpustenie hriechov a obnova v Duchu svätom.“⁸¹ Luther sám spoved’ za sviatosť nepovažoval, považoval ju však za nevyhnutnú zložku v živote viery. *Prečo je to tak?* V 95 výpovediach (1517) M. Luther napísal: „*Keď náš Pán povedal kajajte sa, myslel tým, že celý život kresťana by mal byť pokáním.*“ Tá istá téma sa objavuje v Lutherovom Malom katechizme⁸², kde rozoberá, čo znamená krst pre každodenný život⁸³. Celý kresťanský život je vyznávanie hriechov, prijatie odpustenia a obnova v spravodlivosti. Základnou štruktúrou kresťanského života je pokánie, odpustenie a obnovenie. Krstom prichádzame do nového života v Božom kráľovstve. Krstom sa stávame svätými v Božích očiach, ospravedlnení od všetkých zlých skutkov, zmierení s Bohom, dokonali v spravodlivosti pred Pánom. Krst znamená koniec starého života: starého života pod mocou hriechu, smrti a zla; je to vstup do nového života pod milosťou, prežitého v spravodlivosti v moci Ducha Svätého. Kresťan sa teda pýta: „*Ako sa správať po krste? Čo mám robiť po krste?*“ Aj keď samotný krst je prijatím do Božieho kráľovstva, je isté, že kým ľudia žijú v časnosti, sú oddelení od večnosti. Medzi krstom človeka a konečným cieľom, ktorý pre neho Boh pripravil, je dlhá doba. Život vo svete nie je dokonalým obrazom života v kráľovstve Božom. Každodenne sa kresťan stretáva s mocou zla, hriechu a smrti. Žije vo svete, ktorý nie je v súlade s Božou vôľou, ktorý hľadá spôsob, ako ho odpútať od toho, čím nás Boh učinil v krste. Svetský spôsob života ho privádza k neposlušnosti a ku vzbure voči jeho Stvoriteľovi. Preto budem po krste, dokiaľ nebudem vzkriesení zo smrti, vždy zväzani k hriechu, pokúšaní odpadnúť od toho, čím ho Boh urobil pri krste. Kresťania veľmi často podliehajú tomuto pokušeniu. Otázka hriechu páchaného po krste bola vždy problémom pre cirkev. Príbeh o pokúšaní Ježiša nebol napísaný náhodou, je bez pochyb návodom ako odolávať pokušeniu po krste (Mt 4,1-11). Človek je pokrstení ako Ježiš. Tak ako bol Ježiš po svojom krste pokúšaný, tak je i on pokúšaní: Túžba po pohodlí, radovánkach, po pokušení skúšať Božiu vernosť, pokušenie k nepravému uctievaniu falošných bohov. Ak chce odolať pokušeniu, musí robiť to, čo robil Ježiš: musí sa spoliehať na Božie slovo, aby ho viedlo. V modlitbe Pánovej prosí Boha, aby „*ho neuvodil do pokušenia, ale zbavil ho zlého*“. Kresťanský život nie je skúškou sily ľudskej vôle proti pokušeniu hrešiť. Vo svojom kresťanskom živote veriaci prosia Boha, aby ich chránil v situáciách, v ktorých by mohli byť zväzani k hriechu a aby ich vyslobodil, keď čelia zlu. Pravdou však je, že vo svojej slabosti podliehajú pokušeniu v tomto svete. Mnohí kresťania sa preto dávajú krstiť až

---

⁸¹ VK, V. časť. „O oltárnej sviatosti“. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 244-248.

⁸² MK, IV. čl. „O krste“. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 191-192.

⁸³ VK, IV. časť. „O krste“. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 239-243.

pred samotnou smrťou, aby po krste viac nehrešili a vstúpili z krstu do večného života. Je však zrejmé, že pre väčšinu kresťanov toto nikdy nebolo praktickou možnosťou. Preto bola vytvorená sviatosť pokánia, pozostávajúca zo spovede a rozhrešenia, ktorá je riešením hriešnosti po krste. Jej cieľom je obnova a posilnenie viery v odpustenie hriechov a v zasľúbenie účasti na budúcom živote, ktorý Boh pripravil pre svoj ľud. Nie je dôležité či je spoveď a rozhrešenie vykonávaná súkromne alebo na bohoslužbách, ale že práve skrze ne sa človek odpadnutý do Pána môže znovu ku nemu navrátiť a že sa mu v nich nanovo odovzdáva požehnanie krstu. Spoveď obnovuje vieru tých ktorí zhrešili proti Bohu t. j. ktorí stratili svoju vieru. V živote kresťana rozlišujeme trojaké chápanie úlohy pokánia: 1) *Pokánie ako základ kresťanského života*; 2) *pokánie ako sviatosť* a 3) *pokánie ako spoveď*.

1) *Pokánie ako štruktúra kresťanského života*. Použijeme jeden z Lutherových výrokov z 95 Výpovedí: „*Celý kresťanský život je pokáním*.“ Keďže krst robí kresťanmi dokonalými pred Božou tvárou, jediné, čo môžu robiť po krste, je hrešiť. Pravý kresťanský život preto musí byť pokáním, alebo, ako to hovorí Luther v katechizme, „návratom“ ku krstu. Kresťanský život nie je, ako sa viacerí nazdávajú, pokrokom od počiatocného bodu, ktorým je krst, k vyššiemu a lepšiemu morálnemu životu. Je to návrat k dokonalosti, ktorú nám Boh dal na začiatku v krste a od ktorej neustále odpadáme. Tento návrat ku krstu pozostáva z dvoch častí - z pokánia (alebo v klasických termínoch: skrúšenosť srdca) a viery. Obidve sú Božím dielom; nie sú v nijakom prípade prostriedkami, ktorými by sa kresťan dostal k Bohu, aby si od neho zaslúžil odpustenie. Pokánie je Božie dielo v nás, v ktorom Boh upozorňuje na hriech a súdi podľa zákona. Prežíva ho pocitom hanby, viny, strachu zo smrti a úzkosťou svedomia. Viera je taktiež Božím dielom v ňom, v ktorom utešuje svojim odpustením hriechov a zasľúbením spásy, aby ho oslobodil z okov hriechu viny a strachu z budúcnosti. Viera v tomto zmysle nie je iba intelektuálna poznanie, informácia o Bohu, ale je prijatím milosti v Kristovi.

2) *Pokánie ako sviatosť*. Toto je špecifický čin zvestovania Božej milosti človeku, ktorý je obťažovaný pocitom viny a smútku z hriechov. Deje sa tak na základe autority a moci, ktorú dal cirkvi sám Ježiš (Mt 16,17-19; 18,18) a niekedy sa mu hovorí úrad kľúčov: čiže moc odpustiť hriechy tým, ktorí sa kajajú a nedať odpustenie tým, ktorí sa nekajajú. Nesmie sa však stať zámkou zo strany kňazov na manipulovanie a trestanie ľudí kvôli ich hriechom alebo jednoducho preto, že s nimi nesúhlasia.⁸⁴ Hlavným cieľom sviatostí je zvest' evanjelia a

---

⁸⁴ Pojem kňazstvo označuje Luther ako súhrn nového bytia pred Bohom. Jeho zásluhou je, že tento pôvodne duchovný pojem bezprostredne nadviazal na dielo ospravedlnenia. Kňazstvo má teda svoje korene vo vnútornej udalosti. Luther zdôrazňuje súvislosť medzi kňazstvom a ospravedlnením v spoločnom vzťahu k viere. Je len samozrejmé, že konkretizácia kňazstva sa uskutočňuje v určitých kňazských funkciách. Kňaz je taká osoba a

milosti pre tých, ktorí ju hľadajú. Keď kňaz udeľuje rozhrešenie, je v službe evanjelia a nerobí tak ako nejaký sudca ľudu. Kňaz je Bohom povolaný a je povinný dať rozhrešenie všetkým, ktorí ho hľadajú. Nemá však právo žiadať ľudí, aby mu osobne vyznali hriechy.⁸⁵

3) *Pokánie ako vyznanie hriechov*. Tu sa jedná o konkrétny úkon osobného vyznania hriechov pred pastorom (kňazom) za cieľom prijatia odpustenia hriechov. Táto prax sa vyvíjala už od prvých storočí cirkvi a to z dvoch dôvodov. Po prvé, existoval problém udržania disciplíny v cirkvi. Musel byť vytvorený mechanizmus, ako reagovať na tých, ktorých morálka alebo učenie boli v rozpore so životom a vierou cirkvi. Hlavným zámerom pokánia bolo však predsa len priviesť zblúdeného späť do spoločenstva zboru. Základom tejto spovede bol vzťah spovedajúceho sa a spovedníka. Vzťah slúžil ako pomôcka pre duchovný rast a disciplínu a ako útecha pre tých, ktorí boli zaťažených nejakým bremenom viny a úzkosťou hriechu. Na nešťastie sa toto dobré využitie a úžitok zo spovede z dnešnej cirkvi takmer úplne vytratil. Ľudia sa dnes oklamávajú myšlienkou o vlastnej добрote a správnosti svojho konania. Vyznanie hriechov je kritizované ako niečo príliš depresívne alebo „katolícke“, alebo argumentom, že oni predsa nikomu nepotrebujú vyznávať svoje hriechy. Takéto názory potom vedú k mylnému pochopeniu správneho užívania a požehnania spovede. Spovedou a rozhrešením ku človeku Boh osobne prehovára a odpúšťa mu hriechy. Len človek konajúci v mene Božom mu môže zvestovať túto potešujúcu zvesť. Spovedou a rozhrešením sa ďalej stáva zodpovedným pred spoločenstvom veriacich za svoje správanie a život. Najväčším nebezpečenstvom pre kresťana je ostať bez spoločenstva. Spoved' (osobné vyznanie hriechov) má pripomínať, že vždy je tu niekto, komu možno byť zodpovedný za svoje správanie. Spoved' a rozhrešenie nútia človeka, aby bol úprimný sám k sebe, postavil sa zoči – voči pravde, hoci i neprijemnej. Núti ho prestať veriť klamstvám a žiť klamstvá, v ktoré by rád verili. Spoved' a rozhrešenie sú naplnením Ježišovho zaslúbenia pre Jeho cirkev z J 8,32 „...poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí.“

úrad, ktorá hovorí s Bohom, je najbližšie Bohu a zaoberá sa Božími vecami. Pojem kňazstvo preto Luther používa na opísanie nového vzťahu ľudí k Bohu. Kňazstvo je teda duchovná hodnota človeka, ktorú získavame na základe spoločenstva s Kristom. Porov. KLÁTIK, Miloš. *Všeobecné kňazstvo pokrstených veriacich*. Bratislava: ZH System, 2004. 183 s. ISBN 80-969110-6-6. s. 70-72.

⁸⁵ Martin Luther ostro vystupoval proti zástancom sacerdotizmu, ktorí tvrdili, že duchovný stav tvoria len pápež, biskupi, kňazi a mnísi. Ako zbraň proti nim mu slúžil predovšetkým 1. Petrov list, ktorý hovorí, že každý kresťan je kňazom a kráľom v Kristovi (1Pt 2,9). Ako taký sa každý kresťan môže zjaviť pred Bohom, pretože je spoludedičom a spolukráľom s Kristom, a práve tak aj spolukňazom s Kristom. Takže každý kresťan je pánom všetkých vecí bez výnimky. Podľa toho všetci kresťania sú kňazi, inými slovami, všetci majú autoritu skúmať a posudzovať záležitosti viery. Tým Luther vyvrátil tvrdenie, ktorým stredoveká cirkev zdôvodňovala rozdiel medzi kňazstvom a laikmi. Porov. KLÁTIK, Miloš. *Všeobecné kňazstvo pokrstených veriacich*, s. 74-75.

1.4.4 Božia spravodlivosť

Reformačný objav Martina Luthera sa týkal nového pochopenia biblickej state z epištoly Rimanom 1,17 o Božej spravodlivosti. Reformátor hľadal odpoveď na otázku: „*Ako nájdem milostivého Boha?*“ Spravodlivého Boha spočiatku chápal ako toho, ktorý spravodlivo súdi a trestá človeka za jeho hriechy. Takéto poňatie Božej spravodlivosti vedie človeka ku konaniu podľa zákona, aby sa svojimi skutkami dopracoval k vlastnej spravodlivosti, aby nebol Bohom odsúdený. Človek však nikdy zo svojich vlastných síl nedosiahne taký stav, aby mohol byť uznaný Bohom za spravodlivého. Lebo kto by chcel dospieť k spásu cestou dodržiavania zákona, ten musí vyplniť úplne celý zákon. Lebo každý, kto sa previní čo i len proti jednému prikázaniu z Božieho zákona je vinný, odsúdený a zlorečený (Ga 3,10). Kto by si chcel získať spravodlivosť u Boha vlastnou spravodlivosťou, musel by tak vyplniť celý zákon, t. j. musel by dokonale žiť podľa Božej vôle po celý svoj život. „*Je ale možné milovať spravodlivého Boha, ktorý súdi a trestá hriešnika?*“

Táto otázka trápila aj reformátora Martina Luthera, ktorý neskôr objavil oslobodzujúce evanjelium, že Božia spravodlivosť, to nie je spravodlivosť, ktorou Boh súdi a trestá človeka, ale spravodlivosť, ktorú Boh zadarmo pripočítava hriešnemu človeku, spravodlivosť, ktorou Boh ospravedľňuje hriešnika.⁸⁶ Božia spravodlivosť – to je vlastne láska k hriešnikovi – Božie omilostenie hriešnika bez jeho zásluh. Božia spravodlivosť pripočítaná hriešnikovi je teda výlučným Božím darom – je to Božia milosť. Nie vlastná spravodlivosť – ľudské výkony robia človeka spravodlivým pred Bohom, ale Božia spravodlivosť ho robí spravodlivým. Martin Luther túto Božiu spravodlivosť, ktorá je zdarma pripočítaná človeku a ktorou Boh ospravedľňuje hriešnika, inak nazýva aj Kristova spravodlivosť alebo „pasívna“ spravodlivosť, pretože človek ju prijíma zdarma, bez toho, aby sa o ňu nejakým spôsobom pričínal.⁸⁷

---

⁸⁶ V knihe „*Jesus*“ ponúka R. Bultmann svoje konštruktívne námietky voči liberálnej teológii: nejde mu o to, aby skúmal Ježiša ako historickú postavu. Chce skôr pochopiť nárok Ježišovho posolstva. Podľa Bultmanna sa kresťanská viera neorientuje na Ježiša ako na osobu, ale na ním stelesnenú *kerygmu*. Týmto postojom stál Bultmann v priamej opozícii k vtedajším teológom ako boli napr. Emanuel Hirsch alebo Wilhelm Herrmann. porov. BULLTMAN, Rudolf. *Jesus*. Berlin: Die Unsterblichen, 1926.

⁸⁷ V jednom zo svojich spisov (*O slobode kresťana*) Luther Božiu spravodlivosť vysvetľuje na príklade manželstva ako radostnú výmenu: Ježiš Kristus ako ženich berie na seba všetko, čo má jeho nevesta – samý hriech, zatiaľ čo hriešny človek dostáva Kristovu spravodlivosť a odpustenie hriechov.

Odpustenie hriechov, ospravedlnenie pred Bohom a život človek dosahuje z milosti pre Krista vierou.⁸⁸ Ospravedlňujúca a život dávajúca viera – to nie je iba historická známosť, ale viera ako dôvera v Boha, ktorá sa celkom spolieha na Božie zaslúbenia. Ospravedlňujúca viera „*znamená chcieť a prijať ponúkané zaslúbenie o odpustení hriechov a o ospravedlnení*“⁸⁹. Nestačí teda len veriť – vedieť, že sa Ježiš narodil, že trpel, zomrel a vstal z mŕtvych, ale treba s vierou – dôverou prijať, že Ježiš Kristus to urobil kvôli každému človeku, aby bol ospravedlnený a že k tejto Kristovej obeti nemôže nič prikladať, len sa celkom s dôverou spoľahnúť na to, čo on urobil pre neho. Aká je skutočná viera a aké požehnanie z nej vyplýva učí starozákonný príklad Abraháma, ktorý „uveril“ Hospodinovi, t. j. dôveroval Hospodinovi, celkom sa spoľahol na neho, na jeho sľuby o početnom potomstve a o krajine, ktorú mu sľúbil dať. Pojem „*spravodlivosť*“⁹⁰ v súvislosti s Abrahámom pritom nie je vyjadrením jeho morálnej povahy – mravnej dokonalosti, ale Abrahámovho správneho – verného postoja voči Bohu. V knihe Nehemiášovej (9,1-8) je Abraháмова viera v Hospodina vykladaná ako „*vernosť*“ voči Bohu, ako Abrahámovo spoľahnutie sa na Božie sľuby, že sa iste splnia, a pre túto dúfanlivú vieru Boh mohol s Abrahámom uzavrieť zmluvu a darovať mu milostivo účasť na Božích zaslúbeniach.

Verš o Abrahámovej viere je interpretovaný v Novom zákone na dvoch miestach: v Rim 4 a v Jk 2,14-26 a to zakaždým s iným dôrazom. Kým apoštol Pavol v Rim 4 vyzdvihuje dôležitosť Abrahámovej viery a stavia ju do kontrastu so skutkami pri dodržiavaní zákona (porov. Ga 3,6), apoštol Jakub poukazuje na nerozlučiteľnosť viery a skutkov, totiž, že „*viara bez skutkov je neúčinná*“. Toto tvrdenie Jakub podopiera prípadom veriaceho Abraháma – jeho skutkom z viery – obetovaním Izáka (Jk 2,21-23). Dobré skutky nemožno oddeliť od viery. Dobré skutky sú prirodzeným dôsledkom viery – sú ovocím spasiteľnej viery v Krista, pričom človek ich robí úprimne, bez vedľajších motívov – s úmyslom zaslúžiť si nimi spasenie. V tejto súvislosti je dôležitým bodom učenia o ospravedlnení správne rozlišovanie zákona a evanjelia. Kým zákon obviňuje, usvedčuje hriešnika, evanjelium – dobrá zvesť o Božej spravodlivosti, ktorá je človeku zdarma pripočítaná, a ktorú človek vierou prijíma, mu dáva ospravedlnenie a život. Aj keď zákon a evanjelium treba od seba rozlišovať, nie je správne ich

---

⁸⁸ porov. LULL, F. Timothy. *Martin Luther – Basic Theological Writings*. Minneapolis: Fortress Press, 1989. 755 s. ISBN 0-8006-2327-4. s. 150.

⁸⁹ Obrana AV, IV. čl. O ospravedlnení. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 68-98.

⁹⁰ porov. LULL, F. Timothy. *Martin Luther – Basic Theological Writings*, s. 150.

od seba oddeľovať.⁹¹ Učenie o ospravedlnení vierou v Krista tak nenahráva morálnemu úpadku, ako sa kedysi domnievali protivníci kresťania zo židovstva v časoch apoštola Pavla, ale, naopak, uvádza človeka do správneho pomeru k Bohu a k blížnym.⁹² Učenie o ospravedlnení vierou neznamená to, že by Bohu nezáležalo na tom, ako človek žije, ale to, že bez Kristovej milosti pred ním nemôžeme obstáť.

Jednou zo základných Lutherových reformačných kníh je rozsahom nie veľká kniha: „O novej poslušnosti kresťana“. Zaoberá sa novým pohľadom na poslušnosť veriaceho človeka voči Bohu, voči ľuďom i cirkvi. Luther v nej prichádza ku záverom, že kresťan je najľahostejším a najposlušnejším tvorom zároveň. Poslušnosť kresťana je úplne novej kvality, ide o poslušnosť založenú na láske voči tomu, koho poslúcha.⁹³ Mohli by sme zjednodušene povedať aj tak, že existuje dvojaká poslušnosť: zo zákona a z lásky alebo ináč: poslušnosť zo strachu a poslušnosť slobody.⁹⁴

1.4.5 **Dôrazy mysticizmu v živote Martina Luthera a jeho dopad na formáciu v cirkvi**

Môžeme pozorovať, že v katolíckom, evanjelickom, ale aj evanjelikálnom prostredí ožíva záujem o „mystickú zbožnosť“. Je to túžba prežívať Božiu prítomnosť, a tak sa o mystike znova hovorí, lebo skúsenosť s Bohom hľadajú mnohí v mnohých tradíciách a náboženstvách. Z tohto dôvodu nie je jednoduché definovať mystiku, lebo každá kultúra a náboženstvo ju chápe rôzne. No neexistuje mystika sama o sebe, ale vždy ide o mystiku niečoho, teda mystika kresťanstva, mystika židovstva, alebo hinduizmu či islamu. Vo všeobecnosti by sme mohli povedať, že slovo mystika (z gr. *μυειν*) znamená akoby zavrieť oči, uši, hľadať vnútornú duševnú skúsenosť, ktorá sa nedá získať vonkajšími zmyslovými skúsenosťami. V teologickom slovníku pod pojmom „*μυστικὸς*“ sa uvádza, že je to „*pojmem, ktorý označuje skúsenosť, pri ktorej niektoré vyvolené osoby vstupujú do bezprostredného spojenia s Bohom* (lat.

---

⁹¹ O vzťahu viery a dobrých skutkov, resp. zákona a evanjelia, pojednávajú ďalšie články AV: IV. čl. *O novej poslušnosti* a XX. čl. *O viere a dobrých skutkoch*.

⁹² HINLICKY R. Paul. *Luther a milovaná komunita – Cesta pre kresťanskú teológiu v post-kresťanskom svete*, s. 105.

⁹³ KOLB, Robert. *Martin Luther – Confessor of the Faith*. Oxford: University Press, 2009. 215 s. ISBN 978-0-19-920893-7. s. 125.

⁹⁴ Apoštol Pavol na jednom mieste vyjadruje tento rozdiel na vzťahu otrocka a dieťaťa. Aj otrok, aj dieťa poslúcha toho istého pána. Ale dieťa poslúcha z lásky, poslúcha s vedomým, že raz bude dedičom všetkého, čo má otec. Otec riadi všetko tak, aby z toho jeho deti mali osoh. Preto dieťa s dôverou a ochotou poslúcha, lebo vie, že poslušnosťou otcovi pomáha vlastne aj sebe samému.

unio mystica) *vd'aka intenzívnemu vnútornému a asketickému životu*⁹⁵. Kristus je prítomný v slove, tam žije mysticita Ježiša Krista. Každý kresťan je teda pozvaný k tomu, aby s Bohom okúsil skúsenosť, ktorá je postavená na pevnom pilieri viery a osobnej dôvery.

Martin Luther vie, že čítať Písmo sväté znamená hľadať v ňom Krista. Tu je blízko aj kresťanská kontemplácia, čo je cesta nazerania do Božích právd a tajomstiev zjavenia.

O veriacich kresťanoch, ktorí sa hlásia do ECAV sa hovorí, že svoju kresťanskú vieru prežívajú skôr racionálne a dávajú dôraz na zvestované slovo.

Apoštol Pavol, ktorý pozná niečo ako „modlitebnú mystiku“ - to je hovorenie v jazykoch. Teda Pavol sa dokázal modliť racionálne, teda svojim rozumom, ale i mystickou skúsenosťou v jazykoch. On túto stránku mystickú nevytlúčil, ale nedovolil, aby zakryla posolstvo kríža.⁹⁶ „Rozhodol som sa totiž, že medzi vami nebudem poznať nič iné okrem Ježiša Krista, a to ukrižovaného“ (1Kor 2,2). Martin Luther zastával postoj, že pravá modlitba je tá, ktorá sa vyznačuje vnútornou úprimnosťou, ktorá je modlitba srdca a duše, pri ktorej duša medituje slová modlitby a premýšľa nad nimi. Luther je zásadne proti mystike, lebo chvála a oslava rastie nie z mystického zážitku, ale z biblického učenia o ospravedlnení a záchrane hriešnika. Preto ten dôraz na zvestované slovo, aby sme si uvedomili, že je potrebné rozlišovať, aby ľudia netúžili iba po mystickom zážitku, ktorý by zatienil Krista. Musíme sa aj dnes mať na pozore, aby sme nedovolili zatieniť evanjelium, ktoré je pravým pokladom cirkvi. Takáto cesta je luteránom skutočne cudzia.

Preto aj dnes ECAV na Slovensku sa k otázke mystiky stavia veľmi obozretne a udržuje si skôr odstup od akýchsi prejavov, ktoré nie sú v súlade s tradíciou a vieroukou cirkvi.

1.4.6 Lutherova reforma liturgie

Náboženská reforma Martina Luthera sa významne dotkla aj liturgie, a to ako poňatie jednotlivých sviatostí, tak aj bohoslužobného poriadku a nakoniec aj usporiadanie liturgického priestoru. Všetky zmeny vychádzajú bezprostredne z reformy teologickej, ktorá sa tak odrazila aj v bežných formách laickej zbožnosti. Základné body tejto reformy sa pokúsime priblížiť.

Najprv je vhodné v stručnosti spomenúť najdôležitejšie témy Lutherovej reformácie ako také, pretože z nich vychádza aj jeho koncepcia liturgie. Luther odmieta tradíciu v zmysle

---

⁹⁵ VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník II. diel*, s. 81.

⁹⁶ porov. HINLICKY, R. Paul. *Luther a milovaná komunita – Cesta pre kresťanskú teológiu v post-kresťanskom svete*. Praha: Lutherova spoločnosť, 2014. 316 s. ISBN 978-80-904459-3-2. s. 105-108.

určitého dedičstva, podľa ktorého sa riadi katolícka cirkev, jediným zdrojom pravidiel náboženského života je podľa neho samotné evanjelium (*Sola Scriptura*). Princíp kresťanskej slobody prisudzuje každému človeku slobodu v rámci zachovávanía zásad evanjelia, bez ľudských zákonov daných zvonku. Kľúčovým vymedzením sa voči katolicizmu je Lutherovo tvrdenie, že iba vierou je človek spasený. Odpustenie hriechov si teda človek nemusí zaslúžiť, nielo kúpiť vo forme odpustkov, ale je mu dané bez jeho pričinenia, už Vykupiteľskou smrťou Krista na kríži.⁹⁷ Rozdielne je aj vnímanie samotného Boha, ktorý je pre katolíkov vzdialeným a prísnyim sudcom, pre luteránov blízkyim a hľadajúcim človeka.⁹⁸ V súvislosti s odmietnutím katolíckej tradície a vyzdvihnutím role evanjeliá pojíma Luther aj sviatosti ako vychádzajúce priamo z Kristovho odkazu, teda nie ako vytvorené cirkevnými pravidlami. Podľa zákona o všeobecnom kňazstve je kňazská služba odvodená od krstu a na kňaza teda nemusí byť nikto vysvätený, ale iba zvolený náboženskou obcou veriacich ako kazateľ a duchovný vodca (kazateľ, učiteľ).⁹⁹

O Lutherovom poňatí jednotlivých sviatostí pojednáva podrobnejšie ďalšia časť. Zo siedmich sviatostí považuje Luther za absolútne a dôležité iba tri: Krst svätý, Sviatosť oltárna a Sviatosť pokánia. Ostatné v luteránskej tradícii strácajú význam. Krst je odpustením prvotného hriechu človeka, no nemožno ho teda ničím zmyť. Samotný krstný obrad reformoval Luther len minimálne, prevzal rímsky rituál a pridal iba niektoré pasáže v rodnom jazyku. O krste pojednáva vo spise „*Taufbüchlein*“ (1523).¹⁰⁰ Vo vnímaní eucharistie odmieta Luther ideu transsubstanciácie. Kristus je podľa neho prítomný vo Sviatosti oltárnej skutočne, ale symbolicky. Eucharistia tiež stráca charakter obete v zmysle SZ dohodovacieho obradu, lebo tá je už dovŕšená a prekonaná Kristovou obeťou na Golgote. Preto tiež Luther upravil eucharistickú modlitbu a odstránil z nej zmienky o obete. V prípade sviatosti zmierenia kladie Luther dôraz na vyznanie hriechov. Hoci možnosť sprostredkovať odpustenie hriechov má skrze krst v podstate každý kresťan, zachováva Luther úlohu kňaza vo spovedi ako sprostredkovateľa a radcu. V Malom katechizmu potom uvádza stručný návod pre laikov, ako sa spovedať.

---

⁹⁷ porov. ONDREJOVIČ, Dušan. Suma zákona. In MICHALKO, Ján. – KOŠTIAL, Rudolf. *Malá dogmatika*, s. 53-55.

⁹⁸ KIŠŠ, Igor. *Symbolika – ekumenika*. Kapitola „O Bohu“. Porov. CA čl. I. „O Bohu“. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 45.

⁹⁹ porov. KLÁTIK, Miloš. *Všeobecné kňazstvo pokrstených veriacich*, s. 119-122. Porov. CA čl. V. „O kazateľskom úrade“. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 45-46.

¹⁰⁰ pozri: LUTHER, Martin. *Von Ordnung Gottesdienste, Taufbüchlein, Formula missae et communionis 1523*. Berlin: De Gruyter, 1936. 24 s. [prekl. LIETZMANN, Hans].

Teraz k samotnému bohoslužobnému poriadku. Luther sám nechcel zavádzať zväzujúce predpisy, ale kládol dôraz na obsah bohoslužby, nie na rítus.¹⁰¹ Svoju predstavu o vykonávaní bohoslužieb zhrnul najprv v diele „*Formula missae et Communionis*“ (1523), ktorú o tri roky neskôr modifikoval v spise „*Deutsche Messe*“ (1526), kde už zdôraznil úlohu nemeckého jazyka v liturgii.¹⁰² Centrálnou súčasťou bohoslužby je v luteránskej cirkvi a jej tradícii kázeň slova Božieho, teda výklad Písma, čo odkazuje k jeho poňatiu ako jediného zdroja viery. Neskôr sa hojne rozšírili aj knižné vydávané zbierky kázni k domácomu čítaniu, tzv. Postili. Pri slávení bohoslužobnej eucharistie je kladený dôraz na spoločenstvo, kedy ju prijímajú všetci bez rozdielu pod obojím. V zásade je teda bohoslužba postavená na rímskom ríte. Dôležitou súčasťou bohoslužby je hudba a spev¹⁰³ v ľudovom jazyku, nemecké hymny skladal aj sám Luther. Neskôr vznikali aj iné bohoslužobné poriadky spísané ďalšími reformátormi, napríklad Lutherovým blízkym spolupracovníkom Johannesom Bugenhagenom.

V nadväznosti na reformu liturgie došlo k zmenám aj v usporiadaní liturgického priestoru.¹⁰⁴ Kým katolícky kostol býva umiestnený na posvätnom mieste, zasvätený nejakému svätci a vďaka prítomnosti Najsvätejšej Sviatosti sa jedná o výlučne sakrálny priestor, sú luteránske a neskôr protestantské chrámy vnímané úplne odlišne. Božia prítomnosť nie je v tejto tradícii viazaná ku konkrétnemu miestu (porov. Jn 4,20), sú teda skôr miestom zhromaždenia spoločenstiev zboru a nie významovo a funkčne úplne odlišným priestorom. Vnútorne priestory sú zjednotené, nie je rozlíšené miesto pre duchovných a pre laikov, ale je kladený dôraz na spoločenstvo a jednotu všetkých veriacich. Centrálnym bodom je kazateľnica a stôl Pána. Neoddeliteľnou súčasťou chrámu sú tiež varhany¹⁰⁵ či chór pre spevákov, s ohľadom na nezaštupiteľnú funkciu hudby v luteránskej liturgii.

---

¹⁰¹ FILO, Július. *Liturgika*, s. 15-17.

¹⁰² ĎUROVIČ, Ján. *Cirkev a bohoslužby*, s. 35-36.

¹⁰³ V otázke, aký je účel duchovnej hudby, kto je jej adresátom, existuje od počiatku zaujímavá dvojznačnosť. Dá sa vychádzať z epištoličných textov Kol 3,16: „*Kristovo slovo nech vo vás bohato prebýva vždy vtedy, keď sa budete so všetkou múdrosťou učiť a napomínať a pod vplyvom milosti spievať vo svojich srdciach Bohu žalmy, hymny a duchovné piesne.*“; Ef 5,19n: „*Hovorte spoločne žalmy, hymny a duchovné piesne, v srdci spievajte a oslavujte Pána, za všetko ustavične vzdávajte vďaka Bohu a Otcovi v mene nášho Pána Ježiša Krista.*“ Spievané prejavy majú dvojaký účel: 1) spevy sú adresované Bohu (v gr. *τῷ Θεῷ* znamená „Bohu“); 2) sú adresované veriacim navzájom (v gr. *ἑαυτοῖς* znamená „ako súčasť vzájomného poučovania“). Porov. FILIPI, Pavel. *Pozváni k oslavě – Evangelická liturgika*, s. 75-80.

¹⁰⁴ Tamtiež, s. 121-123.

¹⁰⁵ FILO, Július. *Liturgika*, s. 59.

Luteránska reforma liturgie¹⁰⁶ odráža bezprostredné zmeny v rovine teologickej a je základom pre premeny všetkých artefaktov súvisiacich s bohoslužbou. Súvisí s ňou teda aj vývoj sakrálnej architektúry, výtvarného umenia a v neposlednom rade i hudobnej kultúry.

1.5 Teologická koncepcia cirkvi u Johna Wesleyho

Osobná religiozita bola pre Johna Wesleyho ako duchovného veľmi dôležitá.¹⁰⁷ Prísne dbal na to, aby sa zvesť evanjelia z kazateľnice odovzdávala bez bludných a heretických nánosov. Jeho celoživotným mottom bolo heslo „*myslieť a nechať myslieť*“. Tým chcel Wesley poukázať na slobodu myslenia veriacich kresťanov. Nechcel však, aby cirkev bola zviazaná dogmatickou teológiou a zákonníctvom, ale aby sa jej nechal priestor pre individuálne premýšľanie o Božích pravdách.¹⁰⁸

John Wesley ako zakladateľ metodizmu bol výrazným teológom a milovníkom Písma svätého, ktorý vo svojej teológii zdôrazňoval osobnú vieru v Ježiša Krista a tým objasňoval, že nemá v záujme o akékoľvek vyčleňovanie tohto hnutia z prostredia vtedajšej anglikánskej cirkvi.¹⁰⁹ Metodizmus nebol hnutím, ktoré by chcelo pôvodnú cirkev znevážiť alebo ju dehonestovať. Práve naopak, chcel ju hlbšie a intenzívnejšie podporovať v prejave osobnej zbožnosti a k hlásaniu evanjelizácie. Wesley bol mužom viery, ktorému veľmi záležalo na tom, aby každý hriešnik počul evanjelium, ktoré má moc meniť ľudské srdcia a životy. Bol si vedomý skutočnosti, že Ježiš Kristus bol obetovaný na Golgote za všetkých ľudí a to bez akejkoľvek rozdielnosti spoločnosťou vytváranou (porov. Jn 3,16).¹¹⁰

John Wesley pri svojej snahe o zreformovanie cirkvi, v ktorej prijal svätenie a bol farárom, vychádzal z Lutherovho kontextu biblického posolstva z Ef 2,4, ktorý hovorí o spasení človeka skrze vieru v Ježiša Krista.¹¹¹ Na rozdiel od Luthera, ktorý si kládol otázku, čo posolstvo Pavlovej epištoly znamená pre cirkev. História sama pojednáva o Lutherovej nenávisti

---

¹⁰⁶ KÜNZLEN, Heiner. Evanjelické služby Božie v porovnaní so službami Božími iných cirkví. In FILO, Július (ed). *Teologická konferencia ECAV na Slovensku - Teológia evanjelických služieb Božích*. Prešov: Michal Vaška, 2008. 123 s. ISBN 978-80-7165-698-2. s. 107-110.

¹⁰⁷ Porov. *Über allen die Liebe – Ein John Wesley Brevier*. Stuttgart: Christliches Verlagshaus, 2000. 455 s. ISBN 3-7675-8901-X. s. 166-172.

¹⁰⁸ MOLNÁR, Amedeo. Podstata a dogmatický postoj metodizmu. In *Metodizmus v rodině cirkví – zborník*. 2. vydanie. Praha: Evangelická církev metodická, 2002. s. 17.

¹⁰⁹ Tamtiež, s. 15.

¹¹⁰ John Wesley bol svedkom mnohých zázrakov, ktoré spočívali v obrátení hriešnikov na vieru v Ježiša Krista. Bol presvedčený, že moc evanjelia nezáleží od osobnosti kazateľa, ale od moci Božieho Ducha, ktorý je v ňom prítomný.

¹¹¹ MOLNÁR, Amedeo. Podstata a dogmatický postoj metodizmu. In *Metodizmus v rodině cirkví - zborník*, s. 27.

voči vtedajšej praxe predávania odpustkov a pápežského úradu, ktorý vždy zneužíval svoje postavenie a veriaceho kresťana tak privádzal do strachu a neistoty, či raz bude spasený a či ho Boh skrze Ježiša Krista prijíma, očisťuje od vín a omilostňuje. Wesley sa na tento text díval podobne s tým rozdielom, že pre neho bola primárna otázka, čo znamená pre človeka osobne otázka spasenia skrze vieru. Zaujímal sa o to, akým spôsobom má túto Božiu pravdu prijať a do akej miery ho má táto skutočnosť ovplyvniť.¹¹² Preto v teológii Johna Wesleyho zohráva primárnu úlohu metanoia (gr. *μετάνοια*) a otázka osobného vzťahu s Bohom, ktorý odzrkadľuje svätý¹¹³ spôsob života a osobného znovuzrodenia.¹¹⁴

Čo sa týka Apostolika (lat. *Credo*)¹¹⁵, v metodistickom hnutí bol sporný článok o Kristovom vstupe do podsvetia¹¹⁶. Protestantický teológ Josef Souček sa vyjadruje, že metodistickí teológovia urobili tak neprávom, že túto časť kresťanského vyznania „*zostúpil k zosnulým*“ odmietli pre pochybnosť biblického doloženia, nakoľko pôvodné rímske vyznanie viery túto doložku neobsahovalo.¹¹⁷

1.5.1 Homiletické dôrazy o dokonalosti a svätosti v kazateľskej činnosti Johna Wesleyho

Kazateľ John Wesley radikálne prízvukuje svätosť a dokonalosť vo vzťahu nielen k Bohu, ale aj k ľuďom.¹¹⁸ Svoje auditórium nabáda k tzv. prísnej askéze, ktorej cieľom je dokonalosť a maximálna poslušnosť. Uvedomuje si hodnotu vykupiteľského Kristovho diela a preto nie je možné, aby tento skutočný prejav Božej lásky ostal v životoch ľudí bez akejkoľvek odozvy. Preto rozpracováva akési „Všeobecné pravidlá“¹¹⁹, ktoré tvoria akúsi charakteristiku metodizmu. Podľa ich atribútov prispôsobuje aj svoje homílie. Jeho cieľom je vzbu-

¹¹² porov. WESLEY, John. *Standardní kázání*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2005. s. 31-39. Vybraná stať kázne pojednáva o otázke spasenia skrze vieru, ktorej sám autor venuje patričnú pozornosť.

¹¹³ Svätosť u Wesleyho zohráva veľký význam. Svojich poslucháčov prísne nabádal k tomu, aby Božie slovo brali vážne a nezľahčovali jeho poslanstvo, ktoré zachraňuje človeka od hriechu a večnej smrti. Zdôrazňuje, že Kristova obeť na kríži je absolútnym víťazstvom a preto život kresťana má byť svedectvom tejto vykupiteľskej milosti.

¹¹⁴ Otázke znovuzrodenia sa Wesley venuje vo svojich kázňach veľmi podrobne, čím zdôrazňuje vážnosť kresťanskej viery.

¹¹⁵ porov. POKORNÝ, Petr. *Apoštolské vyznání*, s. 5-17.

¹¹⁶ SOUČEK B. Josef – JESCHKE, B. Josef – ŘÍČAN, Rudolf. *Apostolikum*. Praha: Synodní rada Českobratrské církve evangelické, 1990. s. 38-39.

¹¹⁷ Zaujímavosťou je, že metodistické hnutie vo svete má v niektorých farnostiach vo svojej liturgickej praxi zaužívané znenie Apoštolského vierovyznania bez formulky „*zostúpil k zosnulým*“ a niektoré práve s týmto znením. Na Slovensku sa ECM priklonila k zneniu s týmto znením aj kvôli ekumenickej záležitosti a vzájomnej spolupráce s ostatnými registrovanými cirkvami.

¹¹⁸ ELWELL, A. Walter (ed.). *Evangelical Dictionary of Theology*, s. 712-713.

¹¹⁹ *Nadovšetko láska – Breviár Johna Wesleyho*. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 2003. s. 61-63.

diť u veriacich srdečnú vieru v osobného Boha a túžbu kráčať po Kristových cestách lásky, poslušnosti a dokonalosti. Jezuitský teológ Alexander Puss hovorí: „Boží člověk sa zaoberá vo svojom vnútornom živote vždy hlbšími pohľadmi na Boha a jeho vlastnosti, uvažuje o jeho dokonalosti, o jeho pôsobení vo vesmíre i v každom jednotlivcovi, a jeho vnútorný rozhovor je rozhovorom s Bohom.“¹²⁰ Puss ďalej vysvetľuje, že skutočne znovuzrozený kresťan nemôže žiť spôsobom života, ktorý sa Bohu nepáči. Môžeme dedukovať z Wesleyho kázni a duchovných príhovor, že spôsob absolútnej svätosti má byť blízky všetkým, ktorí sa rozhodli patriť do Kristovej Cirkvi. Tým pádom sú povinní prijať záväzok spočívajúci v úplnom odovzdaní sa do neomylnnej Božej prozreteľnosti.

Zásada Wesleyovho spôsobu kázni spočíva v jednoduchosti a pre jednoduchý ľud.¹²¹ Metodistický teológ Pavel Procházka hovorí: „Ide mu o budovanie kresťanského života a nie o teórie a vieroučné otázky.“¹²² Primárne mu záležalo na tom, aby sa Božie princípy dostali každému návštevníkovi chrámu či modlitebne do uší a podľa toho neskôr svoj život usporiadali. Veľmi dbal o to, aby bol pre Božie kráľovstvo zachránený každý jeden človek. Ako vzdelaný teológ sa usiloval, aby jeho homiletické dôrazy nespočívali v náročných dogmatických podaniach, ale aby ťažšie veci na porozumenie boli podané jednoduchým a ľudu primeraným spôsobom.

Wesley nedbal výlučne len na to, aby bol kresťan čestným a životom posväteným, ale túto výzvu výrazne pripomína aj všetkým služobníkom oltára. Vo svojich meditáciách a úvahách uvádza: „Mnozí z nás jsou zasvěceni Bohu „přisluhovat při oltáři“. Jsme ostatním příkladem „v řeči, v chování, v lásce, v Duchu, ve víře, v čistotě“ (1Tm 4,12)?“¹²³ Wesley mal vysoké nároky zvlášť na tých, ktorí zastávali kazateľský úrad, pretože si bol vedomý Kristových slov Lk 12,48 o opätovnej pohľadávke zverených hrivien a talentov pri záverečnom zúčtovaní na konci času. John Wesley absolútne nezľahčoval Ježišove požiadavky, práve naopak, prikladal im mieru patričnej autority.

Čo sa týka Wesleyovej zvesti, tá vychádza z Písma svätého, čo znamená, že sa snaží byť vskutku rozumná (z toho racionalistický nádych), lebo vedie k praktickej službe blížnemu (porov. Lv 19,2). Wesley neuprednostňuje nekontrolovateľné city, ale dovoľáva sa ľudskej

---

¹²⁰ PUSS, Alexander. *Teológia duchovného života – Uvedenie do mystiky*. Bratislava: Trnavská univerzita. Teologická fakulta, 2008. s. 90.

¹²¹ PROCHÁZKA, Pavel. Sila a slabosti evanjelikálneho kresťanstva. In PROCHÁZKA, Pavel (ed.). *Evanjeliálne kresťanstvo – Zborník*, s. 53.

¹²² Tamtiež, s. 53.

¹²³ WESLEY, John. *Cesta k Bohu – Devět promluv*, s. 46.

rozumnosti, ktorá je nástrojom na podmanenie človeka Božej pravde. Na rozdiel od vlastného racionalizmu sa mu však rozum nestáva nikdy prameňom posledného poznania.

Každé zvestovanie metodizmu nemá iba poučovať, ale má sprostredkovať to, čo má každý sám zakúsiť.¹²⁴ Prvokresťanský svet nie je vzdialená realita, ale je človeku a cirkvi bezprostredne blízka tým, že aj dnes Duch Svätý pôsobí: usvedčuje z hriechu človeka, ktorý pokáním dochádza k viere, je ospravedlnený a posvätený.¹²⁵ Práve Wesley zvestuje „pravé biblické náboženstvo skúsenosti“¹²⁶. Normou tejto skúsenosti¹²⁷ je Písmo sväté, skúsenosť sama sa chápe ako prítomnosť naplnenia Božích zaslúbení daných v Písme.

Homiletické dôrazy sa týkajú teologickej témy ospravedlnenia v reformačnom zmysle, čo sa stalo neskôr základom metodizmu a jeho prístupu k Písmu.

Pavel Procházka pojednáva, že výber textov Wesleyho kázne prezrádza, že chcel ľuďom pod kazateľňou nielen vysvetliť, ale aj dokumentovať z vlastnej skúsenosti, že Boh niečo konkrétne koná (porov. Lk 4,18; Oz 14,5).¹²⁸ Ďalej sa v kázniach objavujú texty, ktoré hovoria o Božej moci spôsobujúcej uzdravenie, o Božej moci k spaseniu veriacemu (porov. Rim 1,16; Iz 55,1).¹²⁹

Wesley napísal nespočetné množstvo kázni¹³⁰, ktoré chcú poslucháčov priviesť k hlbokému poznaniu Pravdy, ktorou je sám Ježiš Kristus. Za primárny cieľ si kladú vyvolať u jej priaznivcov radosť z kresťanskej viery a nasadenie celého človeka k vykročeniu cesty spásy.

---

¹²⁴ *Über allen die Liebe – Ein John Wesley Brevier*, s. 57.

¹²⁵ John Wesley veril, že posvätenie je proces a centrum evanjelia. Tento proces sa začína znovuzrozením. K plnej sile posvätenia človeka dochádza tam, kde ľudské srdce je očistené Svätým Duchom, ktorý dáva schopnosť dokonale milovať Boha. Často používal pojem kresťanská dokonalosť, čím rozumel pokornú, nežnú a trpezlivú lásku k Bohu a k blížnemu, ovládanie svojich nálad, slov a činov. Táto dokonalosť ešte neznamená, že od nej nie je možné odpadnúť, ani neznamená bezhriešnosť.

¹²⁶ PROCHÁZKA, Pavel. Sila a slabosti evanjelického kresťanstva. In PROCHÁZKA, Pavel (ed.). *Evanjeliálne kresťanstvo – Zborník*, s. 54.

¹²⁷ Z tisícov kázni, ktoré vyslovil John Wesley vo svojom kazateľsky plodnom živote, sa zachovalo pomerne malé množstvo, 141 v troch zväzkoch klasického vydania Wesleyovho diela z roku 1872. Pre naše bádanie majú značný význam. Témy "skúsenosť" sa dotýka v 96 z nich. Niektoré z nich sa vyslovene zaoberajú otázkami pneumatickej skúsenosti.¹²⁷ Kázne nám pomáhajú pochopiť podstatu toho, ako Wesley rozumel skúsenosti v kontexte kresťanského vieroučného systému. Spolu sa slovo "skúsenosť" vyskytuje v zachovaných kázniach viac ako 150 krát. Porov. PROCHÁZKA, Pavel. *Duchovná skúsenosť a komunikácia evanjelia*, s. 21.

¹²⁸ PROCHÁZKA, Pavel. *Duchovná skúsenosť a komunikácia evanjelia*, s. 47.

¹²⁹ Tamtiež, s. 47.

¹³⁰ Český teológ a kazateľ Vilém D. Schneeberger z angličtiny do češtiny preložil aj tieto zbierky Wesleyho kázni: WESLEY, John. *Kázani našeho Pána na hoře – 13 výkladů na Mat. 5-7*. Praha: Evangelická církev metodistická, 1988. 223 s.; WESLEY, John. *Cesta s Bohem – Jedenáct promluv*. Praha: Evangelická církev metodistická, 1995. 142 s. ISBN 80-85013-35-5; WESLEY, John. *Cesta k Bohu – Devět promluv*. Praha: Evangelická církev metodistická, 1991. 135 s. ISBN 80-85013-18-5.

1.5.2 Dôrazy liturgických prvkov v *communio sanctorum* u Johna Wesleyho

2 Ekleziologické dôrazy v teológii, základy náuky a ich úloha

Každá kresťanská cirkev má svoju tradíciu a dôrazy, ktoré uplatňuje a prikladá im dôležitý význam v živote spoločenstva veriacich kresťanov v cirkevných zboroch či farnostiach. Jednota v ECAV a ECM spočíva práve v tom, že za autoritu všetkého učenia považujú Písmo sväté, na ktoré sa počas reformačných zápasov odvolávali samotní jej predstavitelia. Diferencovanosť spočíva predovšetkým v interpretácii cirkvi a hermeneutike biblických textov, ktoré hovoria o základných otázkach viery. S istotou sa domnievame, že v soteriologických otázkach sú si jednotné. To je dobrý predpoklad k vzájomnej spolupráce na úrovni generálnej cirkvi.

Ekleziológia oboch cirkví sa v podstatnej náuke ani tak nelíši. Skôr ide o dôrazy vo viere, medzi ktoré patrí napr. osobná zbožnosť, resp. spiritualita¹³¹, kresťanská mystika alebo otázka vonkajšieho spôsobu stvárnenia liturgie a bohoslužieb so zameraním na prehĺbenie osobného a intímneho vzťahu s Bohom.

Stojíme ale pred otázkou, *či vôbec priniesla reformácia do života cirkvi a pre jednotlivca ako takého čosi pozitívneho. Čo bolo jej snahou a kam smerovala? Akým spôsobom sa reformačné prvky aplikovali do cirkevno-verejného života a čo v súčasnosti znamenajú pre kresťana?* Na tieto otázky sa pokúsime presvedčivo zodpovedať a ponúknuť jej hlbší rozmer, ktorý chce byť prínosom pre dnešnú teologickú ekleziológiu.

Kresťanská cirkev sa od začiatku svojej existencie snažila jasne a zreteľne svoju vieru vyjadriť v dogmách a poučkách, aby sa tým získala určitá stabilita cirkevného a bohoslužobného života. Je preto veľmi žiaduce, aby sme náležite porozumeli jednotlivým konceptom viery tej-ktorej cirkvi.

---

¹³¹ spiritualita (lat. *spiritus* = duch): náboženský termín, ktorý označuje vnímateľnosť veriaceho pre duchovné hodnoty; náboženský život, ktorý sa prežíva vo zvýšenej intenzite buď súkromne alebo v náboženskej skupine. In VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník II. diel.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2008. s. 278-279.

2.1 Spoločné teologicko-vieroučné dôrazy v ECAV a ECM

Pre správne formulovanie teologických dôrazov sa teraz pokúsime objasniť tie primárne, ktoré tvoria základnú koncepciu viery.

2.1.1 Apoštolské vyznanie viery¹³²

Evanjelická cirkev metodistická je cirkev Ježiša Krista. S kresťanmi iných tradícií ako aj s cirkvou minulosti ju spája viera, ktorej základ bol sformulovaný v tzv. Apoštolskom vierovyznaní. Písmo a tradícia boli základnými piliermi kresťanskej viery, ktorá určovala fundamenty vierouky.¹³³

Apoštolské vyznanie viery, Všeobecná viera kresťanská: Spomínalo sa aj ako Uznesenie apoštolov, ktoré vzniklo okolo r. 500. Obsahuje myšlienky vyznávané a zdôrazňované apoštolmi. Vyznávali ho pri krste v rímskom zbore už okolo r. 120. Prijali ho prakticky všetky kresťanské cirkvi.¹³⁴

Apoštolské vyznanie viery, hoci nebolo napísané priamo apoštolmi, je prijímané rozličnými kresťanskými denomináciami najmä kvôli časovej blízkosti s apoštolskou érou a tiež preto, že odráža učenie apoštolov. Je stručnou trojičnou náukou cirkvi. Je to vyznanie viery, ktoré sa používa najmä na kresťanskom Západe. Skladá sa z 12. článkov. Jeho predchodcom bolo tzv. Rímske vyznanie, ktorého vznik sa kladie pred rok 130. Najstarší dochovaný latinský text apoštolského vyznania viery od Rufina z Aquileie¹³⁵ pochádza približne z roku 400. Stará cirkev toto vyznanie postavila ako hrádzu proti falošným, nebiblickým učeniám. Štruk-

---

¹³² Podrobnú analýzu Apostolika spracoval aj protestantský teológ Karl Barth. Porov. BARTH, Karl. *Základy dogmatiky – Učebné texty vysokých škôl: Komenského evanjelická fakulta bohoslovecká v Praze*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952. 182 s.

¹³³ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Vydavatelstvo Mlýn, 2003. 246 s. ISBN 80-86498-04-2. s. 26.

¹³⁴ Odmietli ho Svedkovia Jehovovi a niekoľké ďalšie bezvýznamné sekty.

¹³⁵ Latinské znenie v origináli: „*Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem caeli et terrae. Et in Iesum Christum, Filium eius unicum, Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, et sepultus, descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis, ascendit ad caelos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis, inde venturus est iudicare vivos et mortuos. Credo in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam aeternam. Amen.*“ Exegetickou časťou a podrobným rozpracovaním tohto vierovyznania sa venujú ďalšie štúdiá od jej autora. Porov. D'AQUILÉE, Rufin. *Explication du Credo des apôtres*. Paris: Migne: diff. Brépols, 1997. 150 s. D'AQUILÉE, Rufin. – JÉRÔME. *A commentary on the Apostles' Creed [Commentarius or Expositio in symbolum Apostolorum]*. Westminster, Md.: Newman press, 1955. 174 s. et D'AQUILÉE, Rufin. *Le Credo des Apôtres*. Paris: Migne, 1997. 150 s. ISBN 978-2-908587-31-9.

túra vyznania ukazuje na základnú kresťanskú vieru v trojici osôb v jednom Bohu: Boh Otec, Boh Syn a Boh Duch Svätý.

Apoštolské vyznanie viery dodnes slúži ako stručné a jasné vyjadrenie kresťanskej viery. Cirkev ho odporúča svojim zborom používať na bohoslužobných zhromaždeniach. Nadalej pomáha v obrane proti čistej viery pred heterodoxnými, nepravovernými učeniami, ako sú nebiblické pohľady na Božiu podstatu, panteistické alebo henoteistické koncepty Boha alebo rôzne chybné teologické koncepty.

2.1.1.1 Zhrnutie

Evanjelické cirkvi spolu s ostatnými kresťanskými cirkvami vyznávajú svoju vieru v Trojjediného Boha Otca, Syna a Ducha Svätého. Považujú ju tak za základ svojho viero-vyznania, ktoré tvorí základný koncept trojičnej teológie.¹³⁶

2.1.2 Písmo sväté – Biblia

V oboch protestantských cirkvách sa prijíma Písmo sväté ako jediná autorita.¹³⁷ Na pomoc na čítanie Biblie si popri skúsenosti berú aj tradíciu a rozum. Tradícia je akýmsi strážcom zodpovedného, teda vecne i historicky správneho výkladu. Rozum nemá autonómiu vo veciach viery a výkladu Písma svätého, no v spoločnosti Ducha Svätého je danosťou od Boha.¹³⁸ Vtedy je významným nástrojom pochopenia obsahu Písma. Ľudská zmyslovosť a emocionálne kapacity pomáhajú vnímať Božie cesty pred prijatím spásy aj samotné Božie zjavenie a vedenie.

ECAV na Slovensku sa usilovala nielen v minulosti ale aj súčasnosti viesť mladých konfirmandov k ochotnému štúdiu Biblie aj cez konfirmačné príručky, ktoré sú zostavené formou otázok a odpovedí.¹³⁹

Metodistický teológ a superintendent ECM Slovenskej oblasti Pavel Procházka vo svojich študijných textoch pojednáva¹⁴⁰, že v prostredí ECM bol vždy v popredí záujem, aby

---

¹³⁶ Toto vyznanie obsahuje biblické svedectvo o Božom konaní v stvorení, zahrňuje pôsobenie Božej milosti v dejinách a očakáva naplnenie Božej vlády.

porov. HARNACK, A. *Stručné dejiny dogmy*, s. 113-116.

¹³⁷ porov. VALČO, M. *Od stvorenia k vykúpeniu – kapitoly z evanjelickej vierouky, časť I*, s. 16.

¹³⁸ *Na ceste s Kristom – Věroučná příručka Evangelické církve metodistické*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2002. s. 58-59.

¹³⁹ porov. HVOŽDARA, M. *Verím a sľubujem*, s. 27-31.

Ľudia poznali Bibliu ako pravidlo viery života, preto sa exegéza Biblie venovala v cirkevných zboroch či farnostiach značná pozornosť. Vzdelávaniu dospelých predchádzala výuka detí v nedeľnej škole (detská besiedka), kde sa vyučovalo spravidla podľa cirkvi pripravovaných a doporučených študijných materiálov, pokračovalo sa v konfirmačnej príprave pre dospelých, kde sa preberal katechizmus od Theophila Spörriho¹⁴¹ s odkazmi na biblické verše. Tento edukačný proces bol obvykle ukončený, keď bolo mladému členovi zboru 14 alebo 15 rokov.¹⁴²

Metodizmus na Slovensku si kladie za ďalší cieľ, aby jeho veriaci boli v poznávaní Písma svätého vedení na biblických hodinách. Zo strany vedenia cirkvi nie sú metodicky ani didakticky usmerňované. Ich obsah a implementácia v zboroch je vecou samotného kazateľa.¹⁴³ Napokon sám predstaviteľ či správca zboru vie najlepšie, v ktorej oblasti potrebujú byť vzdelávaní a vyučovaní. Nie je na škodu veci, keď biblické hodiny prebiehajú aj formou vopred pripraveného tematického plánu s primeraným cieľom, ktorý sa počas vyučovania sleduje. Je to správne preto, lebo sa udržuje tematická línia.

Písmo sväté rozpráva o Bohu, ktorý zapája človeka do plánu s ním. Biblia veriacemu ukazuje, ako môže nájsť skutočný plnohodnotný život. Božie slovo je tiež sprievodcom pre spoločnosť – rodinu, spoločenské skupiny a národy. Jej úlohou je pomáhať každému v jeho osobnom živote. Boh cez svoje slovo aj dnes komunikuje so svojou Cirkvou.¹⁴⁴

2.1.2.1 Zhrnutie

Evanjelické cirkvi na Slovensku sú charakteristické práve veľkým dôrazom na spoznávanie Písma svätého a jeho nadržania v ľudskom živote každého kresťana. Biblické vzdelávanie prebieha na úrovni miestnych cirkevných zborov a farností a jeho náplň sa odvíja od požiadaviek veriacich alebo duchovného.

---

¹⁴⁰ PROCHÁZKA, P. *Teologické smernice metodizmu a jejich uplatňování při formulování stanovisek církve*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2007. s. 4-8.

¹⁴¹ SPÖRRI, Theophil. *Leitfaden für den Katechismus-Unterricht: im Auftrag der Jährlichen Konferenz der Bischöflichen Methodistenkirche in der Schweiz als Lehrmittel*. Berlin: Christliche Vereinsbuchhandlung, 1947. 88 s.

¹⁴² Podobná príprava je zaužívaná v ECAV v konfirmačnej príprave alebo pri vyučovaní náboženskej výchovy na základných školách.

¹⁴³ PROCHÁZKA, P. *Teologické smernice metodizmu a jejich uplatňování při formulování stanovisek církve*, s. 5.

¹⁴⁴ MARTIN, C. William. – OXNAM, G. Bromley. *Naša viera*. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 1996. 245 s. ISBN 80-85733-48-X. s. 89-93.

ECM s mnohými spoločenstvami kresťanov zdieľa poznanie o autorite Biblie v otázkach viery – vyznanie.

2.2 **Základné bohoslužobné a liturgické dôrazy v ECAV a použitie symboliky v nich**

V jednom z čísiel nemeckého časopisu *Lutherische Monatshefte*¹⁴⁵ v článku *Hľadanie Božích stôp* mapuje Wilfried Härle¹⁴⁶ teologickú situáciu od roku 1945. Všíma si rozličné teologické dôrazy a prúdenia a o najnovšom teologickom snažení hovorí, že okrem slova do jeho zorného uhla vstupuje aj obraz, gestá, rituál, mýtus, hudba, stručne povedané, plnosť znakov a symbolov.¹⁴⁷ Z celkom rozličných tradícií objavili v posledných rokoch exegeti, systematickí i praktickí teológovia význam znakov a symbolov i rozličných teórií o nich pre teologickú prácu a teologické uvažovanie. Týmto zaoberaním sa znakmi a symbolmi hlbšie pochopíme to, čo môžeme objaviť z Ježišovho pôsobenia, keď prijímame Ježišove podobenstvá, či jeho stolovania s inými alebo uzdravovania ako znakovú, symbolickú komunikáciu, ktorá na Boha nielen poukazuje, ale v ktorej je Boh sám prítomný. Ak je to tak – či správnejšie povedané – ak sa to tak deje, rozvádza svoju úvahu Härle, potom je znak, symbol ako Božia stopa tým spôsobom, ktorým je Boh sám prítomný. Lutherova reformácia toto vždy učila o Večeri Pánovej, to isté mohla povedať o písanom i zvestovanom slove a rovnako o nič menej to platí o hudbe. Ale prirodzene to neplatí o každej hudbe, o každom slove alebo o každom znaku. Preto od teológie sa očakávalo i očakáva, že bude hľadať kritériá, na základe ktorých sa dá rozlišovať, či symboly, ktoré objavíme, sú stopami pravdy, života a lásky a tým všetkým aj stopami Božími alebo stopami lži, smrti, ľahostajnosti alebo nenávisťi a tým stopami zániku a ničenia.

Ako je to s kostolom ako symbolom? Pozoruhodnú knihu s názvom *Kostol ako symbol*¹⁴⁸ napísal teológ Ladislav Hanus z pohľadu katolíckej teológie. Hanus hovorí, že zvláštnosť kostola väzí v tom, že kostol je znamením a to už svojím bytím, bez ohľadu na miesto a podobu. Kostol má sakrálny charakter na rozdiel od profánneho. Kostol je znakom posvätnosti, či až jej svedkom. Je symbolom cirkvi a je teda univerzálnym, komplexným symbolom. Hanus

---

¹⁴⁵ porov. HÄRLE, Wilfried. *Auf der Suche nach Gottes Spuren. Studien zur Fundamentaltheologie und Gotteslehre*. Berlin: De Gruyter, 2008. 491 s. ISBN 3-110-19925-4. s. 28.

¹⁴⁶ Wilfried Härle (*1941) – nemecký protestantský teológ.

¹⁴⁷ Pojednanie o luteránskej liturgii - NADOLSKI, Boguslaw. *Leksykon liturgii*. Poznań: Pallottinum, 2006. 1762 s. ISBN 83-7014-531-0. s. 861-864.

¹⁴⁸ HANUS, Ladislav. *Kostol ako symbol*. Bratislava: Lúč, 1995. 384 s. ISBN 80-7114-141-0.

používa pomenovanie kresťanský kostol, ale konštatuje, že iba katolícky kostol jediný zachováva svoj pôvod, čiže apoštolicitu a aj svoju nepretržitú kontinuitu cez veky, ktorá súvisí s apoštolskou sukcesiou v cirkvi. K ostatným vyznaniam Hanus hovorí, že jednotlivé vyznania majú značnú ťažkosť s výkladom svojho kostola, s jeho architektonickým riešením a najmä s jeho bohoslužobným zariadením. Prevzatie katolíckych kostolov protestantmi považuje za danajský dar, pretože oddialilo riešenie ich vlastného kostola. Podobne ako danajský dar hodnotí stávanie mnohých protestantských kostolov počas osvietenstva, pretože kopírujú racionalistickú etiku namiesto ortodoxného náboženstva. Rovnako za skromné príspevky k chrámovej architektúre považuje tzv. tolerančné kostoly. V kapitole „O Nový kostol“, kde už hovorí o súčasnosti, dochádza Hanus k záveru, že je až príznačné, ako moderná chrámová architektúra, ako celkový vzhľad i vnútorné zariadenie chrámov, nápadne zblízuje napr. kostol katolícky a luteránsky takmer do nerozoznania. Hanus z toho vyvodzuje, že moderný kostol koná svoju ekumenickú úlohu v duchu Ježišovej arcipastierskej modlitby, kde prosí aj za jednotu kresťanskej cirkvi (Jn 17,21).¹⁴⁹ Evanjelický a. v. teológ Igor Kišš¹⁵⁰ vidí približovanie sa katolíckych chrámov k evanjelickým chrámom ako dôsledok 2. vatikánskeho koncilu, kde došlo k zmenám v členení liturgického priestoru v katolíckych chrámoch a aj výzdoba katolíckych chrámov má byť striedmejšia.

Musíme sebakriticky uznať, že reformačné cirkvi nevenovali chrámu veľkú pozornosť. Bolo to iste aj v dôsledku toho, že prvotné kresťanstvo nevenovalo miestu zhromažďovania sa hlavnú pozornosť. Prvoradá pozornosť bola venovaná spôsobu slávenia bohoslužieb. Miesto sa vyberalo z praktického hľadiska, aby vyhovovalo svojou veľkosťou a nehučnosťou. K zmenám dochádzalo až vtedy, keď sa menil charakter miesta z púheho miesta zhromažďovania sa na miesto obetné.¹⁵¹ Pre katolíckeho veriaceho je dodnes hlavný zdroj posvätnosti chrámu v tom, že je v ňom v podobe hostie prítomný obetovaný Kristus, na čo upozorňuje večné svetlo. Posviacka chrámu má tiež predelový charakter, lebo ňou sa priestor chrámu vyníma z profánneho a prenáša do sakrálneho priestoru. Riešenie chrámového priestoru z liturgického hľadiska je v katolíckej cirkvi určené dvoma dominantami. Chrám je nielen miesto zhromaždenia zboru, ale i stánok Kristov a obidvoje má byť rešpektované. V minulosti bol zdôrazňovaný druhý moment. Ľud bol od kňazišťa (presbytéria) dištancovaný priestorom,

---

¹⁴⁹ Tamtiež, s. 16, 19, 265, 266, 344.

¹⁵⁰ KIŠŠ, Igor. *Symbolika – ekumenika*. Kapitola „Druhý vatikánsky koncil“.

¹⁵¹ KALB, Friedrich. *Grundriss der Liturgik. Eine Einführung, Grundsätze und Ordnungen des lutherischen Gottesdienstes*. München: Claudius-Verlag, 1982. 2. vyd. 345 s. ISBN 3-583-30008-4. s. 45.

architektonickými prvkami (mriežka a iné) i akusticky. Nová úprava, ktorá je výsledkom 2. vatikánskeho koncilu, síce naďalej počíta s tým, že stredom priestoru je oltár (nie ľud, nie kazateľňa), ale má byť skutočným stredom, zo všetkých strán voľným, aby bolo možné slúžiť tvárou k ľudu. Vhodný je i obyčajný stôl. Kňazište má byť od priestoru pre ľud síce odlišené, nie však oddelené. Pre zdôraznenie dôstojnosti Božieho slova má byť miesto, odkiaľ sa číta a káže (tzv. ambon) oproti ostatnému priestoru trochu vyvýšené.

V evanjelickej liturgike možno sa stretnúť s takouto charakteristikou bohoslužobného miesta: „*Podľa evanjelického chápania nejestvuje žiadne samo o sebe sväté miesto. Sväté je každé miesto, na ktorom sa zhromažďuje kresťanský zbor a to pri slove a sviatostiach. Správne usporiadaný chrámový priestor má však ako služobník a vykladač bohoslužobného diania tak veľký význam, že zbor sa ho môže vzdať len v krajnej núdzi*“.¹⁵² Venujme teda pozornosť bohoslužobnému daniu, ktorému usporiadanie chrámového priestoru má slúžiť a ho vykladať. *Aká je základná štruktúra evanjelických služieb Božích?*

V starších prácach z cirkevných dejín a v starších liturgikách bolo dlhý čas bežné rozlišovať dve základné formy novozákonných bohoslužieb¹⁵³: bohoslužbu slova odvodenú zo synagogálnej praxe a stolovanie.¹⁵⁴ Teológ Oscar Cullmann vo svojej knihe *Prvotné kresťanstvo a služby Božie (Urchristentum und Gottesdienst)*¹⁵⁵ z roku 1944 odmietol toto chápanie ako v textoch nedostatočne zdôvodnené a vyšiel s tézou, že v prvotnej cirkvi boli len tieto dve formy služieb Božích: spoločné stolovanie, v rámci ktorého sa zvestovalo slovo Božie a krst. Cullmannova téza našla široký ohlas i keď nebola všetkými akceptovaná. Veľa dôvodov hovorí za to, že zvesť slova a Večera Pánova tvorili v prvotnej cirkvi jednotu. V Sk 2,42 sa píše, že prví kresťania „*neustále sa venovali učeniu apoštolov, bratskému spoločenstvu, lámaniu chleba a modlitbám*.“ V 2. polovici 2. storočia podľa Justína Martýra boli zvesť a Večera Pánova základnými časťami služieb Božích. V 4. a 5. storočí pribudli k týmto dvom častiam ešte úvodná časť so sprievodom a modlitbami a záverečná časť s požehnaním biskupa a prepustením a vyslaním do sveta.

V západnom kresťanstve šiel vývoj smerom k rímskej omši, pre ktorú sa stalo charakteristické rozlišovanie medzi meniacimi sa časťami podľa cirkevného roku (proprium) a stálymi prvkami bohoslužby (ordinarium). Lutherova reformácia nevytvorila novú formu služieb Bo-

¹⁵² ALBRECHT, Christoph. *Einführung in die Liturgik*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1995. 5. vyd. 146 s. ISBN 3-525-57194-1. s. 76.

¹⁵³ porov. FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě – Evangelická liturgika*, s. 48-54.

¹⁵⁴ FILO, Július. *Liturgika*, s. 9-11.

¹⁵⁵ porov. CULLMANN, Oscar. *Urchristentum und Gottesdienst*. Zürich: Zwingli Verlag, 1950. 88 s. ISBN 3-290-12003-1. s. 33. porov. FILO, Július. *Liturgika*, s. 11.

žích,¹⁵⁶ ale očistila starú a oslobodila ju od znetvorujúcich prídavkov. V ponechanej štruktúre sú pre ňu typické tieto akcenty: Kázeň je centrálna časť služieb Božích, Večera Pánova je chápaná ako komúnia zboru, aktivita zboru sa prejavuje v speve piesní. Jednotu slova a sviatosti, ktorú reformátori teologicky zastávali, sa nedalo v praxi všade a vždy udržať. Trend k menej častej komúnii, na ktorú sa sťažujú už cirkevní otcovia ako Ján Zlatoústý a prenesenie akcentu počas stredoveku z komúnie zboru na obetné konanie kňaza, toto zriedkavejšie prijímanie sa presadilo po reformácii aj v luteránskych oblastiach. Dôsledkom bolo oddelenie Večere Pánovej od služieb Božích a vytvorenie osobitného prisluhovania Večere Pánovej spojením so svedou. Racionalizmus tento trend len prehĺbil. Prvé pokusy o obnovu boli v 19. storočí, ale až v 20. storočí bola táto jednota opäť presadená. Bola presadená liturgickým štúdiom, zaoberaním sa teológiou Luthera a ekumenickým pohybom. Agenda evanjelickej luteránskej cirkvi v Nemecku z roku 1954 považuje ako normatívnu formu služieb Božích: Hlavné služby Božie s kázňou a Večerou Pánovou. V dôsledku sekularizácie v 60.-tých rokoch sa hľadajú nové formy, kde sa kladie dôraz na aktuálnosť, spoločenstvo a zrozumiteľnosť. Zásadou sa stáva pevná základná štruktúra s flexibilnými možnosťami stvárnenia. Pretože slovo a sviatosti sú prostriedkami, ktorými Duch Svätý pôsobí vieru (AV 5), tieto sú konštitutívne pre kresťanské služby Božie. Definícia cirkvi podľa AV 7 ako zhromaždenia všetkých veriacich, kde sa evanjelium čistotne káže a velebné sviatosti sa prisluhujú podľa evanjelia, je fakticky popisom služieb Božích. Centrálnym postavením prostriedkov milosti sa zdôrazňuje, že služby Božie sú najskôr službou Boha nám. Táto služba Božia nám vyzýva človeka k odpovedi. Luther to pri posviacke zámočkej kaplnky v Torgau v roku 1544 vyjadril takto: *Tu sa nebude nič iné konať, len že tu bude hovoriť náš dobrý Boh s nami skrze svoje sväté slovo a my budeme hovoriť s Ním vo svojich modlitbách a spevoch.*¹⁵⁷ Ide tu teda o Božie oslovenie, Božiu iniciatívu i ponúkaný dar spásy z Božej strany a našu vd'ačnú odpoveď naň. Ide tu o spoločenstvo s Bohom i o spoločenstvo medzi veriacimi ľuďmi navzájom. Deje sa to v určitej forme, ktorá zabezpečuje pocit dôvery a udomácnenia i formou obmeny a nových vecí (ordinárium a proprium), ktoré uspokojujú túžbu po novom. Človek príchodom do chrámu túži zažiť niečo, čo mu dáva pocit istoty, domova, ochrany, ale i zmierenia s Bohom i ľuďmi, odpustenia, pokoja a nakoniec chce anticipovať aj niečo z budúcej dokonalej radosti vo več-

¹⁵⁶ Náboženská reforma Martina Luthera sa významne dotkla aj liturgie, a to ako poňatie jednotlivých sviatostí, tak aj bohoslužobného poriadku a nakoniec aj usporiadanie liturgického priestoru. Všetky zmeny vychádzajú bezprostredne z reformy teologickej, ktorá sa tak odrazila aj v bežných formách laickej zbožnosti. Porov. FILO, Július. *Liturgika*, s. 13-14. Porov. FILIPI, Pavel. *Pozváni k oslavě – Evangelická liturgika*, s. 58-60.

¹⁵⁷ Cit. podľa: PETRÍK, Ján. *Kapitoly z praktickej teológie*. Bratislava: Slovenská evanjelická bohoslovecká fakulta, 1969. s. 34.

nosti. Vnímať toto nielen mysl'ou, dušou, ale i očami a celou bytosťou je už poslaním architekta, aby toto priestorovo stvárnil. Pri uvažovaní o chráme z liturgického i symbolického hľadiska budeme najskôr venovať pozornosť trom základným súčiastkam chrámu, kazateľnici, oltáru a krstiteľnici, ktoré znázorňujú konštitutívne prvky služieb Božích, slovo Božie a sviatosti.¹⁵⁸ Sú považované za prvky, ktoré vytvárajú centrálnu časť chrámu. Umiestnením oltára, kazateľnice a krstiteľnice v prednej časti chrámu sa zdôrazňuje nielen ich funkčnosť, ale reprezentujú aj určitý symbolický poriadok. Ak náboženstvo vo všetkých oblastiach má do činenia so zážitkami regresie a ak zvlášť kultická prax predstavuje cestu do života, potom je možné sa domnievať, že aj štrukturovanie centrálneho, poľažne čelného priestoru v chráme podlieha skrytej logike. Obnova života, ktorá sa tu má diať, je poznačená skúsenosťami začiatku života. Po traumatickom akte narodenia je každý človek privítaný dospelými tým, že ho umyjú, nakrmia a oslovia. Tieto najelementárnejšie skúsenosti sa reštituujú, ak človek pazerá z lavice do centra chrámového priestoru. Trojicou – krstiteľnicou, kazateľnicou a oltárom – je postavená aj pred oči dospelého človeka životná skúsenosť: napriek vine a znečisteniu jestvuje znovuzrodenie, napriek temným údoliam, ktorými musíme prechádzať, sa nám ponúka oslobodzujúce a orientujúce slovo, napriek ohrozeniu života smrťou sa nám podáva jedlo večnej blaženosti. A hoci vnútorné štrukturovanie tejto trojice môže byť pre teologickú reflexiu i architektonické stvárnienie ťažko riešiteľným problémom, skrytú jednotu tejto priestorovej konštelácie môže vyušíť každý návštevník chrámu. Ide tu o reaktivovanie praskúseností a o objavovanie skutočnosti, ktorá je za všetkými praskúsenosťami.

1) *Kazateľnica*. Začneme kazateľnicou, lebo predstavuje výrazný symbolický znak v evanjelickom kostole. V NZ sa nevenuje pozornosť miestu, odkiaľ sa zvestuje. Z tretieho a štvrtého storočia poznáme zmienky o ambone, čo je vyvýšené miesto pre čítanie Písma a kázanie, či neskoršie k zábradliu (*cancelli*) nepohyblivého oltára sa položil podstavec, z ktorého

---

¹⁵⁸ Služby Božie sú jedným z hlavných prejavov viery spoločenstva kresťanov, ktorí sa zhromažďujú v mene Ježiša Krista. Už v Starej zmluve poznávame Boha, ktorý si vyvolil Izraelský národ a slúžil mu zákonom a milosrdenstvom. V NZ v Ježišovi Kristovi milujúci Boh toto spoločenstvo rozširuje na celý svet: „*Chod'te teda a získavajte mi učeníkov vo všetkých národoch a krstite ich v mene Otca i Syna i Svätého Ducha a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do konca sveta*“ (Mt 28,19-20). V každých službách Božích chce Boh podľa tohto zasľúbenia (a prikázania) realizovať záchranu cez zvestované Slovo a sviatosti (Krst svätý a Večeru Pánovu) pre každého, kto sa tomuto daniu vo viere otvorí a príjme ho. Zvestovaním Slova (Božieho) a prisluhovaním sviatostí – teda prostriedkami milosti - sa v srdciach ľudí budí viera a nový život (Rim 10,17).

sa kázalo.¹⁵⁹ Lutherova reformácia využíva toto postavenie kazateľnice, ponecháva aj umiestnenie oltára. V reformovaných cirkvách po odstránení oltára sa kazateľnica stáva faktickým stredom. Umiestnenie lavíc sa prispôsobuje kazateľnici a poslucháči nachádzajú svoje miesto aj na chóroch. V čase luteránskej ortodoxie sa vytvára nový typ kazateľnice, tzv. kazateľnicový oltár (nem. *Kanzelaltar*). Kazateľnica môže byť pri takom riešení nad oltárom, pred oltárom alebo za oltárom. Nová doba nanovo stavia otázku po umiestnení kazateľnice. Kazateľnica naberá často podobu pultu. Oltár a kazateľnica sú umiestnené na vyvýšenom pódiu / o jeden alebo viac schodov), sú ale oddelené. Oltár sa nachádza v strede kratšej steny a kazateľnica je umiestnená vedľa oltára trochu bližšie k zboru. Rovnako vedľa oltára bližšie k zboru na druhej strane je umiestnený pult na čítanie textov a oznamov. Kazateľnicový pult sa líši od toho druhého veľkosťou a výzdobou. Pre umiestnenie kazateľnice je v dejinách okrem dobrej počuteľnosti kladená požiadavka jej dobrej viditeľnosti. Táto dôrazná požiadavka po dobrej viditeľnosti môže sa zdať zvláštna v cirkvách, ktoré akcentujú počúvanie. Musí to mať nejaký dôvod. Hanus interpretuje snahu poslucháčov vidieť kazateľnicu (miesto kazateľa) ako túžbu po spoločenstve počúvajúcich s tými, čo kážu.¹⁶⁰ A tak môže nastať paradoxná situácia, že súčasná snaha dostať sa pultovou kazateľnicou bližšie k zboru, môže svojou neviditeľnosťou pre určité skupiny poslucháčov viesť k strate pocitu spoločenstva a tak k vzdialeniu sa kazateľa zboru. Nakoniec teda ani nie výška či blízkosť k zboru je rozhodujúcim kritériom umiestnenia kazateľnice, ale aj jej viditeľnosť pre všetkých, aby sa nikto necítil zo spoločenstva vylúčený. Kazateľnica má veľký význam. Umožňuje poslucháčom mať pocit blízkosti ku kazateľovi. Takto sa stáva dreveným či kamenným svedkom spoločenstva zboru a kazateľa.

2) *Oltár*. Pomenovanie oltár by vlastne v evanjelickej cirkvi nemalo byť. Oltár sa totiž spája s obeťou a obetujúcim kňazom.¹⁶¹ V reformovanej cirkvi používajú výraz stôl Pánov a má aj podobu stola. V ECAV podoba i pomenovanie zostalo ako v rímskokatolíckej cirkvi. Nie je však považované za obetné miesto, ale myslí sa na stôl Pánov ako miesto prisluhovania Večere Pánovej i miesto pre modlitbu. Predsa však poukaz na centrálnosť postavenia oltára v kostole, úzkostlivé poukazy na to, že má byť urobený len z dobrého a pravého materiálu, ni-

---

¹⁵⁹ V stredoveku žobraví mníši sa najskôr venujú kázaniu vonku a používajú prenosné kazateľnice a neskôr budujú kostoly sálovitého charakteru, kde sa nachádza na pozdĺžnej strane aj kazateľnica. Po prvých počiatkoch v 15. storočí kazateľnice pribúdajú v 16. storočí. Do starších kostolov sú dobudovávané. Nachádzajú miesto tam, kde dodnes stoja. Obyčajne tam, kde sa sanktuárium dotýka hlavnej lode. Vedú k nej schody a je dobre viditeľná.

¹⁶⁰ HANUS, Ladislav. *Kostol ako symbol*, s. 106.

¹⁶¹ JAMNICKÝ, Ján. *Kompendium evanjelickej liturgiky*. Bratislava: Slovenská evanjelická bohoslovecká fakulta, 1929. s. 69.

kdy nie z umelej hmoty, varovanie, že nemá slúžiť na iné ako na bohoslužobné účely, signalizuje, že sa za tým skrýva niečo viacej. Je to miesto, ktoré upomína na obeť Kristovu. Je to miesto, kde dochádza k spojeniu Boha s človekom, časnosti s večnosťou. Je to miesto, kde sa človeku otvára transcendentná rovina. Dá sa znázorniť krížom, otvorenou Bibliou, architektonicky využívaním priestoru, svetlom, obrazom, sklom a pod. Že v ECAV bol oltár dosiaľ takto vnímaný, svedčí aj reakcia evanjelického a. v. farára Jána Antala v Cirkevných listoch na jeden článok: „*A keď je reč o odstránení oltárov z našich kostolov, treba nám vedieť jedno: naše oltáre nie sú „nástrojom kňazskej aktivity“, t. j. ľudského pôsobenia na Boha prostredníctvom prinášaných obetí, ale stélou na spôsob stély, ktorú vztýčil svojho času Samuel a ktorú pomenoval Eben – Ezér t. j. až potiaľ pomáhal nám Hospodin. Tým, že je farár počas služieb Božích obrátený k nemu, sa naznačuje, že stredobodom chrámu nie je ani on (farár), ani zverené mu stádo – chrámové spoločenstvo, ale Kristova obeť, alebo inak povedané Pavlov „Ukrižovaný Kristus“.*“¹⁶² Z podobného uhla sa pozerá evanjelický a. v. farár Dušan Albíni na súvis modlitby, liturgia a oltára: „*Predovšetkým každý kňaz by mal precítiť, že oltár je miestom pre vzývanie a modlitbu, kde môže získať potrebnú silu z najhlbších prameňov duchovného života. Kňaz, konajúci oltárnu službu, cíti, že táto služba vlastne nevyžaduje silu, lebo sama dáva silu, neunavuje, ale občerstvuje, pokiaľ sa sám dá nasýtiť jej zdrojmi*“.¹⁶³ Jednako však oltár sa spája hlavne s Večerou Pánovou a jeho centrálné postavenie v chráme je poukázom na centrálné postavenie Večere Pánovej v cirkvi.¹⁶⁴ V prvotnej cirkvi bol oltár voľne stojacim stolom a bolo možné sa postaviť okolo neho. Postupne sa oltár vzdialuje od ľudu. Kňazi pokladali ostatných ľudí za nehodných pristúpiť k Večeri Pánovej a tak aj ku oltáru. Po reformácii Večera Pánova získala znovu charakter sviatku Božieho ľudu. Dochádza aj k zme-
ne postavenia oltára bližšie k zboru. Dnes je tendencia oltár umiestniť tak, že je vlastne veriacimi obklopený z troch strán, čo má zvýrazniť dôležitosť Večere Pánovej v živote cirkevného zboru a spoločenstva v ňom. V každom prípade sa odporúča pri umiestnení oltára nechať okolo neho dostatočne veľký priestor, aby pri prijímaní Večere Pánovej nebolo prekážok.

3) *Krstiteľnica*. Umiestnenie krstiteľnice nemá svoje presne stanovené miesto. V prvých storočiach boli osobitné baptistériá, kde sa kládol dôraz aj na znázornenie plného významu krstu vonkajším prevedením (ponorením, oblečením bieleho rúcha).¹⁶⁵ Praxou krstu detí sa

¹⁶² porov. ANTAL, Ján. Bojíme sa pokračovať v reformácii? In *Cirkevné listy*, č. 1 (1993). ISSN 0139-9217. s. 10.

¹⁶³ porov. ALBÍNI, Dušan. Oltár a kazateľňa. In *Cirkevné listy*, č. 5 (1986). ISSN 0139-9217. s. 74.

¹⁶⁴ FILO, Július. *Liturgika*, s. 36.

¹⁶⁵ FILIPI, Pavel. *Pozváni k oslavě – Evangelická liturgika*, s. 123-124.

spôsob krstu postupne menil.¹⁶⁶ Prešlo sa ku menším nádobám s trochou vody. Dnešná krstiteľnica má väčšinou tvar podstavca z kameňa alebo z dreva, v ktorom je uložená krstná misa. Dostáva sa do blízkosti oltára. Niektorí liturgovia argumentujú, že umiestnenie krstiteľnice má vyjadrovať dynamiku kresťanského života. Život kresťana má byť totiž charakterizovaný pohybom od krstu k Večeri Pánovej. Človek by sa na svoj krst mal ustavične rozpomínať, k nemu sa vracáť a ako dospelý kresťan počúvaním Božieho slova a prijímaním Večere Pánovej sa ustavične sýtiť. Podľa tohto názoru by ideálne bolo umiestniť krstiteľnicu pri vchode do kostola (a to s tečúcou vodou), aby človek už pri vstupe do chrámu bol na svoj krst upozornený a cesta v chráme, ktorou kráčame bližšie ku kazateľnici a oltáru, by vlastne vyjadrovala duchovnú cestu kresťana. Ďalší hovoria o umiestnení krstiteľnice na viditeľnom mieste prednej časti chrámu. Za úplnú redukciu sa pokladá polozenie nejakej krstnej nádoby na oltár. Vzhľadom na zavedenie nového krstenia v ECAV podľa novej Agendy a to poliatím, hovorí emeritný generálny biskup ECAV na Slovensku Július Filo vo svojej Liturgike, že pri stavbe nového kostola by bolo vhodné navrhnúť takú podobu krstiteľnice, aby umožňovala pri krste nielen formu pokropenia, ale i formu poliatia.¹⁶⁷ Bohoslužobný priestor ako prejav života zboru a služby svetu Po predstavení hlavných častí v chráme, ktoré hovoria, z čoho zbor žije, sú ďalšie prvky i riešenie základného pôdorysu, ktoré svedčia o komunikatívniosti a kontemplatívniosti bohoslužobného miesta, čo je podmienkou života zboru ako neustáleho a otvoreného procesu. V Jamnického kompendiu liturgiky z roku 1929 sa môžeme stretnúť s tvrdením, že *„centrálne, štvorcovité, kruhové (rotundy) stavby nie sú primerané pre evanjelický chrám, lebo tie svojím centrumom nemôžu znázorniť duchovné napredovanie cirkvi, ako sa to zrači v podlhovastých loďových stavbách... Odporúčame podlhovastú formu starokresťanskej baziliky prípadne s latinským krížom.“*¹⁶⁸ Vývoj aj v protestantskom prostredí šiel však iným smerom využívaním centrálného pôdorysu s úmyslom zvýšiť komunikatívniost bohoslužobného diania. Pri riešení vnútorného priestoru sa prihliada aj na možnosť viacúčelového využitia chrámu (napr. zavedením stoličiek namiesto pevných lavíc). Myslí sa na umiestnenie organa bližšie k liturgovi, pamätá sa na dostatočný priestor pre spevokol a hudobné telesá. Využíva sa aj moderné umenie, pritom sa myslí na potrebnú estetickú a umeleckú kvalitu. Celé vystrojenie chrámu má pôsobiť pozývajúco, príjemne a má viesť ku vnútornej koncentrácii. Sakristia nemá mať charakter úložného priestoru, ale miesta, kde sa môže konať pastorálny rozhovor,

---

¹⁶⁶ porov. SPÖRRI, Theophil. *Čo pre nás znamená kresťanský krst?* s. 25-35.

¹⁶⁷ FILO, Július. *Liturgika*, s. 37.

¹⁶⁸ JAMNICKÝ, Ján. *Kompendium evanjelickej liturgiky*, s. 75.

spoveď jednotlivcov i duchovná príprava účinkujúcich na službách Božích. Zvony majú byť vhodne umiestnené, aby ich bolo dobre počuť a mohli plniť svoju pozývaciú funkciu. Ideálne ich umiestnenie je vo vhodne projektovanej veži. Pre umiestnenie kostola v priestore bolo v minulosti typické jeho zasadenie do centra obývaného priestoru, na vyvýšené miesto, s orientáciou na východ. Dnes kostol už nemôže konkurovať výškovým budovám, jeho umiestnenie i tvar však treba vzhľadom na okolie dobre zvažovať a pamätať na hlavné poslanie cirkvi dnes, ktorá má zachraňovať pre život zvesťou evanjelia, službou a láskou k človeku. V súvislosti so stavaním nových chrámov treba ešte spomenúť stavenie zborových centier, kde okrem bohoslužobného priestoru sú ešte ďalšie ako sú napr. priestory pre mládež, pre dospelých, kuchyňa, sociálne zariadenie, byt a pracovňa pre farára atď. Sú vyjadrením dôležitej požiadavky, že živý zbor má byť spolu nielen na službách Božích v nedeľu, ale i počas týždňa účasťou na rozličných podujatiach náboženského, spoločenského charakteru i uvažovania o svojej svedeckej ceste. Človek sa potrebuje stretať okrem nových vecí aj s ustálenosťou dôležitých priestorov pre svoj život (ako sú domov a chrám). Túto myšlienku, s ktorou sa možno stretnúť ako s reakciou na experimentálny boom v bohoslužobnej oblasti aj u iných autorov, aplikuje aj na stavenie moderných kostolov. Zrejme západnou tradíciou je vyváženosť medzi starým a novým, ustálenosťou a zmenou (opäť – ordinárium a proprium). Hlavné poslanie evanjelického chrámu spočívalo v tom, aby bolo miestom odpočinku pre dušu, stretnutím sa so svätým Bohom a miestom nabratia nových síl do každodenného zápasu. Dalo by sa iste hovoriť aj o ďalších funkciách a aspektoch chrámu dnes. Jedno je však isté. Aj dnes je chrám nepostrádateľný ako miesto, v ktorom človek má príležitosť obnovovať v sebe obraz Boží, na ktorý bol stvorený a zostáva nepostrádateľný ako symbol záchrany a života uprostred porušeného a na svojom vlastnom zániku horlivo pracujúceho sveta.¹⁶⁹

2.3 Základné teologické dôrazy v ECM¹⁷⁰

ECM na Slovensku sa hlási k historicky tradovanej kresťanskej viere v Boha, ktorý sa pre spasenie človeka stal v Ježišovi Kristovi človekom a cez Ducha Svätého stále pôsobí v dejinách.

Náukové dedičstvo a prítomná teologická úloha sa sústreďujú na to, aby sa nanovo porozumelo Božej zvrchovanosti a Božej láske v Kristovi¹⁷¹ uprostred trvajúcej krízy ľudskej

---

¹⁶⁹ FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě – Evangelická liturgika*, s. 115-116.

¹⁷⁰ *Poriadok Evanjelickej cirkvi metodistickej - Slovenská oblasť*. Bratislava: Evanjelickej cirkvi metodistickej, 2006. s. 21-28.

¹⁷¹ *Na cestě s Kristem – Věroučná příručka Evangelické církve metodické*, s. 20-21.

existencie. Kázanie a vyučovanie je založené na Písme, utvárané kresťanskou tradíciou, oživené skúsenosťou a overované rozumom.

Metodisti zdieľajú spoločné dedičstvo s kresťanmi všetkých čias a národov. Toto dedičstvo je založené na apoštolskom svedectve o Ježišovi Kristovi ako Spasiteľovi a Pánovi, ktoré je zdrojom a meradlom každej zdravej kresťanskej náuky.

Stanovenie kresťanského kánonu Písom a prijatie ekumenických vyznaní viery¹⁷², mali základný význam pre tento proces všestrannej zhody. Tieto vyznania pomáhali zachovať svedectvo cirkvi neporušené; stanovili hranice toho, čo je kresťanské učenie, a zvestovali základné dôrazy kresťanského poslania.

Všeobecné zmierenie pojednáva predovšetkým o tom, že kresťan sa nemá spoliehať na to teoretické poznanie viery v Boha je tým postačujúcim, ale predovšetkým prijatie vyslobodzujúcej pravdy o tom, že Boh nás so sebou samým zmieril v osobe Ježiša Krista. Prijatie tejto skutočnosti sa má odraziť na vonkajšom spôsobe života, čo znamená, že zvesť záchranu neostáva ľahostajným ale produktívnym v osobnom živote a v spoločenstve cirkvi, resp. komunity (spoločenstva), do ktorej patrí.

2.3.1 Všeobecné zmierenie

Hriech oddelil človeka od Boha už v rajskej záhrade, keď po prvýkrát zhrešil a neposlúchol Boží príkaz (Gen 3). Cirkev si od počiatku kládla vážnu otázku na základe výpovede Písma svätého, že ako sa má zmierenie Boha s človekom prejavovať aj v praktickom kresťanskom živote. Kresťanská teológia odkazuje na to, čo robí Boh. Nepraje si zatratenie človeka. Poslal svojho Syna Ježiša Krista na svet, za človekom, aby ho mohol zachrániť pre večný život¹⁷³ (Jn 3,16). Vrcholom Ježišovho pôsobenia bolo, že sa stal obeťou zmierenia pre naše hriechy.

---

¹⁷² Na konciloch v Nikáji (Nicea, 325) a Konštantínopole (Carihrad, 381), bolo prijaté Nicejsko-carihradské vyznanie (často označované iba Nicaenum); koncil v Chalcedóne (451) formuloval okrem iného výpovede viery, v ktorých je Ježiš Kristus vyznávaný ako pravý Boh a pravý človek (učenie o dvoch prirodzenostiach). Systematický teológ Adolf von Harnack vo svojej štúdií opisuje priebeh koncilov. Porov. HARNACK, A. *Stručné dejiny dogmy*, s. 103-113.

¹⁷³ V otázke predestinácie (predurčenia) sa evanjelické cirkvi zásadne líšia od reformovanej cirkvi. Má to svoje teologické opodstatnenie. Keď sa vychádza z konceptu Božej lásky a milosrdenstva, nie je možné hovoriť o tom, že by Boh niektorých ľudí predurčil k spásu alebo k večnému zatrateniu. To by sa ráznym spôsobom priechilo Božiemu Stvoriteľskému plánu. Boh predsa nechcel, aby bol človek od neho navždy odlúčený. Symbolické knihy ECAV vo Formule svornosti v XI. čl. „O večnom Božom predurčení a vyvolení“ pojednávajú, že použitie terminus technicus o predurčení, sa týka jedine predurčenia Božích detí ku spásu a účasti vo večnom živote. Porov. *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 331-339.

Metodistická teológia sa prikláňa k arminiánskemu učeniu o všeobecnom zmierení: Kristus, Spasiteľ sveta, konal v prospech všetkých ľudí a každého jednotlivca (tzv. univerzalizmus spásy). Každý, kto Kristovu obeť vierou prijíma, nachádza zmierenie s Bohom. Nemusí k tomu nič pridať, pretože smrť a zásluhy Ježiša Krista sú dostatočné.¹⁷⁴

Metodisti očakávajú, že človek, ktorý je zmierený s Bohom bude žiť vierou a nebude sa spoliehať na falošné náboženstvo.¹⁷⁵ Podrobnejšie sa o tom vyjadrujú nasledovne: Falošné je (1) každé kresťanstvo, ktoré nevedie človeka k tomu, aby dal svoje srdce Bohu. Také je náboženstvo predovšetkým názorov. Falošné je tiež (2) formálne náboženstvo vonkajšej bohoslužby, hoci sa jej človek pravidelne zúčastňuje a prijíma sviatosť sv. Večere Pánovej, avšak viera v živote ostáva bez odozvy. Je to ďalej (3) náboženstvo skutkov, hľadanie Božej milosti tým, že robíme dobre ľuďom. Napokon falošné je aj (4) každé náboženstvo, kde Boh nie je základom t. j. náboženstvo, v ktorom zvesť Kristovho zmierenia s Otcom nie je začiatkom a koncom, tým prvým a posledným.¹⁷⁶

John Wesley venuje teda zvláštnu pozornosť základnému teologickému náčrtu v Kázni na hore (porov. Mt 5-7)¹⁷⁷, pretože zo štyroch štandardných kázni venuje trinásť výkladu Mt 5 až 7. V nich sa zameriava práve na kontext zmierenia s Bohom. Ide mu o pravé a nie falošné náboženstvo.¹⁷⁸

2.3.2 Predbežná milosť

Tento teologický koncept vychádza predovšetkým z učenia cirkevného otca sv. Augustína, ktorý tvrdí, že Božia milosť predchádza ľudské rozhodnutie. Sv. Augustín vo svojom teologickom spise „*O slobodnej vôli*“ hovorí, že ľudská vôľa je v podstate slobodná a že

---

¹⁷⁴ porov. CA IV. čl. „O ospravedlnení“ a čl. XX. „O viere a dobrých skutkoch“ hovoria o dostatočnom Kristovom završení na Golgote, čo znamená, že človek si nemusí vlastnými a dostupnými prostriedkami získať spásu. Kristova obeť je postačujúca k tomu, aby sa vierou prijímala. Dôležitým aspektom je, aby sa táto viera transformovala do praktického života a neostala nikým nepovšimnutá (porov. Jk 2,14-26). John Wesley prísne zdôrazňoval, aby viera neostala iba pri počúvaní, ale pri aplikácii a obnove duchovného života. Porov. PROCHÁZKA, P. *Základné teologické dôrazy Evanjelickej cirkvi metodistickej*, čl. 5. *Obnova: znovuzrodenie k novému životu*. Dostupné z URL: <<http://www.bratislava.umc.sk/nascarona-viera.html>> [cit.: 7.4.2015].

¹⁷⁵ porov. SCHNEEBERGER, D. Vilém. *Korene sociálnej činnosti Johna Wesleyho*, s. 20-23.

¹⁷⁶ PROCHÁZKA, Pavel. *Základné teologické dôrazy Evanjelickej cirkvi metodistickej*. Dostupné z URL: <<http://www.bratislava.umc.sk/nascarona-viera.html>> [cit.: 7.4.2015].

¹⁷⁷ Ježiš na začiatku Reči na vrchu, v ktorej vo svetle milosti Nového zákona predstavil Zákon daný Bohom na Sinaji pri príležitosti Prvej zmluvy, slávnostne varoval, že on neprišiel Zákon zrušiť, ale naplniť a dať mu patričnú formu exegézy (porov. Mt 5,17-19).

¹⁷⁸ porov. SCHNEEBERGER, D. Vilém. *Korene sociálnej činnosti Johna Wesleyho*, s. 23-28.

hriech je hnutím vôle.¹⁷⁹ Metodistická teológia tvrdí, že predtým ako človek urobí niečo dobrého a prospešného, je to Božia milosť, ktorá dáva prvotný impulz k čineniu dobrého. Metodistický farár Manfred Marquardt hovorí: „*Předběžná milost sice uschopňuje k vnější zbožnosti, ke skutkům pokání a dobrým činům, co však prospěje, budeme-li činit vše dobré a nečinit nic špatného, rozdáme-li všecko, abychom nasýtili chudé, a nebudeme mít lásku?*“¹⁸⁰ John Wesley rozlišuje medzi vonkajším konaním dobra a konaním dobra po vnútornej premene človeka.¹⁸¹ Ide o tzv. znovuzrodenie, resp. prijatie posvätenia na základe osobného vyznania viery a prijatiu Ježiša Krista za svojho osobného Pána a Spasiteľa.¹⁸²

Wesley prísne odsudzuje konanie dobrých skutkov s úmyslom sebaospravedlnenia pred Bohom. Konanie dobrých skutkov má byť predovšetkým ovocím viery v toho, kto túto vieru darúva. Marquardt sa v otázke sociálnej činnosti Wesleyho vyjadruje, že láska k blížnemu je prejavom Božej lásky, pretože práve ona je založená na prvotnom akte pôsobenia (porov. 1Jn 4,19).¹⁸³

John Wesley sa vo svojej teológii vyjadroval o troch skupinách ľudí: (1) ľudia v prirodzenom stave, (2) ľudia pod Zákomom¹⁸⁴ a (3) ľudia pod milosťou. Ľudia v prirodzenom stave sa nachádzajú v duchovnom spánku.¹⁸⁵ Nepoznajú seba ani Boha, sú služobníkmi hriechu. Ľudia pod zákonom sa spoliehajú na vlastnú spravodlivosť a dúfajú, že budú spasení kvôli svojim dobrým skutkom. Ľudia pod milosťou majú živú vieru, upínajú pozornosť na Krista a prostredníctvom Krista na Boha. Cesta spásy sa začína Božím dotykom v zvesti evanjelia.¹⁸⁶

Mocou Ducha je človek prebudený zo spánku a spoznáva svoj skutočný stav. Robí pokánie¹⁸⁷ zo svojich hriechov a rozhoduje sa pre život s Ježišom Kristom.¹⁸⁸

---

¹⁷⁹ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*, s. 92.

¹⁸⁰ MARQUARDT, Manfred. *Praxe a zásady sociální činnosti Johna Wesleyho*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2004. 134 s. ISBN 80-85013-92-4. s. 81.

¹⁸¹ Tamtiež, s. 81.

¹⁸² WESLEY, John. *Cesta s Bohem – Jedenáct promluv*. Praha: Evangelická církev metodistická, 1995. 142 s. ISBN 80-85013-35-5.

¹⁸³ Tamtiež, s. 84-87.

¹⁸⁴ MARQUARDT, Manfred. *Praxe a zásady sociální činnosti Johna Wesleyho*, s. 87.

¹⁸⁵ WESLEY, John. *Cesta k Bohu – Devět promluv*. Praha: Evangelická církev metodistická, 1991. 135 s. ISBN 80-85013-18-5, s. 91.

¹⁸⁶ WESLEY, John. *Cesta s Bohem – Jedenáct promluv*, s. 65-68.

¹⁸⁷ SCHNEEBERGER, D. Vilém. *Korene sociální činnosti Johna Wesleyho*, s. 31.

¹⁸⁸ *Na cestě s Kristem – Věroučná příručka Evangelické církve metodistické*, s. 38.

Metodizmus vidí v Božom akte pôsobenia na človeka veľký záujem o neho, pretože v Božom pláne spásy je predurčený každý k záchrane pre večný život (porov. Jer 1,5; 31,3; Ez 34,11.16; Lk 19,10; Jn 6,44; 12,32; Rim 2,4; Fp 2,12-13; 1Jn 4,19; Tít 2,11).¹⁸⁹

2.3.3 Pokánie

Podľa biblického podania človek (Adam) pre svoju neposlušnosť zomrel pred Bohom. Dostal sa pod zotročujúcu moc strachu. Utekal pred Bohom a stratil poznanie Boha a Božiu lásku, stratil Boží obraz v sebe. Stal sa nesvätým a nešťastným, upadol do pýchy a svojvôle a ovládli ho telesné túžby. Človek prichádza na svet duchovne mŕtvy, v hriechu a bez Boha, bez Božieho obrazu, bez pôvodnej spravodlivosti a svätosti. Je mu vlastná pýcha, svojvôľa, skazenosť. Jediným východiskom k návratu do pôvodného stavu – byť na Boží obraz, podobu – je pokánie. Je to zmena v srdci, spôsobená Duchom Svätým, ktorá pôsobí odvrátenie sa od hriechu a túžbu po svätosti. Ježiš kázal blízkosť Božieho kráľovstva a potrebu pokánia. Všetci zhrešili, k pokániu je pozvaný každý, kto hľadá život v Božej blízkosti.¹⁹⁰

Pri pokání sú zreteľné tri aspekty: 1) poznanie hriechu, 2) usvedčenie z hriechu a 3) zmena. (1) Človek prebudený z duchovného spánku spoznáva svoj skutočný stav, uvedomuje si hriech a biedny duchovný stav, odlúčenie od Boha. (2) Sme usvedčení: (a) zo svojho hriechu, (b) presvedčení o Božej spravodlivosti a (c) o večnom súde. Pôsobí to Duch Svätý, ktorý koná v ľudskom srdci a má požehnaný vplyv, lebo vedie k zmene. (3) Zmena, ktorú vyvolá pokánie, je odklon od hriechu a hriešnych praktík. Pokiaľ došlo iba k usvedčeniu z hriešnosti, zostali sme v biednom duchovnom stave. Pokánie je akt srdca, no vyžaduje taktiež skutok. Úprimné pokánie je predpokladom pre nasledovanie Krista.¹⁹¹

Pokáním odpovedáme na Božiu aktivitu v Ježišovi Kristovi.¹⁹² Vykúpil nás z moci hriechu a zatratenia. Vďaka tomu sa Boží obraz v nás obnovuje, čo zahŕňa inteligentnú a nesmrteľnú prirodzenosť, rozvážnu vládu nad stvorením a skutočné poznanie Boha, jeho diela, lásky a pravej svätosti (porov. Gn 1,26; Gn 3,23-24; Mt 3,8; Mt 9,13; Mk 1,15; Lk 13,3; Jn 16,8; Sk 2,38; Sk 3,19; Rim 3,23; 2Pt 3,9; Zj 2,5.16).

---

¹⁸⁹ PROCHÁZKA, Pavel. *Základné teologické dôrazy Evanjelickej cirkvi metodistickej*. Dostupné z URL: <<http://www.bratislava.umc.sk/nascarona-viera.html>> [cit.: 7.4.2015].

¹⁹⁰ *Na cestě s Kristem – Věroučná příručka Evangelické církve metodistické*, s. 40.

¹⁹¹ WESLEY, John. *Cesta k Bohu – Devět promluv*, s. 71-79.

¹⁹² SCHNEEBERGER, D. Vilém. *Korene sociálnej činnosti Johna Wesleyho*, s. 32.

2.3.4 Spása z viery

Pokánie stavia človeka pred otázku potreby ospravedlnenia. Pri ospravedlnení spolupôsobia tri faktory: (1) Na Božej strane veľké zľutovanie a milosť, (2) na Kristovej strane zadost'učinenie Božej spravodlivosti obetovaním jeho tela a preliatím krvi a (3) na našej strane pravá a živá viera v zásluhy Ježiša Krista.

Metodisti rovnako ako reformačné cirkvi veria, že spásu dostávame zadarmo, iba vierou, bez skutkov zákona. Ospravedlnenie z viery, uložené v ľudskom srdci, vedie k posvätenému životu. Posvätený život má náboženské prejavy, ako sú modlitba, čítanie a počúvanie Božieho slova, krst, účasť na Večeri Pánovej, ovocie Ducha Svätého a mnohé ďalšie.

Spása iba vierou sa však nekončí pri ospravedlnení.¹⁹³ Viera nie je pasívnym prijímaním zvesti. Bez skutkov je mŕtva, nie je viac, ako náboženský formalizmus a intelektuálne teoretizovanie. Potrebujeme oboje, vieru i činnú lásku. Láska k Bohu a blížnemu, vychádzajúca z úprimnej viery, je naplnením Božieho zákona. Všetko, čo robíme a trpíme bez lásky, nám k spáse nepomáha.¹⁹⁴

Na námietku, že človek môže aj pred ospravedlnením sýtiť hladných a obliekať nahých, teda všeobecne konať dobré skutky, odpovedá metodizmus: Nevyplýva z toho, že tieto skutky sú dobré pred Bohom samé osebe. Dobré skutky, ktoré Boh prijíma a sú Bohu príjemné, majú dva znaky: (1) Sú vykonané z pravej a živej viery a (2) z lásky k Bohu, ktorá pôsobí lásku ku všetkým ľuďom.¹⁹⁵

Viera koná skrze lásku vtedy, keď Božia láska prebýva v človeku, to znamená, keď je znovuzrodený (porov. Mt 5,13-16; Rim 3,28; Rim 12,1; Ef 2,8-9; Sk 10,35; Heb 13,16; Jk 2,24.26).

2.3.5 Obnova: znovuzrodenie k novému životu

Ospravedlnenie a znovuzrodenie sú základnými piliermi kresťanskej viery. Predstavujú dve stránky spasenia: (1) Ospravedlnenie podčiarkuje, čo pre nás robí Boh, keď nám odpúšťa hriechy. (2) Znovuzrodenie zdôrazňuje, čo Boh koná v nás, keď obnovuje našu padlú prirodzenosť. Znovuzrodenie nasleduje po ospravedlnení a znamená zmenu. Boh koná dielo v nás. Mení sa náš vzťah k Bohu: od Boha odvrátený a hriechu oddaný človek sa znovu naro-

---

¹⁹³ SCHNEEBERGER, D. Vilém. *Korene sociálnej činnosti Johna Wesleyho*, s. 34.

¹⁹⁴ WESLEY, John. *Cesta k Bohu – Deväť promluv*, s. 20.

¹⁹⁵ *Na ceste s Kristom – Věroučná příručka Evangelické církve metodistické*, s. 42.

dí pre Boha a službu. Ospravedlnenie nás navrátilo do Božej priazne, znovuzrodenie obnovuje človeka na Boží obraz.¹⁹⁶

Znovuzrodenie možno spoznať podľa viery, nádeje a lásky. Náš vzťah k Bohu a blíznym sa vyznačuje Kristovou láskou, ktorá naplňa všetky myšlienky, slová i skutky. Z nášho života robí „prácu lásky“ (Wesley). Chceme poslúchať príkazy: buďte milosrdní, ako je milosrdný váš Otec, buďte svätí, lebo ja som svätý, buďte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec.

Znovuzrodenie má praktické, viditeľné dôsledky. Láska k svetu sa mení na Božiu lásku, pýcha na pokoru, vášeň na tichosť, nenávisť, závisť a zlomyseľnosť na úprimnú, láskavú a nesebeckú lásku k všetkým ľuďom.¹⁹⁷

Znovuzrodenie nie je totožné s krstom, i keď veríme v istú súvislosť. Akt krstu je vonkajším, viditeľným dielom človeka, znovuzrodenie je vnútorným, neviditeľným dielom Boha. Wesley učil, že krst očisťuje telo človeka, znovuzrodenie je zmenou, ktorú pôsobí Boh v duši, takže jedno sa líši od druhého ako duša od tela alebo voda od Ducha Svätého. V kázni na text Jn 3,7 povedal, že krst nie je zárukou znovuzrodenia. Človek môže byť narodený z vody, a predsa nemusí byť narodený z Ducha. Krst môže ostať vonkajším znamením bez toho, že by bola daná vnútorná milosť. Preto je falošné spoliehať sa na krst a neprežiť znovuzrodenie. Znakom znovuzrodenia nie je krst, ale Božia moc, prejavujúca sa v živote veriaceho (porov. Jn 3,7; 1Jn 5,1; Lk 6,32; Ef 4,32; Lv 20,26; 1Jn 3,9; Mk 1,8; Mt 28,19; Jn 3,22).

2.3.6 Svedectvo Ducha

Apoštol Pavol píše v Liste Rimanom, že Duch Svätý sám dosvedčuje nášmu duchu, že sme Božie deti. Metodizmus spolu s reformáciou zdôrazňuje vnútorné svedectvo Ducha Svätého. Duch Svätý nielen inšpiroval pisateľov kníh Biblie, ale neustále inšpiruje, nadprirodzeným spôsobom pomáha tým, ktorí Písmo s dôverou a modlitbou čítajú. Platí to aj spätne: Písmo sväté je meradlom každého zjavenia.¹⁹⁸

Skúsenosť viery je dôležitá pre každého kresťana. Oživuje jeho vieru. Skúsenosti viery sa však nemôžu stať základom pre náuky, ktoré nie sú založené na Písme svätom. Môžeme to vyjadriť aj takto: Skúsenosti viery nie sú základom pre pravdu, ale Božia pravda je skúšob-

¹⁹⁶ WESLEY, John. *Cesta s Bohem – Jedenáct promluv*, s. 31-39.

¹⁹⁷ *Na cestě s Kristem – Věroučná příručka Evangelické církve metodistické*, s. 46.

¹⁹⁸ Tamtiež, s. 21-22.

ným kameňom každej skúsenosti. Skúsenosť aktualizuje Božiu pravdu v živote veriaceho jednotlivca. Žiadna skúsenosť nemá normatívny charakter.

Kým otvoríme Písmo, odporúčame modlitebnú prosbu o Božie vedenie, lebo Písmu svätému možno porozumieť iba prostredníctvom toho istého Ducha, skrze ktorého nám bolo Písmo dané. John Wesley to vyjadril takto: Duch Svätý je náš Vodca, to znamená inteligentná bytosť, a Písmo je naše pravidlo, to znamená niečo, čo táto inteligentná bytosť používa.¹⁹⁹

V metodistickej cirkvi prijímame Písmo sväté ako jedinú autoritu. Na pomoc na čítanie Biblie si popri skúsenosti berieme aj tradíciu a rozum. Tradícia je strážcom zodpovedného, teda vecne i historicky správneho výkladu. Rozum nemá autonómiu vo veciach viery a výkladu Písma svätého, no v spoločnosti Ducha Svätého je danosťou od Boha. Vtedy je významným nástrojom pochopenia obsahu Písma. Ľudská zmyslovosť a emocionálne kapacity pomáhajú vnímať Božie cesty pred prijatím spásy aj samotné Božie zjavenie a vedenie²⁰⁰ (porov. Rim 8,16; 9,1; Sk 15,8; 1Jn 5,6; Zj 22,20; 2Tim 3,16; 1Kor 11,22; 1Krn 22,12; Rim 1,20; Ž 34,9; Ž 139,23).

2.3.7 Svätosť

Ospravedlnením a znovuzrozením sa začína život viery, ktorý pokračuje cestou svätosti – *posvätením* až k úplnému posväteniu – kresťanskej *dokonalosti*. Svätosťou rozumieme oddelenie sa veriaceho pre Boha. Je dynamické, rozvíjajúce sa, žije z viery a koná v prospech každého človeka, osobitne toho, ktorý potrebuje našu pomoc.²⁰¹

Kto uverí, je posvätený. Posvätenie nie je výsledkom ľudského úsilia. Cítíme, že Božia láska je rozliata v našich srdciach skrze Ducha Svätého, ktorého sme dostali a prijali.

Viera otvára človeku oči, aby videl Božiu lásku v Kristovi. A kým je duchovné oko nasmerované k Bohu v Kristovi, ktorý zmieril svet so sebou, sme stále viac napĺňaní láskou k Bohu a k človeku. Prejavuje sa to tichosťou, dobrotivosťou, trpezlivosťou a ďalším ovocím svätosti, ktoré v Ježišovi Kristovi slúži na slávu Boha Otca.

Dokonalosťou rozumieme rozvíjajúce sa posvätenie, teda keď zanechávame hriechne skutky, opúšťame návyky starej, zlej prirodzenosti, pretože sme sa narodili z Ducha Svätého, sme živí pre Boha a konáme skutky viery v prospech všetkých ľudí. Cesta posvätenia nás ve-

---

¹⁹⁹ Tamtiež, s. 28.

²⁰⁰ Dialogický vzťah medzi tradíciou, rozumom a skúsenosťou pomáha lepšie pochopiť zvesť Písma a účinnejšie ju aplikovať do života.

²⁰¹ MARQUARDT, Manfred. *Praxe a zásady sociální činnosti Johna Wesleyho*, s. 96-107.

die k očakávaniu plnej záchrany (spasenia) od všetkých hriechov – od pýchy, svojvôle, zlosti, akejkol'vek nevery a nelásky k Bohu a k ľuďom. Apoštol Pavol hovorí o dokonalosti, o dokonalých kresťanoch. Dokonalosť neznamená neomylnosť alebo bezhriešnosť. Dokonalosť znamená naplnenie Kristovou láskou, ktorá jediná motivuje ľudské myslenie, hovorenie i konanie.²⁰²

Svätosť má dve dimenzie: (1) vnútornú a (2) vonkajšiu, čiže svätosť srdca a svätosť života. Viera je podmienkou i nástrojom svätosti. S rastúcou vierou rastie svätosť. Metodizmus myslí konkrétne. Nové stvorenie nie je abstraktný pojem, je to realita života viery. Svätosť je konkrétnym, nevyhnutným dôsledkom ospravedlnenia (porov. Mt 5,48; Lk 6,40; 2Kor 13,7-9; 1Kor 2,6; Ef 2,8; Ef 5,17-18; 1Pt 1,17-16; 1Jn 1,8-10; Rim 5,5).

2.3.8 Možnosť odpadnutia

Písmo nás učí, že v kresťanskom živote ide o vieru činnú prostredníctvom lásky. Na jednej strane je verný Boh a jeho láska, na druhej strane sa vyžaduje ľudská vernosť. Kto uverí, je vďaka Božím zárukám ochraňovaný pred strachom z večného zahynutia, ale možnosť odpadnutia od Božej milosti a straty veľkých a vzácnych zaslúbení pretrváva.

Božími zárukami sú: (1) Priame svedectvo Božieho Ducha, krst Duchom a ohňom. Duch Svätý tiež priamo pôsobí na naše svedomie. (2) Nepriame svedectvo Ducha, ako je ovocie života pod Božou mocou, naša každodenná skúsenosť viery, naše konanie v prospech bližných vychádzajúce zo srdca naplneného Kristovou láskou.

Ľudskú vernosť vyžaduje Boh preto, lebo máme byť nástrojmi budovania Božieho kráľovstva, ktoré je medzi nami. Veriacim je dané poznať tajomstvá nebeského kráľovstva. Majú povolanie, aby slovom aj činom šírili zvesť o Kristovi, ktorého prítomnosť vytvára a buduje Božie kráľovstvo. Božie kráľovstvo existuje v srdci, ale nie je neviditeľné. Boh ho vytvára v srdci každého človeka, ktorý robí pokánie, verí evanjeliu a prináša ovocie pokánia. Pokračovaním pozemskej skúsenosti Božieho kráľovstva je nebeské kráľovstvo slávy. Kto nemá tu a teraz Božie kráľovstvo v srdci, do večného nebeského kráľovstva slávy nevojde.²⁰³

Každý, kto uveril, a potom odpadol od viery, stráca Božie kráľovstvo, ktoré bolo prítomné v jeho srdci. Inými slovami tam, kde sa evanjelium zvestuje, prichádza k nám Božie kráľovstvo, ktoré máme prijať ako dieťa, starať sa oň, milovať ho a nikdy neopustiť.

---

²⁰² *Na ceste s Kristom – Věroučná příručka Evangelické církve metodistické*, s. 50.

²⁰³ WESLEY, John. *Cesta k Bohu – Devět promluv*, s. 24-34.

Cieľom života je pripraviť sa na večnosť. Máme naplniť Boží zámer so stvorením, poznať, milovať a radosť sa zo Stvoriteľa. Služiť mu teraz i po celú večnosť. Všetci sa postavíme pred Božiu súdnu stolicu. Súd preverí všetko, aj každé naše prázdne slovo. Každý vydáme Bohu počet sám za seba (porov. Ga 5,6; Lk 17,21; Mt 13,11; Mk 4,1; 1Krn 10,13-14; Ez 33,12-13; Mt 26,41; Jn 15,1-2.6; Rim 11,20-22; Flp 2,12; 1Tim 1,19-20; Heb 6,4-6; Heb 10,26-27; Mk 10,15; Mt 8,12; Lk 16,31; Mt 12,36).

3 Cirkevný život, liturgia a bohoslužobné poriadky v ECAV a ECM na Slovensku

Pre jednoduchosť budeme používať výrazy „liturgia“ a „bohoslužba“ synonymne. Ak je bohoslužba (liturgia)²⁰⁴ predmetom liturgiky, tak potom platí, že liturgika bohoslužbu netvorí, ale sleduje, interpretuje a hodnotí. Keď by nebolo liturgie (bohoslužby), nebola by liturgika. Môžeme povedať, že liturgik a liturg sú dve odlišné pozície.²⁰⁵

Slovo „liturgia“²⁰⁶ v pôvodnom význame znamená „verejné dielo“, „službu v mene ľudu alebo v prospech ľudu“. V kresťanskej tradícii znamená, že Boží ľud sa zúčastňuje na „Božom diele“. Prostredníctvom liturgie Kristus, náš Vykupiteľ a Veľkňaz, pokračuje vo svojej Cirkvi, s ňou a skrze ňu v diele nášho vykúpenia.

V NZ sa slovom „liturgia“ označuje nielen slávenie Božieho kultu, ale aj ohlasovanie evanjelia a činorodá láska. Vo všetkých týchto prípadoch ide o službu Bohu a ľuďom. Cirkev je pri liturgickom slávení služobnicou na obraz svojho Pána, jediného „Liturga“, lebo má účasť na jeho kňazstve (kult), ktoré je prorocké (ohlasovanie slova) a kráľovské (služba lásky). „Liturgia sa teda právom pokladá za vykonávanie kňazského úradu Ježiša Krista. V nej sa vnímateľnými znakmi naznačuje a spôsobom vlastným každému z nich uskutočňuje posväcovanie človeka a tajomné telo Ježiša Krista, čiže Hlava a jej údy, vykonáva dokonalý verejný kult. Preto každé liturgické slávenie ako dielo Krista Kňaza a jeho tela, ktorým je Cirkev, je nanajvýš posvätnou činnosťou, ktorej účinnosti sa ani významom, ani stupňom nevyrovná nijaká iná činnosť cirkvi.“

---

²⁰⁴ porov. NADOLSKI, Bogusław. *Leksykon liturgii*, s. 745-755.

²⁰⁵ FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě – Evangelická liturgika*. Praha: Kalich, 2011. 271 s. ISBN 978-80-7017-149-3. s. 27.

²⁰⁶ porov. VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník II. diel*, s. 26-27.

3.1 Cirkevný život v ECAV

3.1.1 Bohoslužby

Veriaci človek túži po spoločenstve seberovných. Na túto jeho potrebu v celej rozmanitosti, hĺbke a šírke reaguje, a tak ju naplňa bohoslužobný život. Jeho cieľom a zmyslom je uctievanie Boha. To možno urobiť individuálne (osobne, v samote), ale aj v spoločenstve.

Korene kresťanskej bohoslužby sú v apoštolskej dobe. Z pôvodnej apoštolskej zvesti a každodenného stolovania sa vyvinula omša. Reformácia sa však vrátila do apoštolských dôb, ale odstránila obetnú stránku omše, čím zmenila i poslanie bohoslužby: jej stredom sa stala zvesť o vykúpení a radosť zo spasenia.

Na začiatku každej bohoslužby v ECAV je pokánie. Prosba o zmilovanie môže byť vyjadrená piesňou Kyrie (Pane! - prosba o zmilovanie), alebo Konfiteorom (Vyznávanie, prosba). Druhým nevyhnutným prvkom služieb Božích je vyznanie viery v Trojjediného Boha - piesňou Krédo (Verím), alebo odriekaním Všeobecnej viery kresťanskej. Na bohoslužbách sa v ECAV nesmie chýbať spievaná epištola (neordinovaný člen cirkvi, teda nie kňaz, ju číta) a evanjelium (spievané výlučne kňazom). Niektoré evanjeliové a epištolicke texty cirkev predpísala na čítanie počas služieb Božích ako záväzné.

Ústredným bodom služieb Božích v ECAV je kázeň. Nabáda k tomu Ježišov misijný príkaz (porov. Mk 16,15).

Počas bohoslužieb zaznieva aj antifóna, počas sviatkov a slávností (a počas pohrebnej bohoslužby) i žalm. Slávnostné služby Božie sú rozšírené o jednu pieseň, ktorá je odpoveďou zboru na kňazov: - *Sláva na výsostiach...*

Okrem dobrodení z Božieho slova sú účastníci bohoslužieb obohacovaní ešte dvojakým požehnaním: apoštolským z kazateľne (po kázni) a Áronovským od oltára (na záver služieb Božích).

3.1.1.1 Cirkevný rok

Toto časové obdobie má dve časti: slávnostnú a bezslávnostnú. Každá z týchto polovic cirkevného roka má svoje špecifiká.

Slávnostná časť má svoje pomenovanie preto, lebo sú v nej tri slávnosti (nie sviatky): *Vianoce, Veľká noc a Svätodušné slávnosti*. Z nich vyplývajú tri slávnostné kruhy: vianočný, veľkonočný a svätodušný.²⁰⁷

1) Vianočný kruh. Otvára ho advent (ako obdobie prípravy na Pánov príchod) svojou prvou nedeľou. Samotné Vianoce začínajú Štedrým dňom (24. decembrom), ktorý je vlastne ešte posledným dňom adventu. Štedrý večer otvára Vianoce - pamiatku narodenia Pána Ježiša. Nasledujú dve slávnosti vianočné (25. a 26. decembra), pričom druhá nesie spomienku na umučenie Štefana, Kristovho svedka (diakona). Pri Vianociach treba pripomínať, že to nie sú narodeniny Ježišove (nevieme, kedy sa narodil), ale počas nich oslavujeme zrodenie Božej lásky v ľudskom tele. Týždeň po Vianociach je zakončenie, záver (závierka) občianskeho roka - Starý rok, Silvester (31. decembra). Otvorenie nového občianskeho roka je 1. januára - v cirkvi sviatok Obrezania Krista Pána. Zakrátko, 6. januára, je sviatok Zjavenia Krista Pána. Vianočný kruh zakončujú tri nedele: Deviatnik (deväť nediel pred Veľkou nocou), Nedeľa po Deviatniku a Predpôstna nedeľa. Celý vianočný kruh, ktorým sa otvára slávnostná časť cirkevného roka, sa končí Predpôstnou nedeľou.

2) Veľkonočný kruh. Pôst trvá 40 dní, podľa dĺžky Ježišovho pôstu. Počas neho je päť pôstnych nediel, šiesta je Kvetná. Ňou začína Veľkonočný, alebo Tichý týždeň. V ňom je Zelený štvrtok - *pamiatka Poslednej večere*, Veľký piatok - *pamiatka Ukrižovania Pána*, a Biela sobota - *deň Kristovho odpočinku v hrobe*. Veľkonočná nedeľa a pondelok sú pamiatkou Kristovho vzkriesenia. Po Veľkej noci je päť nediel podľa 40-dňového zjavovania sa Ježiša po vzkriesení. Poslednou

3) Svätodušný kruh. Začína sa sviatkom Vstúpenia Pána na nebo. O desať dní (teda 50. deň po Kristovom vzkriesení) slávime dvojdňovú Svätodušnú slávnosť (nedeľu, pondelok) na pamiatku zoslania Ducha Svätého. Týždeň po tejto slávnosti je sviatok Svätej Trojice - vyvrcholenie všetkého spasiteľného diania, ako si ho cirkev pripomínala od 1. adventnej nedele. Svätodušným kruhom sa končí slávnostná časť cirkevného roka. Jej hĺbka je v postupnosti udalostí okolo Pána Ježiša Krista.

Bezslávnostná časť cirkevného roka otvára prvá nedeľa po Svätej Trojici. Týchto potrojických nediel býva 22 až 27 - opäť podľa toho, kedy je Veľká noc. Tu niet slávností, sú len sviatky, alebo nedele s osobitnou, výnimočnou spomienkou: *sviatok Petra a Pavla, pamiatka Jana Husa, Cyrila a Metoda, Deň mučeníkov, Pamiatka reformácie, Pamiatka zosnulých*. Sem patria miestne príležitosti, napr. *Pamiatka posvätenia chrámu Božieho, poďakova-*

---

²⁰⁷ HVOŽDARA, Miroslav. *Verím a sľubujem*, s. 105.

nie za úrodu, začiatok a koniec školského roka, vnútromisijné dni, Deň dobročinnosti, Deň pokánia, Nedel'a mieru (mierová nedel'a), Deň matiek, Deň detí a výchovy, národný a štátny sviatok.²⁰⁸

Osobitné miesto v bezslávnostnej časti cirkevného roka má Kajúca nedel'a, alebo Nedel'a pokánia - 10. nedel'a po Svätej Trojici. Ňou si pripomínáme zničenie Jeruzalema r. 70 po Kristovi. Od 1. nedele po Zjavení až po poslednú potrojičnú nedel'ú sa všetky nedele "pohybujú" podľa Veľkej noci. Výnimkou sú len tie mariánske²⁰⁹ sviatky v slávnostnej časti, ktoré sú stabilne viazané na konkrétne udalosti z Kristovho života: *Zvestovanie narodenia Krista Pána Pannu Máriu* (25. marca) a *Predstavenie Krista Pána - Očisťovanie Panny Márie* (2. februára).

---

²⁰⁸ Tamtiež, s. 106.

²⁰⁹ ECAV si Máriu ako matku Ježiša Krista vysoko váži, a to predovšetkým pre jej vieru, v ktorej bola poslušná Božej vôli, keď si ju ako mladé dievča nebeský Otec vyvolil za matku Ježiša Krista, aj preto, že uverila v Ježiša ako svojho Spasiteľa. Tým sa však nezmenila ľudská podstata Márie a ani sám Ježiš ju v otázke spasenia nekládol vyššie ako ostatných ľudí. V evanjeliách nájdeme výpovede Ježiša, v ktorých hovorí svojim poslucháčom, keď prišla za ním: „*Kto je moja matka a kto sú moji bratia? Ukázal rukou na svojich učeníkov a povedal: Hľa, moja matka a moji bratia! Lebo každý, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je v nebesiach, ten mi je bratom, sestrou i matkou*“ (Mt 12, 48 – 50). Rovnako odmietol aj náznak jej uctievania, napríklad keď raz „*Keď to hovoril, jedna žena zo zástupu pozdvihla svoj hlas a povedala: Blahoslavený život, ktorý ťa nosil, a prsia, ktoré ťa pridávali. On však odpovedal: Blahoslavení sú skôr tí, čo počúvajú a zachovávajú Božie slovo*“ (Lk 11, 27 – 28).

ECAV odmieta kult uctievania Panny Márie, lebo to odporuje prvému Božiemu prikázaniu, ktoré hovorí: „*Nebudeš mať iných bohov okrem mňa!*“ A rovnako zakazuje sa klaňať a slúžiť čomukoľvek a komukoľvek okrem neho. Pretože sa veriaci modlia jedine k Bohu, odmieta evanjelická cirkev aj modlitby k niekomu inému okrem neho, a teda aj k Márii. Vyzdvihovanie Márie sa považuje za znevažovanie diela Ježiša Krista. On vykonal pre človeka a cirkev všetko potrebné k spaseniu, jeho obeť na kríži bola dokonalá. Vstal z mŕtvych a vládne ako živý Pán, ktorého možno priamo prosiť. On povedal: „*a urobím všetko, o čo budete prosiť v mojom mene, aby Otec bol oslávený v Synovi*“ (Jn 14, 13). Nikde neučí ani neprikazuje, aby sa ľudia modlili k Márii alebo skrze Máriu. Historicky, kult uctievania Márie nebol rozvinutý v oficiálnom učení kresťanskej cirkvi. Stalo sa tak postupne v ľudovej zbožnosti. Oficiálna cirkev namiesto usmernenia veriacich v tejto otázke ľudovú zbožnosť prevzala do svojho učenia a vyjadřila to v dogmách, ktoré pre nás evanjelických kresťanov sú absolútne neprijateľné a odmietať ich. Pre nás je Ježiš Kristus jediným Spasiteľom a jediným Prostredníkom, ktorý má všetku moc na nebi aj na zemi a preto sa možno k nemu v modlitbách a prosbách obracať priamo. Ako už bolo povedané, Máriu si ECAV váži a je pre ňu príkladom viery v Ježiša Krista ako Spasiteľa: „*A v nikom inom niet spásy, lebo pod nebom niet iného mena, daného ľudom, v ktorom by sme mali byť spasení*“ (Sk 4,12). Apoštol Pavol v liste Filipanom píše: „*Preto ho Boh nad všetko povýšil a dal mu meno nad každé meno, aby pri mene Ježiš pokľaklo každé koleno tých, čo sú na nebi, na zemi aj v podsvetí a aby každý jazyk vyznával na slávu Boha Otca: Ježiš Kristus je Pán*“ (Flp 2,9-11).

3.2 Cirkevný život v ECM

Pojem cirkev²¹⁰ na počiatku nezahŕňal to, čo nám dnes bežne evokuje: kostoly, bohoslužobné úkony, obrady, sviatky, duchovných, cirkevné úrady, úradníci, pevné štruktúry, cirkevné grémia, liturgické rúcha, atď. I keď už v NZ cirkvi badať počiatky jej rozvoja, pevne vybudovaná inštitúcia je záležitosťou jej neskoršieho rozvoja.

Cirkev je spoločenstvo ľudí, ktorí veria v Boha zjaveného (stelesneného) v Ježišovi Kristovi. Je neviditeľne, no mocne prítomný a pôsobiaci ako Duch Svätý. Základné svedectvo o existencii a skutkoch tohto trojjediného Boha podáva Písmo sväté SZ a NZ. Svedectvo Biblie je pre cirkev normatívne. Keď sa v cirkvi číta Písmo sväté, môže zakúsiť Božiu moc, získať kresťanskú skúsenosť: obrátenie, istotu spasenia zo svedectva Ducha Svätého, posvätenie života, odovzdanosť Bohu skrze Krista (neustále zdokonaľovanie sa) a radosť zo služby blíznym.²¹¹ Bibliu treba čítať s ohľadom na skúsenosť druhých (skúsenosť cirkvi), teda nepodceňovať to, čo prináša tradícia. V tom jej pomáha rozum, ktorý dal Boh, avšak neprisudzuje mu autonómiu, ale poddanosť Stvoriteľovi.

Všetci kresťania žijú vo veľkom spoločenstve veriacich. Kresťanskú vieru cirkvi odovzdali iní ľudia. Pre formovanie života vo viere v Ježiša cirkev potrebuje iných kresťanov, členov zboru. Podľa NZ a tiež osobných skúseností, viera a spoločenstvo patria spolu a nie je možné ich oddeľovať. V NZ je zbor pripodobnený k jednému telu s rôznymi údmi (Rim 8,16; 1Kor 12). V NZ je nepredstaviteľné byť kresťanom bez živého spoločenstva v zbore a tým aj bez spojenia s cirkvou. A preto sú všetci tí, ktorí prijali Ježiša Krista zaradený do tela Kristovho (R 6). Toto prijatie je viditeľné prostredníctvom zaradenia sa do zboru.

V akom vzťahu je krst a cirkevné spoločenstvo? Krst je viditeľné znamenie, ktorým sa zvestuje a ktorým sa privlastňujú spasenie v Ježišovi Kristovi. Boh človeka miloval ešte skôr, ako sa k nemu obrátil. Preto ECM krstí deti. Je znakom kresťanskej výchovy a sprostredko-

---

²¹⁰ Pojem „cirkev“ sa do slovenčiny dostal vďaka gr. adj. *Κυριακός* (Pánov: *κυριακή οικία* - „Pánov dom“ = miesto kresťanských bohoslužieb), avšak komplikovanou cestou, pravdepodobne cez nemčinu (Kirche). Tento pojem v gréckej pôvodine označuje skôr dom, budovu, „kostol“. Slovo „kostol“ sa do slovenčiny dostalo z latinského výrazu *castellum* = pevnosť. Slovo „cirkev“ v zmysle zhromažďujúceho sa ľudu sa používa na preklad novozákonného gréckeho pojmu *εκκλησία*. Tento pojem je prevzatý zo sekulárneho rímsko-gréckeho prostredia, kde sa používal pre označenie zhromaždenia slobodných občanov, resp. pre zhromaždenia občanov obecne. Septuaginta, staroveký preklad SZ, takto prekladá hebrejský pojem *קָהָל* = zhromaždenie, spoločenstvo, schôdzka; i keď častejšie používa slovo *συναγωγή* (zhromaždenie). Porov. VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník I. diel*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2006. 352 s. ISBN 80-7162-620-1. s. 81-82.329-330.

²¹¹ SCHNEEBERGER, D. Vilém. *Korene sociálnej činnosti Johna Wesleyho*, s. 45.

vania kresťanskej viery prostredníctvom rodičov, oprávnených vychovávateľov a zboru. Ten, kto uveril a nebol pokrstený ako dieťa, bude pokrstený pri prijímaní do členstva. Prostredníctvom prijímania člena do zboru (a tým aj do cirkvi) je osobné vyznanie viery človeka, odpoveď na Božie volanie a na ponuku spasenia v Ježišovi Kristovi verejne počuteľné a viditeľné.

Čo sa očakáva od členov Evanjelickej cirkvi metodistickej? Vlastne iba jedno: povedať áno Božiemu áno, ktorým človeku on odpúšťa našu vinu a prijíma ho za svojho synov a dcéru. Táto odpoveď dôvery Božiemu zaslúbeniu je možná len vo viere, ktorú daruje Boží Duch (Rim 8,16; Jn 1,12). Biblia znázorňuje tento dar, ktorým sa život človeka mení od základu, dvoma slovami - obrátenie a znovuzrodenie. Obe znázorňujú konanie Svätého Ducha v človeku, i keď neznamenujú jedno a to isté. Slovo *znovuzrodenie* znázorňuje oživujúce konanie Svätého Ducha v človeku, zatiaľ, čo *obrátenie* znamená obrátenie človeka k Bohu. Nezáleží na tom, či sa to stane postupne, alebo spontánne v jednom určitom momente. Dôležité je, aby si bol človek vo viere istý, že Ježiš je jeho osobný Spasiteľ a Pán života. Z tohto vzťahu ku Kristovi sa pretvára život človeka v duchu evanjelia, ktoré sa stalo základom jeho existencie.

Ako prebieha prijímanie do členstva? Kto chce byť prijatý do ECM, musí sa spojiť s kazateľom, alebo členom staršovstva zboru ECM. V osobnom rozhovore potom môže dostať odpovede na svoje otázky, získať potrebné informácie a vyjadriť svoje očakávania. Na prípravných stretnutiach mu potom bude vysvetlený význam cirkevného spoločenstva a s tým spojené práva a povinnosti. Prijímanie sa uskutočňuje na bohoslužbách, kde sú noví členovia predstavení ako bratia a sestry. Prijímanie do členstva je slávnosťou celého zboru. Zbor sa stáva duchovným domovom nových členov, ktorí takto patria do celosvetovej cirkvi. Život v zbore je tiež účasťou v jednej veľkej cirkvi Ježiša Krista. Pri slávnostných bohoslužbách prijímania do členstva nový člen vyzná vieru v Krista, povie áno Kristovi a zároveň tak vyjadrí ochotu prevziať svoj diel zodpovednosti v zborovom živote. Prijímaný otázky, na ktoré musí pred zhromaždením (obecenstvom) odpovedať.

Čo robí člen ECM? Kto sa stane členom ECM, žije ako nasledovník Ježiša Krista v spoločenstve bratov a sestier.²¹² Na to slúži miestny zbor a zhromaždenia. Člen ECM počúva kázané Božie slovo, má spoločenstvo pri bohoslužbách a slúži (kérygma, koinonia a diakonia). Boží Duch v tom pôsobí a je pre veriaceho požehnaním života. ECM je cirkvou, v ktorej majú dôležitú úlohu laici. V zboroch je rad možností, kde môžu členovia spoznávať, uplatňovať a rozvíjať dary Ducha (charizmy). Tak žije a pracuje cirkev Ježiša Krista ako jeho pozemské telo, prostredníctvom ktorého pokračuje vo svojej službe lásky i v súčasnosti.

---

²¹² *Poriadok Evanjelickej cirkvi metodistickej*, s. 89.

Základné špecifiká ECM môžeme zhrnúť nasledovne:

- 1) *Myslieť a nechať myslieť.* ECM sa neodlišujeme od ostatných kresťanov nijakým zvláštnym učením, ani názormi. Čo sa netýka podstaty kresťanstva, držia sa pravidla: „Myslieť a nechať myslieť.“²¹³
- 2) *Zrozumiteľné vyjadrovanie sa.* ECM sa neodlišujeme ani používaním nejakých zbožných slov alebo fráz. Na vyjadrenie duchovných vecí dávajú prednosť najznámejším a najjednoduchším výrazom, ktorými hovoria aj o veciach bežného života.
- 3) *Žiadny dôraz na nepodstatné veci.* ECM sa neodlišujeme ani svojimi skutkami, alebo zvyklosťami, ktoré nie sú podstatné. Ich viera nespočíva vo vykonávaní vecí, ktoré Boh neprikázal ani vo vyvarovaní sa vecí, ktoré nezakázal (oblečenie, pokrývanie hlavy, manželstvo, jedlo, pitie atď.).
- 4) *Dôraz na svätosť srdca a života.* ECM nezdôrazňujeme žiadnu novú náboženskú nauku a nevyhlasujeme ju za podstatnú. Pod pojmom spasenie rozumieme v prvom rade svätosť srdca a života. Nejde iba o úkony, o nekonanie zla, či konanie dobra.
- 5) *Láska, radosť a vďačnosť.*
- 6) *Oddelenie sa od spôsobov sveta.* ECM sa nechceme dať ani v tom najmenšom zdržať zvykmi sveta od bohabojného života.
Snaží sa konať dobro všetkým ľuďom, ale nielen telesné, ale najmä duchovné dobro – zobúdzanie duchovne mŕtvych všetkými prostriedkami, ktoré prijala od Boha.
- 7) *Život modlitby.* ECM kladie dôraz na modlitbu. Modlí sa – aj keď pery ľudí mlčia, jej duch žije duchom modlitby.
Snaží sa prejavovať lásku ku všetkým ľuďom. Ak nie je možné nejakému nepriateľovi preukázať dobro, aspoň sa za neho modlí. Svoje myslenie má sústredené na Boha, je oslobodená od pomstychtivosti, závidi, zlomyseľnosti, hnevu, nelásky a iných necností.
- 8) *Konanie Božej vôle a poslušnosť.* Jediným životným cieľom ECM je konať vôľu Božiu.²¹⁴ Chce plniť všetky Božie prikázania, nielen niektoré, alebo mnohé. Chce zachovávať Božie prikázania zo všetkých síl. Všetky dary, silu a schopnosti chce podriadiť vôli Božej. Chce všetko robiť tak, aby to bolo na česť a slávu Božiu.

---

²¹³ MOLNÁR, Amedeo. Podstata a dogmatický postoj metodizmu. In *Metodismus v rodině církvi - zborník*, s. 22-40.

²¹⁴ Tamtiež, s. 15-22.

3.3 Porovnanie a zhrnutie cirkevného života, liturgie a sviatostných úkonov v ECAV a ECM

ECAV je historickou cirkvou vychádzajúcou z reformácie Martina Luthera, ktorý sa snažil o očistu vtedajšej Katolíckej cirkvi. Išlo mu o nápravu zvesti evanjelia. Luther ponechal v cirkvi mnohé prvky katolíckej omše s tým, že to v čom pochyboval a nebol si istý, či má opodstatnenie v Písme svätom, tak radšej vynechal. Bol priekopným mužom, ktorého snaha reformy dovedla až k vrchnosti rímskeho biskupa, ktorý ho napokon z cirkvi exkomunikoval. Tak vzniklo protestantské hnutie, z ktorého vychádzalo neskôr aj metodistické hnutie na čele s reformným farárom vtedajšej Anglikánskej cirkvi Johnom Wesleyem. Tomu išlo predovšetkým o nápravu duchovného života a nie len o formálne vykonávanie bohoslužieb, kde prítomní veriaci poriadne ani nepoznajú skutočný obsah evanjelia a ich život nesvedčí o tom, že by poznali ozajstného Ježiša Krista ako Pána a Spasiteľa. John Wesley učinil radikálnu nápravu v živote viery u mnohých členov cirkvi a neskôr aj novovzniknutého hnutia, ktorého cieľom bol osobný a vrúcny vzťah s Božím Synom, ktorý mal byť tak zjavný, že svojim prístupom mal osloviť a získať aj iných ľudí cirkvi, ktorí takýmto spôsobom nežili a ani ho neokúsili - pietistický život²¹⁵.

Zistili sme, že ECAV a ECM sa až tak v mnohých veciach od seba neodlišujú, pretože obe cirkvi sú reformačného charakteru, ktoré kladú veľký dôraz na zvesť evanjelia Ježiša Krista a vysluhovanie sviatostí podľa jeho rozkazu. To sa odzrkadľuje aj v cirkevnom živote, kde ECAV a ECM na Slovensku majú vo svojom bohoslužobnom zriadení bohoslužby, biblické hodiny, vyučovanie náboženskej výchovy, detskú besiedku, konfirmáciu, stretnutia dorastu, mládeže či modlitebné skupinky.

---

²¹⁵ Latinský výraz *pietas* znamená: bezúhonosť, mravnosť, spravodlivosť, poctivosť, voľnejšie: zbožnosť. Prípona – izmus tomuto kmeňu slova dodáva význam ideológie alebo spôsobu myslenia. Často sa spája s hlavným dielom anglického biskupa Lewisa Baylyho *Practice of Piety* (lat. *Praxis pietatis*, 1611), ale aj s neskorším dielom Philippa Jakoba Spenera *Pia Desideria* (1675).

Výraz pietizmus sa v Nemecku v prvej polovici 17. storočia používal ako hanlivý výraz pre prehnanú zbožnosť. Pozitívne výraz pietista prvýkrát písomne použil asi Joachim Feller (1638-1691), pietistický profesor poézie v Lipsku, ktorý v auguste 1689 v sonete za zomrelým študentom teológie Martinom Bornom (1666-1689) okrem iného napísal: *V celom meste je známe meno pietistov; Kto je pietista? Kto Božie Slovo študuje a podľa neho aj sväto žije. (Es ist ietzt Stadt-bekannt der Nahm der Pietisten; Was ist ein Pietist? Der Gottes Wort studirt / Und nach demselben auch ein heiliges Leben führt.)*

Pietizmus je asi najväčšie náboženské hnutie po reformácii. Ide o nové zameranie sa na Bibliu a praktický kresťanský život – ako s pomocou Božou žiť podľa Jeho vôle. Hlavnou myšlienkou je, že sa viera musí dostať z hlavy do srdca, aby bola žitá.

Obom cirkvám ide o to, aby cirkevný život počas týždňa v jednotlivých zboroch a farnostiach fungoval naplno a aby to prinášalo ovocie viery a duchovný rast jednotlivých členov.

Pri pozornom štúdiu príslušnej literatúry sme sa dozvedeli, že rôznosť oboch cirkví spočíva skôr v bohoslužobnej praxi, čo sa týka stvárnenia samotnej liturgie. ECAV podľa Agendy – bohoslužobnej knihy ponúka pestré liturgické programy, ktoré obsahujú okrem iného aj spievanú liturgiu samotným farárom. ECM má taktiež pestrú liturgiu pre rôzne príležitosti, ale spievaná liturgia je tu vynechaná, nakoľko metodistické hnutie kládlo silný dôraz na zvesť slova Božieho a nie tak ani na spev farára.

V samotnej liturgii je v ECM nie je zakázané používať aj rôznych hudobných doprovod, ako je napr. gitara, husle či bubny. V mnohých zboroch ECM na Slovensku dominuje skôr takýto štýl bohoslužieb ako klasická organová hudba. Nemôžeme zase poprieť, že na Slovensku v ECM pôsobia aj tradičné zbory, ktoré sa prísne držia aj liturgického predpisu. Na to všetko by mal podľa cirkevného poriadku dozerať aj samotný superintendent, ktorý je poverený biskupom, aby ho v príslušnej krajine zastupoval a teda vykonával aj kontrolórsku činnosť. V ECAV je to presne určené, že piesne zo spevníka sa doprevádzajú hrou na organe. O jej priebehu a stvárnení rokuje predovšetkým bohoslužobný či hymnologický výbor ECAV na Slovensku.

ECAV a ECM sa priznávajú iba k dvom sviatostiam, ktoré sú biblicky opodstatnené a to Krst svätý a Večera Pánova s cieľom na zdôraznenie čistoty a úprimnosti srdca pred Bohom.

Môžeme dodať, že nie je na škodu, aby sa ECAV a ECM príležitostne spojila v zmysle vzájomnej spolupráce pri stvárnení bohoslužieb a následného zjednotenia sa okolo Pánovho stola. O to išlo aj Ježišovi Kristovi, ktorý sa modlil pred svojim ukrižovaním Arcipastierku (Veľkňazskú) modlitbu za zjednotenie ľudí a samotnej cirkvi (porov. Jn 17).

4 Sviatosťné úkony v ECAV a ECM

4.1 Krst v praxi katolíckej cirkvi a jeho podstatný výklad reformátorov

Ako sa v dejinách cirkvi utváral ďalší vývoj o výklade zmyslu krstu a jeho uskutočňovanie? Samozrejme nasledoval vlastne dejinný vývoj cirkvi. Medzitým, čo sa navzdory všetkým nebezpečenstvám, ktoré ohrozovali jej stav zvonku i zvnútra, upevňovala, tesnejšie organizovala, rozhodnejšie ohraničovala, tým však aj utužovala, nemenila sa iba navonok. K zmenám došlo aj vo vnútornej správe. Z bratstva Ježišových učeníkov ovládaného Duchom, ktorého bol Ježiš Kristus neviditeľným telom a všeovládajúcim životným stredobodom, povstal cirkevný útvar so silno inštitucionálnym charakterom, ktoré sa chápalo ako spasné zriadenie. Cirkev, založená Ježišom Kristom a konštituovaná apoštolmi (porov, Sk 2,1-47), verila, že je v pevnom postavení milosti Božej, ktorá je na ňu vložená a že je splnomocnená túto milosť spravovať a udeľovať, ale aj ochraňovať starostlivým rozdeľovaním a dozorom pred zneužitím a nesprávnym výkladom. Tak časom vyrástla stará katolícka cirkev.²¹⁶ Tento spôsob používania moci veľkej cirkvi by bol nemožný, keby jej nevychádzala v ústrety živelná túžba najmä tých ľudí, ktorým sa zrútila viera v bôžikov: potreba istoty pre tento aj pre budúci život, pre uspokojenie ktorej často obetovali aj osobnú slobodu a samostatnosť myslenia. Aby boli tieto požiadavky pre ľudí zo strany cirkvi dosť uspokojujúce, nemohlo sa toto ubezpečenie o Božej milosti, nebeskom požehnaní a večnej blaženosti diať bez dostatočnej sviatočnosti, tajomnosti a zázakov. Nálada a city²¹⁷ mali byť pritom vystavené napínavému očakávaniu a inokedy opäť ponechaná bez akýchkoľvek prejavov.²¹⁸ Čo bolo v tomto ohľade dovolené v pohanstve, najmä pri tajuplnom kultovníctve a pri ceremóniách mystických spolkov - svojim príslušníkom sľubovali možnosť sviatosťného spojenia s určitým bôžikom a tým aj získanie a precítenie vyššieho, nesmrteľného života ako istý závdavok – to nemohlo byť vhodné v cirkvi, ale muselo sa svojim prívržencom domnele nahradiť, ba prekonať čo do lesku a účinku.²¹⁹ Ako sa javilo, týmto požiadavkám zďaleka nevyhovovalo jednoduché zvestova-

²¹⁶ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*, s. 109.

²¹⁷ KKC o „Slávení kresťanského tajomstva“ v čl. 1074, hovorí: „*Liturgia je vrchol, ku ktorému smeruje činnosť Cirkvi, a zároveň prameň, z ktorého vyviera všetka jej sila. Je teda vynikajúcim miestom pre katechézu Božieho ľudu. Katechéza je svojou povahou spätá s každým liturgickým a sviatosťným slávením, lebo vo sviatosťiach, najmä v Eucharistii, Ježiš Kristus plne pôsobí, aby pretváral ľudí.*“ Jasne je tu poukázané, že sviatosť je niečo, čo samo v sebe obsahuje silu vyvierajúcu z Božieho jednanja a konania s človekom.

Katechizmus katolíckej Cirkvi. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1999. 918 s. ISBN 80-7162-259-1. s. 281.

²¹⁸ HARNACK, Adolf. *Stručné dejiny dogmy*, s. 25.

²¹⁹ SPÖRRI, Theophil. *Čo pre nás znamená kresťanský krst?* Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 1991. 49 s. ISBN 80-85013-20-7. s. 18.

nie Božieho slova tak, ako sviatosťné počínanie, ktoré sa v cirkvi uskutočňovalo a bolo pomenované vo východnej cirkvi príznačným názvom „mystéria – tajomstvá“, akoby zjavné prirovnanie kresťanských sviatostí k pohanskému tajomnému počínaniu.²²⁰

V dôsledku takéhoto vývoja získali sviatosti stúpajúci význam v cirkevnom živote a na bohoslužbách. Oceňovali sa ako vlastné darované prostriedky božskej milosti, uzdravujúce a životodarné sily a dávali cirkevnej zbožnosti oveľa väčší rozhodujúci výraz ako biblické evanjelium. Následkom bolo čoraz bohatšie vybavenie sviatostí (krst, birmovka, eucharistia t. j. Večera Pánova, pokánie, posledné pomazanie, kňazské vysvätenie, manželstvo), ale aj čo do liturgie: ako najjasnejší príklad slúži skutočnosť, že z jednoduchej slávnosti Večere Pánovej – lámanie chleba v kruhu učeníkov (porov. Sk 2,42; 20,7), stala sa vysoko dramatická obetná omša²²¹, vybavená mnohými umeleckými príkrasami pri bohoslužbách.

Takisto sa samozrejme vyvíjal aj krst svätý.²²² Zostali mu síce navždy ako podstatné obidve základné určenia, že znamená prijatie do Kristovej Cirkvi a že je neopakovateľný (*character indelebilis*)²²³ Teraz však na uskutočnenie ako také padol dôraz, ako nikdy predtým, tak na vyslovenie správnej formule, na pravú podstatu a zvláštne posvätenie vody, na spôsob použitia vody²²⁴, ako aj na zmocnenie (spravidla iba kňazom). Pri krste uskutočnenom podľa predpísaného pravidla sa pripisovalo istotné pôsobenie, z čoho vzišli celkom odlišné závery: buďto krst detí a to čo možno hneď po narodení, aby sa dieťa vyhlo nebezpečenstvu zatratenia, alebo – v dôsledku náhl'adu, že milosť krstu sa obmedzuje na odpustenie dovtedy vykonaných hriechov a možnosti požiadavky nedopustiť sa už žiadnych trestuhodných hriechov, ale „ochrániť si krstnú pečať nepoškvrnenú“ – odloženie krstu na čo možno najneskorší termín. Dovtedy sa zostáva v tzv. katechumenáte, t. j. menej vážne ponímaný predkrstný stav osoby hlásiacej sa do plného členstva.

---

²²⁰ Iného druhu bolo aj pomenovanie „sakrament - sviatosť“, pochádzajúce zo západných krajín, ktorého pôvodný význam znamenal prísahu na zástanu vojakov, ktorí tým zdôrazňovali vyznanie a služobnú povinnosť kresťanov. Fakticky tento výraz bol „*sacramenton*“ pre ktorý sa ešte doposiaľ nevyňašiel uspokojujúci výraz, podobný tomu mystériu v gréckej ortodoxnej cirkvi.

²²¹ CA ponecháva tento názov, ale odmieta učenie, že omša je obet' za hriechy. Podrobnejšie sa týmto výkladom zaoberá CA čl. 24 „O omši“. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 52.

ECM sa týmto pojednaním o omši tiež zaoberá v čl. XX. „O jedinej Kristovej obeti, dokonanej na kríži“. Dostupné z URL: <http://www.umc.sk/media/upload/pagefiles/Clanky_vievy_ECM.pdf> [cit.: 23.4.2015].

²²² porov. KIŠŠ, Igor. *Symbolika – ekumenika*. Bratislava: Evanjelická bohoslovecká fakulta, 1997. Nepublikované skriptum. Kapitola „Krst svätý a Večera Pánova“.

²²³ To posledné sa presadzovalo práve priznaním sa ku krstu uskutočnenému tými, čo boli označovaní za kacírov. Aj v súvislosti s ťažkým problémom „druhého“ pokánia sa nikdy nepomýšľalo na opakovanie krstu.

²²⁴ Vo východnej cirkvi trojnásobné ponorenie, spočiatku v tečúcej vode, časom sa pripustilo poliatie a napokon pri chorých postriekanie.

Krstný rituál pozostával z celého radu rôznych slávnostných ceremónií, od vyhánania diabla (exorcizmus)²²⁵, až po mazanie olejom, z čoho sa napokon vyvinula zvláštna sviatosť birmovky. Krstu prikladaná dôležitosť zodpovedala jeho základnému významu, predstavovala ho však ako prístup ku všetkým ďalším milostiam, ktoré cirkev sekundárne sprostredkovávala, predovšetkým v ostatných sviatosťoch a daroch požehnania.²²⁶ Pripisovalo sa mu aj (najmä sv. Augustínovi) nádherné zmazanie záťaže dedičného hriechu a nové včlenenie do rajskeho stavu spravodlivosti pred Bohom.²²⁷

Takýto vývoj zjavne jednostranného porozumenia milosti Božej – jej zajatie do rukoväti sviatosť – muselo dozrieť k neprijemným následkom. Sprostredkovanie milosti priveľmi vzdialené od zvesti slova bolo príbuzné s magickým predchodcom alebo akýmsi neduchovným kúzelníctvom. Pôsobenie sviatosť sa predstavovalo takpovediac prirodzene, ako akýsi druh látkovej premeny božskej sily. Tak sa prijalo, čo sa týka krstu, že krstná voda obsahuje Svätého Ducha a že ešte aj po uskutočnení krstu uzdravujúco pôsobí – myšlienka, ktorou sa prekročili medze povery. Preto sa musela znovu vrátiť otázka po vnútornom prijatí a zážitku krstenca v jeho osobnom vzťahu ku Kristu, keď už celkom nezostala zabudnutá. Žehnajúce pôsobenie sviatosť platí naďalej ako potrebné, keď sa prihliada k tomu, že je obmedzené tzv. smrteľnými hriechmi, ak nie vôbec odstránené. Pre tento problém hriechov po krste povstal komplikovaný cirkevný systém pokánia, ktorý vyvrcholil do sviatosť pokánia. Vo všetkom tom sa však prejavuje prechodný rys predajnosti. V svetlom popredí všetkého toho, čo cirkev je a koná, poskytuje a zaslubuje, stojí jej Pán, Boží záchranca a Darca milosti. Presvitá z pozadia, ako keby sa chcel vzdať v prospech zastupujúcej cirkevnej moci. Človek je tak celkom viazaný pre svoju večnú spásu a Božie požehnanie v prítomnosti na sviatosť a tým na kňaza, na cirkev, jej zákony a disciplínu a tým závislý na ľuďoch.

Keď reformačný otec Martin Luther prelomil tento cirkevný systém sviatosťných štruktúr a podrobovania si ľudí svojim reformátorským výpadom, jeho vplyv sa presadil. No nebolo pritom jeho posledným a najhlbším úmyslom oslobodenie jednotlivca a jeho individuálneho povedomia, ale obnovenie úcty k Bohu s konečným uplatnením neobmedzenej slobody jeho milosti²²⁸. Nie, že by sa Luther tým priviedol o právo osobnej istoty spasenia, naopak, radoval sa z nej tak, akoby celým jeho bytím prúdil prameň večnej radosti. Nestalo sa tak

²²⁵ exorcizmus (gr. *εξορκισμός*): obrad, pri ktorom sa vzýva Božie meno, aby sa odvrátil zlý duch od nejakej osoby, zvieraťa alebo miesta. In VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník I. diel*, s. 143.

²²⁶ SPÖRRI, Theophil. *Čo pre nás znamená kresťanský krst?* s. 20.

²²⁷ porov. LOHSE, Bernhard. *Epochy dejín dogmatu*, s. 113.

²²⁸ Tento prvotný raz myšlienok použili všetci reformátori, ako napr. Ján Kalvín, Ulrich Zwingli, John Wesley atď., ktorým išlo predovšetkým o čistotu učenia na základe Písma svätého.

však pomocou prostriedkov a radcov, ktoré mu cirkev ponúkala a odporúčala, ale stretnutím sa s biblickými slovami, na ktoré cirkev vložila akoby okovy a záťaž. Z toho nutne vyplývala hlbokosiahla premena cirkevných štruktúr: Slovo bolo vystavené na svetlo, sviatosťné predmety odbúrané. Jednak tým, že pojem sviatosť bol obmedzený na slávnostné príležitosti v cirkevnej bohoslužbe, ktoré boli výslovne ustanovené slovom Ježiša Krista.²²⁹ Ďalej je významné to, že sa teraz pri sviatosťných úkonoch klade dôraz na zvestované slovo, na evanjelium Ježiša Krista, ktoré jediné dáva sviatosťiam význam a dosah. Tak je vnútorne a neodlučiteľné spojené slovo so sviatosťou a pritom je slovo tak rozhodujúce, že reformátorovi pripadá sviatosť ako zosobnenie slova, ako „viditeľné slovo“, ktoré vo svojej teológii zastával aj cirkevný otec sv. Augustín. Luther však môže teraz spájať s krstom celú spásu, na ktorú evanjelium poukazuje, ponúka a zaslúbuje, takisto aj odpustenie hriechov, vykúpenie zo smrti a moci diabla a večnú blaženosť, nakoľko slovo neznamená o nič menej ako milostiplná ponuka samého Boha k obecnstvu s hriešnym a strateným človečenstvom.²³⁰ Samozrejme však pod podmienkou, že Božím zaslúbeniam bude darovaná viera. Pre získanie požehnania nestačí účasť na krste, keď mu nepredchádza zábrana, t. j. vzdanie sa svojvoľného hrešenia; viera je potrebná, nevera vedie do zatratenia. Vo viere na Božiu vernosť sa pokrstený vždy smie, hoci aj hriešne poblúdil, vrátiť k Božiemu zaslúbeniu milosti a tým do stavu milosti prepožičaného mu krstom, vo vedomí toho, že keď sa vracia, Boh ho prijme s otvorenou náručou (porov. Lk 15,11-32).

Teraz možno rozumieť tomu, že Luther na jednej strane videl vo sviatosťiach, ktorá priznáva jednotlivcovi Božiu milosť, zvlášťne posilnenie viery, ale na druhej strane dokázal ísť v zápale boja s rímskymi protivníkmi tak ďaleko, že zapieral potrebu sviatosťí pre spásu. To veľmi mu záležalo na viere v Božie zaslúbujuce slovo, že odmietal krst odhliadnuc od tejto viery, významu a potreby spasenia a vysvetľoval tým, čo „hľadali silu sviatosťí bez zaslúbenia a viery“, ako o tom hovorí Kristovo slovo (Mk 16,16). Veľký obrat, ktorý sa však udial s nadradením slova nad úkon sviatosťí, zostal rozhodujúci pre celé protestantské kresťanstvo. Kde dochádza k evanjelizačnému poznaniu, tam nemožno od čias Luthera pripísať krstu a Večeri Pánovej akési samozrejme pôsobenie s vylúčením Božieho slova a Ducha.²³¹ Svoje

---

²²⁹ SPÖRRI, Theophil. *Čo pre nás znamená kresťanský krst?* s. 22.

²³⁰ SCHWARZ, Hans. *Martin Luther úvod do života a diela nášho reformátora*, s. 138.

²³¹ V jednotlivostiach sa rozchádzalo a rozchádza nápadné chápanie podstaty sviatosťí a tým aj význam krstu medzi evanjelickými kresťanmi. Bolo tomu tak už pri reformátoroch. Ulrich Zwingli, ktorému išlo predovšetkým o vzývanie Boha v Duchu a v pravde, nepriznával sviatosťiam zvlášťne pôsobenie milosti; videl v tom svedectvo v zmysle priznania sa k zväzku s Ježišom Kristom.

pravé miesto dosiahnu vždy iba cez slovo kríža, ktoré upriamuje pohľad človeka od každého ľudského konania na Ježiša.²³²

V jednotlivostiach sa rozchádzalo a rozchádza chápanie podstaty sviato

4.2 Otázka krstu detí a jej zodpovedanie v protestantizme kedysi a dnes

V tejto časti sa chceme pozrieť do dejín praxe krstu detí z hľadiska protestantizmu a následne podať fundované stanovisko k tomu, či je alebo nie je potrebný krst detí v cirkvi.

1) Význam požehnaní. Požehnanie je biblické a dôležité. Znamená Božiu pomoc, aj vo forme úspechu, znamená Božiu priazeň, to, že Boh pri stojí pri človeku. Významné postavy Starého zákona prenášali požehnanie, ktoré prijali od Hospodina, na svoje deti.²³³

2) *Požehnanie namiesto krstu? O čo však ide, keď má požehnanie dieťaťa nahradiť jeho krst?* Sú rodičia, ktorí neuznávajú, nechápu, alebo nechcú chápať, zmysel krstu nemluviat. Možno im to nik zrozumiteľne nevysvetlil. Takýto si v niektorých cirkvách dajú dieťa požehnať a krst odložia, až kým dosiahne vek, keď sa preň bude môcť samo rozhodnúť. Niekedy tvrdia, že toto požehnanie nie je namiesto krstu, že je to jednoducho požehnanie, ale v podstate, ako krst funguje a vyzerá. Dieťa je uvedené do zboru požehnaním, ktoré mu udelí farár alebo kazateľ. Je to určitý obrad, má slávnostný charakter a koná sa zväčša na nedeľnej bohoslužbe.²³⁴

Ako biblicky zdôvodniť požehnanie dieťaťa? Mária spolu s Jozefom priniesla malého Ježiša do chrámu, aby ho predstavili Pánovi (Lk 2,22-24). Ako prvorodený patrilo Bohu a mal byť vykúpený z kňazskej služby (Ex 13,13 a 15; Nu 18,15-16). Požehnanie vyriekol Simeon nad rodičmi Ježiša v dôsledku výnimočnosti ich potomka. Ďalej vieme, že Ježiš žehnal deti (Lk 18,15-17). Žehnanie detí je na mieste, otázkou je, kedy. Malý Ježiš, ktorého priniesli do jeruzalemskej svätyne, už bol obrezaný. Navyše pri Máriinej návšteve chrámu podľa Mojžišovho zákona nešlo o požehnanie, ale o úkon zmierenia: obetovanie dvoch hrdličiek bolo za-

²³² SPÖRRI, Theophil. *Čo pre nás znamená kresťanský krst?* s. 23.

²³³ SZ Ézav bol zúfalý a nazlostený, keď ho jeho brat Jákob podviedol a pripravil o otcovské požehnanie. Nesmierne mu na ňom záležalo. Jákob, zápasiac s anjelom, nechcel ho prepustiť, dokiaľ ho nepožehná (Gen 32,26). Židia si požehnaní veľmi cenia. Podľa Talmudu je ideálom vysloviť denne 100 požehnaní. Keď sa židovská rodina vráti zo synagógy v predvečer šabatu alebo sviatku otec zvykne položiť ruky na hlavu každého dieťaťa a povedať zvláštne požehnanie.

²³⁴ Ústava Cirkvi bratskej v ČR (hlava IV, čl. 95; hlava 5) chápe požehnanie alebo krst dieťaťa ako alternatívy a oba obrady sú takmer totožné: rodičia sa zavazujú vychovávať ho v kresťanskej viere, dieťa je určitým spôsobom uvedené do zboru, zhromaždenie sa modlí za jeho požehnanie. Agenda Českobratskej cirkvi evanjelickej takýto obrad volá „Prosba za požehnanie pre nepokrstené dieťa. Uvedenie dieťaťa do zboru“.

vŕšením procesu očisťovania Márie ako matky (Lv 12,1-8). Predstavenie dieťaťa sa týkalo iba prvorođených synov (Ex 13,11-14), nevzťahovalo sa na ďalších súrodencov. A deti, ktoré Ježiš žehnal, už boli obrezané, pokiaľ ide o chlapcov. Dievčatá patrili k Božiemu ľudu bez obriezky. Požehnanie, ako sa dnes praktizuje u detí, nezodpovedá presne biblickej zvesti. Vzhľadom na oba odseky z Lukášovho evanjelia, kde sa hovorí o deťoch, prípadne priamo o ich žehnaní, je správnejšie žehnať nie namiesto krstu, ale po krste. Písmo sväté nechápe požehnanie detí ako náhradu za ich krst. Požehnanie nie je tým prvým skutkom Božím pri nemlúvniatkach. Tým je v SZ obriezka a v NZ krst. Nenachádzame pravidlo, že by deti bolo treba žehnať, zatiaľ čo dospelých krstiť. Ježiš Kristus nedal svojim učeníkom príkaz „Žehnajte všetky národy“. Na požehnanie sa taktiež neviaže spasiteľná milosť ako na krst: „*Kto uverí a bude pokrstený, bude spasený*“ (Mk 16,15).

3) *Čo by požehnanie detí prinieslo v praxi? V čom by si evanjelická cirkev pomohla, keby zaviedla požehnanie detí namiesto ich krstu? Príde čas, keď na konfirmačnú prípravu začnú chodiť mladí ľudia, ktorí boli v detstve namiesto krstu cirkevne „požehnaní“. Ako týmto vysvetlíme, čo je konfirmácia? Konfirmácia je priznanie sa ku krstu.²³⁵ Bude zdôvodnenie konfirmácie „požehnaných“ iné než u pokrstených? Aké? Budeme viesť v zborovej kancelárii súčasne matriku krstov a matriku požehnaní a podávať nejaké dvojkoľajné vysvetlenie? Ako povedieme „požehnané“ deti v pubertálnom veku ku krstu, ktorý je podmienkou konfirmácie? Problémom a určitým zápasom viery spojeným s krstom sa nemožno vyhnúť. Rodičia, ktorí by chceli obísť rozhodovanie viery súvisiace s krstom ich bábätká tým, že by ho nechali „požehnať“, na tento „balík“ otázok narazia neskôr a budú ho riešiť so svojim dorastajúcim potomkom. Bude s krstom súhlasit? Bude vôbec súhlasit s konfirmačnou prípravou? Ak by v zbere existovala aj prax požehnaní detí miesto krstu, je otázkou, či by rodičia „požehnaných“ detí tieto svoje ratolesti na konfirmáciu vôbec posielali. Skúsenosť ďalej ukazuje, že tam, kde funguje aj požehnanie, tam vzniká takmer neobmedzený priestor pre odporcov krstu nemlúvniat, ktorí v tomto smere môžu v zbere (mládeži, dorastu) hlásať takmer hocičo a vždy sa môžu odvolať na to, že zbor a cirkev uznáva obidve možnosti. Farár má v podstate zviazané ruky, pokiaľ ide o vyučovanie o krste malých detí, a zbor nemá vyhranené učenie a ani nie je jednotný. Rodičia, ktorí uvažujú o tomto, že dajú svoje dieťa „požehnať“, hovoria, že mu chcú dať šancu, aby sa pre krst rozhodlo samo. Ale čo, keď im raz ich potomok v ado-*

---

²³⁵ Podľa evanjelického a. v. farára Miroslava Hvožd'aru je konfirmácia slávnostným prijatím pokrstených mladých medzi dospelých členov cirkvi a to na základe dvoch hlavných predpokladov: 1) osobného vyznania viery a 2) potvrdením krstnej zmluvy. In HVOŽĎARA, Miroslav. *Verím a sľubujem*, s. 13.

lescentnom veku bude vyčítať: „*Prečo ste ma dali požehnať? Prečo ste ma nosili do kostola a nechali nado mnou vykonávať nejaké obrady, bez toho, že by ste sa ma spýtali, či si to želám?*“ Ved’ „požehnanie“ je tiež určitým začlenením dieťaťa do zboru, do cirkvi, predstavením dieťaťa Bohu s prosbou, aby Boh naň pôsobil a aby v neho verilo. Ak by sme chceli naozaj rešpektovať slobodu detí, jedinou správnu vecou by bolo nepodrobiť ich v detstve žiadnemu cirkevnému obradu a najlepšie ich ani nevodiť do kostola a na detské bohoslužby. Snaha rešpektovať slobodu dieťaťa vyznieva priam rytiersky, ale v podstate je to obyčajný minimalizmus, o ktorom v Biblii nenájde ani zmienku. Písmo povzbudzuje rodičov, aby svoje deti cieľavedome vychovávali vo viere. Výchova je výchova.

4) Správnosť krstu nemlúvniat.²³⁶ Sám Ježiš dáva všeobecný príkaz krstiť, a to je dôvod, prečo brať krst veľmi vážne. Písmo sväté nikde deťom v krste nebráni. Kto krst deťom zakazuje, musí v nej nájsť zákaz krstu nemlúvniat. A hoci Písmo o krste detí výslovne nehovorí, hovorí zreteľne o tom, že deti majú prístup do kráľovstva nebeského a sú preň súčasťou ako dospelí. V SZ boli už nemlúvniatka prijaté medzi ľud Izraela a na účasť na Božích zasľúbeniach; v prípade chlapcov to bolo utvrdené obriezku, ôsmy deň po narodení. Starozákonný Izrael je modelom zboru, ktorý predstavuje určité stabilizované spoločenstvo pozostávajúce z viacerých generácií, teda aj z malých detí. Tento model ukazuje aj cirkvi, ako pristupovať k nemlúvniatkam, konkrétne k deťom svojich členov: s obriezku sa nemalo čakať, až keď dieťa bude vedieť o svete a o pravdách viery, nebola tu žiadna veková bariéra či podmienka, žiadny odklad. Argument, že dieťa nemôže veriť, a preto nemôže byť pokrstené, nemá základ v Písme a nevystihuje ducha Biblie. Pochádza skôr z pracovno-právnych vzťahov. Podľa tohto argumentu by však deti nemali byť ani požehnávané (namiesto krstu), lebo nevedia, aký Boh ich žehná; aj na požehnanie sa viaže veľká dogmatika. *Azda Boh nevie dať spásu malému dieťaťu? Vari nie je v udeľovaní spásy obmedzený našimi vedomosťami a schopnosťami nášho intelektu? A Boh by v svojej láske mal byť skúpejší a podmieniť večnú spásu ponúkanú v Krste svätom nejakým testom z vierouky?* Samozrejme, hovoríme o deťoch veriacich rodičov, ktorí sa zaväzujú vychovávať svojich potomkov v kresťanskej viere a vo vzťahu k cirkvi. V Písme svätom nachádzame, v akom duchu sa v ňom píše o deťoch a o ich vzťahu k Božím veciam. Kto bráni deťom v krste, protiví sa všeobecnej smernici Pána Ježiša: „*Dovoľte deťom prichádzať ku mne a nebráňte im, lebo takých je kráľovstvo nebeské*“ (Mk 10,14).

---

²³⁶ Luther zavrhol tých, ktorí odmietali krstiť deti, lebo sa to vraj protiví podstate Božej lásky a záujmu o človeka. Porov. CA čl. IX „O krste“. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 46.; VK Dr. Martina Luthera – kapitola „O krste“. In *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 202.

5) *Čo teda s požehnávaním detí?* Ježišov príkaz znamená tiež nebrániť požehnávaníu detí. Otec môže svoje dieťa požehnať každý deň, matka môže spraviť krížik na čele svojho syna, keď ho vyprevádza do školy. Plnia si však rodičia a krstní rodičia túto svoju duchovnú úlohu? Veríme v moc Božieho požehnanía? Spoliehame sa na Pána Boha každý deň? Nestratili sme zmysel pre symbolický úkon viery, ktorým je napríklad znamenie kríža? Pokiaľ ide o „oficiálne“ požehnanie dieťaťa, povedali sme, že správnejšie je vykonať ho niekedy po krste.²³⁷

Na začiatku bol kresťanský krst krstom dospelých. Apoštolovia ho ponúkli poslucháčom v spojitosti so zvesťou evanjelia a uskutočnili takým ľuďom, ktorí sa vedome rozhodli prijať Ježiša Krista za svojho Pána a Záchrancu a chceli sa pripojiť do spoločenstva jeho učeníkov. V NZ nenachádzame výslovnú zmienku o krste detí. Hoci je možné, že v prípadoch, keď muž alebo žena uverili spolu s celým domom a boli pokrstení, že sa tak stalo spolu s deťmi (prax krstu prozelytov, tzn. židovský prestupný krst; Sk 16,15.33; 18,8; porov. 10,48; 11,14; 1Kor1,16). Petrovo slovo (Sk 2,39) o tom, komu platí Božie zaslúbenie, je pre rozhodnutie o tejto otázke príliš neisté a z Pavlovho vyjadrenia (1Kor 7,14), že by deti kresťanských rodičov boli „sväté“, tzn. Božím riadením boli s ním spojené aj keď iba jeden z rodičov uverí, nemožno vyvodzovať protichodné závery.²³⁸

Prvá určitá zmienka vykonaného detského krstu v starocirkevnom písomníctve sa nachádza u cirkevného otca sv. Irenea²³⁹ (okolo r. 180 po Kr., lyonský biskup). Predpis síce hovorí ešte o krste dospelých. O niečo neskoršie však bojoval proti krstu detí temperamentný cirkevný otec sv. Tertulián, ktorý sa staval proti vývoju veľkej cirkvi v mnohých otázkach. Zdá sa, že táto otázka vyvstala asi s rovnakou silou, ako pokračovalo pokresťančovanie, cirkev zahŕňala čoraz väčšie okruhy ľudu a vystupovala do stále užších vzťahov s rímskym štátom. Povedľa toho všetkého zostalo krstenie dospelých samozrejme všade tam, kde boli zakladané nové kresťanské spoločenstvá na misijnom poli tak, ako je tomu už podnes. K takémuto sporu v otázke krstu došlo v dôsledku reformácie, kedy mnohí kresťania namieta-
li, že Luther a Zwingli vytvárajú nové cirkevnictvo.

---

²³⁷ Takto to napríklad stanovuje nový spoločný poľský kancionál Sliezskej cirkvi evanjelickej a. v. v ČR a Evanjelickej cirkvi a. v. v Poľsku (s. 1588-1589). Podľa neho sa má tento obrad konať rok po krste ako jeho výročie spojené s ďakovnou modlitbou a Áronovským požehnaním.

²³⁸ SPÖRRI, Theophil. *Čo pre nás znamená kresťanský krst?* s. 25-26.

²³⁹ Sv. Irenej (2. stor.) vraví: „(Ježiš) prišiel zachrániť všetkých skrze neho. Všetkých vravím, ktorí skrze neho sú znovuzrodení v Bohu: nemlúvňatá, deti, mladých i starých ... skrze každý vek: stanúc sa nemlúvňatom pre nemlúvňatá posvätil nemlúvňatá, dieťaťom pre deti posvätil tých, čo sú v tom veku ...“ (Contra Haereses 2:22:4; PG 7:784).

Vedľa prijatia krstu detí je v protestantizme ešte aj iný, baptistický prístup, ktorý spočíva na tom, že sa musí položiť celá váha krstu na charakter rozhodnutia, jej miesto a jej završujúcu, neprestajne pripomínajúcu dôležitosť. Okrem toho existujú ešte aj iné postoje, ktoré sa považujú ako jediné, absolútne kresťansky správne. Luther sám vo svojej dobe bojoval proti rôznym bludom, ktoré sa protivili náuke Písma svätého.

4.3 Význam sviatostí v cirkevnom živote

Veľkou dogmatickou úlohou, ktorá sa stála pred cirkvou, bolo učenie o sviatostiach, ktoré boli definované ako prostriedky spásy ponúkané Bohom pre človeka.²⁴⁰ Spása, ktorú pôsobí Boh v ukrižovanom a zmŕtvychvstalom Kristu, je podľa NZ veriacemu sprostredkovaná cez zvestované Božie slovo, krst a Večeru Pánovu.²⁴¹

Sviatosti (lat. sacramentum, gr. *μυστήριον*) ako posvätné úkony v cirkvi, ktoré ustanovil Ježiš Kristus a v ktorých je veriacim pod spôsobom viditeľných darov (hmotných znamení: vody, chleba a vína) podávané neviditeľné dary Božie (duchovné dary: odpustenie hriechov a spasenie), slúžia preto, aby sa v nich preukázal skutočný rozmer Božej lásky k človeku.²⁴²

Aby mohol byť posvätný úkon v cirkvi sviatosťou, musí spĺňať tri základné kritéria: 1) musí byť ustanovený samotným Ježišom Kristom – Krst svätý (porov. Mt 28,19-20; Mk 16,16) a Večera Pánova (porov. 1Kor 11,23-29), 2) musí mať viditeľné (hmotné) znamenie

---

²⁴⁰ Latinský výraz „*sacramentum*“ mal pre vývoj neskoršieho záujmu o teológiu sviatosti zvláštny význam. NZ používala pre KS a VP nejaký nadradený pojem „sviatosť“. Obe tieto znamenia, alebo symbolické jednanie, zostávali vo svojom zvláštnom charaktere bez toho, aby ich v jednotlivostiach zrovnávali alebo ťahali medzi nimi paralelu. Konečne aj obsahový vývoj chápania sviatosti mal veľký význam pre neskorší záujem o teológiu sviatosti. Spočíva to v tom, že VP už skoro po NZ bola označená za obeť a v priebehu času sa to ešte viac chápalo v doslovnom znení. Cirkevný otec sv. Cyprián ako prvý vyslovil názor, že telo a krv Kristove sú obetné dary, ktoré kňaz prináša. Porov. LOHSE, Bernhard. *Epochy dejín dogmatu*, s. 111.

Obeť kríža sa v eucharistii opakuje. U sv. Ambrózia nachádzame v náväznosti na mnohé výpovede gréckej teológie výroky o premene „elementov“ - chleba a vína. Cirkevný otec sv. Augustín ako prvý podal presné určenie toho, čo je sviatosť: „*Tým, že slovo prichádza k elementu, vzniká sviatosť, totiž viditeľné slovo*“. K sviatosti teda nutne patria slovo a element. Vlastný dôraz pritom spočíva na slove. Augustín potom rozlišuje pri sviatostiach znamenie a vec. Rozlišuje medzi obyčajným užívaním sviatostí a ich pôsobením. Po Augustínovej náuke o VP vychádza najavo symbolické chápanie sviatosti. Na základe rozlišovania medzi užívaním a pôsobením sviatosti mohol Augustín povedať, že pôsobenie pri krste heretikov je neúčinné až kým sa dotýčaný nepripojí ku Katolíckej cirkvi. KS je nezmazateľná pečať, skrze ktorú je človek označený za Kristovho. Augustín sa v podstate nikdy nevzdal symbolického chápania VP. Porov. LOHSE, Bernhard. *Epochy dejín dogmatu*, s. 112-116.

²⁴¹ PÖHLMAN, G. Horst. *Kompendium evangelické dogmatiky*. Jihlava: Mlýn, 2002. 434 s. ISBN 80-86498-02-6. s. 309.

²⁴² FORDE O. Gerhard. *Boh sa skláňa k človeku – Lutherove pochopenie evanjelia*, s. 90.

a 3) musí obsahovať Kristovo prisľúbenie – Krst svätý (porov. Sk 2,38) a Večera Pánova (porov. Mt 26,28).

Kresťanský krst je podľa Písma svätého verejným svedectvom o tom, čo sa stalo vo vnútri veriaceho.²⁴³ Kresťanský krst ilustruje stotožnenie veriaceho s Kristom v smrti, pochovaní a vzkriesení. Biblia hovorí: „*Alebo neviete, že všetci, čo sme boli pokrstení v Krista Ježiša, boli sme pokrstení v jeho smrť? Krstom sme teda spolu s ním boli pochovaní v smrti, aby sme tak, ako bol slávou Otca vzkriesený z mŕtvych Kristus, aj my vstúpili na cestu nového života*“ (Rim 6,3-4). V kresťanskom krste akt ponorenia zobrazuje skutočnosť, že je človek pochovaný spolu s Kristom. Vynorenie sa z vody je obrazom Kristovho vzkriesenia.²⁴⁴

Pre kresťanský krst sú dva predpoklady, ktoré treba splniť predtým, ako sa dáme pokrstiť: (1) osoba, ktorá sa krstí má veriť v Ježiša Krista ako svojho Spasiteľa, a (2) musí rozumieť tomu, čo predstavuje krst. Ak človek pozná Ježiša ako svojho Spasiteľa a chápe, že kresťanský krst je krokom poslušnosti a verejného vyznania viery v Krista, a želá si byť pokrstený – potom niet dôvodu brániť mu v tom. Podľa Písma svätého je kresťanský krst jednoducho krokom poslušnosti, verejným prehlásením o svojej viere v Krista a v spasenie. Je tak tiež dôležitý aj preto, lebo je to krok poslušnosti – verejné vyznanie viery v Krista a záväzku voči nemu, stotožnenie sa s Kristovou smrťou, pochovaním a vzkriesením.

Štúdium Večere Pánovej je vzrušujúca skúsenosť pre hĺbku významu, ktorý zobrazuje. Stalo sa to počas osláv starého sviatku Paschy, večer pred Ježišovou smrťou, kedy ustanovil jeden nový dôležitý spoločný pokrm, ktorý praktikujeme dodnes, a to je najvznešenejšie vyjadrenie kresťanského uctievania.²⁴⁵ Je to jeden prakticky znázornený „čin kázania“, pamiatka na smrť Pánovu a vzkriesenie a očakávanie jeho budúceho príchodu v sláve.

Pascha bola najsvätejší sviatok v Židovskom náboženskom roku. Pripomínala poslednú Egyptskú ranu, keď všetci prvorození Egyptánci zomreli a Izraelský národ bol zachovaný vďaka krvi baránka, ktorou boli potreté ich dvere. Baránok sa potom upiekol a zjedol s nekvaseným chlebom. Božie prikázanie bolo, aby sa tento sviatok svätzil aj cez nastávajúce generácie (porov. Ex 12).

Správa o Večery Pánovej je zapísaná v evanjeliových správach (Mt 26,26-29; Mk 14,17-25; Lk 22,7-22; Jn 13,21-30). Apoštol Pavol písal o Večeri Pánovej, božskom zjavení v 1Kor 11,23-29. Pavol doložil jednu vetu, ktorú nenachádzame v evanjeliách: „*Preto ktokoľ-*

²⁴³ KOLB, Robert. *Martin Luther – Confessor of the Faith*, s. 155-157.

²⁴⁴ GÁBRIŠ, Karol. Viera v Krista. In MICHALKO, Ján. – KOŠTIAL, Rudolf. *Malá dogmatika*, s. 77-78.

²⁴⁵ *Na ceste s Kristom – Věroučná příručka Evangelické církve metodistické*, s. 18.

vek by nehodne jedol chlieb alebo pil kalich Pána, previni sa proti telu a krvi Pána. Nech teda skúma človek sám seba a tak je z chleba a pije z kalicha. Lebo kto je a pije, a nerozoznáva telo, je a pije si odsúdenie“ (1Kor 11,27-29). Možno sa pýtame, čo to znamená „nehodne“ jedol chlieb a pil z kalicha. To môže znamenať, že si nectíme opravdivý význam chleba a kalicha, že zabúdame, nakoľko je neuveriteľná cena, ktorú Spasiteľ zaplatil za naše spasenie. Alebo to môže znamenať, že dovolíme, aby sa ceremónia stala iba mŕtvym a formálnym rituálom, alebo, že prichádzame k stolu bez toho, aby sme si vyznali svoj hriech. V dodržiavaní Pavlových inštrukcií, každý nech spytuje sám seba pred tým, ako je chlieb a pije kalich, a nech má toto na zreteli.

Druhá veta, ktorú Pavol napísal a nie je zapísaná v evanjeliách je: „*Preto kedykoľvek teda jete tento chlieb a pijete z tohto kalicha, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde*“ (1Kor 11,26). Toto kladie časové obmedzenie na túto slávnosť – do príchodu Spasiteľa Ježiša Krista. Z týchto krátkych správ sme sa naučili, ako Ježiš využil dva najkrehkejšie elementy ako symboly svojho tela a krvi, a zasvätil ich, aby sa stali pamiatkou na jeho smrť.²⁴⁶ To nebol pamätník z vytesaného mramoru alebo liatej medi, ale z chleba a vína.

On vyhlasuje, že ten chlieb hovorí o jeho tele, ktoré bude zlomené – nemal zlomené kosti, ale jeho telo bolo tak zlomené, že bol k nespoznaniu (Ž 22,12-17, Iz 53,4-7). Víno hovorí o jeho krvi, ukazujúc na hroznú smrť, ktorú mal čoskoro okúsiť. On, dokonalý Syn Boží, sa stal splnením mnohopočetných SZ prorociev, ktoré sa vzťahujú na Vykupiteľa (porov. Gn 3,15; Ž 22; Iz 53). Keď Ježiš povedal: „*Toto robte na moju pamiatku!*“ (Lk 22,19) poukazoval na slávnosť, ktorá sa má konať do budúca. Tiež poukazoval na to, že Pascha, ktorá vyžadovala smrť baránka a očakávala príchod Božieho Baránka, ktorý má zobrať hriechy sveta, je teraz zastaraná. Nový zákon začal platiť, keď Kristus, Veľkonočný Baránok (1Kor 5,7), bol obetovaný (Heb 8,8-13). Forma obetovania už viac nebola potrebná (Heb 9,25-28). Všetko bolo nahradené smrťou Krista²⁴⁷ na kríži a jeho vykúpeným človeka z otroctva zákona a hriechu, ktorá mu dáva v celom svojom bytí slobodu v tom, ktorý urobil všetko zadosť.

Pri sviatosti sv. Večere Pánovej treba mať na zreteli, že je to jediný prostriedok milosti a odpustenia hriechov, ktorý každému človeku dáva novú nádej pre večný život v Božom kráľovstve.

---

²⁴⁶ FORDE O. Gerhard. *Boh sa skláňa k človeku – Lutherove pochopenie evanjelia*, s. 45.

²⁴⁷ Ježiš Kristus zadosťučinil Bohu namiesto celého ľudského pokolenia za jeho hriechy, čím mu zaslúžil milosť a spásu. Je to teda zástupné zadosťučinenie - teda že niekto vezme na seba vinu iného a zadosťučiní za ňu. Takýto zástupca je síce nevinný, ale berie na seba následky viny. Porov.

Reformácia neprevzala všetky výsledky vývoja náuky o VP. Môžeme sem zaradiť, že platnosť sviatosti je nezávislá od osobnej svätosti farárov ale sa rezoluje z Božieho činu.²⁴⁸ Tiež kristocentricita bola predpokladom pre reformátorov. Prevzala tiež rozlišovanie medzi matériou a formou i keď miesto formy hovorila radšej o slove. Neprevzala však počet sviatostí (7) a myšlienka, že sviatosti obsahujú milosť bola nahradená tým, že im je dané zaslúbenie, ktoré sa zakladá na slovách ustanovenia. Vecné kategórie katolíckej náuky o VP boli reformátormi nahradené osobnými. Konečne reformácia so všetkou dôraznosťou odmietla myšlienku, že sa pri VP jedná o obeť, ktorú cirkev prináša.²⁴⁹

Reformačné chápanie prostriedkov spásy uplatňuje oproti ich stredovekému chápaniu predovšetkým tieto nové hľadiská: 1) kérygma už nie je obyčajnou prípravou na prijatie sviatostného prostriedku spásy, ale je samo prostriedok spásy; 2) Slovo je nielen postavené vedľa sviatosti ako rovnocenný prostriedok spásy, ale predstavuje zo svojej strany jadro sviatosti, avšak nie ako spúšťač určitej automatiky, lebo sviatosti sprostredkujú spásu iba tomu, kto verí jej Slovu.²⁵⁰ Sviatosti teda nepôsobia – ako v stredovekej teológii – „*ex opere operato*“, t. j. svojim vykonaním, ale iba vtedy, keď človek verí jej slovu. Tak sú vedení aj veriaci kresťania k tomu, aby sa plne spoliehali na Kristovo prisľúbenie v sviatosti, že sú im odpustené hriechy a milosťou Kristovou prijatí. Toto je v plnej kompetencie samotného Boha.

Sviatosti v prostredí kresťanskej cirkvi spôsobujú Božiu moc, ktorá sa jasne prejavuje v prijatí hriešneho človeka zo strany Boha do spoločenstva Božej rodiny a následné odpustenie všetkých hriechov. Cirkev si toto bohatstvo Božej lásky a milosti úzkostlivo stráži.

4.3.1 Sviatostné úkony v ECAV

ECAV má dve sviatosti, medzi ktoré patrí Krst svätý a Večera Pánova.²⁵¹ Otázka sviatostí bola popri ostatných teologických dôrazov potrebná na vysvetlenie a ozrejmienie.

---

²⁴⁸ Podľa cirkevných predpisov Večeru Pánovu nemožno prisľúžiť tomu, kto podlieha cirkevnoborovej disciplíne, kto vystúpil z ECAV, alebo bol z cirkvi vylúčený. Človek nemá pristupovať k prijímaniu vtedy, keď neplánuje skutočne prosieť o odpustenie hriechov, keď plánuje ďalej bez váhania hrešiť a je odhodlaný bez zábran porušovať Božiu vôľu. Jeho neistota, či je alebo nie je hodný pristúpiť nie je dôvodom zriekať sa sviatosti. Viac sa treba spoliehať na platnosť Kristovho zaslúbenia a slova milosti, než na svoju prípravu. Kde však je v srdci človeka túžba ďalej hrešiť, nedbať na Božie slovo, tam prijatie Večere Pánovej skutočne slúži na odsúdenie (porov. 1Kor 11,27).

²⁴⁹ porov. LOHSE, Bernhard. *Epochy dejin dogmatu*, s. 124.

²⁵⁰ Tamtiež, s. 311.

²⁵¹ Rímskokatolícka cirkev má, na rozdiel od ECAV ako aj od väčšiny protestantských cirkví, sedem sviatostí: Krst svätý, Večeru Pánovu, birmovanie, spoveď, stav kňazský, stav manželský a posledné pomazanie. In HVOŽDARA, Miroslav. *Verím a sľubujem*, s. 67.

Cirkevný historik David C. Steinmetz vo svojej štúdií „*Luther in Context*“ pojednáva o Večeri Pánovej.²⁵² Luther sa snažil dôkladne prístupit' k eucharistickej teológii na základe podania Písma svätého.²⁵³

Pre skúmanie Večere Pánovej sú pre Martina Luthera dôležité dve skupiny textov, ktoré neskôr tvoria základnú štruktúru jeho teológie: 1) texty, ktoré podporujú koncept, že eucharistia je skutočné telo Kristovo a 2) texty, ktoré definujú Kristovo reálne telo a vysvetľujú záhadné vyhlásenie apoštola Jána (porov. Jn 6,63).²⁵⁴ Pohľad na eucharistiu bol založený na základe antropologickej terminológie Nového zákona, ktorá zdôrazňuje psychosomatickú jednotu. „Duša“, „telo“, „duch“ sa rozumie ako odkaz celej ľudskej bytosti v jeho rôznych vzťahoch k Bohu, k blížnemu a nakoniec aj sebe samému.²⁵⁵

Krst svätý (starogr. *βάπτισμα*) je sviatosť iniciácie v kresťanských cirkvách. Je to prvá sviatosť, bez ktorej nemožno prijať iné sviatosti. Krst je schopný prijať každý dosiaľ nepokrstený človek. Táto sviatosť zmýva všetky osobné hriechy, dáva mu Božiu milosť, udeľuje cnosti a dary Ducha Svätého. Bez krstu nikto nevojde do Božieho kráľovstva až na špecifické aspekty: *túžba po krste, obetovanie svojho života na znak viery*. Krstiť môže kňaz, biskup a v nevyhnutnosti každý kresťan (v niektorých cirkvách aj nekresťan). Krst v Biblii sa často spomína v NZ (porov. Mt 3,6; Mt 3,15; Sk 1,5; Rim 6,3 – 4; Mt 28,19; Mt 3,11; Mk 16,16; Sk 2,38; Jn 3,3-5; Jn 3,23; Mk 1,10; Sk 8,38 – 39; Mk 1,4; Rim 6,2 – 4; Tít 3,5; Kol 2,12 – 13)

4.3.1.1 Význam krstu svätého a jeho liturgické stvárnenie

O krste sa veľa hovorí, veľa píše a ešte viac argumentuje. Napriek tomu sa zdá, že mnohí teológovia v debata často nahrádzajú erudovanosť zanietenosťou. No aj pre mnohých sčítaných a inteligentných kresťanov ostáva krst záhadou, ktorú riešia skratkovite - tak, že ho buď vyprázdnia alebo devalvujú.

Evanjelici a. v. veria, že krst nie je iba prázdny symbol, iba akási formula, ale že v krste sa skutočne niečo deje. Spasenie, ktoré udialo Ježišovou obeťou na kríži na Golgote pre celý svet (t. j. ľudí, ktorí žili v dobe Ježiša, pred ňou i po nej) sa v krste dostáva jednotlivcovi osobne. Keď pri krste znie Božie zaslúbenie: „*Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený*“

²⁵² STEINMETZ, C. David. *Luther in Context*. Grand Rapids: Baker Book House, 1995. s. 72-84.

²⁵³ Lutherovo pojednanie o eucharistii je namierené najmä proti švajčiarskemu reformátorovi Ulrichovi Zwinglimu.

²⁵⁴ STEINMETZ, C. David. *Luther in Context*, s. 72.

²⁵⁵ Tamtiež, s. 76.

(Mk 16,16), evanjelici veria, že naozaj sa čosi deje: Boh „zažal“ v pokrstenom nový život. Samozrejme, je potrebná viera, ona však nerobí krst platným/neplatným. Jeho platnosť závisí od vernosti Božieho slova; čo v ňom Boh hovorí, to sa aj stane. Viera len prijíma požehnanie - úžitok krstu. Rovnako krst nie je závislý od formálnosti, či neformálnosti viery, ale od moci Božieho slova. Ak krst nežijeme - neveríme Božiemu zaslúbeniu, on sa nestane neplatným, „len“ neprijmeme požehnanie krstu. Pokým človek odvíja svoj život viery od bodu: „*prijal som Pána Ježiša Krista*“, vo chvíľach, keď zhreší, spoznáva, že na tom nemôže stavať. Koľkokrát vyznával svoje hriechy, a predsa je pravdou, že padá znova a znova. Keď však jeho život stojí na istote: Boh človeka prijal skôr ako mu on vedel povedať svoje áno, môže sa na túto Božiu lásku spoľahnúť i v najťažších pokušeniach a pádoch. Ježiš ho miloval a zomrel za neho bez toho, aby si od neho na to „pýtal povolenie“. V krste mu o svojej láske dal celkom konkrétne vedieť. Ak táto Božia dobrota nevedie k vd'ačnosti, dôvere, k prijímaniu Božej lásky a poslušnosti voči Bohu, je to signál, aby sa skúmala duchovná citlivosť. Iba duchovne necitlivý človek totiž zostane k Božej láske ľahostajný. A to je cesta do záhuby. Kto sa vzd'aľuje Bohu - prameňu života a spásy, môže dôjsť len do zahynutia. Bolo by totiž pomýlené chápať Božiu milosť tak, že nech si žije kresťan akokoľvek, keď prijal sviatosť krstu, Boh ho musí spasiť, lebo on nič iné ako milovať nevie.

Luther vo svojej teológii krstu vychádzal najmä z Pavlovho listu Rimanom a listu Galat'anom. Výborne vystihuje radikalitu Pavlovho svedectva. Práve v krste dostáva zákon to, čo vyžaduje. V list Rimanom (6,2nn) stanovuje apoštol Pavol v rámci svojej krsťnej teológie dva základné princípy: 1) hriech musí dostať to, čo mu patrí – smrť. Život nepochádza z naprávania chýb minulosti, ani skrze ľudské konanie dobrých skutkov, či už hriešnikom alebo hriešnikovým náhradníkom (Ježišom Kristom); 2) porušeným a hriešnym ľudom sa život vracia rovnakým spôsobom, ako prišiel v záhrade Eden – ako nezaslúžený Boží dar (porov. Rim 6,23). Hriešnik ho neobjavuje sám v sebe, v duchovnom rozpolžení svojho srdca. Zmierenie prichádza, lebo Kristus preberá na seba rozsudok smrti podľa zákona a táto smrť je udeľovaná hriešnikom, ktorí sú pričlenení do Kristovho tela cez smrť v krste. Hriešnici dostávajú v ospravedlnení to, čo im podľa zákona patrí. Zomierajú, keď ich slovo Pánovo usmrcuje a následne oživuje a vyhlasuje za spravodlivých. Ospravedlňuje ich vykonaním radostnej výmeny: hriešne ľudské „ja“ je pochované s Kristom v hrobe krstu. Začína žiť nový človek, nové stvorenie (2Kor 5,17), nový Adam, obdarený Kristovým životom a spravodlivosťou. Čokoľvek mu v budúcnosti prinesie boj proti hriechu, tento nový Adam je a ostáva skrytý v Kristu, spojený s ním, oblečený do Krista – a preto ospravedlnený: Božie slovo krstu ho

zabilo, aby mohol žiť, pre Boha a pre blížneho. Obliecť si Krista podľa evanjelia znamená „obliecť si“ odpustenie hriechov, spravodlivosť, pokoj, radosť v Duchu Svätom, spasenie, život a Krista samotného. Lutherovo učenie o ospravedlnení je skutočne určované jeho chápaním krstu.

Z povedaného jasne vyplýva, že krst nie je len obyčajný ľudský úkon, ale Boží čin milosti. Takéto viditeľné Božie milostivé konanie, nazývame v cirkvi sviatosťami. Ustanovil ich Pán cirkvi, lebo sa práve prostredníctvom nich chce svojej cirkvi darovať. Sviatosť je Božie dielo, skrze ktoré Boh prichádza a koná niečo s každým jedným z nás osobne. Je to viditeľné Slovo, Vzkriesený Kristus medzi nami, ktorý prichádza ku človeku cez niečo, čo je viditeľné. Hlásané Slovo je všeobecné, je adresované všetkým, ktorí ho počúvajú. Sviatosť krstu je Božím Slovom vyrieknutým osobne pre každého človeka, ktoré má novú totožnosť, bol zaštepovaný do Krista a tým vlastne do života trojjediného Boha. Patrí jemu a niet sily na tomto svete, ktorá by na tom mohla niečo zmeniť (Rim 8,38-39). A tak zasľúbenie a viditeľný znak (voda krstu) patria spolu, podobne ako bolo Božie večné Slovo spojené s telom Ježiša z Nazareta v udalosti vtelenia.²⁵⁶ Slovo Božie v krste dáva každému hriešnikovi zasľúbenie, že tu, v tomto malom kúsku stvorenia, je Boh prítomný pre neho osobne. Slovo v krste nepridáva nič navyše k tomu, čo hriešnik počuje v kázni evanjelia. To isté Slovo evanjelia robí však konkrétnejším, hmatateľnejším, reálnejším pre mňa, osobne. Nie je to tak preto, lebo si to vymyslela cirkev. Je to tak preto, lebo Stvoriteľ vie, čo je pre človeka, jeho stvorenie, to najlepšie.²⁵⁷ Chce ho uistiť o svojom milostivom prijatí a o svojej spásonosnej prítomnosti aj formou telesných, hmotných, viditeľných znakov. Robí tak preto, lebo pozná jeho situáciu, lebo vie, čo je to život v tele. Život stvorených bytostí uprostred Božieho stvorenia mu nie je ani cudzí ani príliš nízky. Stvoriteľ neodmieta hmotu, neohŕňa nos nad svojím stvorením, ale ho objíma, vykupuje a naplňa samým sebou (porov. Rim 8,19-21; 1Kor 15,20-28). Nestretáva ho

---

²⁵⁶ Vtelenie Slova v Jánovom evanjeliu treba chápať tak, že Boží Logos sa stal človekom bez toho, žeby prestal byť Bohom. Logos je preto podľa vtelenia majiteľom Božej a súčasne ľudskej prirodzenosti – Bohočlovekom. Ježiš o sebe vyjaval božské alebo ľudské vlastnosti, vždy hovoril o jednej bytosti, o jednej osobe. Apoštoli sa podobne vyslovujú o jednej Ježišovej osobe. Podľa listu Filipanom (3,21) prijal ten istý Kristus, hoci bol božskej prirodzenosti, a preto bol rovný Bohu – prirodzenosť sluhu a stal sa podobným a rovným ostatným ľuďom. Zbavenie sa nemôžeme chápať pre absolútnu nezmeniteľnosť Boha ako zrieknutie sa Božej prirodzenosti, ale len zrieknutie sa Božej slávy. V podobe sluhu sa objaviaci Kristus je Božská osoba, ktorá vlastní, tak božskú ako aj ľudskú prirodzenosť.

porov. ÁBEL, František. *Z Galiley do Galiley: univerzalizmus spásy v kontexte Jn 1-4*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2011. 268 s. ISBN 978-80-223-3119-7. s. 35-39.

²⁵⁷ KMEŤ, Jozef. Krst svätý a používanie sviatosti. In MICHALKO, Ján. – KOŠTIAL, Rudolf. *Malá dogmatika*, s. 132.

v mystickom duchovnom blúznení, ale tu, dole, na zemi, práve vo vode krstu – podobne, ako to urobil v tele Ježiša z Nazareta (Jn 1,14; Kol 2,9).

Pýtame sa: „Prečo je kresťanská viera vo svojej podstate sviatostnou?“ Evanjelické učenie o sviatostiach vychádza priamo zo samotnej podstaty Božieho vtelenia (inkarnácie). Trojjediný Boh evanjelia nás vždy stretáva v Slove, ktoré sa stalo telom (Jn 1,14). K Bohu nepriступujeme nejakým vnútorným, mystickým spôsobom. Rýchlo by sme totiž upadli do modlárstva a duchovného blúznenia. Boh vždy prichádza k hriešnikovi v človeku Ježišovi. V ňom telesne prebýva plnosť božskosti (Kol 2,9). Len keď sa človek osobne stretne s Ježišom, v moci Božieho Ducha (Ducha Svätého), môže sa v ňom „zrodiť“ ospravedľujúca viera, teda nové stvorenie, nový Adam, ktorý Bohu hovorí: Staň sa vôľa Tvoja! Len keď naozaj platí to pavlovské: „Už nežijem ja, ale žije vo mne Kristus“ (Ga 2, 20), môže vpravde vyznať, že tomu uveril. Kľúčové je teda stretnutie so Vzkrieseným Kristom v moci jeho Ducha. Ako a kde ma Vzkriesený stretáva? 5. čl. CA to zhrňa nasledovne: „Aby sme dosiahli túto vieru (ktorou prijímame Božiu milosť a ktorou sme ospravedlnení), ustanovil Boh kazateľský úrad, dal evanjelium a sviatosti (krst a VP). Nimi ako prostriedkami (milosti) dáva Ducha Svätého, ktorý vzbudzuje vieru, kde a kedy chce, v tých, ktorí počúvajú evanjelium – totiž, že Boh je nám milostivý pre Kristove a nie pre naše zásluhy, keď tomu veríme.“²⁵⁸ Sviatosti sú spôsob, ktorým je Boh stelesnený dnes medzi nami. Slovo Božie sa stáva viditeľným elementom, preto je sviatosť viditeľné Slovo Božie, viditeľné sprítomnenie vzkrieseného Krista medzi nami. Práve tak ako sa zjavenie Boha nestalo nejakým mystickým spôsobom, ale bolo späté s fyzickou udalosťou v osobe Ježiša Krista, Boh ku nám prichádza skrze slovo počuté (hlásané) a viditeľné, ktoré má tiež svoju konkrétnu fyzickú podobu. Toto Slovo, Logos – Kristus, ku nám prichádza *extra nos* (teda mimo nás – zvonku) a stáva sa našou duchovnou potravou. Sloboda Ducha neznehodnocuje slovo a sviatosti. Platí pritom, že Duch Boží je slobodný a vzbudzuje vieru „kde a kedy chce“! Zároveň však platí oné Pavlovo: „Ako však uveria v toho, o ktorom nepočuli? Teda viera je z hlásania, a hlásanie z Kristovho slova“ (Rim 10,14b.17). Je to slovo Kristovo, slovo evanjelia trojjediného Boha, ktoré sa musí postaviť hriešnikovi do cesty, aby mohol vzniknúť nový život v novej poslušnosti slobodných Božích detí. Duch Boží je slobodný a môže konať ako chce (Jn 3,6-8), ale máme jasné zaslúbenie, že slovo Božie je „ostrejšie ako akýkoľvek dvojsečný meč“ (Heb 4,12), že slovo evanjelia je „moc Božia na spasenie“ (Rim 1,16), že viera môže vzniknúť tam, kde sa hriešnik stretne so slovom (Rim 10,17; Jn 17,20; 1Tes 2,13) – teda že Duch Svätý sa kvôli spáse človeka dobrovoľne „nadvä-

---

²⁵⁸ CA, čl. 5.

zuje“ na slovo, počuté a viditeľné, a že toto slovo sa k Otcovi nevráti s prázdnyimi rukami.²⁵⁹ V tomto sú evanjelici „pozemskí“, naviazaní na kazateľov slova, na prisluhovanie sviatostí. Ale v tejto svojej pozemskosti sú vlastne „evanjelioví“ – spoliehajú sa na zaslúbenie slova, evanjelia Ježiša Krista, lebo nechcú hľadať Boha tam, kde ich Boh k tomu nepozval, ale na druhej strane nechcú premrhať šancu stretnúť ho tam, kde sľúbil, že pre nich bude prítomný: v slove evanjelia; keď sa dvaja stretnú na modlitbe; pri lámaní chleba (VP); vo vode krstu.²⁶⁰ Ten prvý, rozhodujúci a najdôležitejší dar, ktorý od Ducha Svätého hriešnici prijímajú, je dar odpustenia, omilostenia, ospravedlnenia, keď nás Duch spája s Ježišom, v kontexte jeho tela – Cirkvi. Duch so sebou prináša množstvo darov a sprevádza ho množstvo prejavov, ako čítame v knihe Skutkov apoštolských (a aj inde), ale ten rozhodujúci dar – prítomnosť Ježiša, dar odpustenia a Ježišovej spravodlivosti – tento dar je naviazaný na slovo a sviatosť, lebo Boh tak povedal (porov. Sk 2,38).

Krst svätý je v ECAV prvou sviatosťou, bez ktorej nemožno prísť k druhej sviatosti sv. Večere Pánovej. Je to z dôvodu, že krstom sa veriaci kresťan stáva členom spoločenstva Kristovej viditeľnej cirkvi, na základe čoho môže prijímať sviatosť sv. Večere Pánovej s vedomím, že sa mu odpúšťajú všetky jeho hriechy, z ktorých sa pri spovedi vyznal pred samotným Bohom.

CA pojednáva o krste, že je to prostriedok milosti, skrze ktorú mocne koná a pôsobí sám Boh.²⁶¹ Je to prejavom jeho hlbokého záujmu o človeka, ktorého chce zachrániť pre trvalý vzťah s ním v nebeskom kráľovstve.

Agenda ECAV²⁶² na Slovensku ponúka možnosti liturgického stvárnenia Krstu svätého detí. Liturgický poriadok KS detí je nasledovný:

1. Krátka modlitba.
2. Krstný príhovor.
3. Modlitba pred krstom.

4. Krstné otázky: Pán Ježiš hovorí: „*Ja som vínny kmeň a vy ste ratolesti. Kto zostáva vo mne a ja v ňom, ten prináša veľa ovocia, pretože bezo mňa nič nemôžete činiť*“ (Jn 15,5 – príp. Lk 18,15-17.) *Prv než by sme toto dieťa krstom zaštepili do vínného kmeňa nášho Pána*

²⁵⁹ FILO, Július, st. Všetci zhrešili. In MICHALKO, Ján. – KOŠTIAL, Rudolf. *Malá dogmatika*, s. 126.

²⁶⁰ KMEŤ, Jozef. Krst svätý a používanie sviatosti. In MICHALKO, Ján. – KOŠTIAL, Rudolf. *Malá dogmatika*, s. 133-134.

²⁶¹ Tamtiež, s. 130.

²⁶² Bohoslužobné výkony sviatostné (sakramentálne) - FILO, Július. *Agenda Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku*, s. 130-134.

Ježiša Krista, odpovedajte mi, milí krstní rodičia a rodičia, na tieto otázky. Pýtam sa vás teda:

a) *Žiadate si, aby toto dieťa bolo pokrstené v meno trojjediného Boha: Otca, Syna i Ducha Svätého; žiadate si? Odpoveď: Žiadame.*

b) *Odmietate v mene tohto dieťaťa neveru, hriech a všetky diabolské skutky; odmieta-
te? Odpoveď: Odmietame.*

c) *Keď ste odmietli neveru, hriech a diabolské skutky, vyznajte spolu so mnou a s
ostatnými prítomnými Vieru všeobecnú kresťanskú (prítomní stoja):*

d) *Sľubujete, že budete vy, rodičia i krstní rodičia, vychovávať dieťa v tejto kresťanskej
viere; sľubujete? Odpoveď: Sľubujeme.*

Pri krstiteľnici:

5. Modlitba Pánova.

6. Slová ustanovenia Krstu svätého: Pán náš Ježiš Kristus povedal svojim učeníkom:
"Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi. Choďte teda, čiňte mi učeníkmi všetky národy,
krstiac ich v meno Otca, i Syna, i Ducha Svätého + a učiac ich zachovávať všetko, čokoľvek
som vám prikázal. Kto uverí a bude pokrstený, bude spasený, ale kto neuverí, bude odsúde-
ný."

7. Otázka: *Aké je meno dieťaťa?* Odpoveď: *N*

8. Pokrstenie: *Z rozkazu Pána Ježiša Krista krstím Ťa, N, v meno trojjediného Boha: Ot-
ca, + Syna + a Ducha Svätého +.* (Pokrstenie sa koná trojnásobným poliatím hlavy dieťaťa
vodou. Kňaz naberá vodu rukou z krstiteľnice a pri každom poliatí urobí kríž na čelo dieťaťa.
Podmienkou je, aby voda tiekla. Kňaz po benedikcii utrie hlávku dieťaťa osuškou.)

9. Benedikcia, požehnanie (položením ruky na hlavu dieťaťa):

1. *Boh Otec, ktorý ťa stvoril, Boh Syn, ktorý ťa vykúpil, Boh Duch Svätý, ktorý ťa posvätil,
zdržuj a posilňuj Ťa milosťou, aby si v pravej a živej kresťanskej viere dosiahol večný život a
spasenie! + Amen.*

2. *Všemohúci Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý ťa znovuzrodil z vody a Ducha Svä-
tého a hriechy ti odpustil, nech ťa utvrdí vo viere a sprevádza milosťou na ceste posvätenia k
večnej spáse. + Amen.*

10. Modlitba po krste.

11. Poďakovanie rodičov za krst dieťaťa.

12. Sláva.

13. Apoštolské požehnanie.

4.3.1.2 Význam Večere Pánovej a jej liturgické stváranie²⁶³

Večera Pánova je druhou sviatosťou, ktorú ECAV využíva ako prostriedok Božej milosti. Ustanovená bola Ježišom Kristom a on sám stanovil aj jej viditeľné znaky. Slová ustanovenia nachádzame v Písme svätom: „*Keď jedli, vzal Ježiš chlieb a dobrorečil, lámal ho a dával učeníkom so slovami: Vezmite, jedzte, toto je moje telo. Potom vzal kalich, vzdal vďaku a dal im ho so slovami: Pite z neho všetci, lebo toto je moja krv zmluvy, ktorá sa vylieva za mnohých na odpustenie hriechov*“ (Mt 26,26-28). Paralela je aj na inom mieste Písma svätého (1Kor 11,23-25), zatiaľ čo sú sviatosťou krstu svätého začleňovaní do Kristovej cirkvi, Večera Pánova je pokrmom a nápojom na posilnenie viery. Je pokrmom a nápojom pre večný život. Prisluguje sa chlieb a víno. Služi na pestovanie jedinej Kristovej cirkvi a spoločenstve kresťanov v celom svete. Zároveň je pripomenutím pamiatky Pánovej smrti za náš hriech. Je aj pomocou pre konkrétny život veriaceho v spoločenstve iných veriacich. Je viditeľným, oživujúcim spojením veriaceho človeka s Bohom - v tomto zmysle je nenahraditeľným a maximálne potrebným prostriedkom vedúcim ku konečnému víťazstvu.²⁶⁴ V tejto istote spočíva aj večná nádej veriaceho kresťana, že raz obdrží aj večný život v trvalom spoločenstve s Bohom. Sviatosti sv. Večere Pánovej sa môžu zúčastniť iba konfirmovaní²⁶⁵ členovia cirkevného zboru.

---

²⁶³ K téme „Rozhodnutia Ružomerskej synody o Večeri Pánovej v kontexte dejín Slovenských evanjelických a. v. služieb Božích“ spracoval vedecký príspevok emeritný generálny biskup ECAV na Slovensku, Július Filo. Bolo to v rámci Vedeckej konferencie pri 300. Výročí Ružomerskej synody na Evanjelickej teologickej fakulte Univerzity Komenského (EBF UK) v Bratislave dňa 27. septembra 2007. Príspevok je dostupný na: URL:<https://www.fevth.uniba.sk/fileadmin/user_upload/admin/testimonia_theologica/Rozhodnutia_Ruzomerskej_synody_o_VP_sept_07.pdf> [cit.: 15.4.2015].

²⁶⁴ FILO, Július. *Liturgika*. Bratislava: Univerzita Komenského. Evanjelická teologická fakulta, 2012. s. 77.

²⁶⁵ Konfirmácia síce nie je sviatosťou, ale hovoríme tu o nej pre jej priamu súvislosť s KS. Deti, zastúpené pri krste krstnými rodičmi, musia po odrastení v 13. roku svojho života potvrdiť krstnú zmluvu a pred celým cirkevným zborom vydať svedectvo svojej viery. Konfirmácia je slávnostným potvrdením krstnej zmluvy, pri ktorom konfirmandi sľúbia vernosť Ježišovi Kristovi a svojej ECAV. Príprava na túto slávnosť spočíva v dôkladnom dvojročnom vyučovaní konfirmandov na základe konfirmačných príručiek, ktorými je konfirmovaná mládež poučená o základných pravdách kresťanského náboženstva a uvedená do praktického cirkevno-náboženského života. Z látky, prebranej na tomto prípravnom vyučovaní, je mládež pred cirkevným zborom v chráme Božom vyskúšaná. Ako doklad o konfirmácii dostane každý konfirmand Rozpomienku na konfirmáciu, na ktorej je napísaný priliehavý citát z Písma svätého, dátum krstu a konfirmácie. Niekde dostávajú konfirmandi Nové zákony a Žalmy alebo Biblie. Nekonfirmovaní nie sú plnoprávnymi kresťanmi – evanjelikmi a. v., lebo sa ku krstnej zmluve nepriznali a nepotvrdili ju. Preto treba, aby ten, kto nebol konfirmovaný v detstve, prešiel konfirmačnou prípravou dodatočne a bol po osobnom vyznaní viery v Trojjediného Pána Boha a po zložení konfirmačného sľubu konfirmovaný a prijal sviatosť VP.

V ECAV sa pri konfirmačnej príprave (ktorá začína v 12 rokoch a trvá 2 roky, pri dospelých konfirmandoch je dĺžka prípravy individuálna, kratšia), rozširovala minimalistická požiadavka, že každý confirmovaný kresťan sa má aspoň dva krát do roka zúčastniť VP. Pristupovanie k VP je však osobnou požiadavkou veriaceho, ktorá vychádza z toho, že tu dochádza k najlepšiemu stretnutiu s Ježišom Kristom. VP je prisluhovaná pravidelne na službách Božích v chrámoch, - v advente, na začiatku Nového roka, v pôste či v Nedeľu pokánia. Možno ju prislúžiť aj v domácnosti s rovnakým cieľom - na posilnenie viery, odpustenie hriechov a upevnenie jednoty cirkvi. V tomto súvisí treba zároveň hovoriť o potrebe schádzať sa v domácom kruhu pri VP. Takéto spoločenstvo znamená aj určité zavŕšenie duchovného života v rodine. Táto možnosť je však málo využívaná. Je to isto aj preto, že domáce pobožnosti prestali existovať a tak sa stratila aj možnosť prislúženia VP v domácnosti. VP v domácnosti však v žiadnom prípade nie je poslednou službou cirkvi človeku, keby aj ležal na smrteľnom lôžku. Je posilnením viery človeka, je najväčším sviatkom kresťanského spoločenstva, najlepšou možnosťou spojiť sa osobne s Bohom a tak byť uistený o tom, že človek bol zachránený z otroctva hriechu a smrti. Využívanie tohto daru je preto tiež hlavným poznávacím znamením života kresťanského spoločenstva alebo osobného života viery jednotlivca. Funkciu prípravného aktu VP plní v súčasnosti v našej liturgickej časti spoveď.²⁶⁶ Pri nej odpovedajú všetci ľudia, ktorí pristupujú k VP na spovedné otázky naraz, podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia. Spovedá sa pri nej človek Bohu, podmienkou nie je ušná spoveď kňazovi.²⁶⁷ Spoveď má podnecovať ku viere a pre VP je práve viera v Božiu milosť pravou podmienkou a teda povzbudením vo viere.

S cirkevnou praxou ECAV na Slovensku súvisia niektoré otázky, na ktoré sa pokúsime stručne odpovedať.²⁶⁸

1) „*Kto sa nesmie zúčastniť Večere Pánovej?*“ VP sa smú zúčastniť confirmovaní členovia cirkevného zboru (CZ).²⁶⁹

V ECAV na Slovensku boli v evanjelickom vydavateľstve vydané mnohé konfirmačné príručky, ako napr. FILO, Július, st. *Cesta za Kristom*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1986. 168 s. ISBN 978-80-8511-287-21. HVOŽDARA, Miroslav. *Verím a sľubujem*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1997. 208 s. ISBN 80-7140-162-5. HVOŽDARA, Miroslav. *Verím a sľubujem*. 2. vyd. Liptovský Mikuláš, Tranoscius, 2009. 188 s. ISBN 978-80-7140-311-1.

²⁶⁶ FILO, Július. *Agenda Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku*. 2. vydanie. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2004. 384 s. ISBN 80-7140-243-5. s. 24-25.

²⁶⁷ Pokánie podľa ECAV niekedy pokladali za sviatosť, potom neskôr za súčasť spovede, ktorá tvorila prípravu k sv. Večeri Pánovej. Pričlenila sa tak k Sviatosti oltárnej a predstavoval jej úvodnú časť. Tak je to doteraz. Reformačný otec Martin Luther zrušil ušnú spoveď, ale ponechal súkromnú spoveď, praktizovanú v rodinách a nemocniciach. Taktiež je praktizovaná verejná spoveď v chrámoch, na ktorej majú účasť viacerí veriaci.

²⁶⁸ Spracované podľa: FILO, Július. *Liturgika*, s. 82-83.

2) „*Kedy pristupovať k Večeri Pánovej?*“ Cirkevní otcovia sv. Augustín a Cyprián svedčia, že mnohí kresťania v ich dobe prijímali VP každý deň.²⁷⁰ V ECAV na Slovensku sa pri konfirmačnej príprave rozširuje minimalistická požiadavka, že každý confirmovaný kresťan sa má aspoň dvakrát do roka zúčastniť VP.

3) *Kam zaradiť Večeru Pánovu pri zohľadnení služieb Božích?* VP je teda možné zaradiť do časti bezprostredne po kázni slova Božieho. Pred VP má svoje miesto spoveď, ktorá sa môže vykonať bezprostredne aj bez osobného rozhrášenia, ktoré je udeľované tesne pred komuniou (prijímaním). Modlitba po prijímaní môže byť zaradená do záverečnej liturgie po antifónii. Služby Božie sa potom zakončia spevom piesne o VP.

V zboroch ECAV sa podľa staršej tradície²⁷¹ používa pri sviatosti sv. Večere Pánovej spoločný kalich.²⁷² Je tým symbolickým spôsobom naznačené, že veriaci kresťania tvoria jednu súčasť spoločenstva okolo Pánovho stola.

Evanjelický a. v. farár Miroslav Hvožd'ara pojednáva, že pri VP má veriaci kresťan veriť, že Ježiš aj za neho osobne vydal svoje telo a vylial svoju krv na odpustenie jeho hriechov. To znamená, že osobná viera v Boha má byť pri VP spojená s úprimným pokáním, tzn. 1) má vyznávať svoje hriechy, 2) má ich úprimne ľutovať, 3) má veriť, že mu Boh hriechy, pre zásluhy Ježiša Krista, odpustí a 4) má sľúbiť, že napraví svoj život, ktorý bude viditeľne zjavný, že patrí živému a mocnému Bohu.²⁷³ V ECAV na Slovensku je kladený dôraz na to, aby sa komunikant zúčastnil sviatosti VP takým spôsobom, že pred Bohom nebude tajiť svoje slabosti, poklesky a zlyhania a že s jeho pomocou sa bude usilovať, aby žil v čistote a svätosti podľa príkladu samotného Ježiša Krista. Už počas konfirmačnej prípravy duchovní zodpovedne pristupujú k prebranej látke o sviatostiach a podnecujú svojich žiakov, aby si vypestovali citlivé a vnímavé srdcia, nakoľko Boh hľadá na srdce každého človeka (porov. 1Sam 16,7).

Druhú sviatosť, Večeru Pánovu (VP) – eucharistiu, evanjelici nechápu ani magicky, ani čisto symbolicky. Stredoveká ľudová zbožnosť verila, že víno a chlieb sa kňazovým požehnaním menia na hmotné telo (mäso) a krv Kristovu. To reformácia odmietla ako biblicky nepri-

---

²⁶⁹ V dejinách kresťanskej cirkvi to však pôvodne boli všetci pokrstení (aj deti), okrem vylúčených z disciplinárnych dôvodov. V západnej cirkvi to tak bolo do 12. stor. a vo východnej cirkvi je tomu tak dodnes.

²⁷⁰

²⁷¹ V niektorých cirkevných zboroch (CZ) v Nemecku však došlo k tomu, že zbor zaobstaral aj kalichy pre jednotlivcov. Príčinou takéhoto rozhodnutia bol názor tvrdiaci, že z hygienických dôvodov je nutné odstrániť pitie z vína z jedného kalicha. Ako riešenie príslušný zbor navrhol zakúpenie 200 kalichov pre zbor, alebo nechať, aby farár pil z kalicha sám. Vznik takéhoto problému je možné predpokladať v ktorejkoľvek cirkvi, preto je nutné rozmýšľať aj nad možným riešením takejto situácie.

²⁷² FILO, Július. *Liturgika*, s. 77.

²⁷³ HVOŽDARA, Miroslav. *Verím a sľubujem*, s. 78-79.

merané chápanie VP. Luther odmietol však aj opačný extrém – t. j. iba symbolické ponímanie VP, podľa ktorého sa vlastne pri nej nič nedeje, ona je len pečaťou nášho vzájomného spoločenstva. Dá sa povedať, že je len akousi spomienkovou slávnosťou na to, čo Kristus pre ľudí pred stovkami rokov vykonal.

Evanjelici a. v. veria, že vo VP je Ježiš Kristus naplno prítomný. Keď je v ústach víno a chlieb, nezmenia síce svoju hmotnú podstatu, ale je potrebné veriť, že je v nich prijímaná Kristova obeť. Božie odpustenie nie je iba dávnou históriou, ale vo chvíli prijímania chleba a vína - Ježišovho tela a krvi, je nanovo živou udalosťou. Toto odpustenie je v tejto chvíli také živé - skutočné, ako skutočnými sú chlieb a víno v ústach komunikantov.

VP je zaiste aj výrazom spoločenstva medzi kresťanmi navzájom. Vo VP je hlavný dôraz na Božie odpustenie hriechov.

Agenda ECAV²⁷⁴ na Slovensku ponúka viacero možností liturgického stvárnenia Večere Pánovej: 1) Služby Božie s Večerou Pánovou (SB s VP) a 2) Služby Božie s Večerou Pánovou so svedou. Liturgický poriadok k SB s VP je nasledovný:

1. Úvodná hudba. Oslovenie.
2. Predspev.
3. Konfiteor: Liturg: *Skloňme sa pred Hospodinom a vyznajme spoločne: Zbor: Bože milostivý, priznávam, že som sa previnil(a) myšlienkami, slovami a skutkami. Konal(a) som, čo je zlé, a zanedbal(a), čo je dobré. Úprimne to ľutujem a prosím, zmiluj sa nado mnou. Daj mi silu, aby som odolával(a) zlu. Nech som hodnejší(ia) toho obrazu, na ktorý si ma stvoril. Pomáhaj mi k tomu, Otče dobrý. Liturg: Otec nebeský, ktorý skúma ľudské srdcia, počuje naše prosby a podľa svojho sľubu sa zmiluje nad tými, ktorí sa úprimne kajajú. Nech sa tak stane. Amen.*
4. Pieseň o zmilovanie, alebo ranná či vstupná.
5. Sláva.
6. Pozdrav.
7. Kolekta.
8. Text spievaný (Evanjelium, ak nie je kázňovým textom).
9. Apoštolské vierovyznanie.
10. Pieseň o Večeri Pánovej.
11. Kázeň spred oltára.

---

²⁷⁴ Bohoslužobné výkony sviatostné (sakramentálne) - FILO, Július. *Agenda Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku*, s. 23-24.

12. Večera Pánova: Prefácia a Sanctus / Otčenáš a slová ustanovenia / Agnus Dei / Otázka o tele a krvi Ježiša Krista (kňaz drží elementy v rukách tvárou k zhromaždeniu) / Prisluhovanie elementov (počas prisluhovania spoločný spev alebo spevokol) / Ďakovná modlitba, príhovorné modlitby, oznamy.

13. Verš piesne.

14. Antifóna.

15. Kolekta.

16. Áronovské požehnanie.

17. Milosť Pána ako pieseň.

18. Ukončenie s podaním rúk.

19. Postlúdium.

4.3.2 Sviatostné úkony v ECM

Tak ako krst svätý ani Večera Pánova nie je výtvorom cirkvi, neustanovili ju apoštoli ani cirkevné koncily, ale ustanovil ju Ježiš Kristus. Správu o tom máme na niekoľkých miestach Písma svätého (porov. Mt 26,26-28; Mk 14,12-24; Lk 22,19-20; 1Kor 11,23-26). Tento až štvornásobný opis ustanovenia Večere Pánovej už sám o sebe hovorí o význame, ktorý jej apoštolovia pripisovali pre cirkevnú prax. Kresťania majú v nej pripomenutú centrálnu udalosť dejín spásy, Kristovu obeť na golgotskom kríži. Kristova smrť je rozhodujúcim momentom nového pomeru medzi Bohom a ľuďmi. Je to niečo, na čo sa v cirkvi nesmie nikdy zabudnúť.²⁷⁵

Prvé, čo treba o Večeri Pánovej povedať je, že ona je znovusprítomnením Golgoty. Večera Pánova má byť predovšetkým pripomienkou všetkého, čo sa na golgotskom kríži na Veľký piatok dialo. Nemali by sme prikláknúť k oltáru k Večeri Pánovej bez toho, že by sme sa neoslobodili vo chvíli pristupovania od všetkých svetských myšlienok a mysleli predovšetkým len na Kristovu golgotskú obeť za nás a za naše hriechy. Tak si to prial aj Ježiš Kristus, keď pri ustanovení Večere Pánovej hovorí: „*To robte na moju pamiatku*“ (Lk 22,19; 1Kor 11,24). Večera Pánova má byť teda pre cirkev duchovným znovusprítomnením Kristovej golgotskej obete. Nemá to byť však len pripomienka, čo sa vtedy dialo, ale znovusprítomnenie a preží-

---

²⁷⁵ Dvetisíc rokov už prešlo a cez nespočetné kázne kazateľov, ale aj cez opakované slávenie Večere Pánovej sa udalosť Golgoty vždy nanovo v cirkvi pripomína, pretože ide o zmierenie Boha s človekom (2Kor 5,18-19), o vykúpenie pre nás (Mt 20,28; Rim 3,24; Ef 1,7; Kol 1,14), o vydobytie odpustenia hriechov ľuďom (Mt 26,28; Rim 4,25).

vane golgotských udalostí. Golgotu nemožno zopakovať. Bola len jedna jediná obeť Kristova na Golgote (Heb 10,12). Ale znovu si ju v mysli sprítomniť, to možné je. Tak ako Izrael pri jedení veľkonočného baránka mal vždy nanovo duchovne prežívať východ z Egypta, tak cirkev má pri slávení Večere Pánovej vždy nanovo duchovne prežívať Kristovu vykupiteľskú obeť prinesenú na Golgote.²⁷⁶

Tu treba rozlišovať slovo reprezentácia od slova reprezentácia. Ide o dve rôzne slová. Je to anamnéza Kristovej smrti.²⁷⁷ Naše opakovanie Večere Pánovej v chrámoch je dôkazom toho, že cirkev na Kristovu vykupiteľskú smrť na Golgote nezabúda. Správny protestant keď ide k Večeri Pánovej, ako keby stál pod Kristovým krížom a spolu s Kristovou matkou Máriou a ostatnými ženami, aj spolu s Jánom apoštolom bol svedkom Kristovej sebaobete za naše hriechy. A tak hľadáme na lámaný posvätený chlieb, ktorý nám je pri Večeri Pánovej podávaný, a uvedomuje si, že takto bolo kedysi lámané pre nás aj Kristovo telo. Hľadáme na posvätené víno, ktoré sa leje, a uvedomujeme si, že takto bola kedysi vylievaná aj Kristova krv.

Luther povedal, že sviatosť by sa mala chápať ako niečo, čo pochádza od Boha ako nezaslužený dar pre človeka a ktorý nie je ponúkaný na základe miery viery, ale predovšetkým Kristovej lásky k hriešnikovi.²⁷⁸

Ako znovu sprítomnenie Golgoty je Večera Pánova najprv duchovno-telesným spoločenstvom s Kristom. Pri jej prisluhovaní je Kristus sám medzi nami duchovne prítomný. V duchu prežívame, ako to mohlo byť kedysi na Zelený štvrtok, keď Kristus zhromaždil okolo seba svojich učeníkov, aby boli hosťami pri jeho stole. Nie je to večera kňazova. Je to teda on sám, Kristus, s ktorým sa pri tomto stole duchovne stretáme. Je to on, ktorý nás pozval k svojmu stolu. Kňaz ako ordinovaný reprezentant Krista iba prepožičiava svoje ruky, aby sa stali v tejto chvíli rukami Kristovými. Prepožičiava aj svoj hlas, aby cez hlas Božieho služobníka hovoril k nám sám Kristus: „*Za vás sa vydáva, za vás sa vylieva*“ (1Kor 11, 24). Tak ako pri kázni Božieho slova každý kňaz je len Kristovým zástupcom (pozoruhodne to vyjadril apoštol Pavol v Rim 15,20), skrze ktorého znie z kazateľne Kristovo slovo, tak aj pri Večeri Pánovej ruky duchovných konajú len zástupnú úlohu z Kristovho poverenia. V skutočnosti

---

²⁷⁶ Katolícki teológovia hovoria, že každá omša je vraj nekrvavým zopakovaním Golgoty. Je to vraj nekrvavá obeť zmierenia, ktorú môžeme priniesť aj za duše v očistci, aby sme ich pomohli odtiaľ vyslobodiť. ECAV a ECM takto Večeru Pánovu nechápu.

²⁷⁷ Pojem *anamnésis* v gréčtine znamená rozpomínanie sa. Opakom tohto pojmu je v gréčtine pojem *amnésia*, zabudnutie. Nesmie teda dôjsť k amnésii Golgoty, ale v cirkvi musí byť vždy nová anamnésis Golgoty, spomienka na Golgotu, a to je Večera Pánova.

²⁷⁸ SCHWARZ, Hans. *Martin Luther úvod do života a diela nášho reformátora*, s. 141.

sme hosťami na Svätej Večeri u Krista samého. On je ten, ktorý nás pozýva k svojmu stolu. A ako kedysi svojim učeníkom na Zelený štvrtok, teraz aj nám Kristus podáva dary Večere Pánovej. V tom zmysle je Večera Pánova duchovným spoločenstvom s duchovne prítomným Kristom. Pre nás je to dôkaz, že aj my sme počítaní medzi Kristových učeníkov.

Pri Večeri Pánovej neprijímame len obyčajný chlieb a obyčajné víno. Ide o posvätený chlieb a posvätené víno, o ktorom Kristus povedal: „*Toto je moje telo, toto je moja krv*“ (Mt 26,26.28). Kristus ustanovil, že pri Večeri Pánovej pod spôsobom (pod podobou) posväteného chleba a vína prijímame jeho pravé a skutočné telo a jeho krv.²⁷⁹

Evanjelici augsburského vyznania a evanjelici metodisti neuznávajú tzv. učenie o prepodstatnení (transsubstanciácii)²⁸⁰ elementov pri Večeri Pánovej, pri ktorej sa chlieb premieňa na fyzické Kristovo telo, a víno sa premieňa na fyzickú Kristovu krv (ponecháva si len vonkajšie znaky), a tak treba dať pozor, aby sa tak Kristova krv azda nevyliala pri prisluhovaní na zem.²⁸¹ V ECAV a ECM z fyzického hľadiska však chlieb pri Večeri Pánovej aj počas aktu prisluhovania naďalej zostáva chlebom a víno vínom. Prečo? Lebo apoštol Pavol hovoril o daroch Večere Pánovej, že ide o chlieb (1Kor 11,26: „*kedykoľvek teda jete tento chlieb a pijete z tohto kalicha*“; a potom opäť verš 27 a verš 28). Chlieb teda zostáva naďalej chlebom. Ale vo chvíli prisluhovania pod spôsobom (pod podobou) tohto chleba sa nám podáva telo Kristovo. Teologicky sa toto evanjelické pochopenie nazýva konsubstanciácia. K tomuto spojeniu posväteného chleba a vína s telom a krvou Kristovou dochádza pri posväcovaní a odrie-

---

²⁷⁹ porov. HANO, Ján. Večera Pánova. In MICHALCO, Ján. – KOŠTIAL, Rudolf. *Malá dogmatika*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1986. 212 s. s. 135-139.

²⁸⁰ Až 4. lateránsky koncil po prvý raz stanovil, že po posvätení elementov (chleba a vína) dochádza k transsubstanciácii (prepodstatneniu) elementov priamo na telo a krv Kristovu. Pritom elementy si vraj ponechávajú pôvodný tvar, vôňu a chuť chleba a vína. Pritom však už prestali byť chlebom a vínom. Takéto učenie je založené na aristotelovskom filozofickom rozlišovaní substancie a akcidensu. Podľa tohto učenia sa substancia určitej látky môže základne zmeniť, ale akcidensy (tvar, chuť, vôňa) môžu zostať nezmenené, ako boli predtým. Takéto učenie je však z hľadiska moderných prírodných vied neprijateľné. Z toho potom začala stredoveká úcta k Božiemu telu so známymi dôsledkami. Krv Kristova bola odňatá laikom, aby nedošlo k jej rozliatiu napríklad na zem. Tak isto začalo prisluhovanie elementov pod jedným spôsobom (lat. *sub una*). Pred konsekrovanými (posvätenými) elementmi je rímsko-katolícky veriaci povinný si pokľaknúť. Premena je považovaná za trvalú a konsekrované hostie museli byť chránené v svätostánku. Keďže toto rozhodnutie bolo v rozpore s Kristovým rozkazom: „*Pite z neho všetci*“ (Mt 26,27). Aby sa v rímskokatolíckej cirkvi odôvodnilo odňatie kalicha laikom, bolo vyvinuté v katolíckej cirkvi učenie o konkomitancii. Podľa učenia o konkomitancii v tele Kristovom je zároveň (ako v každom živom tele) aj krv. Teda stačí vraj prijímať telo Kristovo – hostiu a nemusí sa podávať aj kalich. Reformácia však znovu zaviedla prisluhovanie Večere Pánovej pod obojím (lat. *sub utroque*) lebo takto to Kristus prikázal.

²⁸¹ 4. lateránsky koncil r. 1215 ustanovil odňatie kalicha laikom. Pokladal za lepšie Kristovu krv pri prisluhovaní Večere Pánovej ľuďom nepodávať a prisluhovať ju len samým kňazom.

kaní slov ustanovenia. Od chvíle posvätenia sa elementy Večere Pánovej stávajú sviatosťou.²⁸²

Toto Kristovo ustanovenie, že vo chvíli Večere Pánovej sa dáva prijímajúcim pravé Kristovo telo a pravá Kristova krv pod spôsobom chleba a vína so všetkými dôsledkami tejto skutočnosti, nikto nemôže zmeniť ani zrušiť. Preto aj ten, kto by nepristupoval k Večeri Pánovej s veriacim a kajúcim srdcom, prijíma pod spôsobom chleba a vína pravé telo a pravú krv Kristovu, lebo apoštol Pavol žiada, aby sa každý skúmal, či náhodou nehodne neje a nepije dary Večere Pánovej.²⁸³ Tak ako pri Kristovom vtelení (inkarnácii) sa božské nerozlučne spojilo s ľudským a Kristus bol pravým Bohom a zároveň aj pravým človekom, tak aj pri Večeri Pánovej dochádza k analogickému javu s Kristovým vtelením. Kristovo pravé telo a pravá krv sa nerozlučne spája s obyčajným chlebom a obyčajným vínom a zároveň nedochádza k zániku jednej z nich.²⁸⁴ Pri Večeri Pánovej je teda Kristus prítomný nielen duchovne ale aj telesne, pravda, sviatostným spôsobom bez transsubstanciácie.²⁸⁵

Tak ako sa oheň a železo spája spolu v rozžeravenom železe do vzájomnej jednoty, tak pri Večeri Pánovej pod spôsobom chleba a vína, v ňom a s ním (lat. *in, cum, sub*) prijímame pravé telo a krv Kristovu. A tak ako voda môže mať rôznu podobu ako voda, ľad, para i sneh a vždy je to v podstate len voda, aj pravé telo a krv Kristova sa nám tu vo Večeri Pánovej podáva v tejto zvláštnej podobe, teda pod spôsobom (pod podobou) chleba a vína. Preto apoštol Pavol hovorí: „*Nech teda skúma človek sám seba a tak je z chleba a pije z kalicha. Lebo kto je a pije, a nerozozná telo, je a pije si odsúdenie*“ (1Kor 11,29).

V tejto časti sa pokúsime podať teologické dôrazy zamerané na liturgické stvárnienie sviatostí, ktoré sa nachádzajú v oboch protestantských cirkvách. Budeme vychádzať z teologických princípov Lutherovej a Wesleyovej teológie.

---

²⁸² Podľa viery pravoslávnej cirkvi sa posväcovanie elementov začína modlitbou k Duchu Svätému o posvätenie elementov. Táto modlitba sa nazýva *epikléisis*. Svetová rada cirkvi odporúča, aby do liturgie pre Večeru Pánovu zaradili takúto modlitbu o Ducha Svätého pri posväcovaní elementov.

²⁸³ Z tohto evanjelického teológovia dedukovali učenie o prijímaní ústami tela a krvi Kristovej aj od nezbožných a nehodných – lat. *manducatio oralis, manducatio impiorum a manducatio indignorum*. Porov. McKIM, K. Donald. *Westminster Dictionary of Theological Terms*. Louisville: Westminster John Knox Press, 1996. 310 s. ISBN 978-0-66-425511-4. s. 167.

²⁸⁴ O poukázaní na Ježiša Krista ako pravého človeka a pravého Boha hovorí vo svojej štúdií generálny biskup ECAV na Slovensku Miloš Klátik. Porov. KLÁTIK, Miloš. *Základy dogmatiky*, s.61-78. Chelcedónsky koncil formuloval, že obe prirodzenosti sa v Kristovi vzájomne nezmiešali. Protestantský teológ Ján Liguš vo svojej štúdií o dogmatike pojednáva o dvoch prirodzenostiach Ježiša Krista. Porov. LIGUŠ, Ján. *Propedeutické systematicko-teologické reflexie o kresťanskej viere v Boha – Dogmatika I*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Katedra evanjelíkálnej teológie a misie, 2010. 193 s. ISBN 80-8083-319-2. s. 167-172.

²⁸⁵ porov. AULÉN, Gustaf. *Kresťanská viera v Boha v meniacom sa svete*. Liptovský Mikuláš: Transciscus, 1994. ISBN 80-7140-027-0. s. 112-113.

Dejiny cirkvi sa zmieňujú, že 16. storočie bolo v čase protestantského hnutia výnimočné aj z dôvodu o teologický zápas biblického porozumenia sviatostí. Protestantští teológovia sa adekvátnym spôsobom usilujú o podanie dogmatiky súvisiacej s krstom svätým eucharistic-kou teológiou.

Články viery ECM o sviatostiach hovoria: „*Krstom zriadené sviatosti nie sú iba znakmi alebo symbolmi kresťanského vyznania, ale skôr sú istými znameniami milosti a dobrej vôle Božej k nám. Prostredníctvom nich v nás Boh koná neviditeľné dielo a nielen obživuje, ale tiež posilňuje a utvrdzuje vieru v neho. Sú dve sviatosti nariadené Krstom, naším Pánom v evanjeliu, a to krst a večera Pánova. Päť takzvaných sviatostí, a to birmovanie, pokánie, vysviacka kňazov, manželstvo a posledné pomazanie sa nemajú považovať za sviatosti podľa evanjelia, lebo sú iba neporozumením apoštolskej zvesti, sú to životné stavy, uznávané v Písme, a predsa nie v tej povahe ako v prípade krstu a večere Pánovej, pretože pri nich nie je ani viditeľné znamenie, ani obrad, nariadený Bohom. Sviatosti neboli Krstom zriadené pre obdiv alebo nosenie okolo, ale k tomu, aby sme ich riadne a užívali. A len pri tých, ktorí ich prijímajú správne, majú účinok a pôsobia blahodarne. Tí však, ktorí ich prijímajú nehodne, spôsobujú si odsúdenie, ako hovorí Pavel v 1. Korintským 11,29.*“²⁸⁶

4.3.2.1 Význam a liturgické stvárnienie Krstu svätého

ECM chápe krst rovnako ako ECAV. Prax výkonu je rozdielna v tom, že okrem tradičnej formy pokrstenia (poliatím, pokropením) sa krstí aj ponorením. Táto forma sa vykonáva na požiadanie toho, kto o krst svätý žiada. Nie je v tom problém, pretože cirkevný predpis ECM na Slovensku o tom presnejšie nepojednáva.

Krstom sa človek stáva novým stvorením v Ježišovi Kristovi.²⁸⁷ To je dôvodom k tomu, aby kresťan zanechal všetko svetské a odovzdal sa plne do milosti Božej v Ježišovi. ECM tiež verí, že v krste svätom Boh s človekom začína zmluvu týmito slovami: „*Duch Svätý pôsobí vo vás, pretože sa rodíte z vody a z Ducha a môžete byť verným učeníkom Ježiša Krista.*“ Spravidla nasleduje akt, krstiaci položí ruky na hlavu krsteného alebo ako niektoré iné zahraničné cirkvi ECM udelia krížik na čelo s olejom.

Kresťania majú tiež pochopiť zmluvu krstu vo svetle Ježišovho krstu. Pri Ježišovom krste povedal Boh Otec: „*Toto je môj milovaný Syn, v ktorom som našiel zaľúbenie*“

²⁸⁶ Články viery Evanjelickej cirkvi metodistickej – čl. XVI. „O sviatostiach“. Dostupné z URL: <http://www.umc.sk/media/upload/pagefiles/Clanky_vierey_ECM.pdf> [cit.: 29.4.2015].

²⁸⁷ AULÉN, Gustaf. *Kresťanská viera v Boha v meniacom sa svete*, s. 108.

(Mt 3,17; porov. Mt 17,5; Mk 9,7; Lk 9,35). Zatiaľ čo Ježišov vzťah k Bohu ako Syna je jedinečný, pre kresťanov krst znamená, že Boh si tiež vybral ľudí za synov a dcéry, a dôverne ich pozná ako rodič. Takže najdôležitejšia vec o kresťanoch je tá, že majú pravú identitu synov a dcér Božích. To je dôvod, prečo ECM používa zmluvné vyjadrenie krstu: „*Sme začlenení do mocných Božích skutkov spásy vzhľadom k novému narodeniu skrze vodu a Ducha.*“²⁸⁸ Prostredníctvom sviatosti krstu, sú členovia ECM začlenení do svätej Kristovej Cirkvi.

Krstom svätým ECM rozumie vstup do Božieho spoločenstva.²⁸⁹ Od začiatku sa kládol silný dôraz vo svete, krst nás provízie využiť naše dary na posilnenie cirkiev a zmeniť svet.

Liturgický poriadok²⁹⁰ ECM ku krstu svätému je nasledovný:

Rodičia, ktorí si želajú, aby ich dieťa bolo pokrstené, musia byť členmi cirkvi. Krstu musí predchádzať prípravka, pri ktorej kazateľ zboru alebo oprávnený zástupca poučí rodičov o význame a priebehu krstného aktu. Ak rodičia nemôžu s dobrým svedomím zložiť krstné sľuby, má sa krst odložiť. Je vhodné, aby boli určení dvaja krstní svedkovia, ktorí stoja pri krste pri rodičoch a majú im pomáhať pri plnení ich krstných sľubov. Jedného zo svedkov si vyberú rodičia (kmotra), druhého vyberie kazateľ spomedzi členov zboru. Krstní svedkovia spájajú rodinu so zborom a majú natrvalo pripomínať rodičom dieťaťa a povinnosť jeho kresťanskej výchovy. Majú sa tiež za toto dieťa pravidelne modliť. (Pri krste je možné, aby dieťa držal kmotor.)

1. Vstupný pozdrav. *V mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Amen. Keďže náš Spasiteľ Ježiš Kristus povedal: „Nechajte deti prichádzať ku mne a nebráňte im, lebo takých je kráľovstvo Božie“ žiadam vás, aby ste volali k Bohu Otcovi, aby nás ako svoje deti v mene nášho Pána Ježiša Krista obdaril vo svojej nekonečnej dobrotivosti ustavične rozhojňujúcou sa milosťou, aby sme sa stali vernými údmí Kristovej svätej cirkvi.*
2. Pieseň.
3. Čítanie Písma svätého.
4. Modlitba (postojačky). *Bratia a sestry, dnes prinášajú manželia XY (dieťa - meno) ku krstu svätému. Radujeme sa spolu s nimi a vyprosujeme im Božie požehnanie.*
5. Zvestovanie. *Krstom zvestujeme, že Boh uzatvoril s nami ľuďmi novú zmluvu tým, že poslal svojho Syna, Pána Ježiša Krista, aby trpel, zomrel a stal z mŕtvych. V tej-*

²⁸⁸ Citované z URL: <<http://www.altaumc.org/baptism.htm>> [cit.: 29.4.2015].

²⁸⁹ *The United Methodist Book of Worship*. Nashville, Tennessee: The United Methodist Publishing House, 1992. 754 s. ISBN 06-87035-72-4. s. 81-111.

²⁹⁰ Citované z URL: <http://www.umc.sk/media/upload/pagefiles/liturg_texty.pdf> [cit.: 29.4.2015]. s. 9-14.

to zmluve ponúka zmierenie a lásku všetkým. Preto vieme, že Božia láska a milosrdenstvo platí aj dnes pre toto dieťa. Milí rodičia! Krstíme v meno Otca i Syna i Ducha Svätého. V meno Otca na znamenie, že Boh sa ako nebeský Otec k vášmu dieťaťu priznáva a považuje ho za svoje vlastníctvo. V meno Syna krstíme na znamenie, že všetko, čo Ježiš Kristus vykonal ako Spasiteľ sveta, vykonal aj pre vaše dieťa. V meno Ducha Svätého krstíme na znamenie, že účasť na Božej moci máme iba vtedy, ak v nás prebýva jeho Duch.

6. Napomenutie. *Boh chce, aby raz aj vaše dieťa prijalo jeho ponúkanú lásku a poddalo sa pôsobeniu jeho Ducha. Božie ÁNO k tomuto dieťaťu volá po vedomom ÁNO tohto dieťaťa k Bohu. Preto máme ako rodičia, svedkovia a zbor veľkú zodpovednosť. Budeme (meno dieťaťa) sprevádzať na modlitbách, aby raz vďačne sám(a) povedal(a)Božej ponuke svoje ÁNO.*
7. Vyznanie viery. *Povstaňme a vyznajme svoju vieru. (Apoštolské vyznanie viery) (Potom sa zbor posadí.)*
8. Krstný príkaz. *Ježiš riekol: „Daná mi je všetka moc na nebi aj na zemi. Chodte teda a učte všetky národy, krstiac ich v meno Otca i Syna i Svätého Ducha a učiac ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni, až do konca sveta.“ (Mt 28,18-20) Prosím rodičov a svedkov, aby s dieťaťom predstúpili.*
9. Krstné otázky.

Kazateľ: *Najskôr sa pýtam vás, rodičia: Keď teraz svoje dieťa prinášate k svätému krstu, vyznávate, že Ježiš Kristus je váš jediný Spasiteľ a Spasiteľ vášho dieťaťa? Veríte, že v prvom rade patríte vy aj vaše dieťa Bohu, zjavenému v Ježišovi Kristovi a prítomnému v Duchu Svätom? Potom odpovedzte: Vyznávame a veríme.*

Odpoveď: *Vyznávame a veríme.*

Kazateľ: *Túžite, aby (meno dieťaťa) bol/a/ vštípený/a/ do novej zmluvy, ktorú Boh vo svojom Synovi s nami uzatvoril a patrila/ tak už teraz do cirkvi, Kristovho tela? Potom odpovedzte: Áno, túžime.*

Odpoveď: *Áno, túžime.*

Kazateľ: *Ste pripravení poukazovať slovom aj príkladom svojho života na Božiu lásku a niesť (meno dieťaťa) k nasledovaniu Pána Ježiša Krista tak, aby v budúcnosti mohol /mohla/ svoju vieru vyznať pred zhromaždenou cirkvou? Potom odpovedzte: Áno, s pomocou Ducha Svätého.*

Odpoveď: *Áno, s pomocou Ducha Svätého.*

Kazateľ: *Pýtam sa tiež kmotra/kmotrov: Si/ste rozhodnut(á, í) v tejto úlohe rodičom pomáhať? Potom odpovedz(te): Áno, s pomocou Ducha Svätého.*

Odpoveď: *Áno, s pomocou Ducha Svätého.*

Kazateľ: *A pýtam sa aj členov tohto spoločenstva: Sestry a bratia, chcete sa starať o to, aby toto dieťa našlo v spoločenstve svoj domov a spolu s ostatnými malo podiel na živote podľa evanjelia?*

Odpoveď: *Áno, s pomocou Ducha Svätého.*

10. Modlitba. *Stíšme sa k modlitbe. Pane, náš nebeský Otče, chválime Ťa za to, že aj tomuto dieťaťu dávaš zaslúbenie svojej spásy. Keď ho teraz budeme krstiť, obraciame sa k tebe s prosbou: Veď ich a zachovávaj vo svojej láske, v milosti nášho Pána Ježiša Krista a sile tvojho Ducha. Pane Ježišu Kriste, pomôž nám, aby sme ich mohli viesť k tebe tak, aby ti verne slúžilo po celý svoj život. Bdej nad týmto dieťaťom aj jeho rodičmi. Vystroj si ich, aby ti boli verní v každodennom živote. Daj im rast vo viere, nádeji a láske. Daj im svoje kráľovstvo v dedičstve. KRST (je možné, aby zhromaždenie povstalo) (Meno, krstné meno) ...krstím Ťa v meno Otca i Syna i Ducha Svätého. Amen.*
11. Požehnanie dieťaťa. *Hospodin nech Ťa požehná a ochraňuje, nech Hospodin rozjasní nad tebou svoju tvár a je ti milostivý, Hospodin nech obráti k tebe svoju tvár a obdarí Ťa pokojom.*
12. Modlitby svedkov, rodičov.
13. Požehnanie. *Boh pokoja nech je s vami aj s vaším dieťaťom.*

Metodistická cirkev, ktorá vyrástla na základe reformátorskej obnovy cirkví, preberá aj v otázke krstu podstatné reformačné postoje. Môžeme to nachádzať v XIII. čl. viery²⁹¹, kde sa definuje viditeľná Kristova Cirkev ako spoločenstvo veriacich, v ktorom sa zvestuje Božie slovo a vysluhujú sviatosti. V nadväznosti na to patrí krst podľa metodistického vyznania k zriaďovacím znameniam kresťanského cirkevnictva, od ktorých nemožno upustiť.

XVI. čl. viery prízvukuje, na rozdiel od katolíckeho poňatia, reformátorskému redukovaniu sviatostí na KS a VP a zavrhuje všetku nádheru spojenú s vykonávaním sviatostí. Bez toho, že by boli vymenované tie, ktorých sa to týka, odstupuje od Zwingliho pojmu sviatosti

---

²⁹¹ Články viery Evanjelickej cirkvi metodistickej – čl. XIII. „O cirkvi“. Dostupné z URL: http://www.umc.sk/media/upload/pagefiles/Clanky_vierey_ECM.pdf [cit.: 30.4.2015].

a podstatu sviatosti bližšie potvrdzuje podľa príkladu Melanchtona a Kalvína. Podľa toho sú KS a VP „*isté, viditeľné znamenia milosti a blahovoľnosti Božej voči nám*“²⁹², a toto pôsobenie nielen obživuje, ale i posilňuje a upevňuje našu vieru v neho.

XVII. čl. viery menuje krst „symbolom“ (presnejšie „znamením“) „znovuzrodenia alebo nového rodu“. Bližšie vysvetlenie, ako treba tomu rozumieť, chýba. Vzhľadom na Wesleyho zvestovanie nemáme v tom hľadať učenie o znovuzrození krstom, ale výraz určitého poznania, ktoré práve jemu bolo dôležité (porov. Jn 3,6-7).

Veľmi dôrazný a dôležitý je dodatok k XVII. čl. viery: „*Krst malých detí sa má v cirkvi zachovávať*“.²⁹³ Metodistické zriadenie krstu detí²⁹⁴ poukazuje na to, že sa tomu má rozumieť ako odpoveď na Boží predchádzajúci základný čin (porov. Lk 2,22).

Základ a oprávnenie krstu detí je vyjadrené v cirkevnom poriadku metodistickej cirkvi²⁹⁵ tam, kde sa upravuje pomer pokrstených detí k cirkvi (podľa nemeckého vydania z r. 1996 § 49).

Krst, ktorého význam je slúžiť ako „viditeľné znamenie a záloha“ Božej lásky a slova milosti, vylučuje magické chápanie, akoby uskutočnenie krstu ako také mohlo deti zachrániť, nahradiť ich budúcu vieru, spraviť zbytočným a nepotrebným ich neskoršie osobné rozhodnutie, alebo ich znovuzrodenie z Ducha.

ECM plne dôveruje v neobmedzenú Božiu milosť a nemusí sa strachovať o spásu duše nepokrsteného zomrelého dieťaťa. Jeho osud je v milujúcej Božej ruke. Nie je potrebné vyžadovať tzv. núdzový krst.

ECM odmieta nový krst skôr pokrstených, pretože je to proti pôvodnému zmyslu krstu a tým danú základnú jednorázovosť (*character indelebilis*).

V metodistickej cirkvi sa nekladie časový bod plne uvedomelého a zodpovedného rozhodnutia na ukončenie vyučovania náboženskej výchovy, hoci tento časový úsek má istým spôsob význam. Slávnostné ukončenie vyučovania náboženstva, spojené podľa všeobecného zvyku zväčša s požehnaním, neznamená podľa metodistického chápania „konfirmáciu“ a nevyžaduje preto od dieťaťa osobne doložené vyznanie viery ani sľub cirkevnej príslušnosti.

---

²⁹² SPÖRRI, Theophil. *Čo pre nás znamená kresťanský krst?* s. 40.

²⁹³ Tantiež, s. 41.

²⁹⁴ AULÉN, Gustaf. *Kresťanská viera v Boha v meniacom sa svete*, s. 109.

²⁹⁵ *Poriadok Evanjelickej cirkvi metodistickej – Slovenská oblasť*, s. 40. čl. 17 „O krste“.

4.3.2.2 Význam a liturgické stvárnienie Večere Pánovej

ECM spoločne s mnohými protestantskými cirkvami učí o dvoch sviatostiach: o KS a VP. Sviatosti nie sú iba znakmi alebo symbolmi kresťanského vyznania, ale sú skôr istými znameniami milosti a dobrej vôle Božej k nám. Nimi v človeku Boh koná neviditeľné dielo a nielen obživuje, ale aj posilňuje a utvrdzuje vieru v Neho. Večera Pánova podľa učenia nie je iba pamiatkou alebo iba spomienkou, „ale je sviatosťou nášho vykúpenia Kristovou smrťou, takže pre toho, kto správne, vážne a s vierou túto sviatosť prijíma, je chlieb, ktorý lámeme, účasťou na tele Kristovom. Podobne kalich dobrorečenia je účasťou na krvi Kristovej“.²⁹⁶ ECM takisto odmieta katolícke chápanie VP, tzv. „Telo Kristove je dávané, prijímané a požívané pri Večeri iba v zmysle nebeskom a duchovnom. Prostriedkom, ktorým je telo Kristovo prijímané a požívané pri Večeri, je viera.“²⁹⁷ ECM tiež odmieta prax Katolíckej cirkvi schovávať, vystavovať na uctievanie a pozdvihovať jednotlivé zložky VP (chlieb a víno).

Na území Slovenska momentálne existuje 9 zborov a 2 misijné stanice.²⁹⁸ VP sa v jednotlivých zboroch vysluhuje najčastejšie jedenkrát za mesiac. Pre zbory sú k dispozícii liturgické texty, ktoré boli schválené našou Centrálnou konferenciou r. 1981 a následne aj Výročnou konferenciou ako „záväzná norma pre spoločné služby“. Táto liturgia obsahuje 5 druhov liturgií pre VP. Väčší počet liturgických textov dovoľuje dávať VP rôzny ráz podľa okolností. Biblické svedectvo prepožičiava tomuto spoločenstvu stola rôzne dôrazy. Pravdou je, že momentálne používajú tieto liturgické texty len niektoré zbory. Liturgická komisia pri Výročnej konferencii ČR a SR momentálne pracuje na preklade liturgických textov „*The United Methodist Book of Worship, vydanie 2007*“ úpravou na slovenské pomery.

Vysluhovanie VP bolo v centre života kresťanskej Cirkvi počas celej 2000 ročnej histórie. Pravdou je, že sa objavilo množstvo dôrazov, a dokonca ani reformátori nemali na VP rovnaký názor a pohľad. Aj napriek rôznym pohľadom a niekedy aj úletom a nešvárom, ktoré sa objavili v súvislosti s VP, kresťanskí služobníci nikdy neprestali „lámať chlieb“. VP bola (a aj je) v centre života evanjelikov - metodistov. A na základe dôrazu učenia ECM o tom, že VP nie je iba pamiatkou, ale v prvom rade znamením Božej milosti, kedy Pán Boh neviditeľne pôsobí na život veriaceho, je žiaduce, aby kresťania pravidelne prijímali chlieb a víno.²⁹⁹

²⁹⁶ Články viery Evanjelickej cirkvi metodistickej – čl. XVIII. „O Večeri Pánovej“. Dostupné z URL: <http://www.umc.sk/media/upload/pagefiles/Clanky_viery_ECM.pdf> [cit.: 30.4.2015].

²⁹⁷ Tamtiež.

²⁹⁸ Dostupné z URL: <<http://www.umc.sk/farnosti/>> [online].

²⁹⁹ NADOLSKI, Bogusław. *Leksykon liturgii*, s. 90-93.

Liturgia k VP³⁰⁰ podľa anglikánsko-metodistickej tradície³⁰¹ podľa liturgických textov je v nasledovnom podaní:

1. Vstupné slovo.
2. Pieseň.
3. Prosba o čisté srdce
4. Sebaspytovanie (Desatoro; Dvoj prikázanie lásky – Mk 12,29-31; Nové prikázanie – Jn 13,34n).
5. Modlitba.
6. Čítanie (SZ, NZ, epištola – medzi jednotlivé čítania možno zaradiť piesne, žalm, chválospev).
7. Kázeň.
8. Krédo.
9. Pieseň.
10. Pozvanie.
11. Vyznanie hriechov.

Kazateľ: Vy, ktorí ľutujete svoje hriechy, chcete žiť so svojimi blíznymi v láske a dobrej vôli, viesť život podľa Božích prikázaní a chodiť po jeho svätých cestách, pristúpte vo viere a prijmite túto sviatosť na svoje potešenie. Vyznajme Bohu všemohúcemu svoje hriechy.

12. Vyznanie hriechov.

Kazateľ a zbor: Všemohúci Bože, Otče Pána nášho Ježiša Krista, Stvoriteľ všetkých vecí, Sudca všetkých ľudí, vyznávame s ľútosťou, že sme zhrešili proti tebe, v myšlienkach, slovách a skutkoch a právom si zaslúžime tvoj hnev. Zmiluj sa nad nami, náš najmilostivejší Otče. Pre zásluhy svojho Syna, nášho Pána Ježiša Krista, odpusť nám, čím sme sa previnili. Buď nám milostivý, aby sme ti mohli v novote života slúžiť a tebe sa páčiť, ku cti a sláve tvojho mena, v Ježišovi Kristovi, našom Pánovi. Amen.

13. Absolúcia (potešenie evanjeliom).

---

³⁰⁰ Citované z URL: <http://www.umc.sk/media/upload/pagefiles/liturg_texty.pdf> [cit.: 3.5.2015]. s. 24-30.

³⁰¹ *The United Methodist Book of Worship*, s. 13-16.

Kazateľ: *On ti odpúšťa všetky previnenia, on ťa uzdravuje zo všetkých chorôb. (Ž 103,3) Verná je to reč a hodná plného prijatia, že Kristus Ježiš prišiel na svet spasit' hriešnikov. (1Tim 1,15) V mene Ježiša Krista je ti odpustené.*

14. Pieseň.

15. Pozdrav pokoja.

Kazateľ: *Náš Pán Ježiš Kristus povedal: Pokoj svoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam. Pokoj Pánov nech zostáva vždy s vami.*

Zbor: *Aj s tebou.*

Kazateľ: *Pozdravte sa navzájom pozdravom pokoja.*

16. Slová ustanovenia.

17. Vysluhovanie.³⁰²

Pri podávaní chleba: *Telo nášho Pána Ježiša Krista, (ktoré bolo dané za teba, nech zachová tvoju dušu a tvoje telo k životu večnému. (Vezmi a jedz na pamiatku, že Kristus zomrel za teba).*

Pri podávaní kalicha: *Krv nášho Pána Ježiša Krista, (ktorá bola vyliata za teba, nech zachová tvoju dušu a tvoje telo k životu večnému. (Vezmi a pi na pamiatku, že Kristus zomrel za teba).*

18. Slová prepustenia.

19. Modlitba Pánova.

20. Chválospevy.

21. Požehnanie.

Kazateľ: *A pokoj Boží, ktorý prevyšuje každý rozum, uchráni vaše srdcia a vaše mysle v Kristu Ježišovi (Flp 4,7). Amen.*

4.4 Leuenberská konkordia - snaha o jednotu ECAV a ECM vo vysluhovaní sviatostí

Výročie podpísania Leuenberskej konkordie³⁰³ (1973), ktoré si protestantské cirkvi v roku 2013 pripomínali, zúčastneným cirkvám postavilo otázku, do akej miery sa obsah konkordie uplatňuje v praktickom ekumenickom živote týchto, v Leuenberskej konkordii zúčastnených cirkví. Dobré sa vo svojej prednáške pýta evanjelický a. v. teológ Ondrej Prostred-

---

³⁰² NADOLSKI, Bogusław. *Leksykon liturgii*, s. 865-866.

³⁰³ Dostupné z URL: <<http://www.leuenberg.cz/wp-content/uploads/2011/02/Konkordie.pdf>> [online].

ník³⁰⁴, či Leunberskú konkordiu s odstupom času štyridsiatich rokov, na základe prístupu aj zúčastnených cirkví v nej, nemožno chápať len ako akademickú deklaráciu teologickej zhody medzi protestantskými teológmi, ale bez praktických prínosov. Totiž, veľmi zriedkavo dnes možno hovoriť o spoločenstve kazateľne a oltára k čomu Leunberská konkordia dospela. Je skôr ojedinelou výnimkou, ak sa takéto praktizovanie konkordie niekde žije. *Pýtame sa, prečo?*

Istotne, napriek podpísanej konkordii, v cirkvách prevláda určitá nedôvera a opatrnosť pochádzajúca z tuhých teologických zápasov 16. stor. (aj na území Slovenskej republiky). Ono bolo poznamenané spormi o sv. Večeri Pánovej nielen vo vzťahu ku Rímskokatolíckej cirkvi, ale aj vo vzťahu medzi cirkvami reformácie. Spoločnou snahou reformátorov bolo zabezpečenie nápravy defektných náuk o Večeri Pánovej a spôsobu jej vysluhovania v týchto troch bodoch: neposkytovanie kalicha laikom, transsubstanciácia a vnímanie Večere Pánovej ako obety.³⁰⁵

Radi by sme priblížili pozadie obsahu a významu Leunberskej konkordie³⁰⁶ a jej dopad na ekumenickú záležitosť v cirkvách.

1) *Čo je spoločenstvo cirkví vo všeobecnosti?* Jednota cirkvi sa uskutočňuje v niekoľkých modeloch: a) Organická únia: dva (alebo viac) cirkevných útvarov splynú v jeden útvar; b) Federatívny model: cirkevné útvary existujú vedľa seba samostatne, spoločne spolupracujú vo veciach, kde je spolupráca možná (praktické záležitosti), v nutných prípadoch odovzdávajú časť svojich kompetencií na vyšší orgán (ERC).

Niekde uprostred je model spoločenstva rôznych cirkevných útvarov. Od predchádzajúceho sa líši tým, že cirkvi sa navzájom uznávajú za súčasť jednej Kristovej Cirkvi, od orga-

---

³⁰⁴ porov. PROSTREDNÍK, Ondrej. K výročiu Leunberskej konkordie. In *Cirkevné listy*, roč. 138, č. 1-2 (2014), 49 s. ISSN 0139-9217. s. 4-12.

³⁰⁵ Spoločná snaha o nápravu týchto troch bodov v učení o Večeri Pánovej však poukázala aj na rozdielnosť učenia cirkví vzniknutých v reformačnom období. Prvý spor o Večeru Pánovu medzi luteránmi a reformovanými vznikol na pojme – názve, ktorý mal vyjadrovať podstatu Večere Pánovej ako sviatosti.

Novokrstenci, radikálne krídlo švajčiarskej reformácie, toto označenie „sviatosť“ zo svojho slovníka úplne vypustili. Do roku 1525 ho nepoužíval ani sám Ulrich Zwingli. Kalvínsky smer reformácie slovo sviatosť, nahrádzal slovami nariadenia Pánove. Slovo *sacramentum* sa do slovníka teológov švajčiarskej reformácie neskôr vrátilo, ale len ako súhrn symbolických úkonov a slov, ktoré boli prikázané Ježišom Kristom.

³⁰⁶ Spoločenstvo vzniklo v r. 1973 vo švajčiarskom Leuenbergu podpisom dokumentu, zvanom *Leunberská konkordia*. Každá ďalšia cirkev, ktorá sa ku spoločenstvu pripája, podpisuje tento dokument alebo inou formou vyjadruje svoj súhlas s ním. Konkordia je text, ktorý nadobudol súčasnú podobu za dlhý čas. Je v ňom uvedené, že v minulosti tu boli otázky, ktoré signatárske cirkvi rozdeľovali, ale že pri bližšom skúmaní ďalšieho vývoja sa ukázalo, že tieto otázky už nemajú silu pôsobiť rozdelenie, že naopak boli dosiahnuté zásadné zhody v podstatnej veci, t. j. v pochopení evanjelia a sviatostí a že táto zhoda postačuje, aby sa tieto cirkvi naďalej uznávali a mali spolu spoločenstvo. Je to dôvodom aj pre hlbšiu ekumenickú spoluprácu.

nickej únie tým, že nesplývajú v nový útvar, ale naďalej existujú samostatne. Vzájomné uznávanie znamená uznanie toho, že v cirkvách tohto spoločenstva sa riadne zvestuje Božie slovo a riadne podľa rozkazu Ježiša Krista prisluhujú sviatosti. Znamená to vzájomné uznanie ordinácie, ale aj uznanie práva, vlastných poriadkov a regúl, vlastných foriem zborového života a zbožnosti. Prakticky to znamená, že cirkvi môžu spoločne sláviť Večeru Pánovu, uznať si navzájom krst, a môžu sa navzájom zastupovať v duchovnej službe.

2) *Čo je Leuenberské spoločenstvo cirkví?* Je to spoločenstvo tohto typu medzi európskymi (s malým presahom) cirkvami nadväzujúcimi na reformáciu (priamo alebo nepriamo): Luteránskymi, reformovanými (kalvínskymi) a spojenými. V roku 1994 sa pripojila ešte: Evanjelická cirkev metodistická, Jednota bratská a Československá cirkev husitská.

Dnes k tomuto spoločenstvu patrí 103 cirkví v Európe (v Severnej Amerike vznikol nedávno podobný akt). V Českej republike do neho patrí 5 cirkví³⁰⁷: Cirkev československá husitská (CČSH), Sliezska cirkev evanjelická augsburského vyznania (SCEAV), Cirkev bratská (CB), Evanjelická cirkev metodistická – Česká oblasť (ECM ČO), Českobratská cirkev evanjelická (ČCE).

3) *Aké to má dôsledky?* Leuenberská konkordia ako spoločenstvo cirkví vyhlásila (prehlásila). Ako sa bude toto spoločenstvo cirkví v praxi uskutočňovať, má to byť vecou ďalšieho vývoja. Predvídané boli tieto 4 smery: I) *Teologické dialógy*. Ich cieľom je na jednej strane objasniť zvyšné sporné otázky z minulosti a jednak reagovať na otázky, ktoré sa novo kladú v prítomnosti a zistiť, či spoločenstvo na ne môže odpovedať spoločným hlasom. Tak bola v skupinách doktrínálnych dialógov prebraná už rad tém (úrad v cirkvi, VP, KS; kresťanské svedectvo o slobode, cirkev - ľud - štát - národ, Izrael a cirkev atď.); II) *Spoločenstvo svedectiev a služby*; III) *Ekumenický záväzok spoločenstva* – t. j. voči ďalším kresťanským rodinám. Intenzívne sa vedú rozhovory s Bratskou jednotou baptistov (BJB) a Anglikánskou cirkvou (AC); IV) *Organizačné dôsledky*. Prácu organizuje Exekutívny výbor a sekretariát. Zriaďuje pracovné skupiny (projektové, regionálne) a poveruje ich jednotlivými úlohami. Všetky návrhy a výsledky práce sú dôsledne predkladané všetkým členským cirkvám na posúdenie, kritiku a doplnenie. Raz za 6-7 rokov sa schádza valné zhromaždenie delegátov všetkých členských cirkví, ktoré výsledky práce prijíma a stanovuje hlavné úlohy na budúce obdobie.

---

³⁰⁷ Dostupné z URL: <http://www.leuenberg.cz/?page_id=11> [online].

4) *Prečo synoda?* V rozhovoroch v rámci Leuenberského spoločenstva sa čas od času objavuje aj návrh konať spoločnú synodu³⁰⁸ týchto cirkví. Spoločenstvo ako celok sa k tejto myšlienke zatiaľ neodhodlalo. V Českej republike sa však tento precedens - rozhodnutím synody ČCE – uskutočnil.

ECAV na Slovensku má oficiálnu dohodu s niektorými protestantskými cirkvami. Členovia cirkví, ktoré patria do tejto dohody môžu navzájom oficiálne prijímať VP v druhej cirkvi tejto dohody, podobne duchovní smú slúžiť v chrámoch týchto cirkví. Do tejto dohody patria napríklad okrem evanjelikov a. v. aj reformovaní (kalvíni), Cirkev bratská alebo evanjelici - metodisti. ECAV však otvorila možnosť prijať VP aj veriacim iných cirkví, predovšetkým v takých prípadoch, keď ide o zmiešané manželstvá. Prax ukazuje, že z VP nemožno vylúčiť toho, kto v pokání a viere je ochotný prijať Večeru Pánovu v ECAV a verí, že aj týmto spôsobom prisluhovania mu Boh odpustí rovnako, ako v inej cirkvi.³⁰⁹

---

³⁰⁸ Synoda je osvedčený spôsob vzájomnej porady cirkví, ktoré majú navzájom plné spoločenstvo. V cirkvách, ktoré sa vzájomne neuznávajú, je synodálna myšlienka nezmyselná. Ale v tých, ktoré sa navzájom uznávajú (môžu spolu sláviť VP), je to veľmi vhodný a logický nástroj vzájomnej komunikácie. Synodálnymi poradami sa cirkvi otvárajú jedna druhej, vydávajú si vzájomne počet zo svojich rozhodnutí, prejavujú ochotu nechať sa poučiť, poradiť si, dať sa napomenúť, varovať či dokonca realizujú svoje spoločenstvo s druhými cirkvami, podopierajú sa, spoločne rozhodujú o hraniciach prípustných rozdielností.

³⁰⁹ Toto je dôležité najmä pre katolíckych veriacich, ktorí boli sobášení v evanjelickom a. v. kostole. V zásade totiž takíto katolícki veriaci sú vo svojej cirkvi pod disciplínou, teda nie je im dovolené ísť k prijímaniu. Oni však sviatosť prijať chcú, potrebujú to aj pre správne duchovné fungovanie svojich rodín. Pre život v manželstve a rodine je veľmi potrebná skúsenosť byť spolu pri stole Pánovom. Toto sú dôvody, pre ktoré sa ponúka možnosť prísť k prijímaniu aj rímskym katolíkom. Predpokladáme u nich náležitú prípravu prostredníctvom ich evanjelických manželských partnerov, prípadne pri otázkach a pochybnostiach je možné poučiť ich osobným rozhovorom s farárom.

Záver

Cieľom diplomovej práce bolo predstaviť a priblížiť Evanjelickú cirkev augsburského vyznania (ECAV) a Evanjelickú cirkev metodistickú (ECM) na Slovensku z hľadiska viero- učných zásad a liturgických dôrazov. Mali sme za to, aby sme sa touto témou zaoberali nielen ako sekundárnou záležitosťou, ale ako primárnou vecou v oblasti ekumenickej spolupráce na Slovensku.

V prvej kapitole sme priblížili historiografický úvod do poznania oboch protestantských cirkví (ECAV a ECM) na Slovensku. Zistili sme, že evanjelické cirkvi sú reformačného a reformného charakteru, čo ich následne spája i priamy nesúhlas s rímskokatolíckou praxou cirkvi na Slovensku. Obom predstaviteľom hnutí Martina Luthera a Johna Wesleyho išlo o to, aby ľudia, ktorí poznajú Ježiša Krista ako Božieho Syna, aby svojim životom dosvedčovali svoju vieru a nenechávali si ju samú pre seba.

Martin Luther v období 16. storočia silne zápasil o biblický dôraz ospravedlnenia skrze vieru v Ježiša Krista a radikálne zamietnutie zneužívania cirkevnej vrchnosti, ktorá učila, že človek býva ospravedlnený nie vierou ale skutkami a praktickým životom. Tu bol kladený silný dôraz na záslužníctvo, ktoré sa vymykalo samotnej biblickej zvesti a popieraní obete Ježiša na Golgote.

John Wesley v období 18. storočia poukazoval na dôraz osobného znovuzrodenia. Bolo to spôsobené aj tým, že bol svedkom postupne stagnujúceho duchovného života. Duchovenstvo zabúdalo na mravný a etický kódex cirkvi, veriaci žili formálnym životom. Práve toto prinútilo Wesleyho, aby sa pričínil o reformu zaužívanej praxe a jasnejšom zdôraznení pietistického života, ktorý sa mal odzrkadliť vrúcnou zbožnosťou.

Dotkli sme sa života a diela Martina Luthera, ktorý bol vtedajším augustiniánskym mníchom a ktorý sa neskôr pričínil o úlohu reformácie v Nemecku. Pojednali sme aj o reforme Johna Wesleyho, ktorý bol anglikánskym kňazom v Anglicku, ktorého snaha o opravdivý kresťanský život doviedla až k vzniku metodistického hnutia, ktoré samotná cirkev odmietla a následne Wesleyho z cirkvi vyhnala.

Podali sme výskumnú metódu literárneho štýlu, ktorá pojednáva o vzniku jednotlivých hnutí v prostredí cirkvi.

V druhej kapitole sme popísali ekleziologické dôrazy v teológii a základné nauky s cieľom na poukázanie ich úlohy. Táto kapitola bolo potrebné rozpracovať, nakoľko tvorí základ-

nú kostru celej teológie. Priblížili sme jednotlivé vieroučné a teologické dôrazy. Zistili sme, že ECAV a ECM tieto dôrazy majú spoločné.

V tretej kapitole sme priblížili cirkevný život, liturgiu a bohoslužobné poriadky ECAV a ECM. Zistili sme, že obom cirkvám ide o to isté, aby viera v praxi bola žitou napriek tomu, že liturgické stvárnenie bohoslužieb je odlišné. Samotná podstata zvesti je na prvom mieste.

V štvrtej poslednej kapitole sme pojednali o sviatostných úkonoch v ECAV a ECM. Evanjelické cirkvi spája jednota v chápaní sviatostí a počte sviatostí. Je to dobrý impulz k tomu, aby nevznikla akási bariéra alebo prekážka k tomu, aby vznikol jeden stôl, okolo ktorého budú môcť byť obe cirkvi a zúčastniť na prijatí VP a odpustenia hriechov.

Mali sme za to, aby sme predstavili aj jednotné a rozdielne črty teológie oboch protestantských cirkví.

Na Slovensku sa ECAV a ECM podpísali do zoznamu Leuenberskej konkordie, čo je vlastne spoločenstvo tohto typu medzi európskymi protestantskými cirkvami. Ich signatúra mala za cieľ prehĺbiť vzájomnú spoluprácu a prípadnú možnosť aj výmeny kazateľníc a spoločné prijatie sviatostí (KS a VP). Prax na Slovensku je však o niečo iná a ECAV a ECM si svoje miesta kazateľov a duchovných prísne strážia. Po vonkajšej stránke je to akousi formalitou, do ktorej sa zapojili aj iné cirkvi. Máme za to, aby sa táto bariéra prekonala a následne došlo k vytvoreniu hlbšej ekumenickej spolupráce, pretože ECAV a ECM majú totožné duchovné dedičstvo.

Summary

The aim of the thesis was to introduce and bring Evangelical Church of the Augsburg Confession (ECAC) and the Evangelical Methodist Church (EMC) in Slovakia to the faith - lung principles and liturgical emphasis. We had to for us to wrestle with this question not only as a secondary matter, but as a primary matter in ecumenical cooperation in Slovakia. In first chapter we approached historiographical introduction to the knowledge of the two Protestant churches (Lutheran and Methodist) in Slovakia.

The first chapter we approached historiographical introduction to the understanding of both Protestant churches (Lutheran and Methodist) in Slovakia. We found that the Reformation Lutheran Church and the nature of the reform, which then connects them even direct opposition to the practice of the Roman Catholic Church in Slovakia. Both of the movement of Martin Luther and John Wesley, it was about the people who know Jesus Christ as the Son of God, your life bear witness to their faith and left her main proceedings for yourself.

Martin Luther in the 16th century fought strongly biblical emphasis on justification by faith in Jesus Christ and radical rejection of the abuse of ecclesiastical authority, who taught that a man is not justified by works but by faith and practical life. There was placed strong emphasis on action that were beyond the Bible message and the very denial of the sacrifice of Jesus on Calvary.

John Wesley in the 18th century points to the importance of personal rebirth. This was caused by the fact that he witnessed gradually stagnating spiritual life. Clergy neglecting the moral and ethical code of the church, believers live a formal life. This is what forced Wesley to be contributed to the reform of the common practice of emphasizing a clearer pietistic life that be reflected fervent piety.

We touched the life and works of Martin Luther, who was the then Augustinian monk and who later contributed to the role of the Reformation in Germany. We are also the ones discussed reform of John Wesley, who was an Anglican priest in England, whose pursuit of a true Christian life led them to form the Methodist movement which the Church herself refused and subsequently expelled from the Church Wesley.

We shook research method literary style, which deals with the movement of the individual in an environment Church.

In the second chapter we described ecclesiological emphases in theology and basic doctrine with a view to pointing out their tasks. This chapter was necessary to develop since

formed the backbone of the whole theology. We approached various doctrinal and theological points. We found that the ECAC and EMC these emphases have in common.

In the third chapter, we approached church life , liturgy and worship schedules ECAC and EMC. We found that both churches This is the same faith to be lived in practice, although the liturgical rendition of worship is different. The very nature of rumors is the first mieste.

In fourth last chapter we are the ones discussed sacramental acts in the ECAC and EMC. Lutheran Church unites unity in the understanding of the sacraments and the number of sacraments. It is a good impulse to sort incurred barrier or obstacle to it.

We had to for us to introduce a uniform and different features of both theology Protestant churches.

In Slovakia, the ECAC and EMC signed the list Leuenberg Concordat which is actually a community of this kind among European Protestant churches. Their signature was intended to enhance mutual cooperation and any possibility of the exchange of pulpits and attached together reception of the sacraments (Baptism and the Lord's Supper). Practice in Slovakia is a different story and ECAC and EMC have their places preachers and clerics strict guard. After the external side, it is kind of formalito, with the participation of other churches. We believe that this barrier overcome, followed by the launch of a deeper ecumenical cooperation, as ECAC and EMC have the same spiritual heritage.

Použitá literatúra a zdroje

Primárna literatúra (pramene)

Biblia. Slovenský ekumenický preklad. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2011. 938 s. 274 s. ISBN 978-80-85486-61-2.

Deník Johna Wesleyho. Praha: Evangelická cirkev metodistická, 1992. 171 s. ISBN 80-85013-29-0.

Na cestě s Kristem – Věřoučná příručka Evangelické církve metodistické. Praha: Evangelická církev metodistická, 2002. 135 s. ISBN 80-85-013-53-3.

Poriadok Evanjelickej cirkvi metodistickej - Slovenská oblasť. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 2006. 179 s.

Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Liptovský Mikuláš: Transcius, 1995. 378 s. ISBN 80-7140-002-5.

The United Methodist Book of Worship. Nashville, Tennessee: The United Methodist Publishing House, 1992. 754 s. ISBN 06-87035-72-4.

FILO, Július (ed). *Viditeľné slovo – Teologický zborník o úlohe sviatostí pri obnove cirkvi.* Liptovský Mikuláš: Transcius, 1998. 254 s. ISBN 80-7140-053-X.

FILO, Július (ed). *Teologická konferencia ECAV na Slovensku - Teológia evanjelických služieb Božích.* Prešov: Michal Vaška, 2008. 123 s. ISBN 978-80-7165-698-2.

FORDE O. Gerhard. *Boh sa skláňa k človeku – Lutherove pochopenie evanjelia.* Bratislava: Evanjelická bohoslovecká fakulta, 2003. 131 s. ISBN 80-968542-2-4.

PROCHÁZKA, Pavel. *Duchovná skúsenosť a komunikácia evanjelia.* Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Katedra evanjelikálnej teológie a misie, 1999. 125 s. ISBN 80-88945-11-9.

VALČO, Michal. *Od stvorenia k vykúpeniu – kapitoly z evanjelickej vierouky, časť I.* – Žilina: Žilinská Univerzita. Fakulta prírodných vied, 2007. 171 s. ISBN 978-80-8070-794-1.

Sekundárna literatúra

Katechizmus katolíckej Cirkvi. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1999. 918 s. ISBN 80-7162-259-1.

Nadovšetko láska – Breviár Johna Wesleyho. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 2003. 127 s. ISBN 80-85733-72-2.

Metodismus v rodině církví – zborník. 2. vydanie. Praha: Evangelická církev metodistická, 2002. 55 s. ISBN 80-85013-47-9.

Recent Research on Martin Luther. Bratislava: Evangelical Theological Faculty of the Comenius University, 1999. 134 s. ISBN 80-88827-08-6.

Über allen die Liebe – Ein John Wesley Brevier. Stuttgart: Christliches Verlagshaus, 2000. 455 s. ISBN 3-7675-8901-X.

ALBRECHT, Christoph. *Einführung in die Liturgik*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1995. 5. vyd. 146 s. ISBN 3-525-57194-1.

AULÉN, Gustaf. *Kresťanská viera v Boha v meniacom sa svete*, Liptovský Mikuláš: Transcius, 1994. ISBN 80-7140-027-0. 143 s.

BARTH, Karl. *Základy dogmatiky – Učební texty vysokých škol: Komenského evangelická fakulta bohoslovecká v Praze*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952. 182 s.

BERKHOF, Louis. *Systematic theology*. Michigan: Grand Rapids, 1949. 784 s. ISBN 0-8028-3020-X.

BURTNER, W. Robert – CHILES E. Robert (Eds.) – *Kompendium Wesleyho teológie*. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 2001. 362 s.

ĎUROVIČ, Ján. *Cirkev a bohoslužby*. Liptovský Sv. Mikuláš: Transcius, 1931. 139 s.

FILIPÍ, Pavel. *Pozvání k oslavě – Evangelická liturgika*. Praha: Kalich, 2011. 271 s. ISBN 978-80-7017-149-3.

FILO, Július (ed.). *Viditeľné slovo - Teologický zborník o úlohe sviatostí pri obnove cirkvi*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1998. 255 s. ISBN 80-7140-053-X.

FILO, Július. *Agenda Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku*. 2. vydanie. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2004. 384 s. ISBN 80-7140-243-5.

FILO, Július. *Liturgika*. Bratislava: Univerzita Komenského. Evanjelická bohoslovecká fakulta, 2012. 123 s.

HANUS, Ladislav. *Kostol ako symbol*. Bratislava: Lúč, 1995. 384 s. ISBN 80-7114-141-0.

HARNACK, Adolf. *Stručné dejiny dogmy*. Zvolen: Beem, 2005. 241 s. ISBN 80-89029-89-2.

HINLICKY R. Paul. *Luther a milovaná komunita – Cesta pre kresťanskú teológiu v post-kresťanskom svete*. Praha: Lutherova spoločnosť, 2014. 316 s. ISBN 978-80-904459-3-2.

HVOŽDARA, Miroslav. *Verím a sľubujem*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1997. 208 s. ISBN 80-7140-162-5.

JAMNICKÝ, Ján. *Kapitoly z evanjelickej liturgiky*. Bratislava: Slovenská evanjelická bohoslovecká fakulta, 1929.

KALB, Friedrich. *Grundriss der Liturgik. Eine Einführung, Grundsätze und Ordnungen des lutherischen Gottesdienstes*. München: Claudius-Verlag, 1982. 2. vyd. 345 s. ISBN 3-583-30008-4.

KIŠŠ, Igor. *Symbolika – ekumenika*. Bratislava: Evanjelická bohoslovecká fakulta, 1997. Ne-publikované skriptum.

KIŠŠ, Igor. *Sociálna etika*. Bratislava: Univerzita Komenského. Evanjelická bohoslovecká fakulta, 2006. 311 s. ISBN 80-223-2127-3.

KLÁTIK, Miloš. *Všeobecné kňazstvo pokrstených veriacich*. Bratislava: ZH System, 2004. 183 s. ISBN 80-969110-6-6.

KLÁTIK, Miloš. *Základy dogmatiky*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 130 s. ISBN 80-223-1932-5.

- KLÁTIK, Miloš (ed.). *Teologická konferencia ECAV na Slovensku – Služby Božie a Večera Pánova*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2010. 127 s. ISBN 978-80-7140-352-8.
- KOLB, Robert. *Martin Luther – Confessor of the Faith*. Oxford: University Press, 2009. 215 s. ISBN 978-0-19-920893-7.
- LIGUŠ, Ján. *Propedeutické systematicko-teologické reflexie o kresťanskej viere v Boha – Dogmatika I*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Katedra evanjelíkálnej teológie a misie, 2010. 193 s. ISBN 80-8083-319-2.
- LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Mlýn, 2003. 246 s. ISBN 80-86498-04-2.
- LULL, F. Timothy. *Martin Luther – Basic Theological Writings*. Minneapolis: Fortress Press, 1989. 755 s. ISBN 0-8006-2327-4.
- MARQUARDT, Manfred. *Praxe a zásady sociální činnosti Johna Wesleyho*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2004. 134 s. ISBN 80-85013-92-4.
- MARTIN, C. William. – OXNAM, G. Bromley. *Naša viera*. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 1996. 245 s. ISBN 80-85733-48-X.
- MOLNÁR, Amedeo. Podstata a dogmatický postoj metodizmu. In *Metodismus v rodině církví – zborník*. 2. vydanie. Praha: Evangelická církev metodistická, 2002. s. 17.
- MICHALKO, Ján. – KOŠTIAL, Rudolf. *Malá dogmatika*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1986. 212 s.
- MICHALKO, Ján. – KOŠTIAL, Rudolf. *Dr. Martin Luther – Výber zo spisov*. 2. vydanie. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1990. 225 s. ISBN 80-85128-07-1.
- NANDRÁSKY, Karol. *Teológia života – zborník*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1989. 191 s. ISBN 80-85128-54-3.
- NORTH, B. James. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*. Praha: Návrat domů, 2001. 303 s. ISBN 80-7255-029-2.
- POKORNÝ, Petr. *Apoštolské vyznání*. Třebenice: Mlýn, 1994. 139 s. ISBN 80-901589-2-7.

PÖHLMAN, G. Horst. *Kompendium evangelické dogmatiky*. Jihlava: Mlýn, 2002. 434 s. ISBN 80-86498-02-6.

PROCHÁZKA, Pavel (ed.). *Evanjelikálne kresťanstvo – Zborník*. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 1995. 122 s. ISBN 80-85733-41-2.

PROCHÁZKA, Pavel. *Cirkev a sekty*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta, 2004. 65 s. ISBN 80-8055-852-3.

PROCHÁZKA, Pavel. *Kapitoly z ekumeniky*. 2. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Katedra evanjelikálnej teológie a misie, 2006. 112 s. ISBN 978-80-8083-682-5.

PUSS, Alexander. *Teológia duchovného života – Uvedenie do mystiky*. Bratislava: Trnavská univerzita. Teologická fakulta, 2008. 264 s. ISBN 978-80-7141-560-2.

SCHNEEBERGER, D. Vilém. *Korene sociálnej činnosti Johna Wesleyho*. Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 2002. 75 s. ISBN 80-85733-68-4.

SCHWARZ, Hans. *Martin Luther – úvod do života a diela nášho reformátora*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1999. 184 s. ISBN 80-7140-174-9.

SCHMID, Heinrich. *The Doctrinal Theology of the Evangelical Lutheran Church*. Oregon: Wipf and Stock Publisher, 2008. 692 s. ISBN 978-1-60-608103-7.

SOUČEK B. Josef – JESCHKE, B. Josef – ŘÍČAN, Rudolf. *Apostolikum*. Praha: Synodní rada Českobratrské církve evangelické, 1990. 70 s.

SPÖRRI, Theophil. *Čo pre nás znamená kresťanský krst?* Bratislava: Evanjelická cirkev metodistická, 1991. 49 s. ISBN 80-85013-20-7.

STANČEK, Lubomír. *Objavovanie ekumenizmu*. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtašáka, 2003. 137 s. ISBN 80-968909-7-2.

STEINMETZ, C. David. *Luther in Context*. Grand Rapids: Baker Book House, 1995. 146 s. ISBN 0-8010-2082-4.

VESELÝ, Daniel - HAJDUK, Andrej. *Filip Melancton*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1997. 200 s. ISBN 80-7140-134-X.

VOGEL, Jiří. Biblický personalizmus a eklesiologie. *Evanjelikálny teologický časopis*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Katedra evanjelikálnej teológie a misie, 2005, roč. IV, č. 2. 80 s. ISSN 1336-1783.

WESLEY, John. *Kázání našeho Pána na hoře – Třináct výkladů na Mat. 5-7*. Praha: Evangelická církev metodistická, 1988. 223 s.

WESLEY, John. *Cesta k Bohu – Devět promluv*. Praha: Evangelická církev metodistická, 1991. 135 s. ISBN 80-85013-18-5.

WESLEY, John. *Cesta s Bohem – Jedenáct promluv*. Praha: Evangelická církev metodistická, 1991. 142 s. ISBN 80-85013-35-5.

WESLEY, John. *Vysvetlenie náuky o kresťanskej dokonalosti*. Bratislava: Evangelická církev metodistická, 1996. 72 s. ISBN 80-85733-49-8.

WESLEY, John. *Standardní kázání*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2005.

WITHROW, H. William. *Průkopníci metodismu*. Praha: Evangelická církev metodistická, 2001. 126 s. ISBN 80-85013-45-2.

ZACHAR, Róbert. *John Wesley a sviatosti*. [Diplomová práca]. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Katedra evanjelikálnej teológie a misie, 2002. 89 s.

Encyklopédie, lexikóny a slovníky

Slovník biblické kultury. Praha: EWA Edition, 1992. 320 s. ISBN 80-900175-7-6.

DOUGLAS, D. James. *Nový biblický slovník*. 1. vydanie. Praha: Návrat domů, 1996. 1243 s. ISBN 80-85495-65-1.

ELWELL, A. Walter (ed.). *Evangelical Dictionary of Theology*. Michigan: Grand Rapids, 1984. 1204 s. ISBN 0-8010-3413-2.

McGRATH E. Alister (ed.). *Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 2001. 593 s. ISBN 80-7255-043-8.

McKIM, K. Donald. *Westminster Dictionary of Theological Terms*. Louisville: Westminster John Knox Press, 1996. 310 s. ISBN 978-0-66-425511-4.

NADOLSKI, Bogusław. *Leksykon liturgii*. Poznań: Pallottinum, 2006. 1762 s. ISBN 83-7014-531-0.

VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník I. diel*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2006. 352 s. ISBN 80-7162-620-1.

VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník II. diel*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2008. 439 s. ISBN 978-80-7162-764-0.

Elektronické dokumenty (materiály dostupné online)

Články viery Evanjelickej cirkvi metodistickej.

Dostupné z URL: <http://www.umc.sk/media/upload/pagefiles/Clanky_viery_ECM.pdf> [online].

Liturgické texty Evanjelickej cirkvi metodistickej.

Dostupné z URL: <http://www.umc.sk/media/upload/pagefiles/liturg_texty.pdf> [online].

PROCHÁZKA, Pavel. *Vieroučné dôrazy Evanjelickej cirkvi metodistickej.*

Dostupné z URL: <<http://www.bratislava.umc.sk/nascarona-viera.html>> [online].

PROCHÁZKA, Pavel. *Vieroučné dôrazy metodizmu.*

Dostupné z URL: <<http://www.institut.umc.sk/materialy/dorazy.pdf>> [online].

PROCHÁZKA, Pavel. *Etika v teologickom a sociálnom myslení Johna Wesleyho.*

Dostupné z URL: <<http://www.institut.umc.sk/materialy/etikaW.pdf>> [online].